

SZÉCHENYI ISTVÁN
EGYETEM

XXVII. Országos Tudományos Diákköri Konferencia

Állam- és Jogtudományi Szekció

Rezümékötet

Széchenyi István Egyetem

Győr

2005. Március 21-23

A vadászati jog aktuális kérdései

Ágasvári Attila

jogász, V. évfolyam

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető neve: Dr. Bezdán Anikó egyetemi tanársegéd,
Dr. Veres József emeritus professzor

A szerző az agrárium egyik rendkívül fontos kérdésének kidolgozására vállalkozik. A magyar vadászati jog megítélése külföldön egyértelműen pozitív, bár jelentősen befolyásolja ezt a tényt, hogy, a külföldiek véleménye elsősorban a vadállomány minőségi szempontjai, valamint a szépterítékű vadászat emlékezetes élményei jelentősen befolyásolják.

Ennek megőrzése közös feladatunk, amit csak tudatos vadgazdálkodással és kiváló jogi szabályozással lehet megővünk. A szerző rávilágít arra, hogy hatályos törvényünk rendelkezéseit a vad és a természet védelmének mára vitathatatlan elve áthatja, ezt nagyon fontos feladatunk továbbfejleszteni.

A vadászati szabályozásunknak összhangban kell lennie a társadalmi- gazdasági fejlődés viszonyival.

Néhány problémás kérdés felvetésével (szervezeti viszonyok, felügyelet kapcsán) a szerző igyekszik bebizonyítani, hogy a vadászat nem értelmetlen vadpusztítás, hanem természetvédelmi értékekkel összehangolt vadgazdálkodás fontos tényezője.

A fényszennyezés szabályozásának lehetőségei

Andrási Zsuzsanna

jogász, V. évfolyam

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Horváth Szilvia egyetemi tanársegéd,

Dr. Miklós László egyetemi adjunktus

Dolgozatomban egy, a fénnel kapcsolatos és egészen új keletű környezeti problémával foglalkozom. Ennek lényege az, hogy a városok, üzemek és egyéb létesítmények rohamosan növekvő, szakszerűtlen kivilágításai immár a természeti környezetet, az emberi egészséget és a közlekedés biztonságát fenyegetik. A problémakör aktualitását adja, hogy a világ fényszennyezése évente megkétszereződik, és különösen a gazdaságilag gyorsan fejlődő országokban, például a mai Magyarországon még ennél is gyorsabban növekedik. A társadalom érintett része, jogilag következetlenül, fényszennyezésnek nevezete el ezt a jelenségekört, ezért ezt az elnevezést én is így használom.

A különböző érdekek (gazdaság, reklám, díszvilágítás, egészség, biztonság, természetvédelem stb.) kölcsönös sérelme miatt immár nem halasztható sokáig a fényszennyezés jogi szabályozása sem, ami dolgozatom központi gondolata. Mivel ennek kibontása természettudományos ismereteket feltételez, először a világítástechnikai alapfogalmakat foglalom össze. Utána bemutatom a fényszennyezés különböző hatásait: humán egészségügy (pihenést zavarja, betegségeket okoz), természetvédelmi (hazai viszonylatban a rovarok és a madarak zavarása vagy veszélyeztetése, a tájkép lerontása), közlekedésbiztonság (kápráztatás, rossz közvilágítási gyakorlat), birtokháborítás lehetősége fénnel, energetika (a pazarlással összefüggésben pedig másodlagos környezetszennyezés), tudományos kutatás zavarása (csillagászat, kultúrtörténet, ismeretterjesztés).

A jogi szabályozásra számos példa akad az Egyesült Államokban (32 tagállamban), ezek bemutatásával kezdem a jogi szabályozás áttekintését, Európából pedig a cseh levegőtisztasági törvény fényvédelmi rendelkezéseit. Ezeket a már létező megoldásokat azért mutatom be, mert többé-kevésbé működő példákról van szó, bár általában nem a fényszennyezés mint környezeti probléma (hanem tipikusan az energetika) felől közelítenek. Ilyen szempontból szinte unikális a magyar Dág község rendelete, amely környezetszennyezésnek tekinti és részletesen szabályozza a fényszennyezést, erre további példát csak néhány olasz tartományban (Lombardia, Lazio, Veneto) találunk.

A magyar szabályozás lehetőségeit kutatva megvizsgálom a hatályos magyar jog adta kereteket (Alkotmány és Kvtv.), majd a főbb operatív területek (közvilágítás, területrendezés, engedélyezés) szempontjából áttekintem a tennivalókat. Végül a szabályozandó célok (emberi egészség, természetvédelem, közlekedés- és közbiztonság, stb.) szerint csoportosítva bemutatom a lehetséges szabályozási utakat.

A dolgozat rámutat, hogy a káros hatások gyors növekvése miatt egy ilyen szabályozás nem késlekedhet sokáig. A hatályos magyar jogban ennek keretei már megvannak, a továbbiakban az államnak és az önkormányzatok elhatározásán és az emberek környezettudatos magatartásának fejlődésén múlik, hogy a helyzet romlik-e tovább vagy megáll (esetleg javul).

A környezethez való jog az alapjogok között Magyarországon, rövid kitekintéssel a vonatkozó nemzetközi tendenciákra

Balázs Erika

jogász, IV. évfolyam

Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Kiss Barnabás egyetemi adjunktus

A környezethez való jogot a magyar alkotmány közel másfél évtizede szabályozza. Tehát meglehetősen új jognak tekinthetjük, s ez az újdonság-jelleg volt az, ami leginkább felkeltette az érdeklődésünket.

A pályamunka célja egyrészt kiemelni e jog jelentőségét, kifejezni jogi jellegét, másrészt, hogy felfedje e jog tartalmát, terjedelmét, kiderítse, kik lehetnek az alanyai. Továbbá, hogy elhelyezze a környezethez való jogot az emberi jogok nemzetközi rendszerében, bemutassa az érvényesülését biztosító garanciális szabályokat a már kialakult eljárási összetevőit, s kapcsolatát az egyéb alkotmányos jogokkal.

Ennek elérése érdekében elsősorban a magyar szabályozást vizsgáltuk: az Alkotmány és a környezetvédelmi törvény ide vonatkozó rendelkezéseit, ombudsmani beszámolókat, tanulmányokat és részletesen az Alkotmánybíróság határozatait, melyek elvi jelentőséggel játszanak szerepet e jog érvényesülésében.

Ezzel párhuzamosan tanulmányoztuk más államok alkotmányait, a nemzetközi és a nemzetek feletti jogalkotást (ENSZ, EU).

A környezethez való jog az emberi jogok harmadik generációjába tartozik. Jelenlegi formájában nem alanyi alapjog, de nem is pusztán alkotmányos feladat vagy államcél, melynek eszközeit az állam szabadon választhatja meg. Érvényesítését és védelmét az állam látja el, ezen belül is az Alkotmánybíróságnak van meghatározó szerepe. Sajátosságaira, rendkívüli összetettségére és rövid múltjára tekintettel definíciója, szabályozási módja még nem kristályosodott ki.

A tanulmányból kitűnik, hogy a környezethez való jog egyrészt a jelen és jövő generációk számára próbálja biztosítani a megfelelő környezeti feltételeket, másrészt – ezzel párhuzamosan - a környezet védelmét is szolgálja. Munkánkban rámutatunk a magyar szabályozás hiányosságaira: a jövőbeni alanyi jogként történő megfogalmazás szükségességére, az ennek megfelelő közérdekű keresetindítás, mint védelmi eszköz kialakítására. Továbbá, hogy hasonlóan fontos, hogy az Alkotmány ne csak az állam felé, hanem az állami szervezetek, jogi személyek, magánvállalkozások és az egyes emberek felé is kötelezettségként fogalmazza meg a környezethez való jog tiszteletben tartását és fokozott védelmét.

A környezethez való joggal kapcsolatban tehát még sok a tennivaló, szükséges a pontos alkotmányi megfogalmazás, az elméletnek a jövőben összhangba kell kerülnie a gyakorlattal, a hazai szabályozásnak az uniós elvekkkel. A környezet állapotának romlásának megakadályozása, a fenntartható fejlődés nem valósítható meg az országok összefogása nélkül. Új jogintézményekre, a felelősség fokozott érvényesítésére, az államok közötti egyetértésen alapuló együttműködésre van szükség.

A környezetben okozott károkért fennálló felelősség a környezetjogban és a magánjogban**Pásztor Bernadett**

jogász, IV. évfolyam

Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Jog- és Államtudományi Kar

Témavezető: Dr. Lomnici Zoltán egyetemi tanársegéd

Dolgozatom elkészítése során azt igyekeztem felkutatni és összefoglalni, hogy a ma Magyarországon hatályos felelősségi rendszerben milyen szabályok vonatkoznak a környezetben okozott károk felelőseire. Véleményem szerint ez napjainkban még égetőbb kérdés, mint valaha is volt. Mára olyan mértékűvé vált környezetünk szennyezése és rombolása, hogy féltő, végzetes kihatású lesz a mai iramban történő környezethasználatunk az egész emberiségre mindamelllett, hogy már eddig is komoly irreverzibilis folyamatok indultak meg a természetben. A környezet, károsodása esetén, rendkívül gyors reagálást igényel a helyreállítási folyamatok tekintetében, hisz egy szerencsétlen behatás általunk sokszor érzékelhetetlen, vagy ami még rosszabb, igen veszélyes láncreakciókat képes elindítani. Gondolom, nem kell hosszasan magyarázni, miért szükséges, hogy a természet rendje mihamarabb helyreálljon, és hogy a regenerálódás minél tökéletesebben menjen végbe. Ez alapvetően mindenkinek az érdekében áll. Azért használtam az „alapvetően” kifejezést, mert a mai kor szellemét elsősorban a fogyasztás határozza meg. Ez azonban a profitorientált cégek meghatározó szerepét biztosítja életünkben. Az ilyen vállalatok (de egyéni szennyezők is) sokszor gátlástalanul igyekeznek kiaknázni a természet minden általuk felhasználható előnyét, arra viszont nem gondolnak, hogy nem csak rövid, de hosszú távon is milyen következményei lehetnek a tetteiknek. Biztos vagyok benne, hogy a fent vázolt felelőtlen környezetpolitika szerint működő vállalatok és az ezen felfogást követő természetes személyek a jogi szabályozás szempontjából olyan kört alkotnak, akiknek a tevékenységét a reparáció, vagy a prevenció szükségességének megértése helyett, a súlyos hátrányokkal fenyegető szankciók vagy bizonyos gazdasági megfontolású kedvezményrendszerek fogják irányítani. Jelenleg erre a reparáció megtestesítéseként a polgári jog veszélyes üzemi felelőssége alkalmazandó, noha sokan egy teljesen speciális, a körülmények sajátosságaihoz igazodó felelősségi rendszert várnának. Meglátásom szerint a Ptk-beli előbb jelölt intézmény nagyon jó alap a környezeti kártérítések esetében, főleg a maga objektív felelősségével, de a speciális vonatkozások mindenképpen kiegészítésért, fejlesztésért kiáltanak. Persze amiről semmiképpen sem lehet megfedkezni az az, hogy a probléma igen komplex, így a megoldása sem lehet más. A környezetjog, mint keresztség, természetéből kifolyólag az ehhez kapcsolódó károkozások érintette értékek más jogterületek/jogágak kiegészítő segítségére is szorul. Ilyen például a büntetőjog, amely a környezet károsításának társadalomra veszélyességének jelentősége miatt szankcionál a Btk-ban feltüntetett tényállások szerint néhány környezetkárosítást, de talán a legkiemelkedőbb jelentősége a polgári jog mellett a közigazgatási jognak van. Ez meglátásom szerint (kisarkítva természetesen) a magánjog alapvetően reparációs szerepe mellett a prevenció megvalósítását segíti elő. A legfontosabb elv ugyanis a környezeti károk tárgyalása során az, hogy sokkal könnyebb egy bajt megelőzni, mint a megtörténte után menteni a még menthető. Ez viszont azt is sugallja, hogy a szabályozásnak is nagy figyelmet kell fordítania a környezet épségét veszélyeztető tevékenységet folytatóra, aki nem más mint egy potenciális károkozó. Az egész Európai Unióban elterjedt „szennyező fizet” elv szerint, a megelőző óvintézkedések költségvonzata pedig ugyanúgy terheli a potenciális szennyezőt, mint a kár megtérítésével járó költségek.

Mіндеzek után a lényeg az: környezetünk a jelenleg meglévő alapuló, de a speciális helyzetekre tekintettel lévő felelősségi rendszert igényel, persze a többi jogág támogatásával

A tokaji bor hamisítása

Pocsai Tamás

jogász, V. évfolyam

Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Jog- és Államtudományi Kar

Témavezető: Dr. Tattay Levente egyetemi docens

Amióta bor van, hamisítják – állítják a borászok még Tokajban is. A tokaji borok és borkülönlegességek védelmet igényelnek. Már korán, a XVII. században törvényi erejű rendelkezések biztosították „Hegyalja aranyának” elsődleges és kiemelkedő szerepét a borok piacán.

A szerző – hegyaljai születésű lévén – is kíván áldozni a „hely szellemének” felhívva a tokaji borokat és borkülönlegességeket előállítók és fogyasztók figyelmét a hamisításra, s egyben a védelem szükségességére.

A jogi eszköztár feltárása mellett a jó bor védelme már a telepítéssel megkezdődik. A szerző kitér a jogi kompetenciát meghaladó területekre is, melyek említése szükséges a jobb megértés érdekében. A történelem során elsősorban a Kárpát-medence területén szükségeltetett a hamisítók ellen fellépni, majd a kereskedelem fellendülésével Európában, aztán világviszonylatban is küzdeni kellett az eredeti Tokaji borokért. Bár a XX. század második felében éppen a trianoni „békediktátum” végrehajtása miatt szembesültünk addig példátlan esettel. A szlovákok által területileg kiterjesztett „Tokaji borvidéken” termesztett szőlőből előállított borok rontják az eredeti Tokaji jó hírét. Mára sikerült némi áttörést elérni, de nagyon nehéz a teljes elismertség és azonosíthatóság biztosítása.

A szerző a dolgozatban felhasználja a Hegyalján tapasztaltakat, valamint a szőlőtermesztésben és borgazdálkodásban való részvétellel elsajátítottakat. Az ottani körülményekkel való azonosulás, a tradíciók ismerete és ezen tényezőknek egy dolgozatban nyújtott összegzése remélhetőleg jelent némi előremozdulást.

Az elsődleges és kizárólagos védelem a Tokaj-Hegyalján termesztett szőlőből előállított tokaji borokat és borkülönlegességeket illeti. Ezen hungarikum minden magyar ember számára fontossággal és jelentőséggel bír.

Óvnunk és védenuk kell, valamint büszkének kell rá lennünk, mert a Tokaji a magyaroké.

Telepítés és újratelepítés, mint a borpiac szabályozásának eszköze**Bodnár Tünde**

jogász, V. évfolyam

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Olajos István egyetemi adjunktus

A dolgozat témája az újratelepítési jog, mint speciális vagyoni értékű jogra vonatkozó szabályozás, és ennek Európai Uniósi háttere. A téma kifejtéséhez nélkülözhetetlen a szőlőtelepítésre vonatkozó hazai és Uniósi szabályanyag vizsgálata, Magyarország szőlőtermesztési helyzetének és az EU-csatlakozás várható hatásának elemzése. A dolgozatban a jogi részek gyakorlati alkalmazásaként bemutatásra kerül a szőlőtelepítés, és az újratelepítés, valamint ennek elméleti háttere, és a végrehajtásért felelős szervezet.

Az elkészített munka négy nagyobb részre tagolható, a II-IV. fejezetek elméletiek, míg az V-VII. fejezetek gyakorlatiasabbak. A II. fejezet ismerteti a dologi jog fogalmát több szerző általi megvilágításban, bemutatja annak felosztását. A telepítési és újratelepítési jogot elkülöníti ugyan a zárt rendszert alkotó dologi jogok körétől, de kiemeli azon ismérveket, melyek egyaránt jellemzik őket. A vizsgálandó vagyoni értékű jogot elhelyezi a dologi rokonjogok körébe, definiálására az uniós szabályokban megjelenő meghatározásokat alkalmazza, felvázolja egyes tulajdonságait. Bemutatásra kerülnek a magyar jogi életből ismert vagyoni értékű jogok közül a leginkább a témához kötődőek, valamint a csatlakozással e kategória részévé vált új jogi intézkedést: a kvótarendszert. Kiemeli ezek legfontosabb közös jellemzőjét, az átruházhatóságot. Az III. és IV. fejezet az Európai Unióban meglévő hátteret mutatja be, mely a kidolgozott szabályanyaga alapjául szolgál. Hiszen a Közös Agrárpolitika létrehozatala és fejlődése volt a feltétele a közös piaci szervezetek kialakulásának, ezen belül is szőlő- és bortermelés szabályozásának. A fejezet szól még az EU borászatot érintő jogszabályalkotásáról, és a csatlakozással kialakult, hazánkat érintő borjog struktúrájáról. Az V. fejezet ismerteti a telepítésre és az újratelepítésre vonatkozó hatályos hazai és uniós szabályanyagot, a kialakult változások és eredmények elemzését, valamint bemutatja a magyar szakigazgatási szerveket a bortörvény rendelkezéseire alapozva. A VI. és VII. fejezet foglalkozik a termelési potenciált befolyásoló egyéb eszközökre vonatkozó rendelkezésekkel: bemutatja a kivágásért járó pénzügyi támogatásra, a szerkezetátalakítás és átállításra vonatkozó uniós szabályok összességét, és az ezek hatására kialakulóban lévő hazai helyzetet. A dolgozat zárásaként szükséges volt megemlíteni azon feltételeket, melyek hazai megvalósítása előfeltétellé vált a fent említett szabályanyag közvetlen alkalmazásához.

A magyar földjog zsebszerződésai

Gábor Nikolett

jogász, V. évfolyam

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Olajos István egyetemi tanársegéd

Dolgozatom témájául a zsebszerződéseket választottam. Ez a kifejezés a köztudatban a külföldiek illegális termőföld vásárlásaival kapcsolatban használatos. Így a külföldiek zsebszerződéseivel kezdtem foglalkozni. Azonban a téma megismerése közben számos esetben fedeztem fel a földjoghoz tartozó zsebszerződések körében olyanokat, melyeket belföldiek kötöttek, így ki kellett térnem a témához szorosan kapcsolódó, belföldi személyek között megkötött zsebszerződésekre is.

A zsebszerződés -bár e dolgozat keretében csak a termőföldhöz közvetlenül kapcsolódó területeket vizsgáltam- tipikus jelenség. Találtam rá példát a kárpótlásnál, a földhasználatok különböző formáinál, és természetesen a származékos tulajdonszerzések között is, melyeket megpróbálnak eredeti szerzőmódként feltüntetni.

Kutatásaimat a hatályos jogszabályok vizsgálatával kezdtem, majd kiegészítettem a termőföldről szóló törvényt kommentáló, már megjelent szakcikkék értelmezésével.

A kutatás második körében azokat a gyakorlatban kialakított technikákat elemeztem, amelyek alkalmasak lehetnek arra, hogy a hatályos szabályozás gyenge pontjait kihasználva - a magyar termőföld tulajdonosok együttműködésével- külföldiek kezére juttassák át hazánk termőföldvagyonát. A téma kidolgozása során megpróbáltam érzékeltetni, hogy mely szabályokat tartom kiskapuk keresésére alkalmasnak, és a szerződő – sok esetben rosszhiszemű felek- mely magatartásai, illetve szerződésük mely pontjai utalnak színlelt jellegre, jogszabálysértő megállapodásra.

A Tft. szűk körben ugyan, de biztosít lehetőséget a külföldiek termőföld tulajdonszerzésére. Ezekkel a lehetőségekkel azonban nemcsak élni, de visszaélni is lehet. A dolgozatom IV. fejezetében ezekkel a törvény által biztosított, de olykor visszaélészerűen alkalmazott lehetőségekkel foglalkozom.

Majd ezt követően azokat a technikai jellegű megoldásokat dolgoztam fel, amelyek megteremtik annak a lehetőségét, hogy a gyakorlatban termőföldként használt földterület jogi értelemben ne minősüljön termőföldnek, így arra ne vonatkozzanak a Tft.-ben meghatározott tulajdonszerzési korlátozások.

Ezután foglalkozom a gyakorlatban kialakult és használatos zsebszerződés típusokkal. Igyekeztem a kialakult szerződési technikák gyenge pontjait kiemelni, és így a zsebszerződések ellen megoldást keresni.

A földhasználati nyilvántartás és a haszonbérlet elemzésekor megfejtett problémákra keres választ a MePAR. Hogyan lehet a bejelentett földhasználat tényleges gyakorlatát visszakeresni, és folyamatosan ellenőrizni. A MePAR egy megoldás a zsebszerződések kijátszásának megelőzésére is, és válasz arra, hogy a nagy jogszabály-dömping vége után mire használható fel e terület szakirodalmá, - és miért aktuális –e terület

Agrártermékek exporttámogatása az uruguayi forduló után

Magyar Zsanett

jogász, V. évfolyam

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Olajos István egyetemi adjunktus

Magyarország EU csatlakozása az agráriumra jelentős kihatással van és lesz, elsősorban azért, mert hazánknak át kell alakítania az eddigi agrárpolitikáját és össze kell hangolnia az EU agrár-, valamint kereskedelempolitikájával.

Ezért dolgozatomban elsősorban a hatályos uniós joganyag bemutatására törekedtem elsődlegesen a közös politika alapvető szabályain keresztül, másrészt az agrárpiaci rendtartás gabonára és borra vonatkozó szabályai által, továbbá a kézies kereskedelempolitika lényegét igyekeztem feltárni

(I. Rész), kiegészítve a világpiacon egyre jelentősebb szerepet játszó WTO (Világkereskedelmi Szervezet) mezőgazdasági termékek kereskedelmére vonatkozó szabályaival, mivel egyrészt hazánk is tagja a Szervezetnek 1994 óta, valamint az EU tagsággal a világ legnagyobb agrárexportőrjének részévé váltunk. Ez indokolja a nem túl ismert joganyag ismertetését.(II.rész)

Végül dolgozatom utolsó részében a magyar szabályozásra tértem ki, elsődlegesen a csatlakozással járó harmonizációs kötelezettségeinkre, melyeknek minél hamarabb kell, hogy hazánk eleget tegyen, márcsak a kereskedelem érdekében is, hogy az minél zökkenőmentesebb legyen.

Valamint igyekeztem bemutatni a bor és gabona termékpálya támogatásai szabályait, melyek a nemzeti sajátosságoktól eltekintve, megegyeznek az Európai

Az Európai Unió Közös Agrárpolitikájának 2003. évi reformja

Vig Gyula

jogász, V. évfolyam

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Olajos István egyetemi adjunktus

Az Közös Agrárpolitika az Európai Unió egyik legrégebbi közös politikája, melyet költségvetési finanszírozása miatt időről időre támadások érnek Unión belül és nemzetközi szinten egyaránt. Az Európai Unió Közös Agrárpolitikájának 2003. évi reformja jelentős változásokat hoz mind a termelők életében, mind pedig az Unió életében. Bár egyelőre a költségvetési súlya nem csökken, de nem is növekszik, s a támogatási politika átrendeződése mellett előre látható, hogy hosszabb távon a támogatások leépítésére is sor kerülhet.

Dolgozatom megírása során arra kerestem választ, hogy a magyar termelő, uniós tagként a reform következtében milyen támogatásokra számíthat. A reform egy eddig ismeretlen, új támogatási formát vezet be, az egységes gazdaságtámogatást, emellett megváltoztak az egyes termékpályák szabályai is. A reform átlátásának nehézsége nem csak abból adódik, hogy az Unió egy eddig ismeretlen támogatási politikát vezet be, hanem abban is, hogy az elkövetkező években a Közös Agrárpolitika több változata létezik majd egymás mellett, elképzelhető, hogy három, esetleg még többféle rendszer létezik majd egy egységes piacon. A piac egységes, az agrárpiacon is, így az egyik tagállam változata hatással van a másik tagállam gazdaságára. Adódik ez abból, hogy az eredeti reformelképzeléssel szemben a politikai alku egy sor választható támogatási rendszert csikart ki, továbbá a reformfolyamat egybe esett az Európai Unió bővítésével, amelynek keretében az új tagállamokra átmeneti szabályozást alkottak, és ezek olykor átfedik egymást, máskor párhuzamos rendszerekként működnek.

Fontos kiemelni, hogy az Európai Unió Közös Agrárpolitikája egy egyre szigorúbb és minden szempontból egységes környezetvédelmi, állategészségügyi, élelmiszer-egészségügyi szabályozás felé halad, ugyanakkor a támogatási politika végrehajtásában egyre nagyobb mozgásteret kapnak a tagállamok. Egyfajta renacionalizálási folyamat vehető észre, persze a pénzügyi keretek továbbra is szűkek, és ez szigorú határok közé szorítja mozgásterüket.

Témaválasztásomban az vezérelt, hogy aktuális kérdésekkel foglalkozzak, olyanokkal amelyek a termelőt foglalkoztatják. És hát mi is lehet aktuálisabb téma, mint a holnap támogatási rendszere? Természetesen kiváltképp igaz ez egy termelőre. Itt jegyezném meg, hogy a dolgozat témájának kutatásakor mindvégig kettős szemlélet vezérelt. Egyrészt termelőként szemlélttem az új támogatási rendszert, másrészt, mint joghallgató.

Valószínűnek látszik, hogy hazánk csak 2007-ben fogja az egységes gazdaságtámogatást bevezetni, erre lehetősége van, hiszen a tagállam döntésén múlik, hogy 2005. és 2007. között melyik évben kezdi alkalmazni az új szabályozást. Azt azonban megmondani, hogy 2007-ben Magyarországon milyen Közös Agrárpolitika kerül majd végrehajtásra, egyelőre csak megtippelni lehet, hiszen sok még a megválaszolatlan kérdés, és ezeket természetesen a további tárgyalások, illetve a hazai politika döntik majd el. Véleményem szerint, egyfajta regionális végrehajtásra kerül majd sor, a termékspecifikus

Fenntartható fejlődés az ENSZ és az EU szabályozásának tükrében

Horváth Zsófia

jogász, IV. évfolyam

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Paulovics Anita egyetemi docens

Kutatás tárgya: A környezetvédelem kiemelkedő jelentősége az utóbbi évtizedben megkérdőjelezhetetlenné vált. Földünkön felgyorsultak azok a káros folyamatok, melyek megállítása és visszafordítása nem tűr halasztást. Ha ilyen ütemben halad bolygónk figyelmen kívül hagyása és „felhasználása”, néhány évszázadon belül életkörülményeink számottevően romlani fognak. A fenntartható fejlődés éppen ennek kíván gátat szabni, hiszen célja, hogy a jelenlegi generáció szükségleteinek kielégítésével a környezetet és a természeti erőforrásokat megőrizze a jövő nemzedék számára.

Kutatás célja: Dolgozatomban az ENSZ és az Európai Unió e tárgykörben megvalósított lépéseit kívántam összefoglalni, annak alátámasztására, hogy a fenntartható fejlődés követelményeit napjainkban nemzetközi szinten sem lehet figyelmen kívül hagyni.

Kutatás módszerei: A fenntartható fejlődés fogalma az EGK-t alapító Római Szerződésben még nem szerepelt. Azonban a Közösség felismerte: ha nincs tekintettel a környezet védelmére, más területeken sem tud előre lépni. Ennek megfelelően kiegészítette alapokmányát, és egyre több jogforrást alkotott a környezetvédelemtől és a fenntartható fejlődésről. Elsősorban ezen dokumentumok alapján végeztem kutatásomat kihasználva az Internet adta lehetőségeket is. Magyar és angol nyelvű tudományos szakfolyóiratok, publikációk, szakkönyvek fenntartható fejlődéssel kapcsolatos összegzései tükrében kívántam eredményeimet összefoglalni, és önálló véleményt formálni a kérdésről.

Kutatás eredményei: A környezetvédelem több szempontból sajátos terület. Sajátossága egyrészt az, hogy több jogághoz is szervesen kapcsolódik. Másrészt hangsúlyozni kell, hogy a környezetkárosítás egy olyan világméretű probléma, amely átlépi az országhatárokat. Egyetlen állam - legyen gazdaságilag bármilyen felett is - sem képes a környezetvédelmi problémákat önállóan megoldani. Ezért a nemzetközi együttműködésnek - aminek az Európai Unió magas színvonalú példajaként említhető - e téren kiemelkedő szerepe van.

Következtetések: Az EU hatodik környezetvédelmi akcióprogramjának címe: „Kezünkben a jövőnk” nem üres szlogen, hanem a valóságos helyzetet tükrözi. Az elkövetkezendő 1-2 évtizedben egyértelművé fog válni, hogy a világ államai képesek, illetőleg hajlandók lesznek-e - akár komoly gazdasági áldozatokat hozva - felvállalni azt a feladatot, hogy sürgős ütemben javítsák a természetes környezet állapotát.

Környezetvédelem és az ehhez kapcsolódó emberi jogok a nemzetközi jogban

Gulyás Zsuzsa

jogász, V. évfolyam

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Szűcs Lászlóné dr. Siska Katalin egyetemi docens

Dolgozatomban a környezetvédelem nemzetközi jog aspektusainak vizsgálatára kerül sor. A dolgozat két szerkezeti egységre osztható.

Az első részben a nemzetközi környezetvédelmi jogot mutatom be. Arra törekszem, hogy egy átfogó képet adjak az államok által kialakított környezetvédelmi szerződésrendszeréről. Ennek érdekében elsőként fölvezetem azokat az alapfogalmakat, amelyek feltétlenül szükségesek a nemzetközi környezetvédelmi jog rendszerének értelmezéséhez, jelentőségének felismeréséhez. Ezt követően röviden bemutatom a környezetszennyezés, és az ezáltal okozott problémákat megoldani hivatott jog történeti fejlődését. Megállapítom, hogy a környezetvédelem csak az 1960-as évektől került be a nemzetközi jog rendszerébe. Hangsúlyozom a környezetvédelmi világkonferenciák jelentőségét, amelyek egyik legnagyobb eredménye, hogy a találkozók résztvevő államok kidolgozták a fenntartható fejlődés doktrínáját.

Az alapfogalmak és a történeti fejlődés megismertetése megteremtik a szükséges alapot a nemzetközi környezetvédelmi jog mai rendszerének megértéséhez. A nemzetközi környezetvédelmi jog legfontosabb forrásai a környezetvédelem valamennyi területén érvényesülő szokásjogi elvek, illetve az egyes területekhez kapcsolódó nemzetközi szerződések. A dolgozatban részletesen ismertetett elvek és szerződések arra engednek következtetni, hogy mára egy jól kimunkált nemzetközi környezetvédelmi szabályozási rendszer jött létre.

Dolgozatom második részében a nemzetközi környezetvédelmi jog egy speciális szemszögből, az emberi jogok tükrében történő vizsgálatára került sor. Vizsgálódásom megkezdésekor két lényegi kérdés fogalmazódott meg bennem: egyrészt az, hogy mi a környezetvédelem emberi jogi vetülete, másrészt az, hogyan kapcsolódik a környezetvédelem az emberi jogok rendszerébe.

A környezetvédelem közvetlen emberi jogi vetülete az egészséges környezethez való jog, amelynek fejlődését, jogi természetét, alanyát, tárgyát, tartalmát illetve kötelezettjét részletesen taglalom a dolgozatban.

A környezetvédelem és az emberi jogok kapcsolatának vizsgálatakor utköztetem az egészséges környezethez való jogot a többi emberi jogi jogosultsággal. Ezt elegendőnek tekintem, mivel a környezetvédelem és az egészséges környezethez való jog tárgyak, céljuk, jogosultjuk és kötelezettjük tekintetében szinte teljes mértékben lefedik egymást. Az elemzés eredményeként sikerül feltérképeznem a ma még nehezen kikényszeríthető egészséges környezethez való jog érvényesítésében segítséget nyújtó, bíróság előtt felhívható emberi jogokat; és betekintést nyerek az egészséges környezethez való jog formálódó tartalmába, felmérem határait.

Végkövetkeztetésként megállapítható, hogy ma mind az államokat, mind az egyes embereket terheli a nemzetközi jog rendszeréhez kapcsolódó környezetvédelmi felelősség: az államoknak be kell tartaniuk és tartaniuk a nemzetközi előírásokat, és az egyes embernek is törekednie kell, akár saját emberi jogai korlátozása, vagy éppen érvényesítése révén is; a környezetvédelem megvalósítására.

A biológiai sokféleség megőrzésének lehetőségei az Európai Unióban**Nyilas Anna**

jogász, V. évfolyam

Debreceni Egyetem Jog-és Államtudományi Kar

Témavezető: Dr. Fodor László egyetemi docens

Dolgozatom témája a biológiai sokféleség megőrzésére tett erőfeszítések Európában. A dolgozat középpontjában az a két irányelv áll, ami az Európai Unió természetvédelmi szabályozásának sarokkövét jelenti: a 79/409. számú irányelv a vadon élő madarak védelméről, és a 92/43. számú irányelv a természetes élőhelyek és a vadon élő állat-és növényfajok védelméről.

A téma aktualitását egyrészt az adja, hogy hazánk nemrég készült el a magyarországi Natura 2000 területekre tett javaslataival. A területek kiválasztásával kapcsolatos problémákra is kitérek. Másrészt az Európai Unió jelenleg hatályban lévő 6. akcióprogramjának 4. fejezete, amely a Természet és Biológiai Sokféleség címet viseli, célként fogalmazza meg a természeti rendszerek struktúrájának és működésének védelmét, és szükség esetén helyreállítását, valamint a biodiverzitás csökkenésének megállítását, mind az Európai Unión belül, mind globálisan.

Következtetéseim közül itt csak a legfontosabbakat emelném ki. Magyarországnak a nyugat-európai országokhoz történő felzárkózásának egyik meghatározó kihívása, hogyan lehet az élet- és környezetminőség javítását, a környezeti értékek megőrzését, a természeti erőforrások fenntartható használatát a gazdasági fejlődéssel összeegyeztetni. Természeti értékeinket elismerésre méltó módon sikerült megőrizni, s ezzel számos tekintetben megelőzzük a fejlett országokat. Ugyanakkor a környezet megóvása érdekében tett intézkedéseink és azok hatékonysága még nem éri el a szükséges szintet. A megfelelő végrehajtás a tagállamokban sokszor nehézkes, a célok megvalósítása a társadalmi ellenállás, az ellentétes politikai érdekek, és a gazdasági szereplők nyomása miatt lelassul. A biológiai sokféleség megőrzése érdekében a szereplőket érdekeltté kell tenni a természetvédelemben, többek között ösztönzők beépítésével a tagállami jogrendszerekbe.

A szakirodalom lehető legteljesebb áttanulmányozása után próbáltam egy saját rendszert felállítani az irányelvek értelmezésére. A szakirodalom a természetvédelem szakmai oldalán rendkívül bőséges, viszont kevés kifejezetten jogi vonatkozású értelmező jellegű munkát találtam. Ezért sokszor a jogszabályszövegeket, illetve az irányelvek autentikus szövegét használtam, az esetleges magyarázatokkal.

Célom egy alapos és mégis áttekinthető bemutatást adni a Natura 2000 hálózat alapját képező irányelvekről, és a megalkotásának körülményeiről. A dolgozat elkészítése során szerettem volna képet kapni az EU természetvédelmi célkitűzéseiről, illetve ezek gyakorlati megvalósításának menetéről, és többek között a tagállami végrehajtás nehézségeiről. Végül, reméltem hogy megtalálom a választ arra, hogy hazánk hogyan teljesíti ezeket a kötelezettségeket és egyáltalán mit jelent számunkra, az emberek, a magyarok számára, és mit jelent az Európai Uniónak az, hogy tagjai lettünk a Natura 2000 európai ökológiai hálózatnak.

Úgy érzem sikerült megválaszolni a bennem felmerült kérdéseket, és remélem azok számára is tudok valami új vagy érdekes információval szolgálni, akik elolvassák a dolgozatomat.

ALKOTMÁNYJOG I. (ÁLTALÁNOS RÉSZ)

1. **Az Európai Unió jogának hatása a magyar közjog rendszerére – az alkotmányos struktúra koherenciája megőrzésének lehetőségei – I. Helyezett**
Szabó Krisztián, jogász, V. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
2. **Az alkotmánymódosítás eljárása 2002-2003 példái alapján**
Szécsi Gábor, jogász, III. évfolyam
Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
3. **A jogforrási rendszer modernizációja az EU Alkotmányában**
Buják Katalin, jogász, V. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
4. **A Harmadik Magyar Köztársaság nyitánya: az Októberi Alkotmány – II. Helyezett**
Farkas Gergely, jogász, V. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
5. **Legitimáció és rendszerváltás**
Juhász Krisztina, jogász, IV. évfolyam
Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
6. **Az állami irányítás egyéb jogi eszközeinek vizsgálata a jogalkotási folyamatok tükrében – II. Helyezett**
Szilvássy György Péter, jogász, V. évfolyam
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
7. **Az ENSZ 1948. évi Emberi Jogi Deklarációjának szellemi gyökerei**
Ormóshegyi Zoltán, jogász, II. évfolyam
Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

**Az Európai Unió jogának hatása a magyar közjog rendszerére – az alkotmányos
struktúra koherenciája megőrzésének lehetőségei****Szabó Krisztián**

jogász, V. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Papp Imre egyetemi adjunktus

Magyarországnak az Európai Unióhoz történő csatlakozását előkészítő alkotmánymódosításra 2002 decemberében került sor. Az ekkor megalkotott „Európa-klauzula” megteremtette a csatlakozás alkotmányos alapjait, amennyiben kiküszöbölte a csatlakozási szerződés esetleges alkotmányellenességét a szuverenitás alkotmányi konstrukciójának módosításával, és lehetővé tette az uniós hatáskörmegosztás érvényesülését. Az alkotmányozás folyamata azonban ezen a ponton megrekedt, holott számos alapvető probléma továbbra is megoldásra vár.

A dolgozat *középpontjában az a gondolat áll*, mely szerint az Európai Unióban tagként való részvétel a magyar jogrendszerben olyan változásokat eredményez, melyeknek legitimitásához további alkotmány- és törvénymódosításokra van szükség. A tanulmány természetesen nem kérdőjelezi meg azt, hogy a közösségi jog sui generis elvein keresztül a belső jogi rendezésre tekintet nélkül érvényesül Magyarországon. Emellett azonban azt hangsúlyozza, hogy az Alkotmány által konstituált magyar jogrendszer elvi egységessége és koherenciája csak úgy őrizhető meg, ha a közösségi jog belső jogra gyakorolt hatásai az Alkotmány rendelkezéseire vezethetők vissza. A *pályamű célja* egyrészt a hatályos szabályozás vizsgálata az előbbi követelményeknek való megfelelés tükrében, másrészt olyan megoldási lehetőségek kidolgozása és ismertetése, melyek a jövőbeni jogalkotás során figyelembe veendő szempontokat jelenítenek meg.

A pályamű a magyar alkotmányjog néhány olyan területét veszi górcső alá, melyeken a közösségi jog érvényesülése a jelenlegi szabályozás mellett alkotmányossági problémák forrása lehet. Megvizsgálja, hogy a modern szuverenitásfogalom hogyan tükröződik alaptörvényünk hatályos szövegében, majd a szuverén jogok gyakorlása körében kiemelkedő jelentőségű, az Európai Unió és a Magyar Köztársaság közötti hatáskörmegosztás modelljét elemzi, különös tekintettel annak fogyatékoságaira, és a továbbfejlesztés lehetőségeire. A dolgozat megkísérel választ adni arra a kérdésre is, miképp teremthető meg a közösségi jog közvetlen alkalmazhatóságának és elsőbbségének, mint az érvényesülését biztosító legfontosabb elveknek az alkotmányos legitimitációja oly módon, hogy a jogállamiság, a jogalkotás alkotmányossága és a jogbiztonság elvei ne sérüljenek. Végül a tanulmány elemzi az Országgyűlés és a Kormány európai uniós ügyekben történő együttműködését abból a szempontból, hogy az mennyiben alkalmas az Unió jogalkotásának legitímálására, a „demokrácia-deficit” semlegesítésére, továbbá hogyan befolyásolja az alkotmányos felelősségi viszonyokat.

A pályamű *munkamódszerét tekintve* amennyire szükséges, elemzi az Európai Unió jogának sajátos jellemzőit, valamint az európai alkotmány létrehozásáról szóló szerződésnek az integráció szervezet- és jogrendszere átalakulására gyakorolt hatását, majd ezek fényében vizsgálja a hazai jogrendszer megoldásait, és megfogalmazza a kívánt szabályozás lehetséges irányait.

A szerző álláspontja szerint ahhoz, hogy a tagállami működés során meg tudjuk őrizni a magyar közjogi berendezkedés logikai zártságát és koherenciáját, feltétlenül szükséges a közösségi jog érvényesülését megalapozó alkotmányos szabályozás továbbfejlesztése.

Az alkotmánymódosítás eljárása 2002-2003 példái alapján Szécsi Gábor**Szécsi Gábor**

jogász III. évfolyam

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Tóth Károly egyetemi docens

Az alkotmány mindig központi helyet foglal el egy állam jogrendszerében. Ennek megfelelően a kutatás célja, hogy átfogó képet kapjunk hazánk alkotmánymódosításra vonatkozó eljárási szabályaira, illetve magára az eljárás gyakorlati megvalósulására. Ha egy országban jogszabály módosításra kerül sor (itt nem csupán az alkotmányt kell érteni) komoly problémát jelenthet, hogy az új koncepció tökéletesen illeszkedjék a jogrendszerbe. Ellenkező esetben, sérül a jobbiztonság elve, mely a normák rendszerének átláthatatlanságához, kiszámíthatatlanságához vezetne. Ez az alaptörvény tekintetében hatványozottan fordul elő, tekintve, hogy a jogszabályi hierarchia élén helyezkedik el, és ebből következően, hatással van a jog által szabályozott életviszonyok minden területére. Ennek elkerülése érdekében, tisztán kell látnunk, egyrészt a közigazgatásban alkalmazott döntéshozatali mechanizmust, másrészt a parlament eljárását.

A dolgozatban alkalmazott módszerek két célra irányulnak. Egyrészt a már említett eljárás ismertetésére, másrészt a 2002 és 2004 között létrejött változások bemutatására. Az eredményes munkához szükség volt mindenek előtt a kapcsolódó szakirodalom áttekintésére, a parlament irattárában fellelhető iratok tanulmányozására (bizottságok és a plenáris ülés munkáiról készült jegyzőkönyvek). Ezen kívül számos képviselővel és köztisztviselővel készített interjú segítette elő a dolgozat elkészülését. Néhány személyes jelenlét egy-egy plenáris ülésen rengeteg értékes információt nyújtott.

A dolgozat eredményként levonható következtetés: Az alkotmány megváltoztatásának hazánkban hatályos módja számos garanciális jellegű szabályokkal védik a jogrendszer sérthetlenségét, mely a szakmai követelményeknek megfelel. Alapvetően két dolog dominál az eljárásban. Egyrészt a szakmaiság, melynek közreműködése elengedhetetlen a gazdasági és társadalmi igényeknek megfelelő normák megalkotása szempontjából. Másrészt a politika. A politika jelenléte szakmai szemmel tekintve a mai körülmények között sajnos, a szükséges rossz, mivel számos nyilatkozatban nem a jog, nem a társadalmi érdek kerül előtérbe, hanem a politikai érdek, a párt érdeke. Sok esetben ez lerontja a felkészült szakemberek munkáját. Azonban javuló tendenciát mutat, hogy a politikusok között is egyre nagyobb számban jelennek meg magasan kvalifikált szakemberek, akik legtöbbször megtalálják az utat a szakma és a politika követelményeinek megfelelő célkitűzések megvalósításához. Így e két oldal mindig összhangban tud dolgozni a társadalom jólétét és biztonságát, a gazdaság fejlődését, célzó jogrendszer megvalósításáért.

A jogforrási rendszer modernizációja az EU Alkotmányában

Buják Katalin

jogász szak, V. évfolyam

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Horváth Zsuzsanna egyetemi docens

Napjainkban kiemelkedően fontos kérdés az Európai Unió területén a jogforrási rendszerek összehangolása a hatékonyabb együttműködés céljából. Magyarország, mint új tagállam a csatlakozásra való felkészülés idején is sokat tett a közösségi joganyag átvételéért, de számos feladat vár még ránk.

A tanulmány célja feltárni az integráció eredményeként megszületett Alkotmányban szereplő jogforrási típusok jellemzőit, összehasonlítva a jelenleg hatályban lévő szerződészekben szereplő eszközökkel, különösen a szekunder jogforrásokkal. Ehhez szükségesnek láttam a nemzetközi és a magyar jogforrási rendszer jellemzői keresztül megvilágítani e jogrendszer sui generis voltát. A nemzetközi jog kapcsán a jogrendszerek egymáshoz való viszonyát, kiemelten a nemzetközi és a magyar jog viszonyát részletezem, továbbá a csatlakozás hatását e kapcsolatra, és a monizmus vagy dualizmus eldöntendő kérdését. A magyar jogrendszer jellemzőinek ismertetését követően az Unióhoz való csatlakozásunk miatt szükségessé vált módosításokat vizsgáltam. Az 1996-os Országgyűlési határozat javaslatát ismertetem, majd a jogalkotási törvénytervezetet, amely feltétlenül szükséges a magyar és uniós joganyag összehangjának megteremtése céljából. A csatlakozás szükségessé tette az Alkotmányunk módosítását is, e feladatnak a 2002. évi LXI. törvény csatlakozó klauzula beiktatásával tett eleget. Az Európai Unió jogrendszerének bemutatását a jelenlegi jogforrások, az Alkotmányozó Konvent IX. munkacsoportjának végleges jelentésében szereplő és az Alkotmányban rögzített eszközök összehasonlításán keresztül végeztem el.

A tanulmányom alapján arra a megállapításra jutottam, hogy e három jogforrási rendszer a magyar joganyagban nincs összhangban, elengedhetetlenül szükséges lenne a magyar közjogi reform, amely egy világos, átlátható jogrendszer megteremtését eredményezné, ezáltal segítené a jogalkalmazók munkáját is. A nemzetközi jog és a magyar jog viszonyát nem rendezték a csatlakozás kapcsán, és az uniós joganyag átvétele is hézagos, nem teremtett egységes rendszert a két jogrendszer között.

A Harmadik Magyar Köztársaság nyitánya: az Októberi Alkotmány**Farkas Gergely**

jogász, V. évfolyam

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Sükösd Ferenc egyetemi adjunktus,

a Nemzeti Kerekasztal I/1. albizottságának tagja

Az Októberi Alkotmány létrejöttének kutatása, úgy gondoljuk, nagyon fontos és egyszersmind nagyon megtisztelő feladat. A mű létrejöttékor három fő célkitűzés vezette az alkotót. Egyrészt hiányt kísérel meg pótolni, hiszen tudásunk szerint mind a mai napig nem született átfogó munka, mely összességében tárgyalta volna a közjogi rendszerváltás e nagy jelentőségű alkotmányozó teljesítményét. Másodszor adalékul kíván szolgálni egy esetlegesen a jövőben megalkotandó új magyar alkotmány létrehozásához. Az Októberi Alkotmány ugyanis – annak ellenére, hogy történelmi jelentőségű alkotás – eredetileg átmenetinek szánt alaptörvény volt, amelynek jelei mutatkoznak: szabályozása túlon túl tömör, és magában rejti a máig tartó folyamatos alkotmányozás szükségességét. Harmadszor pedig ily módon szeretnénk emléket állítani annak az alkotmánynak és annak az alkotmányozásnak, amely a világon egyedülálló módon jött létre: a nemzeti konszenzus alapján állva.

A kutatás során újonnan keletkezett forrásanyagokat is felhasználhattunk. Az Ellenzéki Kerekasztal, valamint a Nemzeti Kerekasztal tárgyalásainak jegyzőkönyvei néhány éve láttak napvilágot, és ezzel egyidejűleg nyílt lehetőség az alkotmányozás dokumentumaihoz való hozzáférésre is. Másodszor, a munka során óriási jelentőségű volt Dr. Sükösd Ferenc, a Nemzeti Kerekasztal I/1. albizottsága tagjának segítsége, amely lehetővé tette a tárgyalófelek szándékainak alaposabb feltérképezését. Harmadszor, az Országgyűlés szöveges jegyzőkönyvei mind a Magyarország Alkotmányának (egy félbeszakadt, de méltatlanul elfeledett alkotmányozási processzus által célba vett új magyar alaptörvény), mind az Októberi Alkotmánynak, mind pedig a rendszerváltást övező sarkalatos törvények megalkotásához felbecsülhetetlen jelentőségű háttéranyagként szolgáltak. Végül, de nem utolsósorban pedig felhasználtuk a témában keletkezett korabeli és azóta megjelent tudományos műveket, amelyek segítették az alkotmányozás globális erővonalainak megértését.

A kutatás, valamint az annak eredményeként létrejött mű rávilágít arra, hogy milyen nagy jelentőségű a magyar történelem egyik legszebb pillanatában keletkezett Októberi Alkotmány, Magyarország első és ezidáig egyetlen chartális jogállami alkotmánya. A történelmi értelmezés nagyon sok olyan alkotmányi rendelkezés gyökerét tárja fel, amelynek jobb megértése tudományos szempontból nagyon fontos lehet.

Álláspontunk szerint 1989. október 23-án új alaptörvény lépett hatályba Magyarországon. Hogy jelenleg is hatályban van, jelzi azt, hogy az alkotmányozók jó munkát végeztek, hiszen ideiglenesnek szánt volta ellenére – az Alkotmánybíróság értelmezésével kiegészülve – több mint kielégítően látja el feladatát a Harmadik Magyar Köztársaság jogforrások hierarchiájának csúcán. A jövőbeni alkotmányozási munkálatoknak – ahogy az 1990-es évek közepének végül is sikertelen alkotmányozása is tette – az Októberi Alkotmány megoldásaira feltétlenül figyelniük kell, hiszen 1989-ben nemzeti konszenzus hozta létre, megoldásai pedig egyaránt figyelemmel vannak a magyar és az európai alkotmányos értékekre és megoldásokra. Ez az, ami rendkívüli alkotássá avatja e törvényt.

Legitimáció és rendszerváltás

Juhász Krisztina

jogász, IV. évfolyam

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Löffler Tibor egyetemi adjunktus

Dolgozatom célja, hogy a legitimációt és a rendszerváltással kapcsolatos legitimációs kérdéseket megvilágítsam, és több szempontból értékeljem.

Módszerem a kutatás során az volt, hogy először a legitimációt elméleti szempontból közelítsem meg, ezt tartalmazza az I. rész. A II. részben a rendszerváltás mivoltát vizsgálom, tranzitológiai szemszögből, és végül a III. részben a két kategória empirikus megközelítését végzem a konkrét történelmi események kapcsán.

A legitimitás problematikájával kapcsolatban a törvényhozásra fókuszáltam: milyen szerepe volt a rendszerváltásban az Országgyűlésnek, és milyen legitimációs gondokkal küzdött.

A sarkalatos törvényeket elfogadó Parlament még az egypártrendszer keretei között létrejött képviseleti szerv volt, amelynek közjogi státusát még az 1989-es alkotmánymódosítással nem érintett 1949. évi XX. törvény határozta meg, és amely az 1983. évi III. törvény alapján lett megválasztva 1985-ben.

Véleményem szerint ambivalens helyzetbe került az Országgyűlés, hiszen 1988-tól fokozatosan nőtt a hatásköre, munkájának jelentősége, ugyanakkor folyamatosan megkérdőjelezték a legitimitását. A jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény kialakította a kizárólagos törvényhozási tárgyak fogalmát, és ezzel lehetővé tette, hogy ismét az Országgyűlés legyen a jogalkotás központja. Ezzel párhuzamosan az Elnöki Tanács törvényromboló hatásköre korlátok közé szorult.

Változások voltak tapasztalhatók a képviselői és a bizottsági munkában, valamint az Országgyűlés ellenőrző funkciójában is.

A változások ellenére permanens támadások érték a Tisztelt Házat összetétele és működése miatt. Az 1989-es időközi választások nyilvánvalóvá tették, hogy nemcsak az ellenzék, de a választók is más összetételű Országgyűlést akarnak.

Presztízsvesztést jelentett a Parlament számára, hogy a Nemzeti Kerekasztal kvázi közjogi fórummá vált, hiszen itt történt a sarkalatos törvények előkészítése.

Összességében elmondható, hogy a rendszerváltás szereplőinek legitimitása – így az Országgyűlésé is – gyenge volt, de a szóbeli támadások ellenére elfogadták a felek egymást tárgyalópartnernként, mintha legitimek lennének, és elfogadták végül az Országgyűlést is, mint a sarkalatos törvények szentesítőjét, így biztosítva a koordinált átmenet egyik feltételét, a törvényhozás legitimitását.

Az állami irányítás egyéb jogi eszközeinek vizsgálata a jogalkotási folyamatok tükrében**Szilvásy György Péter**

jogász, V. évfolyam

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar

Témavezető: Dr. Tábik Ferenc egyetemi adjunktus

Ma már általánosnak tekinthető az a megállapítás, hogy az „állami irányítás egyéb jogi eszközei”-nek nevezett normahalmaz felett eljárta az idő, és elkövetkeztek – az új jogalkotási törvény megalkotásának igényével együtt – a reform órái. Dolgozatomban igyekszem bemutatni, vajon milyen tényezők vezettek ehhez a mai helyzethez: történetileg mi volt a helyzet a népköztársasági berendezkedésben a jogalkotási törvény megalkotása előtt, majd azt követően; a rendszerváltás után, illetve napjainkban.

Azzal az igénnyel, hogy a korabeli, illetve a mai jogalkotás – s ezen belül különösen az egyéb jogi eszközök megalkotása – terén lezajló, olykor meglehetősen zavaros, kiegyensúlyozatlan elméleti és gyakorlati folyamatokat igyekezzem bemutatni, megpróbálom a kérdést a mai jogalkalmazási gyakorlat néhány elemével is megközelíteni (alkotmánybírói határozatok tükrében).

A vonatkozó szakirodalom és néhány tankönyv vizsgálatával, a jogalkotási törvény vonatkozó része eredeti és hatályos szövegének bemutatásával, illetve e normaszöveg változásainak ismertetésével igyekeztem tükröztenni a mindenkori jogalkotási törekvéseket, illetve az elméleti és gyakorlati megközelítések változásait. Természetesen helyet kellett adni a számos kritikának, mely a jogalkotási törvényt – már megalkotása után közvetlenül, és azóta szakadatlanul – éri. Bemutattam a dolgozatban a legújabb, törvényjavaslati szakban álló jogalkotási törvény „kísérletét”, melyről azonban meg kell állapítani, hogy – elsősorban a vizsgált témában, azaz az egyéb jogi eszközök terén – igen csekély változtatást hozna; mindazonáltal a szerepüket veszített jogi iránymutatásokat eltörölné, illetve egyfajta kötelező nyilvántartást mindenképp bevezetne.

Az egyéb jogi eszközöknek különösen az „eltűnt” – pontosabban a jogszabályok szabályozási tárgykörébe került – tagjait is érdemes volt hosszabban bemutatni. A korábbi szabvány és az ármegállapítás már törvényi rendezést igényel, a bankfelügyeleti rendelkezés megszűnt, a jegybanki rendelkezés viszont uniós csatlakozásunkkal összefüggésben rendeletté „avanzsált”. Igaz, hogy ez utóbbi rendeletek a jegybanktörvény széleskörű felhatalmazása ellenére eddig csak olyan szabályozási tárgykörben jelentek meg, melyekről korábban tájékoztató szöveget (alapkamart mértéke, emlékérmek kibocsátás). Meg kellett azt is állapítani, hogy a jogalkotó az új jogszabály körülírása tekintetében nem járt el teljes körültekintéssel, amennyiben a jogalkotási törvényben a vonatkozó szabályozás egyáltalán nem jelent meg, habár a jegybanktörvény tartalmaz erre utalást. A szabvány és az ármegállapítás tekintetében az indokolt jogszabályi rendezés bizonyítékaként – afféle kitekintés-jelleggel – bemutatok néhány, a büntetőjog körébe tartozó, vonatkozó törvényi tényállást is.

Fontos következtetésként meg kell állapítanunk újfent, amit a legelső mondattal is már kifejeztünk: új jogalkotási törvényre – természetesen nem csak az egyéb jogi eszközökre vonatkozó szabályozás tekintetében – sürgetően szükség lenne, hogy átgondolt, jobban szabályozott, immár valóban modern, európai szintű (nem pusztán „uniós” szintű) jogalkotás folyjon hazánkban is; s hogy mindezt a megfelelő jogalkalmazási gyakorlat is majdan követni tudja.

Az ENSZ 1948. évi Emberi Jogi Deklarációjának szellemi gyökerei**Ormóshegyi Zoltán**

jogász, II. évfolyam

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Szűcsné Dr. Siska Katalin egyetemi docens

Az emberi jogok kérdésével sokan és sokféleképpen foglalkoztak. Amikor én az emberi jogokkal elkezdtem a foglalkozást John Stott neves angol teológus mondása döntően hatott rám. Aki szerint: „az emberi jogok lényegét, eredetét és természetét az emberi lét értelme felől kell megközelíteni. Az emberi jogok azt a kérdést foglalja magában, hogy mit jelent embernek lenni.” Ha ez így van, akkor ez azt jelenti, hogy az emberi jogokkal nem lehet csak egy szűk területen belül foglalkozni. Aki az emberi jogokkal foglalkozik, az magával az emberrel, és annak védelmével foglalkozik. Ez a dolgozat egy ilyen interdiszciplináris szemszögből vizsgálja az emberi jogok kérdését. Az emberi jogok szellemi gyökereit feltáró dolgozatom nem csupán egy jogintézményt a maga elvontságában szemlél, hanem magát az embert, a maga komplexitásában és bonyolult voltában. Azt az embert, aki Pascal szerint „Semmi a mindenhez képest és minden a semmihez képest. Élete éppúgy különbözik a semmitől, amelyből vétett, mint a végtelentől, amelybe megtér.”

Az emberi jogok szellemi gyökereinek a felkutatásakor onnan fogok kiindulni, hogy az emberi jogok fogalma eredendően európai fogalom. Theodor Heuss megállapítása szerint az európai kultúra három fő pilléren nyugszik: görög filozófia, római jog és keresztyén kultúra. Ha Európának ezek a gyökerei, akkor ez igaz az emberi jogokra nézve is. Arra keresem a választ, hogy miért éppen a keresztyénség hatása alatt alakult ki az emberi jogok fogalma. Dolgozatom az ember jogok gyökérzetére kívánja felhívni a figyelmet. A sokrétű és bonyolult gyökérzetből, csupán két főgyökeret mutat be a dolgozatom, ezek a keresztyén és a görög-természetjogi gyökerek. Dolgozatom azt mutatja be, hogy hogyan jelennek meg ezen gyökerek az emberi jogok fejlődésében és az ENSZ nyilatkozatában. A dolgozatom elején azt írtam, hogy az emberi jogok kérése tulajdonképpen azt jelenti, hogy mit jelent embernek lenni. Ha erre a kérdésre választ akarunk adni, akkor nem felejthetjük el azt, hogy az emberi jogoknak gyökereik is vannak. Ezekon a gyökereken keresztül táplálkozik, és ezen gyökerek sokrétűsége erősíti a téma komplex voltát, és azt a tényt, hogy „legnagyobb cél pedig, itt e földi létben, ember lenni mindig, minden körülményben.”

Alkotmányjog II. (Államszervezet)

1. **Az ügyészség alkotmányos helyzete**
Bene Róbert, büntügyi szak, II. évfolyam
Rendőrtiszti Főiskola
2. **Az országgyűlési képviselők felelőtlenségére vonatkozó szabályokról de lege ferenda – I. Helyezett**
Simon Ákos, jogász, V. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
3. **Modern sacrosanctusok? – avagy az országgyűlési képviselők mentelmi jogáról – II. Helyezett**
Váczi Péter, jogász, V. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Györi Tagozat
4. **Szükség van-e gyermekvédelmi ombudsmanra?**
Fazekas Ágota, jogász, IV. évfolyam
Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
5. **Érvek a független ügyészség mellett**
Lőrinczy Judit jogász, IV. évfolyam
Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
6. **A miniszteri felelősség intézményének alakulása 1848-tól napjainkig**
Bakk István, jogász, III. évfolyam
Debreceni Egyetem Jog - és Államtudományi Kar
7. **A nemzeti parlamentek szerepe az európai unióban**
Varga Erzsébet, jogász, V. évfolyam
Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
8. **A nemzeti parlamentek szerepe az európai integrációban – II. Helyezett**
Juhász-Tóth Angéla, jogász, V. évfolyam
Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Az ügyészség alkotmányos helyzete

Bene Róbert

bűnügyi szak, II. évfolyam

Rendőrtiszti Főiskola

Témavezető: Dr. habil. Szigeti Péter egyetemi tanár

Másodéves hallgatóként a Rendőrtiszti Főiskolán, tanulmányaim során számtalanszor találkoztam az ügyészséget érintő kérdésekkel. Úgy vélem, hogy a rendőri munkához egyre szorosabban kapcsolódik az ügyészi szervezet, ennek működése. Szükségesnek látom, hogy jobban megismerkedjünk a jelenlegi állapottal, számba vegyük a jelentkező problémákat és a megoldási javaslatokat.

A témaválasztást az is indokolja, hogy az ügyészséggel kapcsolatos problémák már a közvéleményt is foglalkoztatják. Kérdéses, hogy az ügyészi szervezet alkotmányos helyzetét tekintve melyik modell (parlamentnek alárendelt, kormánynak alárendelt, abszolút független) jelentené a számunkra megfelelő megoldást. Ennek eldöntéséhez szükséges az előzmények ismerete, hiszen ez a probléma már korábban is foglalkoztatta a döntésre jogosultakat. Dolgozatomban bemutatom a jelenlegi gyakorlat jogi alapjait és arra keresem a választ, hogy szükséges-e ezen változtatni, ha igen akkor miben és mindez hogyan valósítható meg? A már megszokottnak tűnő érvek harcában új elképzeléseket is bemutatok, lehetővé téve a választást. A valós és átfogó meglátáshoz szükséges a különböző vélemények, a mások által felhalmozott gyakorlati tapasztalatok számbavétele. Lehet, hogy a három modelles elméletet háttérbe szoríthatná egy szervezeti struktúrát érintő változtatás? Remélem, hogy erre és sok más kérdésre is választ adhatok munkámban.

Kétségtelen, hogy szükséges a változtatás, ezt alapozzák meg az új Büntetőeljárási törvényben az ügyészség irányába megfogalmazódó elvárások. A legfontosabb egy megfelelő szabályozás megalkotása, amellyel megelőzhetőek az ügyészség működését károsan befolyásoló viták.

Az országgyűlési képviselők felelőtlenségére vonatkozó szabályokról de lege ferenda

Simon Ákos

jogász, V. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Papp Imre egyetemi adjunktus

A jogállamiság nélkülözhetetlen feltétele a törvényhozás szuverenitása, hogy a törvényhozó testület szabadon és függetlenül alakíthassa akaratát. A modern parlamentarizmus elképzelhetetlen a jogállamiság biztosítékaként megjelenő garanciák nélkül. Az országgyűlési képviselők mentelmi joga talán az egyik legősibb ilyen parlamenti jogintézményünk. Kialakulása során ki kellett állnia az alkotmányosság próbáját, nem sérthette a törvény előtti egyenlőséget, a jog uralmát, ám valódi védelmet kellett biztosítania ahhoz, hogy a demokratikus hatalomgyakorlás zavartalan lehessen.

A dolgozat célja, hogy áttekintse a mentelmi jog önálló részterületére, a felelőtlenségre vonatkozó szabályokat, megvizsgálja az immunitásra vonatkozó gyakorlatot, feltárja a szabályozás és a gyakorlat közötti ellentmondásokat. Feladatául tűzi ki azt is, hogy a problémák bemutatását követően érdemi válaszokat találjon azok kezelésére.

A dolgozat szerkezete két nagyobb egységre tagolódik, első részében arra tesz kísérletet, hogy az országgyűlési képviselők függetlenségének egyik közjogi biztosítékát rendszertani és történeti összefüggésben világítsa meg. Mindez praktikus segítséget nyújt a jogintézmény jobb megértéséhez, valamint a gyakorlatban felmerülő problémák kezeléséhez.

A második szerkezeti egységben a pályamunka megpróbálja felvázolni az országgyűlési képviselők felelőtlenségére vonatkozó szabályok ellentmondásait. Kritikai élel, ám a kedvező változtatás reményében elemzi a leadott szavazatra, a képviselői megbízatás fogalmára, a felelőtlenség alóli kivételek körére, a polgári jogi felelősség alkotmányos visszásságaira vonatkozó szabályok ellentmondásait. A problémák bemutatását követően a történeti hagyományokra és a nemzetközi tapasztalatokra figyelemmel de lege ferenda meghatározza a jogintézmény reformjához szükséges feladatokat.

A reformra mindenféleképpen szükség van, hiszen a mentelmi jog gyakorlati alkalmazásának tapasztalatai és a megnövekedett jogtudományi kutatások jellegzetes szabályozási hibákat, hiányosságokat tártak fel. Mindezeket megerősíti a közvélemény részéről jelentkező egyre jelentősebb nyomás és elégedetlenség. A parlament népszerűsége az ún. sarkalatos törvények elfogadását követően meredeken zuhant, amelyben a pártpolitikai csatározások mellett jelentős szerepe volt annak, hogy a nyilvánosság fórumain a mentelmi jogot holmi politikai előjogként, a képviselők személyes privilégiumaként jellemezték.

A szerző álláspontja szerint meg kell nyílnia a párbeszédnek a mentelmi jogra vonatkozó szabályok és gyakorlat ellentmondásainak feloldására. Elengedhetetlen, hogy a politikai döntéshozók belássák a változtatás szükségességét. Ugyancsak elengedhetetlen, hogy a parlamenti jog egyik leglényegesebb jogintézményét szakmai szempontok szerint és nem a pártpolitikai csatározások keresztüztüében vizsgálják felül, hiszen a parlament a demokrácia játékszabályainak keretein belül vagy azok ellenére is ellehetetleníthető.

Modern sacrosanctusok? – avagy az országgyűlési képviselők mentelmi jogáról

Váczai Péter

jogász, V. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Győri Tagozat

Témavezetők: Halmai Gábor tanszékvezető egyetemi tanár,

Dr. Papp Imre egyetemi adjunktus

„A mentelmi jog célja, hogy örökjön afölött, hogy minden országgyűlési tag védve legyen a törvény álcája alatt megkísérelt anyagi vagy erkölcsi nyomás, zaklatás ellen.”

*a Böszörményi László ügyében hozott 1867.
november 18-i képviselőházi határozatból*

A képviseleti demokrácia intézményének a lényege, hogy az országgyűlési képviselők e minőségükben a választókat képviselik, amely nem csupán egy csoport, egy szűk közösség érdekét jelenti, hanem a nemzet egészének törekvéseit. A nép által választott parlament tagjain, a képviselőkön keresztül hozza meg a törvényeket, amelyek a választók többségi akaratának, az ország legfőbb akaratnyilvánításának tekinthetők. A parlamenti döntés csak akkor tekintendő a legfőbb állami érdek megnyilvánulásának, ha korlátlan és szabad elhatározás eredményeképpen születik meg. A képviselői akaratnyilvánításnak tehát minden körülmények között befolyásmentesnek kell lennie, az országgyűlésnek zavartalanul kell dolgoznia a köz érdekében. Ezen zavartalan képviselői munka legfőbb biztosítója a mentelmi jog.

Látnunk kell, hogy ez a mentesség funkcionális jellegű, egy magasabb társadalmi cél érdekében történik, nem pedig előjog. Olyan jogosítvány, ami „noha a képviselőé, mégsem az övé”, mivel megbízatásuk zavartalan teljesítésének biztosításán keresztül az Országgyűlés befolyásmentes és szabad munkájának garanciája.

A közvélemény ennek ellenére a legtöbb esetben úgy véli: az országgyűlési képviselő, csak azért, mert ezt a tisztséget viseli, gyakorlatilag büntetlenül követhet el különféle bűncselekményeket, mentelmi joga úgyszólván megvédi őt bármely ellene indítható eljárástól, jogállása így már-már a régi római sérthetetlen tisztviselőkhöz hasonlít. Ez természetesen nincs így, azonban ezen vélemények tükrében talán érdemes lehet elgondolkodnunk: pontosan milyen fokú védelmet élveznek képviselőink? Mi is a hatályos magyar szabályozás lényege, terjedelme, indokolt-e ez, milyen esetleges változtatások lennének szükségesek? Mi lehet az a fontos ok, amely miatt más szabályozás vonatkozik rájuk, mint az egyéb állami tisztviselőkre?

Dolgozatomban fenti kérdésekre keresek választ, és mindvégig arra törekszem, hogy eloszlassam az országgyűlési képviselők felelősségre vonhatatlanságával kapcsolatos mítoszt, és rávilágítsak a mentelmi jog valódi rendeltetésére és tartalmára: „A mentelmi jog nem privilégium, és nem lehet olyan bástya, amely mögül a mentelmi joggal védett képviselő nyugodtan tüzelhet, őt viszont nem érheti találat és sértetlen marad.” (Hack Péter)

Szükség van-e gyermekvédelmi ombudsmanra?

Fazekas Ágota

jogász, IV. évfolyam

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Tóth Judit egyetemi docens

Dolgozatomban a gyermekvédelmi ombudsman létjogosultságára keresem a választ. Erre a kérdésre igennel felelek, melynek indoklását a dolgozatomban részletesen kifejtem.

Kiindulópont: hazánkban jelenleg az általános hatáskörű ombudsman, illetve helyettese mellett két szakombudsman tevékenykedik (adatvédelmi, illetve nemzeti és etnikai kisebbségi jogok biztosja). E két szakosított biztos működése mellett felvetődhet a kérdés, nincs vagy nem lenne-e szükség további szakombudsmanra. Itt jöhetne szóba a gyermekvédelmi biztos, mint egy lehetséges jövőbeni szakombudmani intézmény felállítása.

A dolgozatom fő része öt olyan fejezetet fog át, amely a gyermekvédelmi biztos szükségességét indokolja meg. Bemutatom a gyermeki jogokat és annak legfontosabb jogforrásait (a Gyermek Jogairól Szóló Egyezmény, továbbá az Alkotmány, illetve a Gyermek védelméről és gyámügyi igazgatásáról szóló törvény).

Alaptétel, hogy a gyermekek jogai lényegesen nem különböznek a felnőttek alapjogaitól, azonban bizonyos jogok speciális formában illetik meg őket. A gyermekeket a 18 év alatti korhatár kapcsolja össze, ezáltal kevésbé tudják az általános emberi jogokat érvényesíteni, ha velük valamilyen jogsérelem történik. A mai magyar jogvédelmi intézményrendszer biztosítja a gyermekjogok ún. ombudsmani típusú védelmét, hiszen az állampolgári jogok országgyűlési biztosja illetve annak helyettese számára a Gyermekvédelmi törvény kifejezetten kötelezővé teszi, hogy védjék a gyermeki jogokat. A fő részben elemzem az állampolgári jogok országgyűlési biztosának, illetve helyettesének a gyermeki jogok megsértésével kapcsolatos beszámolóit, melynek során azt a következtetést vontam le, hogy a jelentéseikben igen nagy számban fordultak elő gyermekekkel kapcsolatos visszaesések.

Emellett a gyermekbántalmazással is foglalkozom, amely azért került bemutatásra, mert magas látencia jellemzi. A bántalmazás felderítésére vagy egyáltalán nem vagy csak elenyésző esetben kerül sor, és itt ezért lenne szükséges az ombudsman tevékenysége, hiszen az állam, a hatóság, a rendőrség a család életébe nem vagy csak a legszükségesebb esetben avatkozik be.

Végezetül a nemzetközi kitekintéssel több olyan európai országot vázolok fel, ahol jelenleg is működik gyermekvédelmi ombudsman vagy ahhoz hasonló más szerv. Ennek kiemelését azért tartom fontosnak, mivel a nemzetközi tapasztalatok iránymutatást adhatnak a leendő gyermekvédelmi biztos létrehozásához. Ezenkívül a gyermekvédelmi biztosok működésére vonatkozó nemzetközi ajánlások is szorgalmazzák az ilyen szakombudmani intézmény felállítását.

A dolgozatom utolsó részében pedig azt mutatom be, hogyan illeszthető be ezen új intézmény az alkotmányos rendbe, milyen speciális feladat-és hatáskörrel rendelkezhetne.

Tehát a gyermekvédelmi szakombudmani intézmény felállítása szükséges és fontos. A gyermekek a jövő generáció tagjai, értük felelősséggel tartozunk. Mindenekelőtt azt kell szem előtt tartanunk, hogy a gyermekek érdeke mindenek felett álló érdek és ennek nem szabad csorbát szenvednie.

Érvek a független ügyészség mellett

Lőrinczy Judit

jogász, IV. évfolyam

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Tóth Károly egyetemi docens

Az ügyészség alkotmányjogi elhelyezése nem csak a rendszerváltás óta téma hazánkban, de már a XIX. század második felében, a szervezet felállítása idején is parázs viták folytak körülötte. A mindenki előtt ismert kérdés ma így hangzik: melyik megoldás szolgálja jobban az ügyészség alkotmányos kötelezettségének ellátását? Ha a kormány alá rendeljük és a végrehajtó hatalom részének tekintjük, vagy pedig önálló, független államhatalmi szervként kezeljük? Mint azt a dolgozat címe is elárulja, az utóbbi megoldást tartom helyesnek, ám nem szorítkozom a klasszikus vita puszta bemutatására.

Hiszen további kérdések vetődnek fel: kitől, mitől és milyen terjedelmű függetlenség szükséges? Hogyan vélekedik az Alkotmánybíróság? Valóban létezik-e törekvés a kormány alá rendelés iránt? Valóban szovjettípusú ügyészségünk van-e, vagy pedig modern, más országok számára is példa értékű megoldás? S ha ez utóbbiról van szó, milyen garanciális rendelkezések hiányoznak mégis a hatályos Alkotmányunkból és az ügyészségi törvényből? Miért nincs szükség az ügyészség politikai felelősségére, mi a büntetőpolitika és hogyan érvényesíthető? Mennyiben van köze a legalitás és opportunitás elvének az ügyészség alkotmányjogi helyzetéhez? Milyen megoldást követnek az Európai Unió többi államában? Miért alkották meg a Genfi Felhívást?

A kérdések megválaszolása érdekében széles körű kitekintést teszek több európai demokrácia megoldására az ügyészség államszervezetben elfoglalt helyét illetően. Amellett pedig, hogy kitérek a jelenlegi szabályozásra, felvázolom azt is, milyen módosításokra lenne szükség pl. a legfőbb ügyész interpellálhatóságával vagy tisztsége elnyerésével kapcsolatban.

Fontos megjegyezni, hogy a téma nem csak hazai államszervezeti kérdést érint, nem csak e téren hozhatók fel érvek a függetlenség mellett, de rendkívül összefügg a határokon átnyúló bűnözés elleni harccal is. ugyanis a szervezett bűnözés elleni fellépés csakis nemzetközi szinten válhat eredményesség, azonban meglátásom szerint csak azok az ügyészségek képesek együttműködni, melyeket nem befolyásol az adott ország kormánya, napi politikája. Ez pedig Európai Uniós követelmény.

A miniszteri felelősség intézményének alakulása 1848-tól napjainkig

Bakk István

jogász, III. évfolyam

Debreceni Egyetem Jog - és Államtudományi Kar

Témavezető: Dr. Mező István egyetemi tanársegéd

Dolgozatom célja a miniszteri felelősség kérdéskörének vizsgálata Magyarországon illetve a világ más országaiban.

A debreceni egyetem könyvtáraiban rendelkezésemre álló szakirodalom felkutatásával állítottam össze a dolgozatomat, huszonöt forrás tudományos elemzésével. Dolgozatomban a jogtörténeti és a hatályos miniszteri felelősséggel kapcsolatba hozható jogforrások is egyaránt megtalálhatóak. A miniszteri felelősség intézményének fejlődését időben előrehaladva kronologikus rendben mutatom be. Ez dolgozatom rendező elve. Így haladok 1641-től a XXI. századi szabályozási tervezetek felvázolásáig. Bemutattam a kezdeti magyarországi szabályozást, illetve az 1848-évi III. törvényt, majd a kapcsolatos nyugati burzsoá és szocialista jogintézményeket vetettem össze. Külön kitértem a rendszerváltás és az azt követő alkotmányozási időszak jellemzésére. Majd a rendszerváltás utáni hatályos szabályozás és annak gyengeségeinek bemutatásra tettem kísérletet. Ezt jogesettel is illusztráltam (Maróthy – ügy). Végezetül pedig az Interparlamentáris Unió genfi szimpóziumának következtetéseit írtam le.

Arra a következtetésre jutottam, hogy a miniszteri felelősség szabályozása talán a legnehezebb alkotmányjogi kérdés, amelyben, több irányban el lehet indulni. Alátámasztják mindezt azok a különböző szabályozási metódusok, az alkotmányjog történetében, melyeket megpróbáltam dolgozatomban bemutatni. Az a kérdés melyről ilyen sokszínű és kiterjedt szabályozás áll rendelkezésünkre, az, amely ennyi jogtudóst foglalkoztat, nem lehet elhanyagolható kérdés államformáktól, politikai rendszerektől függetlenül. A jövőt tekintve a klasszikus parlamentáris hagyományokat alapul véve kell tovább haladni a megkezdett alkotmányozási úton. Igaz, számos kidolgozatlan rész, ellentmondásos intézkedés tarkítja a szabályozást, a fejlődés szükségessége az államok létérdeke..

A nemzeti parlamentek szerepe az európai integrációban

Juhász-Tóth Angéla,
jogász, V. évfolyam

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Várnay Ernő tanszékvezető egyetemi tanár

A klasszikus montesquieu-i hatalommegosztási elméletben a független bíróság mellett a törvényhozó és a végrehajtó hatalmi ág egyenlő súllyal rendelkezik, és kölcsönösen kontrollálja egymást. A XX. században a nyugati demokráciákban - a politikai rendszer és a pártstruktúra jellemzőiből következően - a kormányok váltak dominánssá a politikai életben. Az Európai Közösség megszületésével és az integráció mélyülésével a nemzeti parlamentek újabb hatásköröket veszítettek, hiszen a közösségi jog korlátok közé szorítja a nemzeti jogalkotást.

Az Európai Unió intézmény- és döntéshozatali rendszeréből, a közösségi jog jellegéből következően a nemzeti parlamenteknek felelős kormányok tagjaiból álló Tanács, az Európai Parlament és a Bizottság a nemzeti törvényhozásokat is kötelező szabályokat alkothat. Az ebből fakadó demokrácia deficitet ellensúlyozza ugyan az Európai Parlament közvetlen választása és hatásköreinek bővülése, valamint az integráció sikere, de a probléma továbbra is fennáll. A nemzeti parlamentek csökkenthetik e legitimációs problémát, erre a 2003-ban megszövegezett uniós Alkotmánytervezet vonatkozó rendelkezései is rávilágítanak. Az uniós intézmények közvetlen tájékoztatási kötelezettsége a nemzeti parlamentek felé megalapozza ez utóbbiak uniós ügyekkel kapcsolatos hatékony munkáját.

De milyen feladatokkal kell szembenéznie a magyar Országgyűlésnek hazánk Európai Unióhoz való csatlakozása kapcsán? Mivel nem létezik abszolút követendő modell, minden tagállam (tagjelölt állam) maga döntheti el, hogy milyen rendszert fogad el a parlamentje uniós ügyekbe való bevonására, figyelembe véve alkotmányos hagyományait, és a korábbi tagállamok tapasztalatait. A kulcskérdés e téren a kormányzat ellenőrzése. Az erről 2004 nyarán megalkotott törvény – egy-két részletkérdéstől eltekintve - megfelelő keretet biztosít az Országgyűlés ilyen irányú tevékenységére. Ezen kívül az Országgyűlésnek meg kell találni, és ki kell használni minden lehetséges formális és informális információs és nyomásgyakorló csatornát, hogy az uniós döntéseket befolyásolni tudja.

A tagállamok parlamentjeinek európai szinten is együtt kell működnie. Jelenleg is léteznek különböző együttműködési fórumok (COSAC, Parlamenti Elnökök Konferenciája, közös bizottsági találkozók az Európai Parlament és a nemzeti parlamentek között), ahol a nemzeti törvényhozások és az Európai Parlament küldöttei információt és véleményt cserélhetnek. Ezeket azonban meg kell erősíteni, lehetőség szerint a döntéshozatali folyamat korai fázisában kell nekik szerepet juttatni.

További lehetőség a parlamentek pozíciójának erősítésére, ha a tagállami hatáskörök védelménél jutnának szóhoz. Az Unió hatáskörmegosztási elve, a szubszidiaritás alapján az intézkedéseket, döntéseket mindig az állampolgárokhoz lehető legközelebb kell meghozni, és az Unió csak akkor léphet fel, ha az adott kérdés az integráció szintjén eredményesebben kezelhető. Az Unió Alkotmánya szerint, ha egy szünetben levő döntés kapcsán felmerül, hogy sérti a szubszidiaritás elvét, a nemzeti parlamentek jelezhetnek fenntartásaikat, álláspontja felülvizsgálatára kényszerítve a Bizottságot. Ezzel párhuzamosan a nemzeti parlamentek a kormányukon keresztül megsemmisítési eljárás kereteiben az Európai Bírósághoz fordulhatnak, ha nem látják biztosítottnak az elv érvényesülését.

A nemzeti parlamentek tehát valóban hozzájárulhatnak az Unió demokratizmusának elmélyítéséhez az indokolatlan hatáskörelvonások megakadályozása, az európai ügyek rendszeres parlamenti napirendre vétele és a végrehajtó hatalom hatékony ellenőrzése által. Ezáltal részt vehetnek egy demokratikus, átlátható és polgárközeli Európai Unió megteremtésében.

A nemzeti parlamentek szerepe az európai unióban

Varga Erzsébet

jogász, V. évf.

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Konzulensek: Dr. Wiener György egyetemi docens,
Dr. Mező István egyetemi tanársegéd

Az Európai Unió működésében óriási kihívást jelent annak a Laekeni Európai Tanácson megfogalmazott gondolatnak az érvényesítése, mely szerint az Unió intézményeit közelebb kell hozni a polgárokhoz. Ez a célkitűzés abból az általános felismerésből fakad, hogy az Unió sajátos intézményrendszerében folyamatosan jelen van a „demokratikus deficit” problémája. A demokratikus legitimitáció fokozásának egyik fontos eszköze a tagállami nemzeti parlamentek szerepének bővítése, mellyel lehetőség nyílik arra, hogy a polgárok választott képviselőik útján hatékonyabban érvényesíthessék érdekeiket az európai szintű döntéshozatalban. „*A nemzeti parlamentek szerepe az Európai Unióban*” című dolgozatomban széles körű áttekintést végeztem arról, hogy hogyan alakult a nemzeti parlamentek részvétele az Unió korábbi működése során, és milyen további lehetőségek és kihívások kínálkoznak a tagállami törvényhozó szervek számára.

A tagállami parlamentek részvételét két megközelítésben elemeztem. Egyrészt azt kutattam, hogy hogyan bővíthető a nemzeti parlamentek szerepe közös európai szintű intézmények útján, illetve milyen eszközök állnak rendelkezésre a nemzeti érdekek együttes érvényesítésére. Másrészt arra koncentráltam, hogy az egyes tagállami törvényhozó szervek milyen önálló mechanizmusokat alkalmazhatnak az európai döntéshozatal hatékony befolyásolására és ellenőrzésére. Ennek során megvizsgáltam a korábbi és az újonnan csatlakozó tagállamok megoldásait – különös tekintettel a kormányok és a nemzeti parlamentek európai ügyekben folytatott együttműködésére. Ennek kapcsán elemeztem „Az Országgyűlés és a Kormány európai uniós ügyekben történő együttműködéséről” szóló 2004. évi LIII. törvényt. Megállapítottam, hogy az európai uniós tagság számos új feladatot hárít a tagállami parlamentekre, amelyek megvalósításához az új eszközök és szervezeti megoldások bevezetése mellett politikai szemléletváltásra is szükség van. A nemzeti parlamenteknek ezentúl a nemzeti kérdések mellett az európai ügyek vitafórumává is kell válniuk.

Alkotmányjog III. (Politikai részvételi jogok)

1. **„Nyitott államigazgatás” Az elektronikus információszabadság kihívásai**
Kaibás Gábor Márk, igazgatásszervező szak, III. évfolyam
Budapesti Corvinus Egyetem, Államigazgatási Kar
2. **Sok kicsi sokra megy? A kisebbségi önkormányzatokkal kapcsolatos visszaélések – I. Helyezett**
Kolejanisz Márk, jogász, IV. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
3. **A választási csalás és ellenszerei – harminc javaslat a választási eljárás tökéletesítésére – III. Helyezett**
Bodnár Eszter, jogász, IV. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
4. **A művészeti élet szabadsága – II. Helyezett**
Hadi Nikolett, jogász, IV. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
5. **A választójog egyenlősége és annak megvalósulása Magyarországon – II. Helyezett**
Lovas András, jogász, IV. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
6. **Gyűlöletbeszéd kontra véleményszabadság**
Szalay Gergely, jogász, III. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
7. **Lehetőségek és alternatívák az európai választójog szabályozására**
Apró Zsolt, jogász, IV. évfolyam
Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
8. **Alapjogi antagonizmus - avagy a gyűlöletbeszéd tilalmának alkotmányos keretei**
Czeglédi Ádám, jogász, IV. évfolyam
Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar
9. **A népszavazás gyakorlati érvényesülése**
Fodor András Imre, jogász, V. évfolyam
Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

„Nyitott államigazgatás” Az elektronikus információszabadság kihívásai**Kaibás Gábor Márk**

igazgatásszervező szak, III. évfolyam

Budapesti Corvinus Egyetem Államigazgatási Kar

Témavezető: Dr. Szabó Máté ELTE, Állam- és Jogtudományi Kar

A kutatás tárgya az emberi jogok harmadik generációjába tartozó információszabadság joga, amely az állampolgároknak arra kínál lehetőséget, hogy az egyre bonyolultabbá és áttekinthetlenebbé váló demokratikus közigazgató állam működését közvetlen úton ellenőrizni tudják. E jog – Majtényi László megfogalmazása szerint – mindenekelőtt informáltságot, elérhetőséget, kommunikációs könnyűséget eredményez. Magyarországon a közérdekű adatokhoz való szabad hozzáférés jogát az 1989-es alkotmány-revízió vezeti be a jogrendbe, 1992 óta külön törvény szabályozza a közérdekű adatokat, 1995 óta pedig magas rangú közjogi méltóság őrökdi felette. Az információszabadság bármilyen módon és formában érvényesíthető. A dolgozat egy olyan érvényesítési eszközt mutat be, amely korunk egyik legdinamikusabban fejlődő kommunikációs csatornáját, az internetet használja az információszabadság jogának érvényesítésére. Az így kialakított elektronikus információszabadság tehát önmagában nem külön jog, hanem egy eszköz a közérdekű adatok megismerésére, amely az idő közben megváltozott kommunikációs közegekhez kívánja igazítani az információszabadság jogát.

A bevezető részben az információszabadság kialakulásának történetéről és e jog tartalmáról szólok, majd az információs társadalom korában megjelent fogalmak: edemokrácia, e-közigazgatás és e-információszabadság tartalmi elhatárolására és egymáshoz való viszonyuk megállapítására vállalkozom.

Az elektronikus információszabadság tárgyalását nemzeti példák bemutatásával kezdem. Az ismertetés az amerikai, a brit és az észt információszabadság példákat veszi sorra. A nemzeti szabályozások bemutatását az elektronikus információszabadság egyes elemeinek (közzétételi kötelezettség, listák, metaadatbázisok, e-hozzáférés, stb.) országonkénti bemutatásával végzem el. Az ezt követő fejezet fejezet a magyarországi elektronikus információszabadságról szól. Itt szólok a szabályozás szükségességéről, annak lehetséges tartalmáról és várható következményeiről. A szakdolgozat függelékében kap helyet a megyei önkormányzatok körében végzett felmérés, amely az Eötvös Károly Közpolitikai Intézet *Az elektronikus információ törvénybe iktatása* című tanulmányában a központi kormányzati szervek portáljainak körében végzett kutatásának szempontjai alapján készült. A kötelezett szervek internetes honlapjai az általuk közzétett adatok alapján kerülnek osztályozásra. A minősítés szempontjai az adatvédelmi törvény által meghatározott közzéteendő adatok köre (feladat- és hatáskör, illetékesség, szervezeti felépítés, vezetők és munkatársak adatai, gazdálkodással kapcsolatos adatok, keresési lehetőség). A honlapok összegzése során a jelenleg létező magyarországi elektronikus információszabadság állapotáról való következtetések levonására kerül sor.

Sok kicsi sokra megy? A kisebbségi önkormányzatokkal kapcsolatos visszaélések

Kolejanisz Márk

jogász, IV. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Papp Imre egyetemi adjunktus

A dolgozat a nemzeti és etnikai kisebbségek önkormányzatait vizsgálja szervezeti oldalról. Ezt a témát szűkítve a kisebbségi önkormányzatokkal kapcsolatos visszaélések állnak a középpontjában.

A dolgozat célja bemutatni a kisebbségi önkormányzatokkal kapcsolatos visszaélések gyökereit, valamint a szabályozás azon pontjait, amelyek lehetséges visszaélések forrásai lehetnek. A problémák, és a jövőbeni problémák bemutatása után a gyakorlati megoldásokra próbál hangsúlyt helyezni.

Kiindulva a 2002. évi decemberi alkotmánymódosításból több megállapítás tehető: az egyik az európai uniós polgárok lehetséges választójoga a nemzeti és etnikai kisebbségi önkormányzatok választásán. A másik: a módosítás a kisebbségi névjegyzék bevezetéséhez nyújt alkotmányjogi alapot. Ezen tényezők hatásaira, az ebből eredő lehetőségekre is gondot fordít elméleti és gyakorlati síkon a dolgozat.

Nagy hangsúlyt helyezve a kisebbségi önkormányzatok jelenlegi rendszerére, a szabad identitásválasztásra olyan megoldást kell találni az etnobiznizsre, amely egyfelől megszünteti azt, másfelől továbbra is biztosítja a választójogot a kisebbségi választópolgárok részére. Ennek egyik legfontosabb, és legtöbb vitát kiváltó megoldása a kisebbségi névjegyzék lehet, amivel a dolgozat mélyrehatóan foglalkozik. A kisebbségi névjegyzék elméleti és gyakorlati problémáit, a felmerült kérdéseket igyekszik tisztázni oly módon, hogy a visszaélések közjogi eredetű gyökereire más megoldásokat is keres.

A kisebbségi önkormányzati választások eddigi tapasztalatait figyelembe véve és a 2002. évi alkotmánymódosítás hatásait szem előtt tartva eljött az idő a változásra, a változtatásra a kisebbségi önkormányzatok választási rendszerét, és a kisebbségi választójogot illetően. A dolgozat ehhez a változtatáshoz próbál alkotmányjogi nézőpontból új megközelítést nyújtani.

**A választási csalás és ellenszerei – harminc javaslat a választási eljárás
tökéletesítésére****Bodnár Eszter**

jogász, IV. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Papp Imre egyetemi adjunktus

„Minden állampolgárnak (...) joga és lehetősége van arra, hogy a közügyek vitelében közvetlenül vagy szabadon választott képviselők útján részt vegyen; szavazzon és megválaszthassák az általános, egyenlő választójog alapján, titkos szavazással tartott olyan valódi és rendszeres választásokon, amelyek biztosítják a választók akaratának szabad kifejezését” – deklarálja a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya.

A parlamentáris demokráciák működésében valóban meghatározó szerepet játszanak a választások: egyrészt a képviseleti struktúra kialakításában, másrészt a békés hatalomátadásban. Minél fejlettebb egy választási (és választási eljárási) rendszer, annál magasabb szintű az adott országban a demokrácia eszményének megvalósulása. A demokrácia azonban nem ad garanciát arra, hogy a választások tisztességesek legyenek. Irodalmi és történelmi emlékből könnyen magunk elé idézhetjük a XIX. és XX. század kisebb és nagyobb vihart kavarázó „elcsalt” választásait, elegendő csak a híres korteshadjáratokra vagy az 1947-es kékcédulákra gondolnunk. De nem múlt még el a rendszerváltás óta egyetlen választás sem Magyarországon anélkül, hogy valamilyen visszaélés gyanújának árnyéka ne vetüljön rá.

Dolgozatomban először rövid elméleti áttekintést adok a választási csalások jellemzőiről, majd részletesen bemutatok egy esetet, ahol a visszaélések szinte valamennyi formája megvalósult, ezért a bíróság megismételtette a szavazást. Ezután azt vizsgálom, hogy a választási eljárás egyes szakaszaiban milyen – felderített vagy felderítetlen – visszaélések jellemzőek, hol lehet a jogszabályokat megkerülni, kijátszani.

Meggyőződésem, hogy a visszaéléseknek jelentős része a vonatkozó jogi szabályozás tudatosabb átgondolásával, a tapasztalatok figyelembevételével történő módosításával elkerülhető lenne. Dolgozatom végén olyan javaslatokat teszek ehhez a munkához, melyek segíthetnek a választás tisztaságát veszélyeztető tevékenységek visszaszorításában.

Ez a feladat azért sem tűr halasztást, mert a választás tisztaságának megkérdőjelezésétől egyenes út vezet a demokrácia létjogosultságának relativizálásáig, ami társadalmi berendezkedésünkre, az egyének politikai tudatára beláthatatlan következményekkel járna.

A művészeti élet szabadsága

Hadi Nikolett

jogász, IV. évfolyam

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Drinóczi Tímea egyetemi tanársegéd

Dolgozatom témája a művészeti élet szabadsága, amelyben megkíséreltem bemutatni a művészeti élet szabadságának aspektusait, és kibontani a művészet fogalmának alkotmányjogi tartalmát. A témára az irányította a figyelmemet, hogy napjainkban sokféle nézet és ismeret jelentkezik, ezek egymással szemben állnak, illetve párhuzamosan színesítik életünket. Ebben a vonatkozásban kerül előtérbe a kifejezés szabadsága. E kategórián belül a művészi megjelenítés sajátos jelentőséget képvisel. A tartalom kibontását a véleménynyilvánítás és a művészet szabadságának nemzetközi egyezményekben és az Európai Unióban való szabályozásával kezdtem, majd a nemzeti szabályokat vizsgáltam. Kiemelt jelentőséget tulajdonítottam a német alaptörvény és a jogirodalmi nézetek bemutatásának, ennek oka az, hogy a német dogmatika hatással van a magyar alkotmányi szabályozás alakulására. Ebből a megfontolásból az amerikai és egyéb európai ország alkotmányi megoldására csak pár gondolat erejéig tértem ki. Ezt követően a kultúra és a művészet fogalmának áttekintésére helyeztem a hangsúlyt. Több hazai és német álláspont ismertetésén és összehasonlításán keresztül próbáltam érzékeltetni a művészet és a jog fogalmi meghatározásában fellelhető közös gyökereket. Az alkotmányjogilag felfogott művészetfogalom értelmezésének középpontjában a mű létrehozó és közvetítő folyamatának szétválasztása áll. A művészet szabadságának előtérben az egyén önmegvalósító tevékenysége, és az annak következtében előálló művészi eredmény van. Először az alkotói fázis aspektusait mutattam be, ezt megelőzve azonban megvizsgáltam a művészetnek a véleménynyilvánítás szabadságához és az emberi méltósághoz való viszonyát. A művész létrehozó tevékenységével összefüggésben a szatíra, a karikatúra, a paródia, a meghatározott meggyőződés szolgálatában álló művészet, a jelképes beszéd kérdéseiről szóltam. A művészethez az is hozzátartozik, hogy a közönséget elérve megvalósítsa magát. A terjesztés fázisával kapcsolatban olyan kérdésekre is figyelemmel voltam, mint a művészet gazdasági oldalról való megközelítése, a művészet és az erkölcs viszonya, illetve az ifjúság védelme. A művészet igazi visszaigazolást azonban akkor szerez, amikor harmadik személyek részéről fogalmazódik meg az alkotásokról való vélemény. A garanciális szabályok tekintetében áttekintettem a vélemény szabadság mint integritásvédelem és az állami támogatás kérdését. A művészeti élet szabadságának területét feldolgozva azt a következtetést vontam le, hogy kiemelt szerepe lenne az Alkotmány kibővítésének, a készülő törvénytervezet megvalósításának. Az alkotmányi szabályozást illetően a német és a magyar modell vegyítése volna kedvező. A művészet területén előtérbe kellene helyezni a kulturális önszerveződések, alapítványok létrehozását. Az államnak a művészet „piaci létfenntartása” tekintetében az oltalmazó, esélyegyenlőséget közvetítő szerepét kell ösztönözni.

A választójog egyenlősége és annak megvalósulása Magyarországon

Lovas András

jogász, IV. évfolyam

Pécsi Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Kar

Témavezető: Drinóczi Tímea egyetemi tanársegéd

A dolgozatom témaválasztása révén egy jogtudományilag hiánypótló és a szélesebb közvélemény számára is érdekesítő tanulmányt készítettem el. Az utóbbi szempont figyelembe vétele miatt a műben egy folyamatos és a fejezetek egymásra épültségén nyugvó kutatási ívet rajzoltam meg. A könnyebb érthetőség érdekében ehhez egy kevésbé feszes stílus járult. Jelen című dolgozat megírásakor egy olyan munka megírása volt a célom, amely az alkotmányjog szemszögéből komplex módon és tudományos igényességgel foglalkozik a választási normák legfontosabbikával, a választójoggal s ezen jog egyenlőségének megvalósulásával. Ugyanakkor lehetőséget akartam biztosítani a magam számára a hatályos rendszerrel kapcsolatos kritikai észrevételeim megfogalmazására is.

Ezért került sor a munkám első három fejezetében eme állampolgári alkotmányos jogosultság és a vele kapcsolatos alapelv jogelméleti alapjainak megfogalmazására és inkább absztraktabb kifejtésére. Ezen fejezetekben alkalmazott kutatási módszerem keresztül foglalkoztam a választási rendszer alkotmányossági tesztjével, különös tekintettel az alapelvi legitimitáció kérdésével. Itt mutattam rá az egyenlőségi kritérium kiemelkedő funkciójára is, amely magyarországi megvalósulásával kapcsolatosan a IV. fejezetben azonban súlyos állításokat fogalmaztam meg. Munkám mindkét problémakörének bemutatását úgy oldottam meg, hogy az általános definíciók és elemzések után vettem sorra a magyar rendszerben megvalósuló álláspontom szerint negatív szabályozásokat. Így a gyakorlat orientáltságot szem előtt tartva, dolgozatom első problémakörében próbáltam bizonyítani a horizontális egyenlőtlenég számszerű fennállásának tényét és ezen fennálló anomália súlyos következményeit. E kutatásaim mind arra irányultak, hogy az egyenlőség korlátozása alapján és 6/1991 (II.28.) AB határozat fényében pedig megfogalmazhassam a budapesti és pest megyei választókerületek lakosságának relációjában kialakult alkotmányellenes helyzetről alkotott nézetemet.

Ezen állításom vizsgálata közepette viszont felfigyeltem egy nem kevésbé fontos második problémakörre is. Így az V. fejezetben a hatályos választókerületi rendszer módosíthatóságának veszélyességére hívtam fel a figyelmet, és az ezzel való manipuláció lehetősége miatt kellett foglalkoznom a negatív választási földrajz kategóriájával is. Ez a nem tisztán alkotmányjogi közelítésű vizsgálat új megvilágításba helyezte a jogi szabályozás hibáját, s éppen ezen szempont miatt tartottam megalapozottnak e kategória dolgozatomba való beemelését

Fontosnak tartottam kutatásokat végezni e kérdések nemzetközi megoldásaival kapcsolatosan is. Hiszen szükségem volt alkotmányos és működőképes szabályozási példák ismeretére, mivel a dolgozatom végén - a konstruktivitás jegyében - a törvénymódosítási javaslatom keretei között egy általam készített és merőben új koncepciókat is tartalmazó megoldási alternatívát dolgoztam ki. E munka során természetesen csak a főbb új anyagi jogszabályok megalkotására, és egy nem minden tekintetben zárt koncepció fölvezetésére tettem kísérletet.

A dolgozatom legvégén azonban foglalkoztam a javaslatom megvalósulásának konkrét esélyével is, amely az egész dolgozatomon végigvonuló és a politikai realitásokat is figyelembe vevő hangulat fontos példájául szolgált.

Gyűlöletbeszéd kontra véleményszabadság

Szalay Gergely

jogász, III. évfolyam

Pécsi Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Visegrády Antal tanszékvezető egyetemi tanár,

Dr. Csizmadia Tamás PhD- hallgató

Tiltható, tiltandó-e az uszító beszéd? Bűncselekmény-e a kisebbségekkel szembeni averziók hangoztatása? A magyarországi közvéleményt a rendszerváltás óta foglalkoztató, rendszeresen visszatérő kérdés jogfilozófiai hátterét kívánja a dolgozat bemutatni.

Rövid filozófia- és jogtörténeti bevezetés után, amely a véleménynyilvánítás szabadságához fűződő alapjog rezsimjének kialakulását mutatja be, az eredeti vita bemutatására kerül sor. A Szabó Albert kapcsán kibontakozott vita sajtóanyagából szemelgetve a társadalomban meglévő két álláspontot ismerteti, azok mellett és ellen egyaránt érvelve.

Fontos szempont a kérdés vizsgálatában az előítélet, mint társadalomlélektani jelenség bemutatása: kialakulása, jellemzői, jelentősége akár az egyéni öngazolás, öndefiníció szempontjából is.

A fogalom tisztázása után lehet számba venni a kérdés társadalmi megoldásának lehetőségeit, azoknak kritikájával egyetemben. A kérdés lehetőségeit vizsgálva a dolgozat a jogi szabályozás szükségessége mellett foglal állást.

Ennek kapcsán ugyanakkor szintén számba kell venni, jogosult-e egyáltalán az állam ilyen fokú beavatkozásra, illetőleg ha igen: miként szükséges a vonatkozó jogszabályt megalkotni.

Alapvetően két megoldás kínálkozik így is: a magán- és a büntetőjogi. Jelentőségénél fogva először utóbbi kerül bemutatásra, a lehetőségben rejlő veszélyeket sem figyelmen kívül hagyva, több, működőképes gyakorlatot is szemügyre véve.

Ezt követően a magánjogi alternatíva bemutatására kerül sor, különös tekintettel a magyar politikatörténet ilyen irányú kísérletére, a Lex Pokol, illetve később Lex Rápássy néven elhíresült törvénytervezetre.

A konklúzió levonását célzó kísérlet, mint befejező gondolatmenet után a kötelező köszönetnyilvánítással zárul a dolgozat.

Lehetőségek és alternatívák az európai választójog szabályozására

Apró Zsolt

jogász, IV. évfolyam

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Kovács László Imre egyetemi docens

Az uniós polgárok egyik legfontosabb politikai joga az európai parlamenti választásokon való részvétel. Ez biztosítja az emberek értékválasztásainak megjelenését az Európai Unió politikai világában. Magyarország uniós csatlakozásával a magyar állampolgárok az EK-Szerződésnek megfelelően uniós polgárokká is váltak, ami egyrészt számunkra is beleszólási jogot teremt az Unió politikájába, másrészt jogalkotási kötelezettséget rótt az Országgyűlésre. Dolgozatom célja ez utóbbira koncentrálni: az európai választójog magyarországi recipiálásának folyamatát kísérem benne nyomon.

Az európai választójog szabályozása részben közösségi, részben tagállami kompetencia. Dolgozatomban a szabályozás mindkét szintjének bemutatására gondot fordítok, de élesen eltérő megközelítésből. A megközelítés kettőssége a magyarországi jogalkotó helyzetét kívánja érzékeltetni. A közösségi jogi rendelkezéseket ennek megfelelően elsősorban mint tény, mint a tagállami jogalkotások számára kötelező elvi alapot mutatom be, amelyek mintegy lehatárolják azt a mozgásteret, amelyen belül a hazai jogalkotó meghatározhatja a nemzeti szabályokat. Ez egyszersmind egy inerciarendszert is jelent a hazai folyamatok megítélésére. Ezzel szemben az európai választójog magyarországi rendezését vizsgálva elsősorban arra helyezem a hangsúlyt, hogy az előkészítő anyagokban és a parlamenti vitákban milyen alternatívák milyen argumentációval merültek fel. Ezen túl kitérek a szabályozás közösségi és tagállami szintek közötti jelenlegi hatáskörmegosztásból adódó néhány problémára is.

Dolgozatomban elsősorban primer forrásokra támaszkodtam: az európai választójogra vonatkozó közösségi (EK-Szerződés és a 93/109/EK irányelv) és hazai jogszabályokra (Alkotmány, 2003. évi CXIII. törvény), a parlamenti munkát előkészítő iratokra és a parlamenti vitákra. Emellett helyenként szükségesnek tartottam jelezni, hogy az adott problémát más tagállamok hogyan oldották meg.

A kérdések több szempontú körüljárásával és a következtetések egymás mellé állításával az intézmény és a körülötte lezajlott politikai harcok hiteles és komplex képét rajzolom meg. Egy olyan képet, amely nem csupán azt mutatja meg, kik és hogyan élhetnek választójogukkal az európai parlamenti választásokon, hanem azt is miért ők és miért így, továbbá hogy e döntésekben mennyiben játszott katalizátor szerepet a közösségi jog.

Alapjogi antagonizmus - avagy a gyűlöletbeszéd tilalmának alkotmányos keretei**Czeglédi Ádám**

jogász, IV. évfolyam

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Tóth Judit egyetemi docens,

Dr. Szajbély Katalin Ph.D. hallgató

A dolgozatom fő célja annak a kérdésnek a megválaszolása, hogy hol húzódnak a véleményszabadság határai a címben szereplő jelenségnél; vagyis meddig tolerálhatók azok a megnyilvánulások, amelyek a társadalom egy meghatározott csoportjának lealacsonyítására, becsmérése, azzal szemben előítéletek kialakítására, szélsőséges esetben pedig ellenséges magatartások előidézésére irányulnak.

Mindez a jog nyelvén: milyen szempontok alapján ítéhető jogellenesnek egy ilyen jellegű magatartás, és melyik jogág szankciói alkalmasak a jelenség jog általi kezelésére?

Ez egyben meghatározza a vizsgálódás tárgyát és módszerét is. Tisztában vagyok vele, hogy a gyűlöletbeszéd mint társadalmi konfliktus hathatós kezeléséhez széles körű, többek között társadalomtudományi és pszichológiai szempontokat is felvonultató vizsgálatra van szükség, e dolgozat keretei között azonban csak a kérdésnek a jog szemszögéből történő megvilágítására van lehetőség, ezért az ettől eltérő szempontokat csak érintőlegesen, a jogi problémák értelmezéséhez nélkülözhetetlen mértékben vetem fel.

A véleményszabadság történeti és elméleti alapjainak, a magyar jogrendszerben való elhelyezkedésének, valamint – az Alkotmánybíróság erről kialakított doktrínájára figyelemmel – jelentőségének ismertetése után térek rá a dolgozat fő tárgyává tett gyűlöletbeszédre.

Mindenekelőtt az vezérel, hogy a jelenségre vonatkozó legelfogadhatóbb magyar szabályozást megtaláljam, ehhez pedig nemzetközi és külföldi példákat is megvizsgálók. Ugyanakkor csak a hazai helyzetkép ismeretében van lehetőség az összehasonlításra, ezért térek el a nemzetközi kitekintést is nyújtó jogirodalmi munkákban szokásos sorrendtől, és veszem górcső alá elsőként a magyar szabályozást.

Bemutatom az Alkotmánybíróság ide vonatkozó határozataiban megfogalmazott követelményrendszert és annak a rendes bírósági gyakorlatban történő érvényesülését néhány, a közelmúltban történt eset kapcsán. Mindeközben igyekszem felhívni a figyelmet az egyes határozatok és hatósági aktusok szövegében megjelenő ellentmondásokra.

A hazai tételes jogi és gyakorlati problémák rövid összegzését követően teszem részletes vizsgálat tárgyává a kötelező és nem kötelező erejű nemzetközi szabályokat: az ENSZ, az Európa Tanács, illetve az EU emberi jogi dokumentumainak vonatkozó részeit, valamint az azok érvényesülését védeni hivatott intézmények, az ENSZ Emberi Jogi Bizottságának és az Emberi Jogok Európai Bíróságának a véleményszabadsággal kapcsolatos esetjogát.

Mindent összevetve, különösen a nemzetközi és az egyes nemzeti megoldásokkal összehasonlítva elmondható, hogy a hazai szabályozás nem nyújt kellő védelmet azok számára, akiket valamely közösséghez tartozásuk miatt érint a gyűlöletbeszéd, akkor, ha a megnyilvánulás nem konkrétan, személyükben meghatározottan irányul ellenük. Ezért számos jogirodalmi álláspont segítségül hívásával igyekeztem magam is megtalálni a jog e tárgyú fejlesztésének lehetséges irányait.

A népszavazás gyakorlati érvényesülése

Fodor András Imre

jogász, V. évfolyam

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Hallók Tamás egyetemi tanársegéd

A pártállami diktatúra idején ugyan nem kérdőjelezték meg a népszavazás jogintézményének létjogosultságát – hiszen az Alkotmány tartalmazta legfontosabb szabályait – tényleges érvényesüléséről azonban aligha beszélhettünk. Dolgozatom célja annak bemutatása, hogy a rendszerváltást követően hogyan érvényesült – a képviseleti demokráciához képest kivételes jellegű – közvetlen hatalomgyakorlási forma a gyakorlatban. Vizsgálódásom kizárólag az országos népszavazásra terjed ki. Nem képezi tehát a dolgozat tárgyát a helyi népszavazás és az országos illetve helyi népi kezdeményezés. Terjedelmi okokból nem kívánok a rendszerváltást követő valamennyi népszavazási kezdeményezésre kitérni, csupán a jelentősebbekre.

Dolgozatomban tematikus rendezési elv érvényesül: első nagy témám az Alkotmány népszavazás útján történő módosíthatósága. Itt azokat a népszavazási kezdeményezéseket kívánom megvizsgálni, amelyek azon az alapon kerültek elutasításra, miszerint a népszavazás nem foglalhat magában burkolt alkotmánymódosítást. A vonatkozó tudományos munkák és alkotmánybírósági határozatok feldolgozásával arra is keresem a választ: mennyire tekinthető valósnak az az alkotmányi rendelkezés, hogy „A Magyar Köztársaságban minden hatalom a népé”. Ezzel kapcsolatban vizsgálat alá vonom az Alkotmánybíróságnak a burkolt alkotmánymódosítást magába foglaló népszavazási kezdeményezésekre vonatkozó álláspontjának alakulását is, illetőleg a képviseleti és a közvetlen hatalomgyakorlás egymáshoz való viszonyát is.

Második nagy témám a NATO-népszavazásra vonatkozik. Ezzel összefüggésben kitérek az erre vonatkozó 1995-ös népszavazási kezdeményezésre és a külföldiek földtulajdonjog szerzésének kérdésére is. Ez utóbbi ugyanis az akkori kormány eredeti szándéka szerint egy szavazólapon szerepelt volna a NATO-csatlakozással kapcsolatos kérdéssel. Tehát tematikailag nem kapcsolódik a NATO-kérdéshez, a fent említett okból (ti. hogy egy referendum keretei között döntött volna az ország e két kérdésben), mégis célszerűnek láttam röviden megvizsgálni e kérdést.

Ezt követően az 1998 és 2004 közötti népszavazási kezdeményezéseket állítom a középpontba. Ebben a fejezetben aszerint csoportosítom a kezdeményezéseket, hogy azok milyen indokok alapján kerültek elutasításra (pl. a referendum alapján nemzetközi szerződésbe ütköző törvényalkotási kötelezettség terhelné a jogalkotót, a kérdés megfogalmazása nem egyértelmű stb.).

Az utolsó nagy fejezetben az Európai Unióhoz való csatlakozással kapcsolatos népszavazásról kívánok szólni. A részvételre vonatkozó adatok elemzése mellett arra keresem a választ, hogy az EU-hoz való csatlakozás kérdésének fontossága ellenére miért volt olyan alacsony a népszavazáson való részvétel.

A dolgozat záró gondolataiban összegzem következtetéseimet. A magam részéről úgy ítélem meg, hogy az országos népszavazás jogintézménye – fontossága ellenére – kevésbé tudott érvényesülni az elmúlt 15 évben. Ennek okai között szerepelt a mindenkori politikai hatalom „tartása” a közvetlen demokrácia e formájától, a lakosság – véleményem szerint – nem megfelelő tájékoztatása a népszavazásra szánt kérdéstről (a lakosság nem érezte kellően „felkészültnek” magát ahhoz, hogy pl. az EU-hoz való csatlakozás kérdésében döntsön). Véggkövetkeztetésem, hogy a jövőben a népszavazásnak fontosságával arányos szerepet kellene biztosítani.

Büntetőeljárás és büntetésvégrehajtási jog

1. **Fogvatartottakkal való bánásmód egyes problémái**
Jóhárt Borbála Gyöngyi, jogász, IV. évfolyam
Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar,
2. **A perorvoslati rendszer különös tekintettel a megalapozatlanságra – III. Helyezett**
Soós Péter, jogász, IV. évfolyam
Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
3. **Gondolatok az óvadékról**
Jávorszki Gergely, jogász, IV. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar,
4. **A nemzetközi büntetőbíráskodás**
Nagy Mariann, jogász, IV. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
5. **Női elítéltek a büntetés-végrehajtásban**
Pál Anita, jogász, IV. évfolyam
Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
6. **A javítóintézeti nevelés – I. Helyezett**
Sós Inez, jogász, III. évfolyam
Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
7. **A differenciálás lehetőségei a büntetés-végrehajtásban**
Krámer Veronika, jogász, végzett hallgató
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
8. **A rácsok mögött: fogda- és börtönviszonyok Magyarországon – II. Helyezett**
Lukács Krisztina, jogász, V. évfolyam
Miskolci Egyetem Állam- és jogtudományi Kar
9. **A sértett szerepe a büntetőeljárásban**
Szóke Zsuzsanna, jogász, IV. évfolyam
Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Fogvatartottakkal való bánásmód egyes problémái

Jó járt Borbála Gyöngyi

jogász, IV. évfolyam

Eötvös Lóránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar,
Témavezető: Dr. Kabódi Csaba tanszékvezető egyetemi docens

A demokratikus jogállam mindig kellő figyelmet fordít a fogvatartottakkal való bánásmódra, hiszen „önkontrolljának” is része vizsgálni azt, hogy milyen - a közhatalom által - a szabadságuktól megfosztott személyek jogi és tényleges helyzete. A jogállam „tisztességének fokmérőjét” jelenti az, ahogy - a bármilyen címen szabadságában korlátozott - fogvatartottal bánnak.

A honi helyzet bemutatásához (is) szükséges röviden tanulmányozni az irányadó nemzetközi dokumentumokat, így az emberi jogi konvenciókat, s különösen ennek a strasbourgi esetjogban kötelező erővel megjelenő értelmezését, s nem kevésbé a személyes szabadságot korlátozó kényszerintézkedések gyakorlati végrehajtást segítő Európa Tanácsi ajánlásokat, illetve a kínzás megelőzését szolgáló bizottság, /a CPT/ jelentéseit. Az ezekben megfogalmazódó ún. európai elvárásokat kell szembesíteni a hazai normatív és tényleges állapotokkal.

A dolgozatban - tekintettel arra, hogy inkább „gyakorlati szempontú” megközelítésre vállalkoztam - a nélkülözhetetlen elvi-elméleti, s jogösszehasonlító áttekintésen túl arra törekedtem, hogy megállapításaim ne kizárólag a szakirodalomban publikált elemzésekre, kutatási adatokra támaszkodjanak. Feltett szándékom volt, az országos tendenciák tükröződését egy kisebb, helyi ügyészség /rendőrség/ mindennapi gyakorlatában is megvizsgáljam. Ez utóbbi próbálkozásom - sajnos - kevés tényszerűen hasznosítható eredményt hozott, mindazonáltal az „adatgyűjtési kudarcom” (személyi adatok védelme a joghallgatókkal szemben is) sem nélkülöz egynémely tanulságot.

A dolgozat végkövetkeztéseit lényegében három szinten fogalmaztam meg:

- a jogi szabályozásban közelíteni kellene a közhatalmi (rendőrhatósági) és bűnüldözési-büntetőeljárás eszközök jogállami „tisztességi”- garanciális szintjét, különösen azokban az esetekben, amikor a közbiztonsági kényszerintézkedés büntetőeljárás jogiba fordul át;
- a kényszerintézkedések döntési mechanizmusaiából - az elrendelés, de különösen a meghosszabbítás, ill. a fenntartás eseteiből - jó lenne „kikapcsolni” a - hatalom kényelmét szolgáló - automatizmusokat, másként fogalmazva: a hatóság mindenképpen valós, és - a „pártatlan” bizonyítékra támaszkodó - reális döntési helyzetbe legyen;
- s amin mindenképpen változtatni kell: a kényszerintézkedések foganatosítása, mert sem a szervezeti keretek, sem a tárgyi feltételek, s - sokszor - a személyi adottságok sem felelnek meg az emberséges bánásmód honi - európai - követelményeinek.

A perorvoslati rendszer különös tekintettel a megalapozatlanságra

Soós Péter

jogász, IV. évfolyam

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: dr. Erdei Árpád egyetemi tanár

A kutatás célja, tárgya:

Az elsőfokú eljárásban elkövetett ténybeli hibák esetén a jogorvoslat során elhatárolni a teljes és részleges megalapozatlanságot.

Az alkalmazott módszer:

Szakirodalom felkutatása az Országgyűlési Könyvtárban, internet és tankönyvek felhasználása.

Konzultáció a témavezető tanárral.

Eredmények, következtetések:

A büntetőeljárásban a megalapozottság fogalomköre dogmatikailag jól körülhatárolt, a hatályos törvényben pontos szabályozás található, de a lényegi elhatárolás az egyes típusok között minden esetben a bírói mérlegelés körébe tartozik.

Gondolatok az óvadékról

Jávorszki Gergely

jogász, IV. évfolyam

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Herke Csongor Ph.D. egyetemi docens

A kutatással valamint a kutatás alapján a dolgozat megírásával az volt a **célom**, hogy bemutassam: hogyan képes a jogrendszer alkalmazkodni a társadalmi igények történelmi léptékű változásaihoz.

Tisztában voltam azzal, hogy az előbb említett cél tartalmi megközelítését számtalan irányból tehetném meg, én azonban egy gyakorlatilag új, kevés hazai előzménnyel rendelkező jogi nyitás előtörténetének és rövid történetének szenteltem a figyelmemet: az *óvadék* jogrendszerének

Milyen módszerekkel tettem mindezt? Metodológiai eszköztáramban egyaránt megtalálható a dokumentumelemzés, az elsődleges és másodlagos források felhasználása, az interjúkészítés, a statisztikai adatok elemzése, a jogi jelenségek történetiségének vizsgálata.

A hipotézis felállítását követő módszeres kutatás bebizonyította, hogy társadalmi élő szövetének jogi normák és szabályok útján történő befolyásolása **összetett**, kölcsönhatásban működő folyamat. A jogi struktúra állandósága (a **jogbiztonság**) nem jelent változatlanságot. Ellenkezőleg, az állandóság biztonságot adó érzetének fenntartása mellett, képes az elkerülhetetlen megújulásra.

Ha az elmondottak általában véve, és ezt biztonsággal állíthatom, érvényesek a jogrendszerre, különösen érvényesnek tűnnek az óvadék jogi szabályozására. A dolgozatban úgy fogalmazok, hogy az óvadékkal kapcsolatos rendelkezések fokozott mértékben „társadalom érzékenyek”. Ez a társadalom érzékenység két forrásból táplálkozik: egyrészt a társadalmi igazságosság elvéből és gyakorlatából (minden gyanúsított, terhelt egyforma, szimmetrikus lehetőséget kap-e az előzetes letartóztatás elkerülésére), másrészt abból, vékony szálon ugyancsak a társadalmi igazságosság elvéhez és gyakorlatához kapcsolódó „elvárásból”, miszerint az óvadékra vonatkozó törvény szabályozó volta képes-e *minden* óvadék ellenében szabadlábba **helyezett** terhelt bíróság előtt való megjelenését biztosítani.

A vizsgált történések bizonyították, hogy a törvény hatályba lépése óta némi tapasztalat az első „elvárás” illetően halmozódott fel. A második követelmény tapasztalatai még nem számba vehetők. Azt azonban ezek megléte nélkül is áttekinthetőnek tartom, hogy az óvadékiroda mennyiben képes hozzájárulni a bíróság előtti megjelenés „demokratizmusának” biztosításához.

A dolgozat *összegzésében* megállapítom, hogy az óvadék törvénynek van **jövője** az uniós Magyarországon, de ez a jövő igen viharosnak ígérkezik. Viharosnak azért, mert folyamatosan érzékelhető lesz az a társadalmi igazságérzet oldaláról érkező nyomás, amelynek kivédése jelentős energiákat fog lekötöni. És viharosnak azért, mert (több más, dolgozatban említett ok mellett) közeledik Magyarország belépésének napja a schengeni rendszerbe, amely ugrásszerűen megnöveli az óvadékkal szabadon bocsátott gyanúsítottak lehetséges „mozgásterét”, már-már amerikai méretűvé tágítva azt (elkövetkezik az amerikai típusú fejdázások kora?).

A nemzetközi büntetőbírászkodás

Nagy Mariann

jogász, IV. évfolyam

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Tremmel Flórián tanszékvezető egyetemi tanár,

Dr. Tatár László egyetemi tanársegéd

Szerzőként alapvető céloknak azt tekintem, hogy az Állandó Nemzetközi Büntetőbíróság kialakulását, intézményi aspektusait, eljárását és jövőjét kritikus szemlélettel mutassam be. Ennek érdekében döntően a nemzetközi büntetőjoggal foglalkozó, a hallgató számára is hozzáférhető magyar és német szakirodalomra, valamint az NBB alapítólevelére, illetőleg eljárási- és bizonyítási szabályzatára támaszkodom.

A dolgozat első részében a nemzetközi büntetőbírászkodás, mint a büntető igazságszolgáltatás különálló ága kialakulásának, történeti fejlődésének felvázolásával foglalkozom, különös tekintettel a Nürnbergi - és Tokiói Nemzetközi Katonai Törvényszékek, valamint a Jugoszlávia és Ruanda területén elkövetett iuris gentium delictum-ok ügyében eljáró ad hoc bíróságok történelmi szerepére, s csak ezt követően térek át az 1998-ban megtartott Római Konferencia eredményeként létrehozott Állandó Nemzetközi Büntetőbíróság bemutatására.

Ezután az NBB működésének a Római Statútumban lefektetett, illetőleg abból -sajnos gyakran csak - indirekt módon kiolvasható anyagi- és eljárásjogi alapelvek elemzésével, majd a Bíróság joghatóságának rendszerezésével folytatom. Röviden szólok az NBB eljárása során alkalmazandó jogforrásokról. majd pedig rátérek a Bíróság eljárásában részt vevő alanyok bemutatására.

E három alcím ismertetéséből is kiténik, hogy a dolgozat megírása során nem a Római Statútum, hanem sokkal inkább a modern eljárásjogok dogmatikai felosztását próbálom követni. Mindezt szándékosan, az NBB egész eljárásának átláthatóbbá tétele céljából teszem. A jelenlegi jogi szabályozást ugyanis - amelynek megismerése szempontjából hol az alapítólevelél, hol pedig a statútum a döntő kiindulási pont (az utaló szabályok tömkelegéről már nem is beszélve) - kicsit rendszertelennek és célszerűtlennek tartom.

Dolgozatom következő - gyakorlati szempontból talán legizgalmasabb - részét az NBB eljárásának bemutatására szentelem, és pedig a büntetőeljárás szakaszainak megfelelő tagolásával. Egymástól elkülönítve vázolom tehát fel a nyomozást, az előzetes meghallgatást, valamint az első- illetőleg a másodfokú eljárást. Ezt követően röviden elemzem a Római Statútum szankciórendszerét, valamint a büntetések végrehajtását, majd a fejezet utolsó alcímében az NBB keretében megvalósuló nemzetközi együttműködést, annak fontosságát és feltételeit vizsgálom.

Az utolsó kissé kritikus - végső kicsengésében azonban optimista - fejezetben az NBB sikeres működését veszélyeztető tényezők bemutatását célzom meg: Lényeges tényezőként emelem ki a Bíróság eljárásának lefolytatását veszélyeztető pénzhiányt, majd az Egyesült Államok szinte tragikus hozzáállását. Véleményem szerint az USA magatartása hosszútávon nagy valószínűséggel változni fog, az NBB pedig egy sikeres jövőnek néz majd elébe.

Női elítéltek a büntetés-végrehajtásban

Pál Anita

jogász, IV. évfolyam

Szégedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Lőrincz József egyetemi docens

A női elítéltekkel nagyon kevés szerző foglalkozott, pedig a női elítéltek is hasonlóan külön kategóriát képeznek a büntetés-végrehajtásban, mint például a fiatalok. Dolgozatom megírásának célja az volt, hogy a rendelkezésre álló anyagok segítségével egy átfogó képet mutassak a női elítéltekről, helyzetükről a büntetés-végrehajtási intézetekben.

A dolgozat első részében a rövid történeti áttekintés után a női bűnözésről, annak kriminológiai jellemzőiről, valamint a női bűnelkövetésről írok. Ezek után térek rá a női elítéltek pszichológiai jellemzőire, a rájuk vonatkozó eltérő rendelkezésekre. A dolgozat végén pedig azt részletezem, hogy az elítéltekre vonatkozó rendelkezések hogyan valósulnak meg a gyakorlatban.

A női elítéltek sokkal zárkózottabbak, nehezebb velük kapcsolatot létesíteni, azonban könnyebb őket lefoglalni különböző programokkal, szakkörökkel. Mivel érzelmileg sokkal inkább kötődnek a környezetükhöz, nehezebben viselik a családtól, szűkebb környezetétől való elválást, és jelentős érzelmi feszültséggel terheli meg őket. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a női fogva tartottak sokkal könnyebben kezelhetők, egyrészt ha lehetőségük van a családjukkal való rendszeres kapcsolattartásra, mivel tudják, hogy a büntetés kitöltése után van hova mennie, van, aki várja őket odakint, és ez erőt adhat a „túléléshez”. Másrészt, ha van minden nap valami rendszeres elfoglaltság, az segít, hogy idejüket hasznosan töltsék el, így kevesebb idő jut arra, hogy a gondjaikkal foglalkozzanak, és rendfenntartás szempontjából sem utolsó, hiszen a semmittevés nyugtalanságot, agressziót válthat ki..

Ezeket szem előtt tartva elő kell segíteni, hogy a szoros kapcsolat a családjukkal, a szűkebb környezetükkel fennmaradjon, valamint különféle programok, szakkörök, szakképzések szervezésével pedig hozzá kell járulni, hogy a rendelkezésre álló időt pozitívan és konstruktívan tölthessék el. Végül, de nem utolsó sorban a nevelés keretein belül törekedni kell arra, hogy az elítéltekben helyes értékrend kialakuljon, ismereteik bővüljenek, és kialakuljon bennük a vágy, hogy az életüket jobbá tegyék. Ez az, amihez a büntetés-végrehajtás az oktatás, a munkáltatás, lelki támogatás, személyiség-fejlesztés révén hozzá tud járulni a társadalomba való visszailleszkedésre. A büntetés-végrehajtás nem tudja megváltoztatni az elítéltek személyi körülményeit, de a széleskörű képzés segítségével elősegítheti, hogy a szabad életben könnyebben boldogulhassanak.

A javítóintézeti nevelés

Sós Inez

jogász, III. évfolyam

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Lőrincz József egyetemi docens

Kutatásom célja, hogy a fiatalok elkövetőivel kapcsolatos sajátos intézkedésről, a javítóintézeti nevelésről egy átfogó képet adjak.

Dolgozatom tíz fejezetből épül fel. A bevezetésben leírom a fiatalok elkövetők általános jellemzőit, röviden kitérek hazai szankciórendszerünkre, ahol elsősorban az intézkedésekről írok, mivel a fiataloknál ez a jogkövetkezmény kerül előtérbe a büntetéssel szemben. Így jutok el a javítóintézeti neveléshez, amelyet csak a fiatalokkal szemben lehet alkalmazni.

Ezután indoklom, hogy miért van szükség a javítóintézeti nevelésre, majd áttekintem ennek az intézkedésnek a hazai történeti fejlődését.

Dolgozatom következő részében térek rá a javítóintézeti nevelés hazai hatályos szabályozására, ahol a Btk. 118.§-át elemzem, majd konkrétan a végrehajtásról írok. Ebben a fejezetben bemutatom a végrehajtás helyeit; az intézeteken belüli nevelést, amely több elemből épül fel: oktatás, foglalkoztatás, személyiségfejlesztés; a kapcsolattartást; a szabadidős tevékenységeket és végül a zárt jellegű intézeti részleget, ahova azok a fiatalok kerülnek, akik az intézetben fegyelmi vétséget követtek el.

Ebben az évben van az Aszódi Javítóintézet fennállásának 120. évfordulója, ezért készítettem Szarka Attila igazgató úrral egy interjút, amelyet a dolgozatom IX. fejezetében írok le. Végül a várhatóan 2005. július 1-jén hatályba lépő Bv. Kódex Tervezetét elemzem.

Összességében véve a javítóintézetek pozitívan értékelhetők. Úgy gondolom, hogy a fiatalok az intézetből kikerülve valóban más emberek lehetnek, mivel tanulásra, foglalkozásra, tisztaságra, alkalmazkodásra, együttműködésre tanítják őket.

A differenciálás lehetőségei a büntetés-végrehajtásban

Krámer Veronika

jogász, végzett hallgató (V. évfolyam)

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar

Témavezetők neve: Dr. Tamási Erzsébet tanszékvezető, Boros János mb. előadó

A kutatásom célja az volt, hogy megvizsgáljam, megfelelően differenciált-e a büntetés-végrehajtás magyar szabályozása. Mennyire felel meg a hazai büntetés-végrehajtás a jogalkotók által kitűzött büntetőpolitikai céloknak? Vannak-e kiaknázatlan lehetőségek a büntetés-végrehajtás fejlesztésében? Megfelel-e a magyar szabályozás a modern európai kriminológiai szempontoknak?

Dolgozatom tárgya a büntetés-végrehajtás differenciálásának lehetőségei a fogvatartás megszervezése során.

A munkámban a büntetés-végrehajtás differenciálásának interdiszciplináris (kriminológiai, pedagógiai, szociológiai és jogi) vizsgálatára töreksem. Egyrészt felvázolom a fogvatartotti állomány kriminológiai jellemzőit, majd az így megállapított jellemzőkre szabottan pedagógiai célokat fogalmazok meg. Áttekintem, hogy a büntetés-végrehajtás jogi szabályozása mennyiben felel meg az így megfogalmazott követelményeknek. Végül megvizsgálom, hogy milyen a hazai szabályozás az európai uniós gyakorlat fényében.

Kutatásomhoz egyaránt felhasználtam hazai és nemzetközi tudományos írásokat, magyar és európai uniós joganyagot, valamint a büntetés-végrehajtási szervek statisztikai kimutatásait.

Dolgozatom eredményeképpen arra mutatok rá, hogy számos lehetőség van a büntetés-végrehajtás rendszerének árnyalására, de alapvetően megfelel a hazai szabályozás az Európai Unió normáinak. A fejlesztések akadálya egyrészt az anyagi lehetőségek szűkössége, másrészt a további fejlesztések mellett elkötelezett jogalkotók hiánya--..

A kutatásomból levont elsődleges következtetés, hogy szükség van a fogvatartotti programok további differenciálására. Fokozottan érvényre kell juttatni a *nyitottság* és a *normalizálás* követelményét. Kívánatos lenne a jövőben eltérő rezsime kialakítani az első büntényesek és a visszaesők számára, a gondatlan és a szándékos bűncselekményt elkövetők számára, valamint kitüntetett figyelmet kellene szentelni a szexuális bűncselekményt elkövetők differenciált kezelésének.

A rácsok mögött: fogda- és börtönviszonyok Magyarországon**Lukács Krisztina**

jogász, V. évfolyam

Miskolci Egyetem Állam- és jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Róth Erika egyetemi docens

A börtönügy, a börtönök világa a történelem folyamán mindig is rejtélyes, ismeretlen és – éppen ezért – fenntartásokkal kezelt szelete volt az igazságszolgáltatás halmazának. A társadalom nem akart gondoskodni, sőt tudni sem azokról, akiket soraiból szankcióként kirekesztett: a bűnelkövetőkről. Napjainkra ez a tendencia sokat enyhült, a szemléletmód változása szembetűnő, azonban a fogva tartás még mindig speciálisan kezelt terület. A rendőrségi fogdák és a bv. intézetek világa csaknem teljes egészében el van zárva a nyilvánosság elől. Azt, hogy mi történik a rendőrségi fogdák, a fegyházak, börtönök és fegyházak falain belül, „a rácsok mögött”, valójában csak az ott élők és ott dolgozók tudják; azok, akik akár a rácson innen, akár azon túl részesei ennek a zárt közösségnek. Magyarország célja a XXI. század kezdetén nem más, mint egy modern, európai demokrácia kiépítése. A fogdák és bv. intézetek „lakóinak” – elzártságukból fakadó – kiszolgáltatott helyzete, alárendelt pozíciója azonban jogállami keretek között nem elfogadható. A törvényesség felügyelete, a visszaélések megelőzése szükségessé teszi a büntetés-végrehajtás (és az előzetes letartóztatás) szervezetének, működésének, feladatainak és céljainak részletes szabályozását, illetve a szabályok betartásának folyamatos és szisztematikus ellenőrzését.

Dolgozatom célja az, hogy összegző, mégis áttekinthető képet ajánljak az olvasó figyelmébe a mai magyar fogda- és börtönviszonyokról. A tanulmány Bevezetést (I. fejezet) követő első egysége (II. fejezet) keretében a hatályos hazai szabályozás jellemzőinek rövid ismertetésére kerítettem sort. A büntetés-végrehajtás alapelvei, a fogva tartotti jogok csoportosítása és három, a törvényesség biztosítása szempontjából fontos intézmény (bv. ügyész, bv. bíró, ombudsman) mellett a jogszabályi háttér mindössze utalásszerű említése kapott itt helyet. Ezt követően (III. fejezet) az egyes nemzetközi szervezetek vonatkozó tárgyú egyezményeinek, ajánlásainak és egyéb iránymutatásainak rendszerezését kíséreltem meg, de e fejezet keretei között foglaltam össze az előbbi nemzetközi dokumentumok által létre hozott ellenőrző fórumok munkásságát is. Itt szerepel az Európa Tanács kapcsolódó joganyagának és szerveinek bemutatása mellett az ENSZ büntetés-végrehajtási szabályanyaga és tevékenységének leírása, valamint az Európai Unió börtönügyi politikájának jellemzői. A szabályozás és elvárások mintegy ellenpárjaként a következő (IV.) fejezet a Magyarországon végzett fogda- és börtönmegfigyelő programokról, azok eredményeiről számol be a Magyar Helsinki Bizottság kiadványai és tanulmányai felhasználásával - mi az, ami a szabályokból és követelményekből megvalósul, megvalósítható. A Befejezés a következtetések összegzésére törekszik.

Míndezek alapján összetett kép alakulhat ki az olvasóban arról, hogy milyenek a tényleges körülmények a hazai fogdákon és bv. intézetekben, illetve milyenek kellene lenniük egy modern európai társadalomban. Kikristályosodnak a legsürgősebb feladatok, kitűnnek a legaggályosabb eljárások ugyanúgy, mint az elért eredmények és fejlesztések. Miért fontos mindez? Mert a börtön az a hely, ahová a büntető jogász tevékenysége – az esetek nagy részében – vezet; és hogy ne legyen az a hely, ahonnan újabb megbízásai erednek. A fogva tartó intézetek töltsék be eredeti funkciójukat: szüntessék meg a társadalomban jelen lévő erőszakot, visszaéléseket és ne eredményezzék újabb bűncselekmények elkövetését – sem úgy, hogy ezek a falaik között történnek, sem úgy, hogy egykori lakóikat a visszaeső bűnözés útjára terelik. A fogdák és bv. intézetek alkossanak átlátható és törvényesen működő rendszert, amely tökéletesen beleillik országunk jogállami (jövő)képébe.

A sértett szerepe a büntetőeljárásban

Szőke Zsuzsanna

jogász, IV. évfolyam

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Róth Erika egyetemi docens

A dolgozat a sértett büntetőeljárásban betöltött szerepét vizsgálja. Az Európai Unióhoz való csatlakozásunk kapcsán újra aktuálissá vált a kérdés, hogy megfelelő helyet biztosít-e büntetőeljárásunk a sértettnek. Az új Be. megalkotása során már számos erre vonatkozó elvárást vett figyelembe a jogalkotó, és ennek hatására bővültek a sértett jogosítványai az eljárás során.

A dolgozat ezért elsősorban az 1998-as Büntetőeljárás törvény alapján vizsgálja a sértett jogi helyzetét, és felhívja a figyelmet a korábbi Be.-től való eltérésekre. Tisztázza a sértett fogalmát, jogait, kötelességeit, tárgyalja a sértett által betölthető pozíciókat, azok jellegét és indokait, különös tekintettel a pótmagánvád intézményére. A törvény rendelkezései közül elsősorban azok elemzésére kerül sor, amelyek értelmezési kérdéseket vetnek fel, vagy a joggyakorlatban problémát okoznak. A kutatás célja ugyanis, hogy a törvényi rendelkezések mellett a jogalkalmazói gyakorlatot is bemutassa. A sértetti jogok érvényesülését a büntetőeljárás során azonban teljes körűen ritkán dolgozzák fel a statisztikák. Elsősorban a bírósági, ügyészségi statisztikákat és az országgyűlési biztosi beszámolókat használtam fel. Emellett az ügyészségek által, 2001-ben folytatott, a sértetti jogok érvényesülésére kiterjedő vizsgálat szolgált iránymutatásul a joggyakorlat elemzése során.

A nemzetközi ajánlások közül elsősorban az Európai Tanács 2001/220/IB kerethatározata igényel fokozott figyelmet. Ezért ennek rendelkezéseit részletesen ismertetem, összevetve a magyar Be. szabályaival. A többi tagállam sértettre vonatkozó szabályaira a Bizottság 2004-ben, a kerethatározat érvényesüléséről készült jelentése alapján utalnék.

A joggyakorlat elemzése rávilágít a jogalkalmazás hibáira és arra, hogy a hatóságok - a törvényi előírások ellenére - nem mindig veszik figyelembe, hogy a sértett a büntetőeljárás során számos jogosítvánnyal rendelkezik. A kerethatározatban találkozunk olyan előírásokkal, amelyeknek a magyar törvény rendelkezései megfelelnek – ilyenek a sértett eljárási jogaival kapcsolatos elvárások, viszont olyanok is vannak, amelyek tekintetében a magyar szabályozás hiányosságokat mutat – ilyenek pl. a mediációs eljárásra és az áldozatokat segítő szakemberek megfelelő képzésére vonatkozó követelmények.

Büntetőjog I. (Általános rész)

1. **A jogi személyek büntetőjogi felelősségének elméleti háttere és a magyar szabályozás**
Sándor Balázs, jogász, III. évfolyam
Eötvös Lorand Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
2. **A jogi személyek büntetőjogi felelősségének fejlődése Európa országában**
Viski Zoltán, jogász, III. évfolyam
Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
3. **A közigazgatási büntetőhatalom dilemmái a büntetőjog aspektusából – I. Helyezett**
Géczi Kinga, jogász, III. évfolyam
Széchenyi István Egyetem Jog- és Gazdaságtudományi Kar
4. **Az alkalmatlan kísérlet a magyar büntetőjogban**
Lőrinczy Judit, IV. évfolyam, jogász
Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
5. **Jogos védelem a bírói gyakorlatban**
Mocskonyi Gábor, jogász, IV. évfolyam
Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
6. **A végszükségről**
Pál György, jogász, IV. évfolyam
Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
7. **A jogos védelem egyes kérdései – jogos védelem önműködő védőberendezések útján**
Takács Gábor, jogász, V. évfolyam
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
8. **Büntető joghatóság és diplomáciai mentesség**
Szabó Adrienn, jogász, V. évfolyam
Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
9. **A jogos védelem és a végszükség elemzése – a két jogintézmény vitatott kérdései – II. Helyezett**
Nagy János, jogász, V. évfolyam
Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
10. **A jogi személyek büntetőjogi felelősségének anyagi és eljárásjogi kérdései – III. Helyezett**
Szabó Zsolt László, jogász, végzett
Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara

A jogi személyek büntetőjogi felelősségének elméleti háttere és a magyar szabályozás

Sándor Balázs

jogász, III. évfolyam

Eötvös Lorand Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Konzulensek: Dr. Margitán Éva egyetemi adjunktus

Dr. Vaskuti András megbízott oktató

A jogi személyek kriminalitása egy olyan területet, amelyen a jog „nem hunyhatja be a szemét”. Sokakat érintő és foglalkoztató probléma, amin éppen ezért lehet és kell vitatkozni. Dolgozatomban főleg a jogi személyek büntetőjogi felelősségének elméleti kérdéseit vizsgálom, aminek az Európai Unió csatlakozás alkalmából életbe lépett magyar törvény megítélése adhat aktualitást. Érdeemesnek tűnt megnézni, vajon hogyan alakult a sorsa, mit kezdett vele a bírói gyakorlat, van-e egyáltalán ezen a téren, ha nincs, miért? Ezzel összefüggésben kínálta magát, hogy mindezek előtt összefoglaljam a kérdésben felhalmozódott tudásanyagot. Megpróbáltam a teljesség igényével összehasonlító és egyben összefoglaló jelleggel feldolgozni a témával kapcsolatban felmerült minden nézetet, szempontot.

A kutatás során törekedtem a hazai szakirodalom teljes körű megismerésére, amik javarészt a hazai törvény megszületése előtt, vagy közvetlenül az után születtek, emiatt úgy éreztem érdemes újra elővenni ezt a kérdést a csatlakozás után. A dolgozat készítése közben számos külföldi tanulmányt is elolvastam, amelyek nagyban hozzájárultak egy tágabb szemléletmód kialakításához a kérdésben. Terjedelmi okok miatt sajnos olyan kérdések tárgyalásától el kellett tekintenem, amik egyébként szervesen kapcsolódnak a kérdés teljes körű ismeretéhez, ezeket megpróbáltam legalább jelezni.

A mű a következő szerkezeti séma alapján épül fel: a bevezető után röviden vázolom a büntetőjogi felelősség mellett, illetve ellen szóló érveket, majd a témához kapcsolódó általános kérdéseket tárgyalom. Ezután a különböző elméleti modelleket és a szankciókat részletezem, majd végül mindezen elméleti háttér birtokában kísérletet teszek a magyar szabályozás értékelésére, annak bemutatására, hogyan illeszkedik ez a meglévő magyar büntetőjogi szabályozásba. Megpróbáltam javaslatokat tenni esetleges módosításokra, és felvázolni, hogy mit várhatunk tőle a jövőben.

Olyan téma ez, amelyben nem lehet objektíve helyes válaszokat adni, ezért dolgozatomban nem is érvelek szélsőségesen egyik oldal mellett sem, sokkal inkább az ismeretek széles körű bemutatására törekedtem, az Olvasóra bízva az állásfoglalást. Konklúzió: nem biztos jog a legalkalmasabb eszköz ezen társadalmi jelenségek befolyásolására, de talán a büntetőjog is hozzájárulhat egy más, felelősségteljesebb szemlélet kialakulásához ezen a téren.

A jogi személyek büntetőjogi felelősségének fejlődése Európa országaiban.

Viski Zoltán

jogász, III. évfolyam

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető neve: Dr. Deres Petronella egyetemi tanársegéd

A kutatás tárgyát a jogi személyek büntetőjogi felelőssége képezi. A dolgozat célja, hogy bemutassa a jogi személyek büntetőjogi felelősségének európai fejlődését, a jogintézmény történetét és a jelenlegi főbb európai modelleken keresztül, és emellett néhány javaslatot fogalmazzon meg a hazai szabályozás későbbi módosítása esetére. Mindehhez természetesen elengedhetetlen feltétel a hazai szabályozás részletes ismertetése is.

Munkám során igyekeztem áttekinteni a külföldi országok szabályozásával és a hazai szabályozással foglalkozó fontosabb hazai szakirodalmat, és emellett az Internetet is felhasználtam a régebbi adatok korrigálására. A jogtörténeti fejezet magyar részének elkészítésekor jelentős szerepet játszottak az eredeti források, mint például a Csemegi-kódex és a Tripartitum.

A hatályos magyar szabályozással foglalkozó résznél fontosnak tartottam, hogy bemutatásra kerüljön a jogi személyeknek és a gazdasági bűncselekményeknek a kapcsolata és a jogintézménnyel kapcsolatos főbb dogmatikai problémák.

A magyar szabályozás és a főbb európai modellek összevetése után számos következtetést vontam le. Ezek alapján hiányosnak találok a magyar szabályozást mind a felelősségre vonást megalapozó bűncselekmények köre mind az alkalmazható szankciók tekintetében. A törvény nem teszi lehetővé a jogi személyek felelősségre vonását gondatlan bűncselekmények elkövetése esetén, annak ellenére, hogy az ilyen cselekmények következményei is súlyosak lehetnek. Emellett az alkalmazható szankciók tekintetében is kiegészítésre szorulna a mostani szabályozás álláspontom szerint. A törvény sok olyan intézkedést nem ismer, amelyet Európa más országaiban hatékonyan alkalmaznak. Az ezekkel kapcsolatos észrevételeimet az utolsó részben fejtem ki részletesen.

A közigazgatási büntetőhatalom dilemmái a büntetőjog aspektusából

Géczy Kinga

jogász, III. évfolyam

Széchenyi István Egyetem, Jog- és Gazdaságtudományi Kar

Témavezetők: Dr. Kis Norbert egyetemi docens,

Dr. Lapsánszky András egyetemi tanársegéd

Dolgozatomban a közigazgatási büntetőjog és szankcionálás elméleti és gyakorlati kérdéseivel foglalkozom a büntetőjog szemszögéből, amelynek során áttekintem a szakirodalom által egységesen a közigazgatási büntetőjognak tekintett szabálysértési jog rendszerét és a két - büntető, közigazgatási - jogág közötti határkérdéseit, továbbá azt, hogy milyen módszerekkel lehet elkülöníteni a szabálysértéseket a büntetőjogtól.

Legfőbb problémák kiindulópontja, hogy a közigazgatás ténylegesen büntetőhatalmat is gyakorol, és ennek garanciarendszerét meg kell teremteni olyan körülmények között, hogy az mindkét jogághoz szorosan kötődik.

A szakirodalom ebben a körben még azt sem tisztázta, hogy a szabálysértésen kívüli közigazgatási anyagi szankciók beletaroznak-e a közigazgatási büntetőjog fogalmába. Ugyanakkor elemzem a közigazgatási anyagi jogi szankciók körét, mert a szakirodalom abban is egységes, hogy az említett anyagi jogi szankcióknak igenis van, vagy kellene legyen kapcsolata a büntetőjog szabályozási rendszerével, elveivel. Ennek a kérdésnek a tisztázatlansága valószínűleg abból ered, hogy a vonatkozó tudományos, elméleti irányzatok még a közigazgatási büntetőjog egzakt fogalmát sem határozták meg, egyes szerzők pedig még a közigazgatási büntetőjog létezését is vitatják.

Látható, hogy az anyagi jogi bírságok dominanciája vitathatatlan. Ugyanakkor a bírságok statuálása nem felel meg sem a jogállami, még kevésbé a korszerű közigazgatás követelményeinek. Az elemzett problémakörök: bírságösszegek meghatározása, ne bis in idem elvének hiánya, diszkrecionális mérlegelés megalapozatlansága, címzettek körének határozatlansága, jogi személyek felelősségre vonásának kérdése, bírságok ismétlődésének szabályozatlansága, keretszabályozás nehézségei, felelősségi rendszer kidolgozatlansága. Emellett meg kell említeni a szankciók funkcióinak kérdését, hiszen az anyagi jogi bírságok értéküket tekintve sokkal súlyosabb hátrányt képesek okozni számos büntetőjogi büntetésnél, anélkül, hogy a bírság kiszabása elérné a célját, nevezetesen rászorítaná a jogsértőt a jogszerű cselekvésre, a későbbiekben a jogellenességtől való tartózkodásra. Az anyagi jogi bírságok vizsgálatának csak akkor van értelme, ha az elemzés végére a számos szabályozási anomália mellett meg tudjuk állapítani, hogy milyen funkciót töltenek be a bírságok. Az ágazati jogszabályok elemzését ezzel zárom.

Míndezek alapján arra a következtetésre jutottam, hogy célszerűbb lenne a szabálysértési törvény tényállásait két részre osztani (egy jogszabályon belül): kriminális és igazgatásellenes tényállások. A kriminális tényállások alapelveit egyértelműen a büntetőjogból kellene átvenni, az igazgatásellenes tényállásoknál inkább a közigazgatási sajátosságoknak megfelelően kellene kialakítani az alapvető garanciák rendszerét. Az persze világos számomra, hogy konkrétan elhatárolni a tényállásokat eszerint nem lehet, mivel van egy széles sáv, amely kriminális és igazgatásellenes jellemzőkkel is rendelkezik. Tehát kriminális tényállás alatt azokat értem, amelyeknek büntetőjoggal való kapcsolata szoros és megkérdőjelezhetetlen.

Az anyagi jogi szankciók terén szükség lenne egyszer az általános, minden szankció kiszabására vonatkozó, ténylegesen érvényesülő alapvető elvek meghatározására, majd pedig egy-egy tárca feladata lenne, hogy megteremtse az egységes szempontok szerinti joggyakorlat alapjait.

Az alkalmatlan kísérlet a magyar büntetőjogban

Lőrinczy Judit

jogász, IV. évfolyam

Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Szomora Zsolt egyetemi tanársegéd

Az alkalmatlan kísérlet ritkán előforduló jelenség a magyar büntetőjogban, de annál több kérdést és ellentmondást vet fel a bűncselekménytanban. Ennek ellenére kevés szerző foglalkozik vele, és rendszerint szűkszavúan szól róla.

Dolgozatomban bemutatom a vonatkozó fő elméleteket, vagyis az objektív nézeteket (akik a tett objektív veszélyességéből indultak ki a jogi tárgyra nézve) és a szubjektív kiindulópontokat (azaz a tettes nyilvánvaló szándékát alapul vevő szerzők). Harmadik kategóriaként az előző kettő szintézisét és az ezek alá nem tartozó elképzeléseket tarthatjuk számon (pl. adekvát kauzalitás tana).

Abszolúte alkalmatlan kísérleti elkövetésről beszélünk, amikor az elkövető cselekménye semmiképpen, in abstracto nem jelentett objektív veszélyt, pl. halotton véghez vitt ölési jellegű cselekmény: a halott abszolúte alkalmatlan tárgy, objektíve nem sérthető, hiányzik a jogvéde érdek az emberölés szempontjából, vagyis az emberi méltósághoz és élethez való jog. In concreto, relative alkalmatlan a kísérlet, mikor az eszköz vagy a tárgy az adott helyzetben vált alkalmatlanná, pl. nem használ elég mérget a halálos eredmény érdekében, üres zsebbe nyúl a tolvaj stb.

Az elméletek bemutatásán túlmenően felvázolom a magyar szabályozás fejlődését, valamint szükségesnek ítélem, hogy az alkalmatlan kísérlet fogalmát elhatároljam a vélt bűncselekménytől (melyben szintén fordított irányú tévedés rejlik), az irreális kísérlettől és a hiányos tényállásszerűségtől valamint a meghiúsult kísérlettől is. Ezek ugyanis megtévesztően hasonlítanak az alkalmatlan kísérlethez, de pl. a vélt bűncselekmény véleményem szerint rendszertanilag nem is kapcsolható hozzá.

A dolgozat legfontosabb része mégis inkább az, melyben a hatályos magyar szabályozás értelmezéséről, a joggyakorlat változásáról, az alkalmatlan kísérleti elkövetések társadalomra veszélyességéről és a jövőbeni megoldásokról szólok. A hatályos Btk. szerinti alkalmatlan kísérletre vonatkozó törvényhely ugyanis nem az abszolút és relatív alkalmatlanság közt különböztet, hanem az eszköz illetve tárgy alapján.

Dolgozatomból kiderül az is, miért kell a társadalomra veszélyesség és a bűncselekmény törvényi fogalmával összevetve értelmezni a Btk. 17. §. (2) bekezdését. Jelenleg ugyanis az abszolúte alkalmatlan elkövetések elvileg büntetendők a 17. § (2) bekezdése alapján, míg a Btk. 10. § szerint büntetlenek tekintendők, mivel hiányzik a társadalomra veszélyességük. Az ellentmondás jelenleg azzal az értelmezéssel oldható fel, hogy a két törvényhely közül a társadalomra veszélyesség szabálya élvez elsőbbséget, hiszen az a bűncselekmény fogalmi eleme, bűncselekmény nélkül pedig nincs büntetés (nulla poena sine crimine).

Jogos védelem a bírói gyakorlatban

Mocskonyi Gábor

jogász, IV. évfolyam

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Kovács Judit egyetemi adjunktus

„Jogos védelem a bírói gyakorlatban”- ezt a témát és címet választottam dolgozatomnak. Választásomat azzal indokolnám, hogy olyan szegmense ez a büntetőjognak, ahol a jog talaján álló, „jogosan védekező” megtámadott személy kerül a vádlottak padjára, a büntetőeljárás hatálya alá.

Olyan szituáció ez, amikor a vádlott a Btk. valamely tényállását valósítja meg, látszólag tehát bűncselekményt valósít meg, azonban a jogalkotó a jogos védelem feltételeinek fennállta esetén cselekményét jogellenesség hiányában nem minősíti bűncselekménynek, tehát reá nézve büntetlenséget biztosít, vagy a büntethetőséget a bűnösség síkján zárja ki, illetve korlátozza.

A jogos védelemmel kapcsolatos kérdések tárgyalása során alkotmánybírósági határozatokat, a 15. számú Irányelv rendelkezéseit, tudományos munkákat is segítségül hívok, érintek jogos védelemmel kapcsolatos nemzetközi egyezményeket is.

Vizsgálati módszeremben a jogos védelem tudományos és törvényi fogalmi elemeit elemezve térek ki a Legfelsőbb Bíróság egyes eseti döntéseire, melyekben kellő figyelmet fordítok a konkrét tényállásra és a bíróság jogi indoklására.

A dolgozatom célja, hogy rávilágítsak arra az irányra, amely felé az újabb bírói gyakorlat egyre inkább mutat: vagyis a támadónak kell viselnie annak kockázatát, hogy az általa alkalmazott erőszakot a megtámadott esetleg súlyosabb cselekménnyel veri vissza. A bíróság tehát a jogtalan támadást a vádlott-megtámadott oldaláról szemléli. Ez a nézet felel meg a jogos védelem jogpolitikai indokának.

A végszükségről

Pál György

jogász, IV. évfolyam

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Karsai Krisztina egyetemi adjunktus

A dolgozat a végszükség anyagi büntetőjogi kérdéseit vizsgálja. Célja továbbá bemutatni, hogy a jog képes-e feloldani a két vagy több jogos érdek összeütközéséből származó feszültséget. Korunkban a veszéllyel járó szituációk száma növekszik, esetleg mindennapivá is válhat. Mi történik akkor, ha ez a veszély közvetlenné válik, és másképpen nem lehet menekülni előle, mint bűncselekmény elkövetésével? Milyen határig sérthető egy jogi tárgy a veszélyhelyzetben anélkül, hogy büntetést vonna maga után? Ezen kérdések megválaszolására hivatott a büntetőjogi végszükség intézménye.

A végszükséget már a római jogászok is ismerték és elismerték, mint jogellenességet kizáró okot. A végszükség megítélését alapvetően két irányzatra lehet osztani. Az objektív irányzat szerint jogellenességet kizáró ok, a szubjektív irányzat alapján bűnösséget kizáró ok a végszükség. A büntetőjogászok és a filozófusok a két irányzat valamelyikébe besorolhatóak eltérő indoklással.

A fogalomnak a magyar büntető-jogtörténetben való bemutatása után kerül sor a végszükség megítélésének ismertetésére a hazai büntetőjog-irodalomban. A hazai szerzőknek a bűncselekmény fogalmáról alkotott definíciója határozza meg a végszükségről való véleményüket. Többségében, mint társadalomra veszélyességet kizáró oknak tekintik, de néhány szerző, köztük a részemről is elfogadott szegedi büntetőjogi iskola álláspontja szerint, mint jogellenességet kizáró ok értendő.

A végszükség hatályos törvényi (1978. évi IV. tv. 30. §) szabályozásának ismertetését több szempont alapján végzem el. Először a fogalmi elemeket a korábbi törvényi szabályozásokkal (Csemegi Kódex, Bt., 1961. évi V. tv.) árnyalva vizsgálom és ez után a bírói gyakorlatot elemzem. A jogellenességet kizáró ok fogalmi elemeinek: a menthető jogi tárgyak köre, a veszélyhelyzet, a közvetlen veszély, a vétlenség, a szükségesség és arányosság követelményének részletes tárgyalása után bemutatásra kerül a végszükség túllépésének és a vélt végszükség esetei, valamint a végszükség kizártsága.

Ezek után a common law-beli végszükség (necessity) intézményének elemzésére kerül sor néhány precedensértékű esettel és a Jogi Bizottság (Law Commission) álláspontjának ismertetésével.

Véleményem szerint a büntetőeljárás jog újraszabályozása után (1998. évi XIX. tv.) időszerű a Büntető Törvénykönyv újrakodifikálása is. A végszükség szabályozásánál külön kellene rendelkezni a jogellenességet kizáró végszükségről (ha kisebb sérelem okozásával hárítják el a veszélyt, mint amivel fenyegetett) és a bűnösséget kizáró végszükségről (ha a megmentett és a sérelmet szenvedett jogi tárgy arányazonosságban van). Továbbá túllépésről, mint elvárhatóságot kizáró okról kellene rendelkezni, és ajánlatos lenne a vélt végszükség esetét is szabályozni.

Biztosan kijelenthető, hogy ha a büntetőjog-irodalomban már elfogadott javaslatokat beépítik a büntető törvénykönyvbe, akkor a végszükség intézménye stabil jogintézmény lenne a magyar büntetőjog rendszerében.

A jogos védelem egyes kérdései – jogos védelem önműködő védőberendezések útján

Takács Gábor

jogász, V. évfolyam

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar

Témavezető: Dr. Ujvári Ákos egyetemi tanársegéd

Dolgozatommal elsősorban a jogos védelem, azon belül is az önműködő védelmi berendezések problematikáját, azok vitatott kérdéseit szeretném bemutatni. Megvizsgálom a külföldi, és hazai szakirodalom elméletei közti ellentéteket, illetve a lényegében egységes hazai jogirodalom és a bírói gyakorlat között húzóó feszültséget.

Elsőként egy „általános részként” is felfogható átfogó bemutatásra teszek kísérletet a jogos védelem mibenlétéről, fogalmáról, széles (egyetemes és magyar) történeti kitekintéssel. A kronológia ismertetésének célja, hogy rávilágítson: a jogos védelem jogintézménye a ma ismert formájában folyamatos történeti fejlődés eredménye, jobbára hirtelen változ(tat)ások nélkül.

A jogos védelem fogalmának, egyes elemeinek elméleti magyarázatát jogesetekkel támasztom alá, különösen a szükségesség és a túllépés kérdéseiben. Itt a tudomány és a bírói gyakorlat összhangja figyelhető meg, így összefoglaló leírásra törekedtem.

Az önműködő védelmi berendezések fejezetében a klasszikus hazai szerzők által tolmácsolt külföldi elméletek összevetésére, és a magyar jogtudomány nagyjainak nézeteiből egyfajta szintézis megtalálására teszek kísérletet. A külföldi jogokba való kitekintés azok megoldásaira nem követendő példaként tekint (hiszen az eltérő jogfejlődés és társadalmi környezet más megoldásokat kívánt, amik nálunk nem alkalmazhatóak), hanem csupán egy vázlatos képet kíván nyújtani az ott folytatott jogos védelmi joggyakorlatról, néhol az alkalmazott jogforrások rendelkezéseiről.

A Legfelsőbb Bíróság gyakorlata nem tekinti jogos védelemnek az önműködő védelmi berendezések használatát, fő érvül azt állítva, hogy nincs jogos védelmi helyzet. A problémát más oldalról megközelítő jogtudományi nézetek segítségével keresem egy másik, dogmatikailag is helyes elmélet lehetőségét, összhangban a törvényi szabályokkal és a változó életkörülmények nyújtotta kihívásokkal.

Mindazonáltal saját nézetem még nem több egy gondolatcsíránál, aminek esetleges pontosabb, részletes kifejtéséhez jóval több tapasztalatra, és a megismert elméleti háttér összefogottabb átlátására van szükségem.

Büntető joghatóság és diplomáciai mentesség

Szabó Adrienn

jogász, V. évfolyam

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Nyitrai Péter egyetemi tanársegéd

A büntetőjog elsődleges célja a társadalmi rend, az ember közösségi együttélésének védelme. Ezen értékek biztosítása és fenntartása érdekében az állam –szükség esetén- büntetőhatalmát gyakorolja, ami konkrétan jogszabályok megalkotásában és azok alkalmazásában nyilvánul meg. Ez az impérium természetesen korlátozott, hiszen keretet szabnak neki az Alkotmányban rögzített elvek, valamint a nemzetközi fórumokon vállalt kötelezettségek. Arra a kérdésre, hogy – e korlátok szem előtt tartása mellett és figyelemmel arra a tényre, hogy minden állam önálló büntetőhatalommal rendelkezik - az egyes államok az elkövetett bűncselekményeket mely esetekben bírálhatják el; a büntető joghatóság meghatározása ad választ. Megmutatja azokat a „területeket”, ahol az adott állam az általa alkotott jognak, illetve a nemzetközi jognak - az említett korlátok mellett- érvényt szerezhet. Az a probléma, hogy mely állam hatóságai jogosultak az adott bűncselekmény elbírálására, csak abban az esetben merülhet fel, ha a tényállásba valamilyen külföldi elem (pl. bűncselekmény elkövetésének helye, bűncselekmény elkövetője, vagy annak tartózkodási -, fogvatartási helye) vegyül, ekkor ugyanis lehetséges a másik állam joghatóságával történő ütközés. Az ilyen konfliktusok feloldására a jogfejlődés során a nemzetközi szokásjog által kialakított alapelvek nyújtanak megoldást. Természetesen léteznek olyan jogintézmények, amelyek ezek alól az elvek alól is kivételt képeznek. Az államok, mint szervezett struktúrák kialakulásuk óta –szükségszerűen- kapcsolatot tartanak fenn egymással. A kontaktust létrehozó, fenntartó és közvetítő személyek védelme a nemzetközi kapcsolatokban, már a kezdetek kezdetén alapkövetelményként fogalmazódott meg. Ezért dolgozta ki a nemzetközi szokásjog a diplomáciai mentesség intézményét. A mentesség védelmet biztosít ezeknek a személyeknek, nagyobb biztonságban érezhetik életüket, szabadságukat, tulajdonukat az idegen állam területén végzett feladatuk teljesítése során. A nemzetközi jog gyakorlata azonban az utóbbi években egyre inkább megkérdőjelezi e jogintézmény abszolút jellegét, igyekeznek a konfrontálódó felek szétfeszíteni a diplomáciai mentesség évezredek hagyományából fakadó kereteit és éppen annak érdekében, hogy az immunitás eredeti célja érvényesülhessen szűkíteni a jogosultságok terjedelmét, illetve bizonyos esetekben lehetőséget keresnek a joghatóság gyakorlására. A legerősebb konfliktus azokban az esetekben alakul ki napjainkban, amikor a fent említett jogintézmény összeütközésbe kerül a nemzetközi jog által is védett emberi jogokkal, illetve ezek egyéb modern intézményeivel, amelyek gyakorlatilag összeférhetetlennek tekinthetők a diplomaták büntetőjogi értelemben vett mentességével. Témaválasztásomat - az előbb említett tényezők alapján - az indokolta, hogy véleményem szerint időszerű volna ezekben a kérdésekben nemzetközi szinten is egységes álláspontra jutni, azonban a téma politikai színezete miatt ennek forszírozására nem igen vállalkozik senki. Pedig, a huszadik századi háborúk, illetve diktatúrák utáni események rámutattak ennek szükségességére. A téma időszerűségét mutatja, hogy napjainkban egyre gyakrabban találkozhatunk nemzetközi és belföldi szinten is a diplomáciai mentes személyekkel kapcsolatos problémákkal.

Dolgozatomban először igyekszem bemutatni azokat a tényezőket, amelyek meghatározzák a joghatóság gyakorlásának feltételrendszerét általánosságban, majd ezen alapvetés segítségével és a fejlődési tendenciák figyelembe vételével megkísérlem ábrázolni a diplomáciai mentesség jogintézményének büntetőjogi szempontból releváns elemeit és jelenlegi helyzetét a nemzetközi jogban.

A jogos védelem és a végszükség elemzése – a két jogintézmény vitatott kérdései

Nagy János

jogász, V. évfolyam

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: dr. Gúla József egyetemi adjunktus

A 2002. évi Tdk-dolgozatom aktualizálása, illetve további kutatásaim alapján történt kibővítése nyomán született fenti című munkámban a jogos védelem és a végszükség jogintézményeinek átfogó elemzésére töreksem.

Szerkezetileg a jogos védelemről szóló rész megelőzi a végszükséggel foglalkozót és terjedelmében is felülmúlja azt. A jogos védelem kapcsán a jogintézmény ma hatályos Btk-beli törvényszövegének kialakulásával kezdem az elemzést, bemutatván a jelenleg hatályos szöveg kialakulása során napvilágot látott főbb elméleti álláspontokat, valamint természetesen kitérek a közelmúltban megfogalmazott, az új Btk-ban szerepeltetni javasolt szövegtervezetekre is.

A jogos védelemhez kapcsolódóan ezt követően azt vizsgálom, hogy kitől, illetve mitől származhat a támadás, amely témakör elemzése során például olyan érdekes kérdés megítélhetőségével is foglalkozom, mint a támadó passzív magatartása a fennálló jogtalan támadás során. Szintén ebben a szerkezeti egységben elemzem a kiterési kötelezettség problémakörét is.

A jogos védelemmel kapcsolatos rész második nagyobb egysége a vagyoni jogos védelmével, illetve ehhez kapcsolódóan az egyes védőberendezések használatával foglalkozik. E témakörben vizsgálom a védőberendezések intenzitásának kérdését, valamint az ezen eszközökkel megvalósuló jogos védelmi helyzetekben felmerülő túllépés problémáját is. Önálló törvényszöveg-változtatási javaslattal is élek a védőberendezések kapcsán, valamint utalok egy épp a napjainkban kibontakozni látszó folyamatra, mely - remélhetőleg - a jogos védelmi helyzetben való elkövetésnek a nyomozás során történő minél hamarabbi megállapítása felé mutat.

Ezt követően áttérek a végszükség jogintézményének elemzésére, amely - eltérően az előzőekben alkalmazott szerkezeti rendtől - egy, a kötelesség-összeütközés büntetőjogi megítéléséről szóló résszel kezdődik. Ezt a végszükség jogi természetének vázolása követi, bemutatván a büntetőjog-tudomány jeles képviselőinek álláspontjait a kérdés kapcsán egészen napjainkig, amely után a jogintézmény hatályos törvényi szabályozásának kialakulását vázoló - e téma kapcsán is helyt adva természetesen a majdani Btk-ba javasolt de lege ferenda tervezetnek. Majd pedig olyan problémás, illetve vitatott kérdések tárgyalására térek rá, amelyek a végszükséggel kapcsolatos elméleti viták gerjesztésére alkalmasak, így például a veszélyforrás mibenlétének kérdése, a másként el nem háríthatóság megítélhetősége, vagy az arányosság problémaköre. Ezen jogintézményhez kapcsolódóan - az arányosság témakörében - is teszek egy törvény-kiegészítési javaslatot annak érdekében, hogy a végszükség tényleges hatóköre minél inkább kiszélesedhessen.

A jogi személyek büntetőjogi felelősségének anyagi és eljárásjogi kérdései

Szabó Zsolt László

jogász, végzett

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Kardos Sándor tanszékvezető egyetemi docens

A 2001. évi CIV. tv.-ben került szabályozásra a jogi személyek büntetőjogi felelőssége. A törvény az új büntető eljárási törvénnyel együtt lépett hatályba. Az új jogintézmény számos anyagi és eljárásjogi problémát vet fel.

Célom ezeknek a bemutatása. A dolgozatban tárgyalom az anyagi jogi szabályokat és az azokkal kapcsolatban felmerülő büntető jogdogmatikai kérdéseket. A törvényi szabályozástól eltérő alternatív megoldási javaslatokat is említék. fontos részét képezi a dolgozatnak az ezzel kapcsolatos osztrák szabályozás tervezete, amelyet a linzi Johannes Kepler Egyetemen folytatott kutató munkám során tanulmányoztam.

A dolgozat második részében a jogintézménnyel kapcsolatos eljárásjogi problémákat elemzem.(a jogi személyek eljárásjogi helyzete, alanyisága, a képviselő kérdés) A témával kapcsolatban feldolgoztam a törvényalkotási segédanyagokat, a törvény miniszteri indoklását, az aktuális magyar és osztrák jogelméleti nézeteket.

Általánosságban elmondható, hogy a magyar szabályozás is megfelel az Unió által támogatott követelményeknek, illeszkedik a büntető anyagi és eljárásjog rendszerébe.

Büntetőjog II. (Különös rész)

1. **Joghatósági és dogmatikai kérdések a számítástechnikai bűncselekmények területén – I. Helyezett**
Szabó Imre, jogász, V. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
2. **Az erőszakos nemi bűncselekmények tényállásainak változásai; Az erőszakos közöszlítés, a szemérem elleni erőszak és a természet elleni erőszakos fajtalanság tényállásainak bemutatása a második világháborút követően – III. Helyezett**
Dajka Beatrix, jogász, IV. évfolyam
Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
3. **A bünszervezet sajátosságai, és a szervezett bűnözés Magyarországon**
Hegedűs Edina, jogász, V. évfolyam
Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
4. **A szólásszabadság büntetőjogi korlátai**
Horváth Tímea, jogász, végzett
Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
5. **Az egészségügyi beavatkozás, az orvostudományi kutatás rendje és az egészségügyi önrendelkezés elleni bűncselekmények**
Tömösi Éva Ramóna, jogász, IV. évfolyam
Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
6. **A környezetvédelem és a büntetőjog kapcsolata – II. Helyezett**
Kiss Viktória, jogász, IV. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Győri Tagozat
7. **A terrorizmus természetrajza**
Havasi Kornélia, jogász III. évfolyam
Széchenyi István Egyetem Jog- és Gazdaságtudományi Kar
8. **Közösség elleni izgatás németül és magyarul**
Horváth András, jogász, IV. évfolyam
Széchenyi István Egyetem, Jog- és Gazdaságtudományi Kar
9. **Az ifjúság egészséges szexuális fejlődését sértő és veszélyeztető nemi erkölcs elleni bűncselekmények**
Dominyák Diána Anett, jogász, IV. évfolyam
Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
10. **Az egészségügyi beavatkozás és az orvostudományi kutatás rendje elleni bűncselekmények**
Szerelem Ágota jogász, V. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Joghatósági és dogmatikai kérdések a számítástechnikai bűncselekmények területén

Szabó Imre

jogász, V. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Vaskuti András fővárosi bírósági tanácselnök, megbízott oktató,

Dr. Ligeti Katalin egyetemi adjunktus

A dolgozatban a nemzeti büntetőjogokban megjelenő legitimációs kérdéseket mutatom be a számítástechnikai bűncselekmények hazai és német szabályozásában. Joghatósági és dogmatikai elemzésen keresztül vizsgálom, hogy a számítástechnikai bűncselekmények körében megfigyelhető-e a modern büntetőjog újszerű problémái: az absztrakt veszélyeztetési bűncselekmények és határozatlan tényállási elemek gyakori alkalmazása.

A kutatás során először a külföldi szakirodalomban megjelenő álláspontok megismerésére törekedtem, majd ezeket a nézeteket összevettem a hazai szakirodalom eredményeivel.

A dolgozat első részében a kockázati társadalom problémáit gyűjtöttem össze. Részletesen vizsgáltam a kockázati társadalom újszerű kockázatait és a globalizáció nyomán felvetődő jogharmonizációs igények jellemzőit.

A következő részben a modern büntetőjog és a kockázati társadalom problémáinak kapcsolatát vázoltam fel, kiemelve kockázatok kezelésének lehetőségeit és a globalizáció nyomán felmerülő büntetőjogi kérdéseket. E két pillér mentén alakítottam ki a dolgozat fő szerkezetét.

A kockázatok kezelésével kapcsolatban kitértem a határozatlan tényállási elemek és az absztrakt veszélyeztetési bűncselekmények jellemzőinek vizsgálatára a számítástechnikai bűncselekmények dogmatikájában, a globalizációs igényekkel kapcsolatban pedig a joghatósági kérdéseket vizsgáltam a számítástechnikai bűncselekmények körében.

A határozatlan tényállási elemek tartalmának vizsgálatakor mind a hazai, mind a nemzetközi - elsősorban a német -, jogirodalmi nézeteket összevettem, hogy minél pontosabban megismerjem az egyes fogalmak jelentésének értelmezési lehetőségeit.

A joghatósági kérdések vizsgálata során elsősorban a terjesztési és közzétételi deliktumok által felvetett joghatósági kérdéseket elemeztem a büntetőjog területi elve alapján.

A következő részben a dolgozat első részében foglalt álláspontokkal, fejlődési tendenciákkal szemben megfogalmazott jogállami kritikákat ismertetem, melyeket elsősorban Winfried Hassemer fogalmazott meg. Ebben ismertetem a klasszikus és a modern büntetőjog jellemzőit, majd megvizsgálom, hogy a védett jogi tárgy, a megelőzés és a következmény-orientáltság tekintetében milyen kritikai álláspontok lehetségesek.

Ezt követően megvizsgálom, hogy a számítástechnikai bűncselekmények területén az egyes álláspontok és kritikák mennyire helytállóak illetve, hogy létezik-e egy mindenki számára elfogadható kompromisszum.

Kutatásom alapján arra jutottam, hogy a büntetőjog területén felmerülő problémák megoldásának legjobb módszere az európai együttműködés, ami alatt a nemzetközi büntetőjogi kutatások eredményeinek kölcsönös figyelembe vételét értem.

Az erőszakos nemi bűncselekmények tényállásainak változásai; Az erőszakos közösülés, a szemérem elleni erőszak és a természet elleni erőszakos fajtalanóság tényállásainak bemutatása a második világháborút követően

Dajka Beatrix

jogász, IV. évfolyam

Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Papp László egyetemi adjunktus

A kutatás célja, tárgya: A dolgozatban az erőszakos közösülés, a szemérem elleni erőszak és a természet elleni erőszakos fajtalanóság tényállásait vizsgálom, külön fejezetekben. Azonban a természet elleni erőszakos fajtalanóság bűncselekménye során a természet elleni fajtalanóság erőszakmentes változatával is foglalkozom, azon oknál fogva, hogy a két bűncselekmény jogi sorsa egybekapcsolódik. A kutatásom céljaként megfogalmazható: az említett bűncselekmények tényállásai változásának sorra vétele a második világháborút követően, és a változások indokaira való rávilágítás.

Az alkalmazott módszer: A klasszikus időrendi sorrendben történő bemutatás helyett más vizsgálati módszert választottam. A hatályos törvényszöveg tényállásainak elemzéséből indulok ki, majd a bemutatott tényállási elemek tekintetében - második lépésként - egy összehasonlító elemzést teszek, mégpedig a tényállási elemek tartalmi ill. textuális értelemben történő változásai vonatkozásában. Az alkalmazott módszer indokaként szolgál az a körülmény, hogy a tényállási elemek nem mindegyike szerepelt a - vizsgálati időszak kezdetét képező - Csemegi-kódexben, így a hatályos törvényszövegből való kiindulás az ismétlések elkerülését, a logikus szerkezetet és felépítést, a téma kifejtésének komplexitását valamint a tisztább érthetőséget is szolgálja.

Eredmények, következtetések: A változások tekintetében vizsgáltam az irányadó törvények szövegét, az Alkotmánybíróság határozatait, a Legfelsőbb Bíróság jogfejlesztő tevékenysége során keletkező büntető kollégium állásfoglalásokat és a jogalkalmazás számára irányadó büntető határozatait, valamint a témában tevékenykedő neves jogászaink oktatói és szerzői tevékenységei nyomán keletkező munkákat.

A jelentősebb változások közül kiemeltem azt, hogy 1997 óta az erőszakos közösülés alkotmányosan megvalósítható férfi sérelmére is.

Továbbá az erőszakos közösülés és a szemérem elleni erőszak tényállásából 1997-ben kikerült a házassági életközösségen kívüli elkövetés kritériuma. Rendkívül fontos lépése volt a jogalkotónak, hogy elismerte az együttélő házastárs nemi szabadságának érvényesítési lehetőségét a házastársával szemben is, külön tartván ettől annak a kérdését, hogy mennyire problematikus a cselekmény bizonyítása.

Valamint ki szeretném emelni a homoszexualitás büntetőjogi megítélésének változását, amelynek utolsó állomását jelentette a 37/2002. (IX.4) ABh., amely alkotmányellenessé nyilvánította és megsemmisítette a természet elleni fajtalanóság bűncselekményét ill. a természet elleni erőszakos fajtalanóság bűncselekményét átemelte a szemérem elleni erőszak törvényi tényállásába, mert azok pusztán az elkövető szexuális irányultságára alapozott különtartása alkotmányellenes. Osztom Dr. Tersztányszkyné Dr. Vasadi Éva alkotmánybíró különvéleményében megfogalmazott nézetét, mely szerint nem értek egyet a természet elleni erőszakos fajtalanóság megsemmisítésével, mert van „a megkülönböztetésnek a tárgyilagos megítélés szerint ésszerű indoka”, mégpedig az, hogy a természet elleni erőszakos fajtalanóság nemcsak a sértett nemi szabadságát, hanem a nemi önmeghatározását is sérti.

A bűnszervezet sajátosságai, és a szervezett bűnözés Magyarországon

Hegedűs Edina

jogász, V. évfolyam

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Czencz Zoltán megbízott oktató

A kutatás célja a bűnszervezet és a szervezett bűnözés hazai jellemzőinek vázolása, különös tekintettel a bűnszervezet-fogalom kialakulására, a bűnszervezet sajátosságaira, valamint a szervezett bűnözés tárgykörére.

A feldolgozás során az alapvető szakirodalom (könyvek, cikkek) mellett meghatározó jelentőségű törvényeket tanulmányoztam a téma mélyebb szintű megismerése és elsajátítása érdekében (így különösen az 1997. évi LXXIII. törvényt, az 1998. évi LXXXVII. törvényt, a 2001. évi CXXI. törvényt, és nem utolsósorban az 1878. évi V. törvénycikket).

A szervezett bűnözésre vonatkozó büntetőjogi szabályozás több hullámban történt meg 1997-től kezdődően. Az 1997. évi LXXIII. törvény volt az, amely elsőként szabályozta a magyar jogrendszerben a bűnszervezet fogalmát. Kezdetben a bűnszövetség speciális változataként fogalmazták meg, hatályos jogunk pedig már éles határt húz e két fogalom között. Lényeges is e két fogalom egymástól történő elválasztása, hiszen a bűnszervezet nagyobb (hosszabb időre történő) szervezettséget megvalósító szerveződésnek tekinthető, sőt a személyek számában való különbség sem hagyható figyelmen kívül. Fontos utalnunk arra is, hogy a bűnszervezet létrehozása helyett a bűnszervezetben részvétel tényállásának megalkotását az tette szükségessé, hogy a bűnszervezet létrehozásával kapcsolatos cselekmény is büntetőjogi felelősséget alapozzon meg.

Végül leszögezhető, hogy három törvény (1997. évi LXXIII: törvény, az 1998. évi LXXXVII. törvény, és a 2001. évi CXXI. törvény) és a bűnüldöző szervek fellépése ellenére sem sikerült még egyetlen szervezetre sem rábizonyítani, hogy az bűnszervezet lenne. Éppen ezért a szervezett bűnözés méltán tekinthető a fennálló társadalmi rend elleni legerőszakosabb támadásnak.

A szólásszabadság büntetőjogi korlátai

Horváth Tímea

jogász, végzett

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Papp László egyetemi adjunktus

A kutatás célja, tárgya: A szólásszabadság általános értelmének kifejtése, kialakulásának és történeti fejlődésének áttekintése, a rágalmazás, becsületsértés, kegyeletsértés, valamint a gyűlöletbeszéd magyar szabályozásának vizsgálata.

Az alkalmazott módszer: A felhasznált irodalom feldolgozása, a témához kapcsolódó jogesetek vizsgálata, a gyűlöletbeszéd kapcsán a jogtudósok között kialakult vita figyelemmel kísérése.

Eredmények, következtetések: A véleménynyilvánítás szabadságához való jog az egyén, az állampolgár önkifejezésének, önmegvalósításának alapvető biztosítéka.

A társadalom fejlődése a különböző nézetek, vélemények, ütközése nélkül elképzelhetetlen.

A szólásszabadsághoz való jog nem tartozik az abszolút, azaz a korlátozhatatlan jogok körébe, az állam fenntartja magának a jogot a korlátozásra, méghozzá egyes állami érdekek és magánérdekek védelmében.

A korlátozás különböző jogintézmények alkalmazásával lehetséges, ezek közül a büntetőjog a véleménynyilvánítás jogának társadalomra kisebb-nagyobb mértékben veszélyes gyakorlása esetén lép fel.

Az adott cselekmény társadalomra veszélyessé nyilvánítását a közérdek illetve a magánérdek egyaránt indokolhatja.

A szólásszabadság jogának korlátozására véleményem szerint hatályos Alkotmányunk csak egyes kiemelten veszélyes helyzetekben ad lehetőséget, ez megkérdőjelezi az egyébként érthető és feltétlenül szükséges jogintézmények alapját.

Tehát egy olyan területről van szó, amelynek kizárólag törvényekben történő szabályozása nehézkes és nem nyújt megfelelő védelmet, ezért elengedhetetlen a bíróság szerepe, amely a jogalkotó által hagyott és a változásokból adódó joghézagokat kitölti.

**Az egészségügyi beavatkozás, az orvostudományi kutatás rendje és az egészségügyi
önrendelkezés elleni bűncselekmények**

Tömösi Éva Ramóna
jogász, IV. évfolyam

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Deres Petronella egyetemi tanársegéd

A kutatás célja, tárgya: Az 1997-es Egészségügyi törvény módosítását követő változások bemutatása a Büntető törvénykönyvben. Bepillantást nyerni abba, hogy egy teljesen új terület hogyan nyeri el a jogi szabályozását.

Az alkalmazott módszer: Forráskutatás és –feldolgozás. Magyar és idegen nyelvű szakirodalom, jogszabályok tanulmányozása, összehasonlítása.

Eredmények, következtetések: Mind a magyar, mind a nemzetközi szabályozást figyelembe véve örvendetes, hogy a jog ilyen gyorsan tudott reagálni a megváltozott viszonyokra, lehetőségekre. Összességében véve a nemzetközi és a magyar tendenciák majdnem megegyeznek az egyes tárgyalt tényállások esetében. Véleményem szerint egységes nemzetközi szabályozásra lenne szükség ezen a területen, éppen a védett jogi tárgyak kiemelt fontossága miatt. A bűncselekmények elkövetésével okozható sérelmek túlságosan nagyok, és összefogás nélkül nem sikerülhet elkerülni őket. Tanulnunk kell a más országok által elkövetett hibákból, hogy mi ne követhessük el azokat.

A törvény szigorát összhangba kell hozni azonban azzal a törekvéssel, hogy a kutatók számára megfelelő szabadságot biztosítsunk ahhoz, hogy munkájukat el tudják végezni. A jelenlegi szabályozás – gondolhatunk itt a magyarra, de a nemzetközire is – megfelelően látja el a feladatát. Ugyanakkor a fejlődés ütemével lépést tartva szükség van a módosításokra is. Egyes törvények túl szigorúak még ma is, míg mások túl könnyen kijátszhatóak lettek volna, de szerencsére a jogalkotó még idejében meg tudta előzni a visszaéléseket. Erre példa a dolgozatomban található.

Mielőtt hozzákezdtém a dolgozat megírásához, azt hittem könnyebb dolgom lesz. A téma újdonsága miatt úgy gondoltam, hogy szűkös szakirodalom fog rendelkezésemre állni ugyan, de azon a kevésen keresztül is szépen fel lehet vázolni majd a fejlődés irányvonalát és esetleg a jövőre nézve tanácsokat lehet adni. A valóság ezzel szöges ellentétben áll. Igaz büntetőjogi szakirodalom kevés létezik még, de naponta születnek újabb és újabb egyezmények, amelyek rendelkezéseinek nyomon követése nem kis feladat. Éppen emiatt naprakésznek sohasem tekinthetőek a leírtak. Folyamatosan szükséges az események nyomon követése, amely feltett szándékom. Bár a dolgozat végére egyszer oda kell tenni a pontot, de ez nem jelenti azt, hogy a témával való foglalkozást is abba lehet hagyni. Ez vonatkozik rám is, de méginkább kell, hogy arra vonatkozzon, aki nem csak elméleti síkon találkozik ezekkel a szabályokkal.

A környezetvédelem és a büntetőjog kapcsolata

Kiss Viktória

jogász, IV évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Győri Tagozat

Témavezető: Dr. Kovács Gábor egyetemi adjunktus

A környezet védelmében számos jogágazat eszközszerkezete és felelősségi szabályai szorulnak összehangolt szabályozásra, ezek harmonizálása nélkül hatékony környezetvédelem nem lehetséges. A környezetvédelem kérdése mára eljutott arra a szintre, hogy senki nem vonja kétségbe a büntetőjog szerepvállalásának szükségességét, ám önmagában véve a büntetőjogi szankció sem elegendő.

A büntetőjog szerepe meglehetősen korlátozott a környezetvédelmi problémák megoldásában, csak akkor van szerepe a környezetvédelmi büntetőjognak, ha már valamennyi közigazgatási, pénzügyi és jogi szankció kudarcot vallott.

Dolgozatomban bemutatom a hazai szabályozást az előzményektől egészen napjainkig az eddig elért eredményekkel és a még megoldásra váró kérdésekkel együtt, és bár a környezetvédelem nem elsősorban jogi, főleg nem büntetőjogi probléma én mégis bebizonyítom, hogy a büntetőjog szerepvállalására nemcsak a jelenben, hanem a jövőben is szükség lesz. Ezt támasztom alá a gyakorlatból vett jellemző környezeti bűnözési formákkal, és annak szemléltetésével, hogy a büntető hatóság elé kerülő ügyek tárgyköre egyre nő, de azok száma is fokozatosan gyarapodik, akik fellépnek a környezeti bűnözéssel szemben. Sajnálatos módon azonban, ma még meglehetősen ellentétes a társadalmi megítélés, a szabályozás sem bizonyul kellően hatékonynak, rengeteg az akadály, ellentét, összeütközés.

Dolgozatomban több európai ország környezetvédelmi szabályozására is kitérek, amivel azt bizonyítom, hogy számos megoldás, irányzat, elképzelés létezik, amelyek közül nagyon nehéz lenne a legjobbat kiválasztani, de megvalósulhat a környezetvédelmi büntetőjog európai harmonizációja akkor, ha a büntetőjog az uniós környezetvédelmi elvárások érvényesülésében vállal szerepet.

A terrorizmus természetrajza

Havasi Kornélia

jogász, III. évfolyam

Széchenyi István Egyetem, Jog- és Gazdaságtudományi Kar

Témavezető: Dr. Gellér Balázs egyetemi docens

A terrorizmusról sokat hallunk 2001. szeptembere óta, de igazán nem tudjuk megfogni a tartalmi lényegét. Számos kérdés vetődik fel a témával kapcsolatban. Mit is jelent a terrorizmus, hogyan definiálható, miben ragadható meg a lényege? Ez motivált a témaválasztásomban is. Egy ősi kínai mondás így fogalmazza meg a terrorizmus lényegét: „Ölj meg egyet, hogy megfélemlíts tizezret”.

A kérdés az, hogy a terrorizmus nemzetközi bűncselekmény-e? Ha igen, akkor nem lehet fogalmi zűrzavarra hivatkozva (pl. szabadságharcos és nem terrorista a terrorista) elodázni a büntetőeljárások megindítását, mivel a nemzetközi bűncselekmények esetén kriminalizációs kötelezettség áll fenn. A nemzetközi egyezmények poenalizálási kötelezettséget megfogalmazó rendelkezései összefüggésben vannak a kriminalizált cselekmények jellegével. Csakhogy nincs egységes határozat, hogy mit is tekintünk ma nemzetközi bűncselekménynek. Az ICC mind a mai napig nem ismeri el a terrorizmust nemzetközi bűncselekménynek s a nemzetek szintjén rendeli büntetni.

A nemzetközi közösségek egyes szuverén államok közösségei, együttműködésük során kapcsolatuk egyre szorosabbá válik, amely a jogharmonizáció során is megfigyelhető. A világ nemzetekre és önálló államokra tagolódik, de a nemzetközi bűnözés nem ismeri ezeket a határokat. Ebből következően szükség lenne egy önálló büntetőjogi közösségre, nem különböző szervezetek részegységeit kellene tovább terhelni a terrorizmus elleni harccal. Az államoknak is fel kellene adniuk a területiség elvét és elfogadniuk, hogy a bűnözés visszaszorításának rendszerében a középső szintet képezik és van egy felső szint, amely az egész világ, mint egyetlen egységes közösség.

Problémás az is, ha büntetni rendelnék a terrorizmust nemzetközi szinten, hogy a szokásjog kerülne-e be a nemzetközi egyezményekbe vagy a nemzetközi egyezmények rendszeresen alkalmazott részei válnának-e az eljárási gyakorlat során szokássá?

Dolgozatomban ezekre és egyéb kérdésekre próbálok meg választ adni és a mai állapotokat elemezni.

Közösség elleni izgatás németül és magyarul**Horváth András**

jogász, IV. évfolyam

Széchenyi István Egyetem, Jog- és Gazdaságtudományi Kar

Témavezető neve, beosztása: Dr. Gellér Balázs tanszékvezető egyetemi docens

A közösség ellen izgatás útján büntetett vagy büntetni kívánt magatartások mindig is heves viták tárgyát képezték, ugyanúgy ahogy maga a szabályozás is. A dolgozat célja, hogy a jelenlegi szabályozás - elsősorban a kiterjesztő - megváltoztatásának lehetőségeit a német vonatkozó szabályozást mintául véve bemutassa. Cél továbbá a szóban forgó magatartásokkal kapcsolatos alkotmányos elvárások bemutatása, hiszen minden változtatásnak meg kell felelnie ezen mércéknek.

A dolgozat felvázolja a heves vitákat kiváltó okokat, melyek ismerete elengedhetetlen, hiszen a kialakult helyzethez is viszonyítani kell a jelenlegi és az esetleges jövőbeni szabályozást. A dolgozat felvázolja a jelenlegi tényálláshoz kapcsolódó gyakorlatot, a tényállás különböző módosítási kísérleteit, azok eredményét. A dolgozat külön hangsúlyt fektet a legújabb, elvetett tényállás ismertetésére, az azt támadó köztársasági elnöki indítványra és az indítványt tárgyaló alkotmánybírói határozatra. A dolgozat a német büntetőjogi tényállást és hozzá kapcsolódó gyakorlatot is bemutatja, mint mintát a magyar jogalkotás számára és számba veszi a legfontosabb német alkotmánybírói határozatokat is, hogy a német normák alkotmányosságának alapja is ismeretes legyen.

A dolgozat elsősorban a közvetlen forrásokra, azaz a magyar határozatokra és a külföldi határozatok szerző általi fordításaira támaszkodik. Bár a dolgozat nem hagyja figyelmen kívül az érintett német normákkal foglalkozó jogirodalmat, elsősorban maga kíván elemezni, értelmezni és saját következtetésre jutni. A források között német és magyar alkotmánybírói határozatok, német és magyar bírósági határozatok és releváns események felvázolását tartalmazó tanulmányok vannak.

A dolgozat következtetése szerint van lehetőség szigorúbban - akár a büntetőjog eszközeivel - szabályozni a gyűlöletbeszédnek nevezett cselekménykört. Ezt elsősorban a német és a magyar alkotmányossági mérce hasonlóságára alapozza, mely oda vezet, hogy a szigorúbb német büntetőjogi szabályozás mintájának alapulvétele megállhatja a helyét a magyar Alkotmánybíróság előtt, továbbá arra, hogy az értelmezési lehetőségek nincsenek kellően kimerítve az adott területen, minek következtében paradigmaváltásra van reális lehetőség.

**Az ifjúság egészséges szexuális fejlődését sértő és veszélyeztető nemi erkölcs elleni
bűncselekmények**

Dominyák Diána Anett

jogász, IV. évfolyam

Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Balla Lajos óraadó,

a Debreceni Ítéltábla büntető kollégiumának vezetője

A kutatásaim célja az volt, hogy megvizsgáljam, hogyan voltak jelen az ifjúság egészséges szexuális fejlődését sértő és veszélyeztető nemi erkölcs elleni bűncselekmények egyes korokban, valamint, hogy a hatályos Büntető Törvénykönyvünk milyen módosításokon ment keresztül. A célom volt továbbá, hogy bemutassam a sértettek és az elkövetők tipikus jegyeit e bűncselekményekkel kapcsolatban, továbbá, hogy rámutassak az e körben jelenlévő nagyfokú látencia okaira. A kutatásom tárgya az e körbe tartozó tényállások vizsgálata, és az ezekhez tartozó speciális alanyi kör, valamint a látencia bemutatása.

A tényállások vizsgálatánál történeti áttekintő módszert alkalmaztam, a dolgozatom többi része leíró jellegű, amely azonban rámutat az adott témával kapcsolatos ellentmondásokra, és javaslatot tartalmaz az egyes problémák megoldására.

Kutatásaim során arra a következtetésre jutottam, hogy ezek a bűncselekmények hazánkban már az Államalapítástól kezdve meghatározó jelentőséggel bírtak. E bűncselekmények fontosságát bizonyítja az e körben végrehajtott számtalan módosítás és Alkotmánybírósági határozatok.

Kutatásaim eredményeként megállapítható, hogy ezen tényállások néhány helyen ellentmondásba ütköznek. Véleményem szerint rendezni kellene az elkövetők életkorában fellelhető disszonanciákat, valamint nemi irányultság szerinti megkülönböztetéstől mentes fogalmakat kellene alkalmazni

Büntetőjog III. (Büntetéstan)

1. **A vagyonekhozás hazai szabályozása**
Varga Detre Márk, jogász, IV. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
2. **A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés – III. Helyezett**
Bán Tamás Menyhért, jogász, III. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
3. **A büntetés kiszabása**
Kovács Zsolt, jogász, V. évfolyam
Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
4. **A büntetőjogi intézkedés fogalma, jogállami nézőpontból – II. Helyezett**
Bakonyi Nóra, jogász, V. évfolyam
Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
5. **A kényszergyógykezelés**
Kocsis Mariann, jogász, IV. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Győri Tagozat
6. **Ölni vagy halni hagyni avagy a halálbüntetés és a ténylegesen életfogytig tartó szabadságvesztés összehasonlítása**
Sipter Orsolya Ajnácska, jogász, IV. évfolyam
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog és Államtudományi Kar
7. **A fiatalkorúakkal szemben alkalmazható büntetések és intézkedések, különös tekintettel a szabadságvesztés büntetésre és a javítóintézeti nevelésre – I. Helyezett**
Rajzinger Ágnes, jogász, V. évfolyam
Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

A vagyonekobzás hazai szabályozása

Varga Detre Márk

jogász, IV. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezetők: Dr. Ligeti Katalin egyetemi adjunktus,

Dr. Busch Béla egyetemi docens, Dr. Vaskuti András megbízott előadó

A vagyonekobzás hazai szabályozásáról szóló dolgozatom 2004. november végére készült el, az Országos Tudományos Diákköri Konferencián való megmérettetésre. Amint azt a címe is sugallja, végül úgy döntöttem, dinamikus elemzem a szabályozást, a jogtörténeti előzményektől napjainkig. A Btk. rendszerváltást követő (és a mai napig tartó) hiperaktív modifikációs hulláma során a vagyonekobzás egyedül a nevét őrizte meg mindvégig: tartalmilag teljesen új, a magyar büntetőjogban eddig ismeretlen szankció látott napvilágot. A „jóságvesztés” intézményét a jogalkotó úgy tűnik végleg leselejtezte. A vagyonekobzás ma már alkalmas a bűnös eredetű vagyon elvonására jogállami keretek között. Remélhetőleg idáig vezető tanulságos pályafutása mentesíti a múltból örökölt „büntetett előéletéhez” fűződő hátrányok alól, és a törvényhozó aktivitását a gyakorlatban történő következetes, kriminálpolitikai elvárásoknak megfelelő alkalmazása fogja követni.

A dolgozatom elkészülte és a győri OTDK konferencia között eltelt hónapok alatt több olyan kérdéssel foglalkoztam, amely nem kapott helyt a dolgozatban. Érdekes elméleti - és a vagyonekobzás gyér kiszabási gyakorlata miatt inkább csak elméleti - problémát vethet fel a vagyonekobzás viszonya a bűncselekménnyel okozott kár megtérítéséhez, ha a büntetőeljárás jogerős befejezését követően történik a polgári jogi igény érvényesítése az elkövető/károkozóval szemben. Számos eljárásjogi vonatkozás is helyet érdemelne egy anyagi jogi munkában, ami a zár alá vétel és a biztosítási intézkedés legalábbis alapos feldolgozását igényelné. Jóllehet a szabályozás dinamikus, kronológiai elemzését választottam a hatályos szabályozás jogrendszeren belüli helyének vizsgálata helyett, elképzelhetőnek tartom a téma jövőbeni feldolgozását, és úgy gondolom, e munka során végzett kutatás inspirációt és alapot jelent ehhez. Számomra ebben ragadható meg leginkább értéke.

A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés

Bán Tamás Menyhért

jogász, III. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Ligeti Katalin egyetemi adjunktus

Napjainkban felvetődik a kérdés, hogy vajon összeegyeztethető-e a jogállamiság alkotmányjogi kategóriáival a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés. A témaválasztást indokolja a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés aktuális büntetőjogi, jogpolitikai jelentősége. A dolgozat célja annak rövid bemutatása, hogy hogyan jutott el a magyar büntetőjogi jogalkotás a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés jogintézményéhez, és milyen alkotmányjogi, büntetőjogi, nemzetközi jogi, büntetés-végrehajtási jogi és kriminológiai aggályok merülnek fel vele kapcsolatban. Az 1998. évi LXXXVII. törvény hatálya lépésével lehetőség nyílt a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabására.

Ezt a legsúlyosabb büntetési nemet harminc bűncselekmény szankciójaként szabályozza a Btk., de közülük gyakorlati jelentősége csak a szándékos emberölés minősített eseteinek van, vagyis csupán e büntett miatt alkalmazzák a magyar bíróságok az életfogytig tartó szabadságvesztést. Nemcsak büntetőjogi, hanem jogelvi, jogpolitikai kérdés, hogy el lehet-e venni az elítélttől a szabadulás reményét – egyszer s mindenkorra – figyelmen kívül helyezve ezáltal az elítéltnak a büntetés végrehajtása alatt tanúsított magatartását és személyiségének pozitív változásait. Tekintettel arra, hogy a büntetőjogi büntetés célja kettős, azaz az igazságérzet által megkívánt arányos megtorlás mellett – mely másokra, legalábbis a jogalkotó reménye szerint, visszatartólag hat – és a reszocializáció, akkor e két cél érvényesülését is meg kell vizsgálnunk e szankciófajta kapcsán. Ez a büntetésfajta alapvetően más célt szolgál, mint az 1979. évi 11. tvr., azaz a büntetés-végrehajtási törvényerejű rendeletben megfogalmazott célok. Nem kell külön hangsúlyozni tehát, hogy a bv. alapvetően szabadulásra orientált. Ezzel szemben megváltozik a fogvatartás célja a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés esetén, a cél a társadalom védelme, melyet magával a fogvatartással érünk el.

A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés nem állná ki a próbát Strasbourgan, mivel nemcsak az elítélttől veszi el a kezdeményezés lehetőségét, hanem a bíróság számára sem biztosít lehetőséget arra, hogy megvizsgálja az elítélt feltételes szabadságra bocsátását. Az egyéni kegyelem, vagy közkegyelem ugyan számításba jön az ilyen elítéltek esetében is, azonban ez kivételes lehetőség, azaz mivel tömeges alkalmazása nem várható, ezért nem ellensúlyozhatja a remény elvesztését. Ez a fajta büntetési nem, figyelmen kívül hagyja az elítélt esetleges együttműködési készségét és rendkívül költségigényes is. A valóban életfogytig tartó szabadságvesztés-büntetés az emberi méltósághoz és a személyes szabadsághoz való alapvető jogok lényeges tartalmának alkotmányellenes korlátozását jelenti, mert az egyrészt kényszerítő ok nélkül történik, másrészt a korlátozás súlya az elérni kívánt célhoz (Btk. 37. §) képest aránytalan. Az ilyen embertelen büntetésből eredően az elítéltnél szükségszerűen kialakuló reménytelenséggel és kilátástalansággal az emberi méltóság pedig oly mértékben szenved csorbát, mely egy alkotmányos jogállamban megengedhetetlen. A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés-büntetés tárggyá degradálja az elítéltet, akinek ezzel az abszolút jellegű emberi méltósága alkotmányellenes sérelmet szenved. Alkotmányos jogállamban az államnak nincs, és nem lehet korlátlan büntető hatalma. Az Alkotmány 8. § (1) és (2) bekezdése a büntetőjoggal szembeni alkotmányossági követelményekre is irányadó szabály. Hiba lenne a büntető igazságszolgáltatás rendszerét társadalomlélektani eredetű félelmekre, sztereotípiákra alapozni. Különösen akkor, ha a feltételes szabadságra bocsátás kizárásával kiszabott életfogytiglani szabadságvesztésre fordítandó források az igazságszolgáltatás más területein sokkal hatékonyabban, jogi, emberi és szakmai aggályok nélkül lennének kamatoztathatók.

A büntetés kiszabása

Kovács Zsolt

jogász szak, V. évfolyam

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Czencz Zoltán megbízott oktató

A kutatás célja a büntetés kiszabása során figyelembe vett, a büntetéskiszabási folyamat során értékelt tényezők, valamint a büntetéskiszabási folyamat, és annak törvényi szabályozásának bemutatása.

A feldolgozás során az alapvető szakirodalom (könyvek, cikkek) mellett meghatározó jelentőségű a Büntető Törvénykönyv a téma mélyebb szintű megismerése és elsajátítása szempontjából, így annak különös figyelmet szenteltem.

A dolgozat tartalmazza a hatályos magyar szabályozás bemutatását, valamint kitér az olyan sarkalatos, a büntetés kiszabása során felmerülő kérdésekre, mint a középérték kérdése, vagy a halálbüntetés problematikája.

A hatályos magyar szabályozás ismertetése mellett a dolgozat igyekszik bepillantást engedni a következő kódex kodifikációs munkálataiba, és igyekszik bemutatni a büntetés kiszabásának szabályozási körében várható legfontosabb változásokat.

A pályamunka végső következtetése, hogy a büntetés kiszabásának folyamata a büntetőbíráskodás legfontosabb, leghangsúlyosabb, egyben a legnagyobb társadalmi visszhangot kiváltó része, így jelentősége vitathatatlan.

A büntetőjogi intézkedés fogalma, jogállami nézőpontból

Bakonyi Nóra

jogász, V. évfolyam

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Bócz Endre egyetemi docens

Dr. Hollán Miklós egyetemi adjunktus

A dolgozat elsősorban arra vállalkozik, hogy a büntetőjogi intézkedés, mint joghátrány fogalmi elemeinek feltárását - a fellelhető forrásanyag értelmezése, illetve elemzése segítségével - széleskörűen elvégezze, pontosabban az ehhez a munkához szükséges kritériumokat összegyűjtse és közelebbről megvizsgálja. Ez a vizsgálat már önmagában sem egysíkú, hiszen a büntetőjogi intézkedések, jellegüknél és kialakulásuk körülményeinél fogva nem csupán a büntetésektől igényelnek elhatárolást, hanem az egyéb jogterületek bizonyos jogintézményeitől is. A dolgozat újdonsága éppen ebbe rejlik, hiszen a büntetőjogi szakirodalom jórészt adós maradt ennek a témának az elemzésével. Napjaink büntetőjogában a kriminalizációs és dekriminalizációs hullámok között érdemes a büntetőjog és a nem büntetőjog határán egyensúlyozó intézkedések ilyen irányú vizsgálata is. Az elemzésnek különös jelentősége van akkor, ha figyelembe vesszük, hogy a jogállami elvek és garanciák biztosításának mértékében a büntetés és például a közigazgatás eszközei eltérő szintet képviselhetnek. Az intézkedések ilyen irányú elhatárolása szintén a szakirodalom egyik fehér foltja. A dolgozat ezért megvizsgálja az ilyen irányú elhatárolás lehetőségéhez szükséges kritériumokat is, arra azonban nem vállalkozik, hogy ezeket értékelve valamely megállapítást tegyen az alapvető jogok védelmi szintjének megfelelésére vonatkozóan, ez maradjon az Alkotmánybíróság feladata.

A dolgozat öt részből tevődik össze. Először megismerteti az olvasót az intézkedések fogalma megalkotásának eddigi kísérleteivel. Ezután, a dolgozat koncepciója szerinti három aspektus alapján felvázolja az intézkedés esetleges fogalmi elemeit jelentő elhatároló kritériumokat. A célelmélet és a joghatárelmélet esetében külön-külön a büntetéstől és a nem büntető anyagi jogi jogintézményektől való elhatárolás lehetséges szempontjai kerülnek bemutatásra. Harmadikként pedig a jogállami elvek és garanciák vizsgálata következik, azaz, hogy ezek mennyiben érvényesülnek az egész jogrendszer, mennyiben a büntetőjogi szankciók és mennyiben csupán a büntetés vonatkozásában. A fogalomalkotási kísérlet konklúziója, hogy a büntetőjogi intézkedés legális fogalma mellett bizonyos szempontból ugyan szükség lenne a tudományos fogalom megalkotására is, azonban az intézkedési rendszer heterogenitása miatt ez csupán arra korlátozódhat, hogy a feltárt elhatároló kritériumok segítségével összeállítjuk az esetleges és mérlegelést igénylő fogalmi elemek listáját. A dolgozat befejező része, a teljesség kedvéért foglalkozik a heterogén intézkedési rendszer belső struktúrájának lehetőségeivel is.

A kényszergyógykezelés

Kocsis Mariann

jogász, IV. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Győri Tagozat

Témavezető: Dr. dr. Kovács Gábor egyetemi adjunktus

Dolgozatom megírásában az a cél vezérelt, hogy rávilágítsak a kóros elmeállapotú terhelt büntetőjogi megítélésének problémáira. Részletesen foglalkozom a kényszergyógykezelés elrendelésének feltételeivel, különös tekintettel a beszámítási képesség megállapítására. Erről a kérdéstről kizárólag szakértői vélemény alapján határozhat a bíróság. A szakvélemények eltérőek, hiszen nincs egy egységes zsinórmérték arra vonatkozóan, hogy mit tekintenek beszámítási képességet kizáró kóros elmeállapotnak. Így előfordulhat az is, hogy hasonló ügyekben az egyik elkövető kényszergyógykezelését elrendelik, a másikat pedig nem.

A dolgozat részletesen foglalkozik a kényszergyógykezelés elrendelésével, illetve végrehajtásának szabályaival, valamint annak megszűnésével. A kényszergyógykezelés elrendelését, akár csak megszüntetését szakértői vélemény előzi meg. A szakértőnek arra vonatkozóan kell nyilatkoznia, hogy a kényszergyógykezelést a kóros elmeállapotból fakadóan, a jövőben követhet-e el újabb bűncselekményt. E kérdésben meglehetősen nehéz állást foglalni, hiszen ez számos tényezőtől függ. A szakértők csak akkor tehetnek javaslatot a kényszergyógykezelés megszüntetésére, ha a kezelt személy legalább egy évig tünetmentes.

Ennek köszönhetően a kényszergyógykezelés időtartama fokozatosan meghosszabbodik. Az IMEI főorvosával (Dr. Benke Bálint) folytatott konzultációm alapján azt a következtetést vontam le, hogy az IMEI dolgozóinak szociális érzékenysége is hozzájárul ahhoz, hogy a kényszergyógykezelés ideje fokozatosan növekedjen.

Ezek alapján felmerül a kérdés, hogy a kényszergyógykezelés során a beteget gyógyító vagy büntető szemlélet kerül előtérbe. S hogy vajon mennyire egyeztethető össze a beteg gyógyítását elősegítő szemlélet azzal, hogy hosszú éveket töltenek az IMEI-ben. (Nem ritkán több időt tölt a kényszergyógykezelést az IMEI-ben, mint a beszámítási képességgel rendelkező személy a büntetés- végrehajtási intézetben).

Dolgozatomban a gyógyító szemlélet előtérbe helyezésének, az IMEI-ben töltött idő lehető legrövidebb tartamának figyelembe vételével egy új megoldási javaslatot teszek.

Ölni vagy halni hagyni, avagy a halálbüntetés és a ténylegesen életfogytig tartó szabadságvesztés összehasonlítása

Sipter Orsolya Ajnácska

jogász szak, IV. évfolyam

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog és Államtudományi Kar

Témavezető: Dr. Ujvári Ákos egyetemi tanársegéd

A büntetőjog történetében a legtöbb vitát a legsúlyosabb büntetésekről alkotott különböző álláspontok váltották ki. Az időről időre felbukkanó heves vitahullámok a mai napig nem jutottak nyugvópontra.

A halálbüntetés és a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés leginkább egymáshoz való viszonyuk, hasonlóságok és különbözőségek szerint jellemezhető leginkább, ezért a büntetések bemutatásához az összehasonlító módszer használata a legmegfelelőbb.

A komparatív szemlélet segítségével számos nézőpontból nyílik lehetőség a két vizsgált szankció bemutatására. A dolgozat főbb csomópontjait a jogtörténeti, a nemzetközi jogi és az alkotmányjogi, valamint a büntetés-végrehajtási jogi összehasonlítások alkotják.

A dolgozatnak nem célja, hogy kategorikusan állást foglaljon valamelyik vizsgált büntetési nem mellett vagy ellen, hanem hogy rávilágítson bizonyos problémás kérdésekre, amelyek az elmúlt években mind a büntetőjogászokat, mind a közvéleményt foglalkoztatták.

A téma aktualitása abban áll, hogy a nemzetközi és a hazai büntetőjog miként vélekedik napjainkban a halálbüntetésről, pontosabban milyen lehetőséget kínál helyette.

A dolgozat elsősorban azt kívánja bemutatni, hogy a halálbüntetés és a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés milyen módon, milyen eszközökkel, milyen ideológiával, milyen tendencia mentén próbálja megvalósítani az alapvető büntetési célokat.

Az összehasonlítás alapján a következő következtetések vonhatók le. A halálbüntetés a nemzetközi emberi jogi egyezmények alapján embertelen, kegyetlen, büntetőjogilag kevésbé igazolható büntetés, ezért e szankciónak jelenleg nincs helye a modern jogállamok büntetőjogi szankciórendszerében. A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés alkalmazása a halálbüntetés körében felmerült aggályok alapján szintén megkérdőjelezhető. Számos nyugati állam jogrendszere hatékonyan működik a vizsgált büntetések nélkül is (pl. Portugália), valamint a büntetőpolitikák inkább az enyhébb büntetések irányában mozdultak el az elmúlt években.

Hazai viszonylatban az a kérdés, hogy a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés az egyedüli büntetés, amely pótolni tudja az élet elvesztésében jelentkező joghátrányt, vagy a büntetési rendszer átfogó felülvizsgálata alapján találunk egyéb megoldást, amellyel a szankciórendszer egyensúlya létrehozható.

„A fiatalkorúakkal szemben alkalmazható büntetések és intézkedések, különös tekintettel a szabadságvesztés büntetésre és a javítóintézeti nevelésre”

Rajzinger Ágnes

jogász, V. évfolyam

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Györffy István egyetemi tanársegéd

A dolgozatom tárgya a fiatalkorúakkal szemben alkalmazható büntetések és intézkedések.

Kiemelten foglalkoztam a legsúlyosabb joghátránnyal, szabadság elvonással járó büntetési illetve intézkedési nemmel.

A dolgozatomban leírt kutatás célja elsősorban -a jelenlegi szabályozás mélyreható tanulmányozása mellett -az igazságszolgáltatás ezen területét érintő reform- javaslatok bemutatása.

A vizsgálódásaimat szakkönyvek, szakfolyóiratok tanulmányozásával, külföldi tanulmányok vizsgálatával, statisztikai adatok összevetésével, valamint a Hajdú- Bihar Megyei Javítóintézetben végzett kutatással folytattam.

Kutatásom során a Büntető törvénykönyvet módosító törvények által tett változtatásokra is különös figyelmet fordítottam.

A statisztikai adatokból több, jelenleg érvényes megállapítást tettem a fiatalkorúak kriminalitását illetően.

Megállapítható, hogy bár a fiatalkorú bűnelkövetők száma kis mértékben csökken, az elkövetési mód durvulása, az erőszakos bűncselekmények elkövetése vált napjainkra jellemzővé.

A jelenlegi szabályozást vizsgálva- véleményem szerint- több helyen módosítás indokolt, melyekre nézve dolgozatomban javaslatokat dolgoztam ki.

Az elterelés alkalmazásának lehetőségére, mint a szabadságelvonással járó büntetések hatékony elkerülésének eszközére szintén kitértem dolgozatomban.

Dolgozatommal a fiatalkorúak büntetőjogi szabályozásának differenciáltabb megvalósításának szükségességére szeretném felhívni a figyelmet.

Egyetemes jogtörténet és római jog

1. **Az egyiptomi bíraskodás és a papiruszok jogrendszere**
Balázs Krisztina Eszter, jogász, IV. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
2. **A diké fogalma az ókori Hellaszban**
Csiszér Adrienn, jogász, V. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
3. **Keresztényüldözések a Római Birodalomban – III. Helyezett**
Juhász Botond, jogász, V. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
4. **A templomosok pere**
Kiss Attila, jogász, IV. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
5. **A második világháború tengeralattjáró-csatái a nemzetközi egyezmények tükrében**
Trencsényi Norbert, III. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
6. **A római jogi exceptio mai szemmel**
Váray Mihály, jogász, IV. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Győri Tagozat
7. **Concubinatus és contubernium. Együttélési formák és terminológiai problémák a római jogban – II. Helyezett**
Orosz Nóra Natália, jogász, III. évfolyam
Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
8. **Fenus nauticum – I. Helyezett**
Szabó Krisztina, jogász, IV. évfolyam
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
9. **A kezes megtérítési igénye a főadóssal szemben**
Újvári Emese, jogász, végzett
Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
10. **A Svéd-Norvég Királyság közjogi helyzete 1814 és 1905 között – III. Helyezett**
Ludmány Lajos, jogász, III. évfolyam
Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar
11. **Cum viri bus unitis - Integrációs törekvések a közép-európai alkotmánytörténetben**
Ábel Csaba, jogász, IV. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Az egyiptomi bírászkodás és a papiruszok jogrendszere**Balázs Krisztina Eszter**

jogász, IV. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Rácz Lajos tanszékvezető egyetemi docens

Szinte mindennap hallhatunk a misztikus Egyiptomról, újabb rejtélyeket oldanak meg a kutatók, majd cáfolják meg őket kollégáik. Jogtörténeti tanulmányaink egyik legelső állomása az egyiptomi államszervezet, a központosított, jól szervezett állam bemutatása. Általában minden év elején elhangzik egy ilyen előadás a tudományos diákkörökön.

Ezeket a beszámolókon gondolkodva fordult meg a fejemben egyszer, hogy ha az ókori egyiptomi közjog ennyire meghatározó volt, akkor hogy lehet az, hogy nem tanulunk a magánjogról?! Négy évvel ezelőtt adódott az első lehetőségem, hogy bepillantást nyerhessek a fáraók földjének jogilag szabályozott magán ügyleteibe is, rátaláltam az első könyvre, egyre több és több irodalom került a kezembe, sőt, még Kairóban is értékes forrásokra leltem. Az anyag akkorára bővült, hogy már egy TDK előadás keretében az érdeklődők is megismerhették addig. Az összevetések, összefoglalások, észrevételek és következtetések rendszerezésében a jogtörténeti tanszék vezetője, Rácz Lajos Tanár Úr volt segítségemre, aki a témám, dolgozatom konzulense is egyben. Céloom rámutatni arra, hogy érdemes lenne az ókori Egyiptom magánjogi intézményeit is jobban megismerni, tanítani, hiszen itt bukkan fel például először a telekkönyv, s még annyi minden más. Talán könnyebben érthetőbbé válna a későbbi tételes jog is, ha nemcsak az olykor nehezebben megfogható római jog szolgálna példával.

Az Egyiptom földjéről oly sűrűn áradó papirusz tömegnek csak egy töredéke maradt a helyszínen, az Alexandriai és a Kairói Múzeumban. Arra vonatkozóan csak sejtéseink lehetnek, hogy milyen bőséges anyag állhatna most a kutatók rendelkezésére, ha nem égett volna le az Alexandriai Könyvtár kilenc százezer papirusztekercsével. Így viszont az egyre sűrűbben feltárt papiruszlelőhelyek leleteire kell hagyatkoznunk.

A papiruszok gazdag ásatási eredményének publikálása még kezdeti stádiumában van, megfejtésre vár még sok ezer kútfő, amelyek bőséges bizonyítékkal fognak szolgálni az eddig eldöntetlen kérdéseket illetően. Érzékeltetni kívántam, hogyha csak tucat törvényt hozott is meg egy uralkodó, akkor a több mint harminc dinasztia során hány ilyen értékes joganyag gyűlhetett össze az évszázadok, évezredek folyamán.

Az angol gyűjtemények közül a legjelentősebbek a londoni British Museum –é, illetve az oxfordi Bodleian Library –é. Nagy gyűjtemények találhatóak Aberdeenben, Cambridgeben, Manchesterben. A németek közül a legteljesebb a bécsi National Bibliothek, Rajnet főherceg egykori gyűjtése, körülbelül hetvenezer papirusz. Jelentős még a berlini Staatliche Museen, a heidelbergi Universitätsbibliothek, továbbá a dresdeni, frankfurti, giesseni, leipzig-i és müncheni anyagok. Firenzében, Rómában és Torinóban is érdemes kutatni. Magyarország egyedülálló abban a tekintetben, hogy hazánkban papirusz csak elvétve egy - egy magángyűjteményben akad.

Az előkerült papiruszok száma csak megközelítően meghatározó, százezernél biztosan több. A feldolgozás, kiadás hatalmas munkát kíván. Nagy ritkán kerül csak elő ép, sértetlen forrás - apró darabokból kell összeállítani a lapokat, tekercseket. Gyakran olvashatatlan vagy csonka a szöveg, ismeretlen kifejezésekkel teli. A kutatómunka során egy új tudományág alakult ki, amelyet papyrológiának neveztek el.

Hermész szerint Egyiptom vége a világ vége. Ha Egyiptom a gyökér és az emberiség a fa, akkor a gyökér csak a fával együtt semmisülhet meg. S ha az Atya testamentuma Egyiptomtól Izraelig a világ kezdetét jelenti, akkor ez a kezdet mindvégig megmarad.

A diké fogalma az ókori Hellaszban

Csiszér Adrienn

jogász, V. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Lövétei István egyetemi adjunktus

A jog-fogalom és az egyes jogintézmények kialakulása mély gyökerekre vezethető vissza az antik világ történetében.

Különösen igaz ez a görögök jogfejlődésére, amellyel kapcsolatban – noha e népnél a rómaiakéhoz hasonló precíz jogtudományos rendszer Wolff és számos neves jogtörténész szerint teljességgel hiányzik – érdekes történeti ívet vázolhatunk fel az egyes jogintézmények kifejlődését vizsgálva.

A *diké fogalma az ókori Hellaszban* c. tanulmányban épp ezt a fejlődési irányt igyekszünk nyomon követni az ókor nagy drámaírói és olyan filozófusok, mint Platón, Arisztotelész vagy egyes sztoikus szerzők és korunk jogtudósai műveit elemezve.

Dolgozatunkban etimológiai és történelmi adatokat is felhasználva az elemzés komplex szövevényét képezi a *dikaion*-fogalom kibontakozásának, mely kifejezés eredetileg igazságosságot jelent. Ebből fejlődik ki később maga a jogszerűség, majd a *diké*, vagyis a jog.

Ez utóbbi kezdetben, a basileiak, azaz a királyságok korában pusztán egy verbális aktusra utal; jelentése irányadó szabály, utasítás, parancs. Ebben az értelmezésében a *diké* még erősen összefonódik a vallási-mitológiai szemlélettel, majd fokozatosan megfigyelhető, ahogy a *themisz*ről, mint isteni igazságról leválik a *diké*, mint az emberi jog és igazságosság kategóriája.

A *diké*-fogalom a demokratikus államszervezetek kialakulásának idejére már igen sok változáson megy keresztül, így e megjelölés olyan jogintézményeket fed le, mint jogforrás (a törvény, néphatározat értelmében elsődlegesen, a fennmaradt szokásjog mellett), illetve a keresetek különböző fajaira, a bírói jogalkalmazásra, sőt, magára a tanúskodásra is e kifejezést használják.

Dolgozatunk konklúziója röviden akként fogalható össze, hogy noha arra a kérdésre, mi is az igazságosság a görögöknél, egyértelmű válasz nem adható a nézetek sokfélesége miatt, mégis a különböző szemléletek ellentmondásaitól eltekintve szerintünk a legtalálhatóbb az az örökérvényű arisztotelészi elmélet, mely szerint igazságos az, ami törvényes és egyenlő.

Keresztényüldözések a Római Birodalomban

Juhász Botond

jogász, V. évfolyam

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Kajtár István tanszékvezető egyetemi tanár, Peres Zsuzsanna

Dolgozatom a Római Birodalomban történt keresztényüldözésekkel foglalkozik. E keresztényüldözéseket két szempontból vizsgálom, ennek megfelelően a dolgozat két szálon fut.

Egyrészt be akarom mutatni az egyes keresztényellenes eljárások anyagi jogi és eljárási jogi alapját. Ennek érdekében eredeti forrásokat elemzek jogi szempontból, és jogi, illetve történeti következtetéseket vonok le. Ennek kapcsán összehasonlítom az egyes eljárásokat, igyekszem közöttük összefüggéseket, helyenként különbségeket, néhol ellentmondásokat kimutatni. Az öt vizsgált eljárás a Nero, Trajanus, Marcus Aurelius, Decius és Diocletianus uralkodása alatti keresztényüldözés. Ez a dolgozat egyik szála.

A dolgozat másik szálaként az anyagi- és eljárási jogi vizsgálatom eredményét elhelyezem egy normaelméleti rendszerben. E rendszer kiindulópontját a dolgozat elején társadalomelméleti alapvetésként határozom meg. A dolgozatban minden egyes keresztényüldözést normaelméleti szempontból is vizsgál ok a dolgozat elején meghatározott szempontok alapján

Célom a dolgozat megírásával általánosságban az, hogy egy több szempontból vitatott téma kapcsán érzékeltessem, hogy a jogtörténet, mint tudomány nem szorítkozhat pusztán az események tárgyyszerű leírására, ezen elengedhetetlen kritérium mellett szükség van arra is, hogy a történelmi események leírása, elemzése kapcsán következtetéseket vonjunk le, kérdéseket tegyünk fel, és kíséreljünk meg válaszolni azokra.

Másrészt e téma feldolgozásával konkrétan arra a kérdésre keresem a választ, hogy mi a jog és a vallás eredete (mely társadalmi intézményeket a dolgozatban szociológiai értelemben vett normarendszerekként értelmezek), hogyan szabályozzák e rendszerek a társadalom életét, milyen e két normarendszer egymáshoz való viszonya.

A templomosok pere

Kiss Attila

jogász, IV. évfolyam

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Kajtár István tanszékvezető egyetemi tanár

A kutatás célja a témával kapcsolatban uralkodó tudományos nézetek, **hipotézisek** összefoglalása és következtetések levonása volt.

A kutatás tárgya a templomosok pere, elhelyezve a pápaság és a Francia **Királyság** között folyó politikai küzdelem kontextusában. A hatalmi környezet bemutatása, és a rendtörténet oktatási anyagon túlmenő tárgyalása több történeti részlet **ismertetését** követelte meg.

A kutatás módszere a - főként angol nyelvű - szakirodalom alapján **következtetések** levonása, összehasonlítás. Arra terjedelmi okokból általában nem nyílt módunk, **hogyan** kifejezett forráskritikát gyakoroljunk, ez látens módon történt, csak azokat a **tudományos** nézeteket ismertettük, amelyekkel egyetértünk, esetenként **lábjegyzetben utalva** más hipotézisekre.

A kutatás eredménye a hiánypótló jelleg, jogi szempontból tudásunk szerint **még nem** vizsgálták a templomosok perét. A dolgot a büntetőeljárás logikájának **megfelelően** tagoltuk részekre, ismertettük a vádlottak jogállását, a feleket, a vádakokat, és az **ítéletet** megtestesítő pápai bullákat. A pertörténetet a letartóztatások **előkészítésétől** a templomosok és vagyonuk végső sorsának alakulásáig követtük nyomon, **ennek során** röviden ismertettük az egyes országokban lezajlott eljárásokat. Igyekezünk **minél több** helyet szentelni a perbeszédnek, amelyekben a védők már **700 évvel ezelőtt** részletesen rámutattak a szabálytalanságokra. Részben érvelésük, részben a **mai** tudományos nézetek alapján a levonható következtetések:

A templomos rend, mint egész, biztosan nem bűnös, erre a kortársak is **rámutattak**. Valószínűtlen, hogy 200 éven keresztül el tudtak volna titkolni ilyen **mértékű** romlottságot. Az Európa szinte minden országából érkezett ciprusi szemtanúk is **kiálltak** rendjük ártatlansága mellett. Mivel itt nem nehezedett nyomás a hatóságokra a **bűnösség** elismertetésének érdekében, és a templomosok politikai ellenfelei is **mellettük vallottak**, hitelesnek fogadjuk el a meghallgatások eredményét. Megfigyelhető, hogy a **terhelő** vallomások általában a tortúra vagy megfélemlítés eredményei, bizonyítékként **ezért nem** értékelhetők.

Ugyanakkor a vádak természetéből következően egyes templomosok **bűnösségét nem** kérdőjelezhetjük meg. A fennmaradt adatok alapján kijelenthetjük, néhányan **biztosan** elkövették a szodómiát, a gyónás szentségének megsértését és a jogtalan **haszonszerzést**. Végső megállapításunk, hogy a templomosok köré szőtt legendák köde **kezd eloszlani**, az 1990-es évek eleje óta felélénkült kutatásoknak köszönhetően **objektívebb képet** alkothatunk róluk. A dolgozat a tudomány jelenlegi eredményeit **tartalmazza**, igyekezettünk szerint objektíven. Számos 1990 előtti mű szerepel a **lábjegyzetben**, ami azzal magyarázható, hogy a kutatások nem hoztak új eredményt a részterületen.

A második világháború tengeralattjáró-csatái a nemzetközi egyezmények tükrében**Trencsényi Norbert**

jogász, III. évfolyam

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Szekeres Róbert egyetemi tanársegéd

A második világháború és azon belül is a tengeri ütközetek történetét már sokan feldolgozták, megírták. Pályaművemmel egy újabb oldalról, másfajta megvilágításból kívántam megközelíteni a kérdést. Jelen munkám megírásakor törekedtem a lehető legszélesebb skálán mozogni, azon jeles írók művei között, akik a témával foglalkoztak. Bár az alaptéma magában foglalja a háborúban részt vevő összes nemzetet, azonban a téma szempontjából igazi jelentősége a Harmadik Birodalom haditengerészetének volt. Ebből kifolyólag művem középpontjában is a Hitleri Németország áll, de igyekeztem kitérni más nemzetek hadiflottájára (Pl.: USA, Nagy-Britannia) is.

A hadi események mellett rá kívántam világítani azokra a nemzetközi tengeri- és hadijogi szabályokra (Pl.: London Protokoll, Hágai- illetve a Genfi egyezmények stb.) amit a szemben álló felek megsértettek vagy teljesen semmibe vettek (gondolok itt, például a korlátlan tengeralattjáró-háborúra, amelyet a köztudattal szemben nem csak a német haditengerészet alakulatai, hanem az amerikai haditengerészet egységei is alkalmaztak a japánokkal szemben).

A hadijogi szabályok sajátos megítélését mutatják, a szövetségesek részéről is, a műben szereplő egyes jogesetek. Hasonló a helyzet a nürnbergi perek esetében is, mi sem bizonyítja ezt jobban, mint az, hogy Dönitz admirálist halálra akarták ítélni az általa 1939. október 10-én kiadott napi parancsa miatt, miszerint elrendelte, hogy:

„- Minden teherhajót el lehet figyelmeztetés nélkül süllyeszteni, amelyikről megbizonyosodik, hogy ellenséges hajó

- A konvojban haladó utasszállító hajók figyelmeztetés után megsemmisíthetők.”

Ugyancsak bűneként hozták fel, az ún. a „Laconia”-ügy kapcsán - melynek során a vöröskeresztes zászló alatt mentő tevékenységet folytató tengeralattjárókra nyitott tüzet az amerikai légierő - 1942. szeptember 17-én kelt utasítását, melyben megtiltotta a hajótöröttek kimentését vagy bármilyen módon történő megsegítését.

Ezekkel a parancsával ugyan megszegte a genfi és a hágai konferencián hozott határozatokat és a London Protokollban lefektetett alapelveket, de, mint azt maga Nimitz admirális is elismerte a per során, az amerikai haditengerészet is hasonló parancsot látta el katonáit a japánokkal folytatott háború során. Azaz mindkét fél korlátlan tengeralattjáró háborút viselt.

A római jogi exceptio mai szemmel

Váray Mihály

jogász, IV. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Győri Tagozat

Témavezető: Dr. Földi András egyetemi tanár, az MTA doktora

A római jogi exceptióról a legfrissebb magyar szakirodalom legjobb tudomásom szerint Kajuch Márton könyve 1892-ből. Időszerűnek tűnik tehát, hogy a római perjog egyik legszebb részével ismét foglalkozzon magyar nyelvű tanulmány. Dolgozatomban kísérletet teszek arra, hogy a római jogi exceptióról az elmúlt száz évben felvetett új gondolatok közül a legfontosabbakat csokorba szedjem, ugyanakkor az eredeti latin nyelvű források alapján kritikát fogalmazzak meg mind a régi, mind az új elméletekkel szemben. Ezt egészítik ki személyes meglátásaim, amelyek bár meglepően újszerűnek tűnhetnek, de összhangban állnak a forrásokkal.

Az „exceptio” kifejezés megfelelője a magyar szakirodalomban egységesen „kifogás”, holott ez nem értetődik magától. Az exceptio mint excipio (kivenni, kivételt tenni) „kivétel”: kivétel azon főszabály alól, amely szerint az intentio sikeres bizonyítása esetén kötelező az alperes elmarasztalása; másrészt az exceptio mint exclusio „kizárás”: ha az exceptio valóságtartalma bizonyítást nyer, ez kizárja alperes elmarasztalását. Így világossá válik, hogy „kifogást emelni” a római jogban nem más, mint valamilyen kizáró okra hivatkozni. De ha a tagadás és a kifogásra hivatkozás – e két alperesi magatartás – ugyanúgy alperes felmentésére irányul, akkor miben különbözik joghatásuk? E nehéznek tűnő kérdés két aspektusból is (egyrészt Gai. 4, 120 másrészt Gai. 4, 126 alapján) könnyen megválaszolható. (S mivel a Földi-Hamza tankönyv nem tisztázza ezt a diákokban is gyakran felmerülő kérdést, javasolom, hogy a válasz mielőbb kerüljön a tankönyvbe.) Bár a szakirodalom egységesnek tűnik atekintetben, hogy a kifogások alkalmazása a bonae fidei actiók megjelenésével veszi kezdetét, rávilágítok arra, hogy egy forráshely alapján ez a nézet támadható. Az egyik legérdekesebb terület a halasztó hatályú kifogások alkalmazása, amely kérdéskörrel elsősorban a többetkövetelés eseteinél találkozunk. Dolgozatomban részletesen, táblázatok formájában is szemléltetve, forráshelyekkel alátámasztva szólok a többetkövetelés jogkövetkezményeiről és az újbóli perlés lehetőségeiről. Az ehelyütt kifejtettek alapján javasolom, hogy a tankönyv 627. margószám alatti második bekezdése kijavításra, a litis contestationának a perlési lehetőséget felemésztő joghatásáról szóló 625. margószám a) pontja újragondolásra kerüljön. Dolgozatomban a kifogásoknak olyan átfogó jellegű osztályozását végeztem el, amely sem a tankönyvben, sem az általam ismert szakirodalomban nem található. A kifogások osztályozásával kapcsolatban kétség kívül Iust. Inst. 4, 13, 7. forráshely a legérdekesebb, amely erősíteni látszik Guarino professzor azon feltevését, amely szerint az edictum-kodifikációra voltaképpen nem is került sor.

Dolgozatom végén összefoglaló jelleggel a római jogi kifogás 14 jelentéstartalmát különböztetem meg, majd bizonyítom, hogy a római jogi exceptio alkalmazásának néhány megoldása a hatályos magyar jogban is megtalálható.

**Concubinatus és contubernium.
Együttélési formák és terminológiai problémák a római jogban**

Orosz Nóra Natália

jogász, III. évfolyam

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Jakab Éva tanszékvezető egyetemi tanár

A hatályos magyar jog a Ptk. 685/A. §-ának a 14/1995 (III. 13.) AB határozatával módosított szövegével definiálja az élettársi kapcsolatot. Bár joghatásai törvényi szinten való rögzítése tekintetében szűk markú a Polgári Törvénykönyvünk, tételes jogi szabályozásra került azonban a hozzátartozói viszony és a közös háztartásban élők vagyoni viszonya. A Ptk. záró rendelkezéseiben a következőképpen van meghatározva az élettársi közösség intézménye: „az élettársak-ha jogszabály másként nem rendelkezik- két házasságkötés nélkül közös háztartásban, érzelmi és gazdasági közösségben együttélő személy”. Tudományos tekintetben a családi jog foglalkozik ezzel a hozzátartozói kapcsolattal. Míg a házastársak egymás közeli hozzátartozói és a házastársi kapcsolatból eredő joghatások is rendkívül széleskörűek, addig az élettársi kapcsolat csupán egy hozzátartozói viszony, melynek joghatásai is ennek tükrében alakulnak; Ptk. 578/G.§ (1) bekezdése. További hátrányt jelent az élettársi kapcsolatban élők számára, hogy hozzátartozói viszonyukhoz öröklésjogi joghatás nem fűződik.

A házasságon kívüli együttélési formákat már az ókori római jog is ismeri és a *concubinatus* vagy *contubernium* terminus technicusszal jelöli. A római jogi tankönyvek, lexikonok és kézikönyvek dogmatikailag pontosan elhatárolják a két szakszó fogalmakörét: *concubinatus* alatt szigorúan a házasságkötési szándék nélküli tényleges együttélést, míg *contubernium* alatt a rabszolgák egymás közti vagy szabad személy és rabszolga közti együttélést értik függetlenül az *affectio maritalis* meglététől.

A tankönyvek egy leegyszerűsített és rendezett képet akarnak a hallgatók elé tárni, ezért törekszenek az egyértelmű fogalmak használatára. Eltérő kontúrok bontakoznak azonban ki előttünk, ha a forrásokhoz fordulunk és a gazdasági-társadalmi kontextus tükrében árnyalt definíciókat keresünk.

A dolgozatomban megkísérlem a két fogalmat (*concubinatus*, *contubernium*), azok pontos szótári jelentéséből kiindulva és a klasszikus római jogászok kommentárjait feldolgozva újradefiniálni. Vizsgálódásom a Digestából, továbbá Gaius és Jusziniánusz Institutióiból merített jogi források mellett számos irodalmi és epigráfiai forrásra is kiterjed. Igyekszem széleskörűen ismertetni a hazai és a nemzetközi szakirodalmat, és felhasználni az eddigi kutatómunkák eredményeit.

Célom a legszínesebb jogi és irodalmi forrásokkal alátámasztva bizonyosságot adni arról, hogy a római jogi tankönyvekben egymástól kategorikusan elhatárolt definíciók nem minden esetben állják meg a helyüket. A gyakran szinonimaként használt két fogalom között, ha a forrásokból nyert átfogó képet vesszük alapul, sok esetben nem húzható meg a tankönyvi definíció által rájuk kényszerített éles határvonal.

A *ius conubii* és az *affectio maritalis* meglétét, illetve hiányát vezérlő szempontnak véve három csoportot alakítottam ki, melyeknek függvényében a fenti források alapján határoltam el a *concubinatus* (*affectio maritalis* hiánya) és a *contubernium* (*ius conubii* hiánya) fogalmát. A törvényes római házasság és a házasságon kívüli együttélési formák közti (sokszor keskeny) határvonalra Ulpianus tömör, de bizonyítási szempontból nem egyszerű definíciója a mérvadó: *nuptias enim non concubitus, sed consensus facit*, azaz „a házasságot ugyanis nem az elhálás, hanem a megegyezés hozza létre” (D. 35.1.15).

Fenus nauticum

Szabó Krisztina

jogász, IV. évfolyam

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar

Témavezető: Dr. El Beheiri Nadja tanszékvezető egyetemi docens

Ez a dolgozat a források elemzése mentén kíván utalni néhány problémára, s ezekkel kapcsolatban a *fenus nauticum*ot tárgyaló vagy azt érintő jog-tudományi irodalomban megfogalmazott néhány meghatározónak tekinthető nézet áttekintésére vállalkozik, s ezek fényében alapvetően a források elemzésére támaszkodva keresi a leginkább valószínű választ az alapvető kérdésekre. Céлом mindezzel az, hogy rávilágítsak azon lényegi elemekre, melyek alapján nehezen védhetővé válik az az irodalomban igen elterjedt feltételezés, mely szerint a *fenus nauticum* funkcióját tekintve alapvetően a biztosítási szerződés pótlására szolgált a római jogban.

A *fenus nauticum* ennek megfelelően nem csupán a tengeri útra kapott kölcsön kamatát jelenti, hanem azt a *mutuum*tól eltávolodott *bonae fidei* kötelmet is, mely mellett *pactum adiectum*mal érvényesen kiköthető a magasabb kamat. Ugyanígy a forrásokban gyakran használt *pecunia traiectica* sem kizárólag a tengeri kereskedelemhez kölcsönadott tőkét jelenti, hanem alatta az önállósult speciális finanszírozási-formát is érthetjük.

A tengeri kölcsön tárgya nézetem szerint elsősorban pénz, melynek felhasználása célhoz kötött: tengeri kereskedelemben kell felhasználni, vagyis áru vásárolható belőle, melyet a kereskedelemben szintén forgathat az adós.

Tengeri kölcsönre magasabb (kezdetben törvényi korlátozásoktól mentes, majd az általános maximum kétszeresében korlátozott) kamatot lehetett kikötni – *pactum*mal is –, mely elválaszthatatlanul összefüggött a hitelező veszélyviselésével; valamint az ügylet felfüggesztő feltételhez kötött voltából eredően a *conditio negativával*. A feltételbe két objektívizáló-kapcsolót építettek általában: a tengeri *vis maior* elmaradásának szükségességét (mely így az adós felróhatóságát a be nem érkezés egyik jelentős körére kizárta), valamint a hitelezői veszélyviselés időtartamának korlátozására egy beérkezési határidőt, melynek elmulasztása a kockázatot a hitelezőről az adósra telepítette, s ekkortól járhatott a *poena* is (az adósi felróhatóság másik tipikus köre). A tengeri kölcsönt szokásos volt záloggal biztosítani, azonban csupán járulékos funkcióval – szemben a görög joggal, ahol a zálogjog hordozta a feltételes követelhetőséget. A hajó fedélzetén elküldött rabszolga ellenőrző és teljesítés-elfogadó funkciója mellett a szárazföldi kamatkorlátozások kijátszásának eszköze is lehetett (külön díj felszámítása).

A *fenus nauticum* valószínűsíthető funkciói: tőkebefektetés, utalványozás, tevékenység-gazdaságosság, profitnövelés, kockázatmegosztás. Fontos azonban, hogy az utóbbi (az adós és a hitelező közötti) semmiképpen sem azonosítható a biztosítási funkcióval, melynek egyrészt a kockázatporlasztás (az azonos típusú veszélynek kitettek nagyobb köre között), másrészt a feltételhez kötött kártalanítás nyújtása is eleme. A *fenus nauticum*nál azonban ez utóbbi nem jelenik meg; éppúgy ahogyan a biztosítás elsődleges, *praestare* jellegű szolgáltatása sem.

A római jog tengeri kölcsönének lényege tehát, hogy kedvező befektetési lehetőség a hitelező számára, s kedvező tőkebevonási lehetőség az adósnak: a hitelezői és adósi érdekek összeforrnak. A hitelező pénzbetétjével vesz részt a vállalkozásban: annak erejéig osztozik a nyereségben és a veszteségben is. Ennyiben inkább a csendes társaságra, esetleg a betéti társaság kultájára hasonlíthat a hitelező helyzete.

A dolgozat címe A kezes megtérítési igénye a főadóssal szemben

Újvári Emese

jogász, végzett

Miskolci Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Szabó Béla egyetemi tanár

Az ókori Rómában a kezesség a legfontosabb biztosítéknak számított, hosszú ideig szívesebben alkalmazták, mint a zálogot, mivel adott esetben a kezes teljes vagyonyára és eredetileg a személyére is végrehajtást lehetett folytatni, míg a zálogtárgy megsemmisülhetett, és akkor nem maradt semmilyen biztosíték sem. Mindez azonban súlyos veszélyt jelentett a kezes számára, hiszen pusztá szívességből hatalmas kockázatot vállalt fel arra az esetre nézve, ha a főadós nem teljesítene.

A dolgozat központi kérdése, hogy milyen lehetőségei voltak az adós helyett teljesítésre kötelezett kezesnek arra, hogy megtérítse az adóssal a kifizetett összeget. A kérdés megválaszolásához indokolt először az egyes kezességi formákat, azok legfontosabb jellemzőit áttekinteni, mivel ezek alapvetően befolyásolták a kezes kötelezettségeit.

A kezességvállalás - éppen az azzal járó súlyos veszélyek miatt - általában az adós és a kezes közötti bizalmi viszonyon alapult, és többnyire egy szintén bizalmi jellegű másik jogviszony, a megbízás keretében került rá sor. Ez volt tehát az a két alapvető jogviszony, ami a kezes és a főadós közötti kapcsolatot meghatározta, így indokolt a kezesség jellemzőit követően a megbízás alapvető ismérveit is bemutatni.

A kezesség eredeti formái a *stipulatio* keretében jöttek létre, a legrégebbi a kizárólag a római polgárok számára rendelkezésre álló *sponsio* volt. Egyedül ezen kezességi forma esetében volt lehetősége a kezesnek arra, hogy a teljesítését követően akár közvetlen végrehajtással is éljen a főadóssal szemben, ha az nem térítette meg számára az általa lerótt összeget. Ennek az oka a kezes teljesítésének módjában rejlett, ami a *solutio per aes et libram* volt, vagyis a hagyományos öt tanú és a mérlegtartó jelenlétében történő formális fizetési mód, mely elegendő garanciát biztosított a bizonyíthatóság tekintetében. Később az adós hat hónap türelmi időt kapott a megtérítésre, és csak ennek a leteltét követően élhetett a kezes az *actio depensivel*.

A regresszjog érvényesítése érdekében következő jogeszközként az *actio mandati* állt rendelkezésre, amennyiben megbízás keretében került sor a kezességvállalásra, függetlenül a kezesség típusától. Ezen kereset tekintetében megoszlik a jogtudósok véleménye abban a kérdésben, hogy egy egyszerű *actio mandati contrariarioról* volt-e szó, vagy egy speciális formulát hozott létre a *praetor* az *actio mandati* egyik változataként a kezes részére. Az ezzel kapcsolatos, inkább az utóbbi lehetőséget igazoló álláspontok ismertetését követően annak a vizsgálatára kerül sor a dolgozatban, hogy mi volt annak az oka, hogy ez az *actio mandati* alapvetően *actio contraria* jellege ellenére infamálta a marasztalt adóst.

A következő kérdés, hogy az egyes kezesi formák tekintetében miért volt indokolt megadni az *actio mandati* akkor is, ha ezen kívül esetleg –látszólag – jobb lehetőségei is voltak a kezesnek arra, hogy a megtérítési igényét érvényesítse. Fontos annak a feltárása is, hogy melyek voltak azok a feltételek a megbízás létrejötté, a kezességvállalás, valamint a kezes teljesítése során, melyek megvalósulása az *actio mandati* érvényesítéséhez szükséges volt, illetve mely körülmények zárták ki azt.

A kezesnek a közte és a főadós közötti jogviszonyból adódó saját keresetén kívül, egyéb jogeszközök is a rendelkezésére álltak, ugyanis az idők folyamán egyre inkább megnyílt annak a lehetősége, hogy a hitelező az adóssal szemben fennálló saját kereseteit, valamint egyéb biztosítékait a kezesre engedményezze, és ezáltal megerősítse a főadóssal szembeni pozícióját. Ez kezdetben csak a *mandatum qualificatum* formájában történő kezességvállalás esetén volt lehetséges (sőt kötelező), később azonban fokozatosan a *fideiussor* számára is lehetővé vált. A *cessio* ezen eseteinek vizsgálatával zárul a dolgozat.

A Svéd-Norvég Királyság közjogi helyzete 1814 és 1905 között

Ludmány Lajos

jogász, III. évfolyam

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Balogh Judit egyetemi docens,

Dr. Varga Norbert egyetemi tanársegéd

A Svéd-Norvég Királyság közjogi helyzete 1814-1905 között című dolgozat a két ország XIX. századi alkotmánytörténetét dolgozza fel angol, magyar, norvég és svéd primer, illetve szekunder források alapján. Ez az a kor, amikor Svédország térdre kényszerítette a dán koronát, és megszerezte a Norvég Királyságot a saját finn területi veszteségeinek kompenzálásául.

A dolgozat első felében betekintést nyerhetünk a Napóleoni háborúk végkifejleteként bekövetkezett svéd és norvég alkotmányos fordulatokba. A dolgozat hatalmi áganként mutatja be a svéd és a norvég alkotmányos berendezkedést, elsősorban az alapintézményekre koncentrálva, kitérve a sajátosságokra (pl. a svéd grundlag-szabályozás).

Ezt követően a második rész az 1814-15-ben kialakított svéd-norvég uniót hivatott elemezni. Az elemzés során arra a kérdésre kerestem a választ, hogy az unió kilencven éve alatt valójában milyen jogi természetű államalakulat állt fenn: reálunió avagy perszonálunió? Ebből kifolyólag kívántam feltárni a felek közti viszony alapját, és bemutatni a kapcsolatot megreformálására irányuló bizottsági tervezetek. A százévnnyi uniós kapcsolat során a norvég nemzet mindvégig következetesen törekedett önállóságra és függetlensége elérésére, megóvására.

Nehezen megválaszolható az a kérdés, hogy a norvégok melyikkel járhattak volna „jobban”: a reálunióval vagy a perszonálunióval? Az erőfölénnyel rendelkező svéd félnek lehetősége volt bátran ráerőltetni saját akaratát a norvég nemzetre, ameddig a jog rugalmassága, értelmezési határa ezt megengedte. Ennek következtében elégedett meg időközben Svédország a perszonálunióval a reálunió helyett. A nem egyértelmű, sokféleképpen értelmezhető jogi helyzet legjobban a norvég külügyekkel szemléltethető. Ez talán a 90 év legizgalmasabb kérdésköre, ugyanis a királyi ellenőrzés alatti közös külpolitika folytatása pontos norvég alkotmányos rendelkezés híján tág értelmezési lehetőséget teremtett, nem beszélve a közös katonai szövetségről. Kollektív külpolitikai szerv intézményesítésére a norvég országgyűlés soha nem adott lehetőséget. A norvégok rendszerint végig távolodni, alkotmányuk rendelkezéseinek megfelelően önállósodni igyekeztek. Tartották magukat ahhoz az állásponthoz, hogy az uralkodó személyén kívül más kapcsolat nem áll fenn a társállamok között, és ragaszkodtak az 1815-ös status quohoz, miszerint az uniós okmányban nem szabályozott kérdések saját norvég nemzeti hatáskörbe tartoznak. Ezalatt a svéd politika a király révén elejét kívánta venni minden norvég függetlenségi lépéseknek, és közben tervezetekkel jogi formába önteni országuk érdekeit.

A felek helyzetét végig megnehezítette az a tény, hogy a történelmi helyzet teljességgel ellentmondott a norvég alkotmány azon pontjának, amely az állam elidegeníthetetlenségét deklarálta, emellett értelmezési problémákat vetett fel az unióval kapcsolatos egzakt szabályozás hiánya. Megállapítható, hogy a reálunió csupán de facto valósult meg, de iure perszonálunió létezett a két északi királyság között.

Cum viri bus unitis - Integrációs törekvések a közép-európai alkotmánytörténetben**Ábel Csaba**

jogász, IV. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Képes György egyetemi tanársegéd

Napjaink egyik legmeghatározóbb folyamatának, az európai integrációnak megértéséhez, vagy továbbviteléhez saját európai történelmünk, különösen Közép-Európa 19. századi története is rengeteg adalékkal szolgálhat. Ám az ekkor kialakított modellek nem mindig illeszthetők be a klasszikus kategóriákba, célszerű ezért azokat, főbb sajátosságaikra figyelve, inkább induktíve, egymással is összehasonlítva vizsgálni.

A század kezdetén a térség alkotmányfejlődése két irányba haladt: míg a Német-Római Birodalom a szétesés, az osztrák tartományok a központosítás útján jártak. A napóleoni háborúk lebontották a régi struktúrákat, a "harmadik Németország" Rajnai Szövetségben megvalósuló egységkísérlete azonban nem bizonyult tartósnak. A bécsi kongresszus a "legkisebb közös nevező" mentén a Német Szövetség laza kötelékébe rendezte az államokat, melynek célja leginkább a dinasztikus legitimitás védelme volt, sikeresnek bizonyult azonban a Zollverein gazdasági integrációja. Hasonló nehézségek közt született meg Svájc 1815-ös alkotmánya is, ám a kantonok egy rövid krízis után sikeresen valósítottak meg egy inspiráló, sajátos szövetségi állami rendszert.

1848-ban a nép szuverenitás eszméje próbálta egységbe kovácsolni Közép-Európa birodalmait. A frankfurti nemzetgyűlés által elfogadott német alkotmány kompromisszumra törekedve, egy szövetségi alkotmányos monarchiát kívánt létrehozni, ám a feladat összetettsége meghaladta "német nép" akkori lehetőségeit. Ezúttal párhuzamos úton haladt Ausztria alkotmányfejlődése is: a föderatív monarchia megvalósulását itt a császári hatalom közbelépése akadályozta meg. A restauráció azonban csak részben jelentett visszarendeződést. Németországban megkerülhetetlen napirendi téma maradt a német egység: a számtalan javaslatot követően végül Poroszország hadserege, majd az Észak-német Szövetség megalakulása döntötte el a kérdést. Ausztriában ugyanekkor az egységállam megvalósíthatatlansága vált világossá: az uralkodói reformkísérletek után a dinasztia végül engedni kényszerült.

A 19. század végére tehát ismét, igaz más okokból, ellentétes irányokba haladt Közép-Európa. Németország kétségtelenül az egység útjára lépett, ám ez egy összetett, problémáktól sem mentes szerkezetben valósult meg amely idővel képtelennek bizonyult az alkalmazkodásra. Nem kevésbé komplex volt a "széttartó erőket" összefogó Osztrák-Magyar Monarchia struktúrája sem. Bár a rendszerben valószínűleg tényleg benne rejtett a reform lehetetlensége, ez nem jelenti azt, hogy a meglévő kereteket kihasználva a Monarchia bukását ne lehetett volna elkerülni.

Az egység és a sokféleség ezen dilemmái nemcsak régióink történelmének, hanem a kontinens fejlődésének, s könnyen lehet jövőjének is szerves részei. A 19. századi közép-európai modellek pedig számos ma is aktuális ötlettel és tanulsággal szolgálhatnak, akár olyan kérdésekhez is, mint az EU bővítése vagy a demokratikus deficit problémája. És a történelmet ezúttal is érdemes komolyan venni.

Esetjogi elemzések

1. **Állami mérlegelés vagy tolerancia és pluralizmus? Vallásszabadság az Emberi Jogok Európai Bíróságának joggyakorlatában – I. Helyezett**
Galambos Gábor, jogász, V. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
2. **A bírósági eljáráshoz való jog – A magyar polgári perjog az Emberi Jogok Európai Egyezménye 6. cikke tükrében**
Virányi Karolina, jogász, V. évfolyam
Széchenyi István Egyetem Jog- és Gazdaságtudományi Kar
3. **A gyülekezési jog amerikai, német, strasbourggi és magyar gyakorlata – III. Helyezett**
Horváth András, jogász, IV. évfolyam
Széchenyi István Egyetem Jog- és Gazdaságtudományi Kar
4. **A fogvatartott emberi jogai a strasbourggi joggyakorlat tükrében**
Bakos Tamás jogász, V. évfolyam
Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
5. **Határtalan jogfejlesztés – A bírói jogfejlesztő tevékenység jogelméleti problematikája a Luxemburgi Bíróság joggyakorlatában**
Domahidi Ákos, jogász, V. évfolyam
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
6. **A tagállam által magánszemélynek okozott kárért való felelősség az Európai Bíróság esetjogában – II. Helyezett**
Havas Lóránt, jogász, V. évfolyam
Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Állami mérlegelés vagy tolerancia és pluralizmus? Vallásszabadság az Emberi Jogok Európai Bíróságának joggyakorlatában

Galambos Gábor

jogász, V. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Papp Imre egyetemi adjunktus

A dolgozat célja, hogy áttekintést nyújtson az Emberi Jogok Európai Bíróságának az elmúlt években meghozott, a vallásszabadság tárgykörét érintő határozatairól, bemutatva azok társadalmi és jogi hátterét, értékelve a felek és a Bíróság által tett megállapításokat. Az emberi jogi tárgyú szakirodalom alapulvételével megkülönböztetett figyelmet szentel a munka azoknak a csomópontoknak, amelyek vitákra adhatnak okot a bemutatott jogterület főbb kérdéseinek szakmai megítélése kapcsán. Feladatául tűzi ki azt is, hogy felkutassa a strasbourgi testület döntéseiből kirajzolódó tendenciákat, végigkövesse azok hatását az egyes döntésekben, és megkísérelje felmérni jelentőségüket a vallásszabadságról való jogi gondolkodás további fejlődésében.

A dolgozat a rövid elvi alapvetést követően ismerteti a Bíróság gyakorlatában fordulópontot jelentő Serif-esetet, amely a vallási közösségek belső ügyeibe való beavatkozás tilalmának kimondását hozta, valamint megalapozta a toleranciának és a pluralizmusnak rendszeralkotó elvekként való megjelenését. Részletes elemzését nyújtja a dolgozat a fenti elvek tartalmát kiteljesítő további határozatoknak is. Foglalkozik a „negatív vallásszabadságnak” a Buscarini-esetben megjelent kérdésével, továbbá elemzi a lelkiismereti szolgálatmegtagadás megítélésének változásait egy görög és egy bolgár ügy kapcsán.

A pályamunka súlypontját azon esetek értelmezése adja, amelyekben a Bíróság a vallásszabadság korlátozását az Emberi Jogok Európai Egyezményével összeegyeztethetőnek ítélte. Ezek közül elsőként a Cha'are Shalom-eset szerepel, amelyben Franciaország közegészségügyi rendszabályai minősültek – több bíró által vitatott módon – indokolt megszorításnak.

A dolgozat utolsó harmada azt vizsgálja, hogy miként változott meg a Bíróság gyakorlata az elmúlt két évben, hogyan váltotta fel a konfliktusok békés feloldását, a türelmet, a kulturális sokszínűséget hangsúlyozó – mérsékelt aktivista – korábbi hozzáállást a vallásszabadság korlátozását kevésbé szigorúan megítélő, erőteljes visszafogottságot mutató új felfogás.

A fenti ellentétre rávilágít a Murphy-eset, amelynek tárgya Írországnak a vallási témájú hirdetések közzétételét megtiltó előírása, valamint a Vergos-ügy, ahol Görögország építésügyi szabályokra hivatkozva tagadta meg a kérelmezőtől, hogy saját telkén imaházat építhessen. A pályamunka utolsó fejezete Leyla Şahin esetét tárgyalja, itt a muzulmán vallási hagyományok által megkövetelt öltözködés Törökország egyetemein megvalósuló korlátozása a határozat alapját képező probléma.

A zárzó megkísérli felvázolni a lehetséges irányokat a vallásszabadság jövőbeni állami kezelésében, felvetve azt a kérdést, hogy a nyitottság vagy a restriktív fogja-e inkább jellemezni a XXI. század vallási sokféleségben egységesülő Európáját. A dolgozat összegzése a Bíróság határozataiban a tolerancia és a pluralizmus 1999 és 2002 között uralkodó értelmezéséhez való visszatérést szorgalmazza.

A bírósági eljáráshoz való jog – A magyar polgári perjog az Emberi Jogok Európai Egyezménye 6. cikke tükrében

Virányi Karolina

jogász, V. évfolyam

Széchenyi István Egyetem Jogi és Gazdaságtudományi Kar

Témavezető: Dr. Somlai Zsuzsanna egyetemi adjunktus

A dolgozat célja a bírósági eljáráshoz való jog érvényesülésének vizsgálata a magyar polgári peres eljárásban. Az elemzéshez az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény 6. cikkét választottam kiindulási pontként. Az Egyezmény elemzési szempontként való alkalmazása azért volt célszerű, mert Magyarországra is kötelező módon tartalmazza a tisztességes eljáráshoz – s azon belül egyáltalán a bírósági eljáráshoz – való jogot. Továbbá az Egyezményben foglalt jogok biztosításáért felelős három szerv: Emberi Jogok Európai Bírósága, az Emberi Jogok Európai Bizottsága, valamint az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága az évek során nagyszámú panaszt bírált el, s ennek során meglehetősen kikristályosította a tisztességes eljáráshoz való jog értelmezését, amelyhez a Miniszteri Bizottság számos ajánlással is hozzájárult.

Dolgozatomban az Egyezmény 6. cikke, az Emberi Jogi Bíróság annak alapján felépített joggyakorlata, valamint az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának Ajánlásai alapján azt igyekeztem bemutatni, hogy a bírósági eljáráshoz való jog maga is összetett fogalom, s így annak sérelme önmagában is alkalmas lehet a tisztességes eljárás megsértésére. Az emberek nagy többsége ugyanis elvárja a tisztességes eljárást, az azt alkotó egyes követelmények – függetlenség, pártatlanság, nyilvánosság, ésszerű időn belül való elbírálás – érvényesülését anélkül, hogy belegondolnának, hogy ezek a követelmények mit sem érnek, ha maga a jelző nélküli eljáráshoz való jog sérül.

Ezért azt vizsgáltam, vajon a hazai polgári perjogi szabályozás kielégíti-e a bírósági eljáráshoz való jog Egyezményben foglalt követelményét, azaz hazánk kiállná-e e kérdésben az Emberi Jogi Bíróságon való megmérettetés próbáját. Ennek során arra a következtetésre jutottam, hogy bár a hazai szabályozás korántsem hibátlan, azonban az Emberi Jogi Bírósághoz ilyen tárgyban érkező panaszok relatíve alacsony száma, és főleg az elfogadott kérelmek hiányából következően nincs szükség rendszerszintű törvénymódosításra ahhoz, hogy Magyarország eleget tudjon tenni az Egyezményben megfogalmazott, és a Bíróság által értelmezett elvárásoknak.

A gyülekezési jog amerikai, német, strasbourggi és magyar gyakorlata**Horváth András**

jogász, IV. évfolyam

Széchenyi István Egyetem Jog- és Gazdaságtudományi Kar

Témavezető: Dr. Halmi Gábor tanszékvezető egyetemi tanár

A véleménynyilvánítási szabadság egyik kiemelkedően fontos és nagy hagyományokkal bíró formája a gyülekezési szabadság. Egy demokratikus társadalomban nagy jelentőséggel bír ennek a kérdéskörnek a szabályozása. A dolgozat célja, hogy a gyülekezési jog szabályozásának problematikáját, előkérdéseit és az arra adott – különböző államokban (vagy nemzetközi szerveknél) született - válaszokat bemutassa. A dolgozat annak érdekében mutatja be a gyülekezési jog szabályozási módszereit és a hozzá kötődő jogalkalmazást, hogy hasznos következtetéseket lehessen levonni a gyülekezési jog jövőbeni szabályozásával, annak esetleges reformjával kapcsolatban.

A dolgozat felvázolja a címben említett államok (és nemzetközi szervezet) gyülekezési joghoz kapcsolódó alapvető szabályait és ehhez kötődő joggyakorlatát. Előbb foglalkozik az Egyesült Államok Legfelső Bíróságának adott kérdéskörben azaz a „public forum doctrine”-nal kapcsolatosan hozott határozataival. A dolgozat ezek után számba veszi a négy legfontosabb német alkotmánybírói határozat megállapításait, majd tekintve, hogy egész Európára - így Magyarországra is - irányadó a strasbourggi bíróság esetjoga, annak ilyen tárgyú határozataival foglalkozik. Végül a magyar jog dokumentumai következnek. Ezek között van három – példaként felhozott - bírósági határozat, az állampolgári jogok országgyűlési biztósának általános helyettese által kibocsátott jelentés és az adott témában született alkotmánybírói határozat.

A dolgozat elsősorban közvetlen forrásokból építkezik. Az eredeti, külföldi normaszövegek és határozatok szerző által fordított szövegével operál. Ilyen források az Egyesült Államok alkotmányának 1. Kiegészítése, a német Alaptörvény rendelkezései, részben a német Versammlungsgesetz, az Emberi Jogok Európai Egyezményének releváns rendelkezései, az amerikai Supreme Court, a német Bundesverfassungsgericht és az Emberi Jogok Európai Bíróságának határozatai. Ugyanakkor nem hagyja figyelmen kívül a legfontosabb külföldi szakirodalmat, továbbá a létező hazai jogirodalom megállapításait.

A dolgozat arra a következtetésre jut, hogy a gyülekezési jog újraszabályozása mindenképp szükséges. Ennek alapja elsősorban a hazai normák alkalmazási problémái továbbá a pozitív külföldi példák. A szabályozás iránya a felvázolt modellek alapján különböző utakon képzelhető el. A dolgozat több elképzelhető megoldást is felvázol az eltérő külföldi szabályozási modelleknek és a magyar alkotmányossági mércének is megfelelően. A dolgozat teljeskörű reformot javasol, az összes elképzelhető megmozdulási formára egységes szabályozási rendszert kialakítva, melynek mögöttes háttéranyaga lenne a gyülekezési törvény.

A fogvatartott emberi jogai a strasbourgi joggyakorlat tükrében

Bakos Tamás

jogász, V. évfolyam

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Blutman László egyetemi docens

Dolgozatomban abból a tényből indultam ki, hogy a rabok jogai a fogvatartás következtében változnak, bizonyos jogok nem illetik meg őket, míg másokat csak korlátozásokkal gyakorolhatnak. Ugyanakkor a fogvatartás újfajta jogokat is teremt. A fogvatartottat "rabjogok" illetik meg, másfelől a fogvatartás tényéből kifolyólag kötelezettségek is terhelik. Megállapítható, hogy a rab és az állam egyfajta jogviszonyba kerülnek, mely jogokat és kötelezettségeket feltételez mindkét fél részéről a másikkal szemben. Az emberi jogok azonban olyan alapvető szabadságjogok, melyek minden embert megilletnek fajra, nemre, vallásra illetve állampolgárságra való tekintet nélkül, a fogvatartottakat is, függetlenül az állam bármiféle hozzájárulásától. Ezen jogokat az állam nem kegyességből, bőkezűségből biztosítja, hanem alanyi jogon megilletik a fogvatartottat, s a fogvatartott jogorvoslatot kereshet, ha ezen jogait megsértik.

A regionális emberi jogi egyezmények közül az európai államok büntetés-végrehajtási jogára, a szabadságuktól megfosztott személyek jogainak az érvényesítésére a legnagyobb hatást az 1950 november 4-én az Európai Tanács által elfogadott Emberi Jogok Európai Egyezménye gyakorolta és a jogok érvényesítésének a szempontjából is a Konvenció által felállított strasbourgi Emberi Jogi Bíróság tevékenysége tekinthető a leghatékonyabbnak. Értekezésemben a fogvatartott emberi jogait, azok érvényesülését szeretném bemutatni az Emberi Jogok Európai Egyezményének rendelkezései alapján, mivel a büntetés-végrehajtás rendjének meg kell felelni az Egyezményben vállalt emberi jogok biztosításának a követelményével.

A fogvatartott emberi jogainak az érvényesülését az eddig kialakult strasbourgi esetjog tükrében vizsgáltam, az elmarasztaló ítéletek, illetve az adott kérelmek elutasításának indokai alapján próbáltam megfogalmazni melyek azok a fogvatartottakkal szemben alkalmazott intézkedések illetve gyakorlatok, melyek az Egyezmény sérelméhez vezethetnek. Véleményem szerint a fogvatartottakkal összefüggésben az élethez való jog, a kínzás, embertelen vagy megalázó büntetés kérdésköre, a rabszolgaság-kényszermunka tilalma, a személyi szabadsághoz és biztonsághoz való jog, a méltányos tárgyaláshoz való jog, a magánélethez, családi élethez házasságkötéshez illetve levelezéshez való jog, a lelkiismereti és vallásszabadság illetve a véleménynyilvánítási jog és információszabadság, a hatékony jogorvoslatihoz való jog és a megkülönböztetés tilalma mint emberi jogok jöhetnek szóba és az ezen jogokkal kapcsolatban felmerült eseteket vettem górcső alá. Nagyvonalakban az érintett jogok kapcsán utalnék arra is, hogy az ott megfogalmazott és a szerződő államra kötelező alapelvek, hogyan érvényesülnek a magyar jogban.

A bemutatott esetek szerint, a rab nem teljesen kiszolgáltatott az állami büntetőigénynek, nem teljesen jogfosztott személy, hanem rendelkezik olyan jogokkal is, melyek be nem tartása az ország nemzetközi elmarasztalásához vezethet. S mivel hajlamosak vagyunk a fogvatartottakat „másodrendű”, a megszokott társadalmi értékrend alapján deviáns személyeknek tekinteni, gyakran nem, vagy csak érintőlegesen vizsgáljuk, hogy a fogvatartott emberi jogai hogyan érvényesülnek, egyáltalán érvényesülnek-e. Véleményem szerint fokozottan kell figyelniük a fogvatartott emberi jogainak érvényesülésére, fontos, hogy a fogvatartott is ismerje jogait, s azok sérelme esetén ne legyen rest jogorvoslattal élni.

Határtalan jogfejlesztés – A bírói jogfejlesztő tevékenység jogelméleti problematikája a Luxemburgi Bíróság joggyakorlatában

Domahidi Ákos

jogász, V. évfolyam

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar

Témavezető: Dr. Győrfi Tamás egyetemi docens

A jogtörténet tudomány folyamatosan azon fáradozik, hogy feltárja a ma érvényes jogrendek múltját és fejlődését. Sokszor azonban kénytelen sötétben tapogatózni. Ilyenkor fogalmazódik meg a kijelentés, milyen kár hogy nem mehetünk vissza a jogrend születéséhez, hiszen akkor mennyivel könnyebb lenne a dolgunk a problémák feltárásával kapcsolatosan.

Egy jogrend gyerekkorának lehetünk tanúi napjainkban. 50 év egy jogrend életében még csak gyerekkornak tekinthető. Borzasztóan érdekes egy olyan jogrendnek a fejlődését nap, mint nap megfigyelni, amelynek születése szinte kortársnak mondható.

A bírói jogfejlesztés technikája nem ismeretlen formája új jogforrások létrejöttének Európában. A bemutatott példákából következik, hogy a kellő tradíció áll mögötte.

Nem állíthatjuk, hogy nem lenne kellően legitimált. Igyekeztem mind pozitív jogi, mint egyéb szempontokból alátámasztani a fenti állítást.

Érdemes megjegyeznünk, hogy a Közösségi jog tekintetében bizonyos jogfejlesztő tevékenység eredménye képen létrejövő bírói alkotás szabályozások elérték a legmagasabb legitímációs szintet is, azaz bekerültek a primer jogforrások körébe.

Megismerve az EKB jogértelmezési technikáit megállapítottam, hogy mindezek jogilag igazolhatóak. Itt fontos kiemelni azt a sajátos jogértelmezési technikát, amelyet az EKB tevékenysége során alkalmaz. Mindez cáfolja mindazok véleményét, akik a jogfejlesztő tevékenység igazolhatóságát kétségbe vonják.

Az álláspontom szerint az *effet utile* jogértelmezési módszer nem hágja át az EKB tevékenységéről szabályozó EKSZ 220.§-át. Kétségtelen, hogy sajátosnak tekinthető, de a sajátos mivolta még nem elegendő annak kimondására, hogy mindez a tevékenység nem legitim.

A korlátok tekintetében két támpontot találhatunk. Az egyik korlátnak tekinthető az EUSZ 220.§-ában foglalt jogalkotói szándék. Ennek értelmében amint az EKB tevékenysége nem tekinthető már olyan cselekedetnek, amelynek célja a jogrend védelme. Ha a Közösségi jog védelme érdekében szükség van arra, hogy jogfejlesztő tevékenységen keresztül az EKB sajátos bírói alkotás jogot hozzon létre, mindezt megteheti, hiszen nem ütközik a törvényalkotó szándékával.

Kérdésként merül fel természetesen, hogy a *jogrend védelmének* hol találjuk a határait. Elhatárolási metódusként a *valós jogvédelem* módszerét látom célravezetőnek.

A módszer lényege, hogy a *jogbiztonság* (ebben az értelemben a törvényhozó alkotás jog lehetősége legteljesebb értelemben történő megvalósulása), valamint az *adott esetre alkalmazható legigazságosabb döntés* kettős követelményének egyszerre feleljen meg. Ha a két alapelv (igazságosság-jogbiztonság) között optimális egyensúly alakul ki, akkor tekinthető az ítélezés valós jogvédelemnek.

Tehát akkor tekinthető, egy bírói alkotás jog a Közösségi jogon belül igazolhatóan dogmatikailag, amennyiben annak célja a *jogrend védelme*, valamint megfelel a *valós jogvédelem* követelményének. Jogdogmatikailag ennél többet nem mondhatunk a jogfejlesztő tevékenység határainról.

A dolgozatban kitértem arra a sajátos kommunikatív folyamatnak az elemzésére is, amely megelőz, végigkísér majd követ egy-egy bírósági ítéletet. Álláspontom szerint, bár ennek a folyamatnak valós jogi relevanciája vagy igazolhatósága nincsen, mégis ez biztosítja, hogy az EKB ne hagyja el a számára kijelölt utat, illetve amennyiben elhagyta akkor megfelelően visszatérjen rá.

A tagállam által magánszemélynek okozott kárért való felelősség az Európai Bíróság esetjogában

Havas Lóránt

jogász, V. évfolyam

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Várnay Ernő tanszékvezető egyetemi tanár

Munkám témája a közösségi jog megsértésével magánszemélyeknek okozott kárért való tagállami felelősség elve, annak megjelenése és alkalmazása az Európai Bíróság esetjogában, valamint az *Austria v Köbler* eset (C-224/01, *Köbler v Austria* Judgment of the Court of 30 September 2003).

Dolgozatom első részében egy egészen új közösségi jogi intézménynek, a tagállam közösségi jogsértéssel okozott kárért való felelősségének a fejlődését mutatom be. Az egyes esetek bemutatása során kiemelt figyelmet kaptak azok az esetek, amelyek mérföldkövet jelentenek a doktrína fejlődése során. Mindenekelőtt részletes bemutatásra kerül a *Frankovich* eset (C-6 & 9/90, *Frankovich and Bonifaci v Italy* [1991] ECR I-5357), amely mint a tagállami felelősség elvét megalapozó eset kerül be a tankönyvekbe. A fejlődés különböző lépcsőit megtestesítő más jogesetek is bemutatásra kerülnek (pl.: *Brasserie du Pêcheur*, *Hedley Lomas*, *Brinkmann*) a dolgozat ezen részében.

A dolgozat második része a már említett *Köbler* eset elemző bemutatását tartalmazza. A *Köbler* eset kapcsán hozott ítéletében mondta ki azt az Európai Bíróság, hogy a tagállami felelősség elve (a *Frankovich*-elv) alkalmazható a végső fokon eljáró tagállami bíróság közösségi jogot sértő döntése esetén is. A jogeset ezen dogmatikai nívó bevezetésével számos kritikai észrevételnek adott hangot, ezért az eset részletes bemutatásán túl a dolgozat második részében figyelmet fordítottam a már megjelent vélemények feldolgozására is.

A téma frissége és állandó változása nem ad okot arra, hogy dolgozatomat jelen formájában lezártnak tekintsem, terveim közt szerepel annak folyamatos fejlesztése.

Európai jog

1. **A vasúti teherszállítási üzletág piaci liberalizációja az Európai Unióban – I. Helyezett**
Koós Gábor, jogász, IV. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
2. **Az előzetes döntéshozatal – III. Helyezett**
Nyárádi Gabriella, jogász, IV. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
3. **A régiók szerepe az Európai Unióban**
Ságvári Ádám, jogász, V. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
4. **A magyar költségvetés készítésének és a készítés végrehajtásának változásai az európai uniós gyakorlat tükrében**
Ercsey Zsombor, jogász, V. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar
5. **A kereszténység szerepeltetésének kérdése az európai alkotmányban**
Kosztju Tamás, jogász, V. évfolyam
Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Jog- és Államtudományi Kar
6. **Alkotmányjog az európai unió tükrében**
Czompa Zoltán, jogász, végzett
Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
7. **Az Európai Unió regionális és támogatáspolitikája, kapcsolata Magyarországgal, különös tekintettel az észak-magyarországi régióra**
Juhász Ágnes, jogász, IV. évfolyam
Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
8. **Az Európai Unió alkotmányos szerződése**
Rácz Rita, jogász, III. évfolyam
Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
9. **Az Európai Unió és a fejlődő országok**
Soltész Kinga, jogász, IV. évfolyam
Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
10. **Az európai közigazgatási eljárás különös tekintettel az Európai Bizottság eljárására**
Vattay Éva, jogász, V. évfolyam
Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
11. **Az Európai Unió regionális támogatáspolitikája – II. Helyezett**
Csűrös Gabriella, jogász, V. évfolyam
Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
12. **Régiók Magyarországon és az EU-ban**
Veizer Yvette, jogász, V. évfolyam
Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
13. **Fogyasztóvédelem a közösségi és a magyar jogban**
Bodnár Eszter, jogász, IV. évfolyam – Csuhány Péter V. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

A vasúti teherszállítási üzletág piaci liberalizációja az Európai Unióban**Koós Gábor**

jogász, IV. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Berke Barna egyetemi adjunktus

Napjaink Európája komoly közlekedési gondokkal küzd. A megjelent közlemények szerint Európa fő közúti közlekedési vonalainak tekintélyes része, mintegy 7500 km forgalmi dugók miatt járhatatlan, a nagyobb európai reptereken a repülőgépek állandó jelleggel késéssel indulnak, miközben a városok légszennyezettségi adatai egyre romló tendenciát mutatnak, s a Közösség GDP-jének mind nagyobb hányadát kénytelen a közlekedés okozta káros hatások orvoslására költeni. Ezzel párhuzamosan szemmel látható a vasút térszűrése a szállítási szolgáltatások területén, holott mutatói alapján megoldást kínálhatna a fentebbi problémákra. Az Európai Bizottság álláspontja szerint ennek oka a szállítási piac struktúrájában, az interoperabilitás hiányában, a vasút versenyképtelenségében rejlik. Célul tűzte ki a tehát a vasút revitalkizálását, versenyképességének megteremtését. Ez a folyamat a 91/440/EK irányelvvel kezdődött, s a 2001-es irányelvcsomagot követően a második vasúti csomaggal teljesedett ki a teherszállítás terén 2004 áprilisában. Ez amellet, hogy megvalósulása esetén kedvező ökonomiai és ökológiai változásokat is eredményezhet jogi nézőpontból azért különösen érdekes, mert egy tradicionálisan a versenytől elzárt, tagállamonként nagyon eltérő feltételekkel és tulajdonságokkal rendelkező szolgáltatás nyílik meg nem csekély ellenállás ellenére.

Ahhoz, hogy a Bizottság elérje célját, s megvalósulhasson a szállítási szolgáltatás nyújtása versenyfeltételek mellett, fokozatos piacnyitásra volt szükség. Először meg kellett valósítani a korábbi természetes monopólium állami vállalatok piaci feltételekhez való alkalmazkodását. Piaci alapokra kellett helyezni ezen vállalatok szervezetét, vezetését, meg kell erősíteni finansiális helyzetüket és könyvelésében is független piaci elven működő vállalatokat kellett teremteni belőlük. Ahhoz, hogy ezek a társaságok valóban határokon átnyúló szolgáltatásokat nyújthassanak meg kellett teremteni a más tagállam infrastruktúrájához való hozzáférés lehetőségét. Ebből következően rendezni kellett az infrastruktúra-fennálló tulajdon és használati jogok kérdését, szabályozni kellett az infrastruktúra-kezelését, a pályahasználati jogosultságok elosztását, valamint ebből eredően a pályahasználatért felszámított díjak kérdését. Biztonsági okokból célszerű volt kialakítani egy egységes engedélyezési és felügyeleti rendszert. Ezen intézkedésekkel megteremtődött mind a nemzetközi, mind pedig a belföldi áruszállítás tekintetében a verseny elvi lehetősége.

Ezen kötelezettségek teljesítése (leszámítva a 2006-ig tartó átmeneti mentességi időszakot) már Magyarországot is terheli. A hazai vasút részaránya a szállítási szolgáltatások piacán jóval meghaladja az európai átlagot, a szolgáltatások alacsony színvonalából, a járműpark elavultságából adódóan azonban a magyar vasút mégsem képvisel igazán jelentős erőt, éppen ezért még fontosabb a lehető legkörültekintőbb felkészülés az új helyzetre.

A dolgozatomban ezt a folyamatot szertném a közösségi és magyar szabályozás tükrében, valamint esetenként ezek gyakorlati megvalósulását is vizsgálva áttekinteni különös tekintettel arra, hogy a szabályozás ténylegesen megteremtette-e a verseny lehetőségeit ebben a szektorban és az elméleti kereteken túl milyen következményei lehetnek ennek a piacnyitásnak.

Az előzetes döntéshozatal**Nyárádi Gabriella**

jogász, IV. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezetők: dr. Kiss Daisy egyetemi adjunktus, az ELTE tiszteletbeli tanára és
dr. Sántha Ágnes megbízott előadó

A dolgozat célja, hogy áttekintse az előzetes döntéshozatali eljárás azon lényeges kérdéseit, amelyek a tagállami bíróságok, a tagállami polgári eljárásjog szempontjából lényegesek. Az előzetes döntéshozatali eljárás egy közösségi jogi jogintézmény, amely az Európai Bíróság legfontosabb eszköze a közösségi jog egységességének biztosítására. Ahhoz, hogy az előzetes döntéshozatali eljárást a tagállami és így a magyar bíróságok megfelelően alkalmazzák, szükséges a közösségi joganyag és az Európai Bíróság esetjogának pontos ismerete, hiszen a közösségi jog a magyar jog szerves része. A dolgozat ezért elsőként az Európai Bíróság feladatát tekinti át, majd az előzetes döntéshozatali eljárás jogalapját adó közösségi jogforrásokkal foglalkozik. Az előzetes döntéshozatali eljárás kapcsán lényeges kérdés, hogy mely bíróságoknak van utalási kötelezettsége. Ez azért igen fontos, mert egy kérdés utalása azzal a következménnyel jár, hogy a közösségi jogot az Európai Bíróság értelmezi, értelmezését pedig a tagállami bíróság nem vitathatja. Amennyiben a tagállami bíróságnak kötelező a közösségi jog alapján kérdést utalnia, az alkalmazandó jog értelmezését az Európai Bíróság fogja elvégezni, amely a tagállami bíróságok döntési autonómiájának csorbításaként is felfogható. Ennek elkerülése érdekében a közösségi jogi szabályozás szerint a tagállami bíróságok maguk ítélik meg, hogy kötelesek-e előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezni. Szintén igen fontos kérdés annak áttekintése, hogy a magyar eljárásjog hogyan szabályozza ezt a területet, bár azt mindvégig szem előtt kell tartani, hogy nem lehet ellentétes a közösségi jog szabályaival, hiszen akkor nem alkalmazható. Mindazonáltal a közösségi jog a fellebbezés kérdéséről nem szól, ezért ezen a területen lehetőség van nemzeti szabályok kialakítására. Ezzel a lehetőséggel élt is a magyar jogalkotás, ezért e szabályok vizsgálata is igen fontos. Szintén érdekes kérdéseket vet fel az alapjogok kérdése az előzetes döntéshozatali eljárás kapcsán, hiszen ennek az eljárásnak a nem megfelelő alkalmazása, vagy esetlegesen a közösségi jog előírása ellenére való nem alkalmazása vagy alkalmazása lényeges jogsérelmet okozhat a peres feleknek. Amennyiben jogsérelem történt, fontos annak orvoslása, hiszen amennyiben ez nem történik meg, sérül a jogbiztonság követelménye. Az előzetes döntéshozatali eljárás kapcsán felmerülő alapjogok a peres tisztességes lefolytatásához való jog, illetve ennek részjogosítványai a törvényes bíróhoz való jog, az eljárás ésszerű időn belül történő befolyezésének követelménye. Ezen jogok feltétlenül tiszteletben tartandóak a magyar bíróságok számára. Így az Európai Emberi Jogok Egyezménye, az Európai Emberi Jogi Bíróság joggyakorlata, a magyar Alkotmány rendelkezései, a Polgári perrendtartás 2. §-a kötelezik e jogok tiszteletben tarására a magyar bíróságokat. E jogi előírások alkalmazásának mikéntje azonban nagy körültekintést igényel, hiszen a közösségi jog szupremáciájának elvét az Európai Unió tagállamai elfogadták. Végezetül szintén igen lényeges kérdés az előzetes döntéshozatali eljárás során hozott döntés kötelező ereje, valamint joghatása az alapjául szolgáló ügyön kívül. E kérdések tisztázása nélkülözhetetlen az előzetes döntéshozatali eljárás megfelelő alkalmazásához.

A régiók szerepe az Európai Unióban

Ságvári Ádám

jogász, V. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Papp Imre egyetemi adjunktus

Dolgozatom célja a szubnacionális közép szintek európai integrációs szerepének bemutatása. Tekintettel hazánk uniós csatlakozására és a magyarországi regionális reformtörekvésekre, fontos megvizsgálni a közösségben lezajlott változásokat, a szubnacionális entitások közösségi evolúcióját. Arra a kérdésre keresem a választ, hogy az új évezred Európai Uniójában milyen lehetőségekkel rendelkeznek a régiók – köztük a majdani, már nem pusztán tervezési-statisztikai magyar régiók – az érdekeik szupranacionális megjelenítésére.

A dolgozatban megpróbáltam a kezdetektől bemutatni azt a folyamatot – annak mind közösségi, mind tagállami oldaláról –, amely során a régiók az európai kormányzás tényezőivé váltak. A Római Szerződés regionális csíráitól a Maastrichti Szerződés újdonságain át az Unió alkotmány szerződéséig hosszú út vezetett. A régiók azonban vitathatatlanul egyre jelentősebb szerepet töltenek be az Európai Unióban. Bár azt fontos hangsúlyozni, hogy ez a szerep inkább a tagállamokon belül elért kedvező pozíció eredménye és kevésbé az Unió által felkínált szupranacionális részvételi lehetőség.

A magyar regionális reformtörekvések tükrében így érdemes megvizsgálni néhány fejlett szubnacionális közép szinttel rendelkező tagállamot, hogy a tagállami EU-politika befolyásolásának milyen formáit alakították ki. Emellett dolgozatomban megvizsgálom a régiók védőbástyáját, a szubszidiaritás elvét, illetve a közösségi döntéshozatalban történő részvétel kollektív módját, a Régiók Bizottságát és annak egyéni formáját, azaz a Miniszterek Tanácsában történő regionális részvételt.

A dolgozat jelentős hányadában külföldi, főként olasz szakirodalomra támaszkodik, amelyhez az Olaszországban töltött Erasmus-ösztöndíj során jutottam. Munkám során, konzulensemen kívül Cristiano Aliberti, az Università degli Studi Roma Tre egyetem összehasonlító közjog tanára is nagy segítségemre volt tanácsaival.

A magyar költségvetés készítésének és a készítés végrehajtásának változásai az európai uniós gyakorlat tükrében

Ercsey Zsombor

jogász szak V. évfolyam

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Szilovics Csaba PhD., MBA egyetemi docens

A kutatás alapvető célja annak meghatározása volt, hogy a magyar költségvetés és annak készítése hogyan változik hazánk európai uniós csatlakozásával. Ennek során Szerző megvizsgálta a Magyar Köztársaság számára támasztott európai uniós követelményeket – különös tekintettel a Maastrichti Szerződés konvergencia-kritériumaira, valamint a Stabilitási és Növekedési Paktumban (Egyezményben) foglaltakra –, jelesen, hogy ezek alapján hogyan módosul központi költségvetésünk készítésének rendje, illetve bevételi- és kiadási oldala, különös tekintettel a többi tagállam költségvetési helyzetére és fiskális politikájára, illetve a követelményeknek való megfelelés érdekében tett lépéseire.

A változások pontos meghatározásához elengedhetetlenül szükséges volt továbbá a tagállamok költségvetéssel kapcsolatos gyakorlatának – nevezetesen a tagállami költségvetések elfogadási rendjének, a különböző határidőknek, a kormányok és parlamentek szerepének, valamint az ellenőrzés megvalósítási és végrehajtási módozatainak – beható tanulmányozása.

A kereszténység szerepeltetésének kérdése az európai alkotmányban

Kosztju Tamás

jogász, V. évfolyam

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar

Témavezető: Dr. Szabó Marcel egyetemi docens

A dolgozat az európai alkotmány egyik legnagyobb visszhangot kiváltó kérdésével, a kereszténységnek az európai alkotmány preambulumban történő szerepeltetésével foglalkozik. Emellett bemutatja a kereszténység és Európa kapcsolatát, röviden kitér az állam és egyház elválasztásának kérdéskörére, s kitekintést nyújt az európai identitás kérdésére is.

Számos európai alkotmány preambulumát megvizsgálva arra a következtetésre jut, hogy a kereszténységre történő utalás egyáltalán nem elszigetelt jelenség az európai gyakorlatban, sőt számos sikeres és elismert európai nemzet alkotmányában szerepel valamilyen kereszténységre történő utalás.

A kereszténység és Európa kapcsolatának számos aspektusból történő megvizsgálása eredményeként bemutatásra kerül továbbá, hogy milyen fontos szerepet töltött be a kereszténység a közös európai értékek kialakításában, s hogy továbbra is jelentős szerep várhat a kereszténységre az európai integráció előmozdításában.

A skolasztika idején az európai egységnek három alapvető pillérét állapították meg: a görög természettudományt, a zsidó-keresztény kinyilatkoztatást, s a római jogot. Ebből kiindulva rámutat a dolgozat arra is, hogy Európa közös értékeinek írott formába öntése során a kereszténység szerepéről is meg kellett volna emlékeznünk, s a görög-római örökségre történő utalás mellett a kereszténységre is utalni kellett volna az európai alkotmányban.

A kereszténységnek az európai alkotmányban történő szerepeltetése mellett szóló érvként felhozásra kerül emellett, hogy Európa lakosságának túlnyomó többsége, mintegy kilencven százaléka keresztény vallásúnak vallja magát. Ugyan a szekularizációs tendenciák kétségbe vonhatják, hogy a magukat kereszténynek valló emberek valójában hívőknek számítanak-e, és valóban támogatták volna-e a kereszténység szerepeltetésére irányuló javaslatot, azonban a bemutatásra kerülő elméletek és vélemények rámutatnak ezen álláspont megkérdőjelezhetőségére is.

Végül kihangsúlyozásra kerül annak jelentősége is, hogy egy közös európai identitás kialakítása során mindenképpen szükség van olyan közös, egész Európát átfogó elemek megragadására, amelyek segíthetnek az európai társadalom önazonosságának megtalálásában. Ugyanis amint napjaink politikai eseményei – a bővítés körüli huzavonák, az intézményi kérdésekben való döntésképtelenség, s a közös külpolitikai fellépésre való képtelenség olyan jelentős kérdésekben, mint az iraki háború – is mutatják, rendkívül nagy szüksége lenne Európának olyan közös értékekre, elvekre és célokra, amelyekből kiindulva az európai államok egységes fellépését lehetne megvalósítani.

S ugyan Európa lényegét többek között kulturális, etnikai és vallási sokszínűsége adja, a pluralizmus határok nélkül történő elfogadása problémákat vet föl. Mert bár igaz, hogy az állam semlegessége a jogállamiság egyik alapfeltétele, a politikai közösség, melyből az alkotmány ered, korántsem semleges, hanem Európa egészét, történelmét és kultúráját tekintve részben keresztény is. S ennek elismeréseként mindenképpen szükséges lett volna a görög-római örökségre történő utalás mellett a kereszténységre is utalni az európai alkotmány preambulumban.

Alkotmányjog az európai unió tükrében

Czompa Zoltán

jogász, végzett

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Bragyova András egyetemi tanár

Jelen dolgozat arra tesz kísérletet, hogy bemutassa - a dolgozat szabta keretek között - miként viszonyul az alkotmányjogi és az uniós gondolkodásmód. Olyan régóta létező fogalmak, mint a szuverenitás, az alkotmány, illetve a jogrendszer kerülnek bemutatásra, egy másik perspektívában.

A dolgozat pillérei az alábbiak:

A dolgozat első része a közösségi jog, mint jogrendszer mibenlétét tárgyalja. Különös tekintettel annak önálló, sui generis mivoltával és a nemzeti jogrendszerekkel szembeni primátusával foglalkozik.

A dolgozat azon az állásponton van, hogy a jogforrási hierarchia szabálya nem érvényesül a nemzeti és a közösségi aktusok viszonylatában, a közösségi jog primátusát a jogrendszerek között kell alkalmazni.

A dolgozat második részében kerül bemutatásra a tagállamok, illetve a csatlakozó államok alkotmányaiában szabályozott felhatalmazó klauzula.

Mivel a felhatalmazó klauzulában az állam főhatalmának részét képező hatáskörök kerülnek átruházásra egy nemzetközi szervezetre, vagy konkrétan az Európai Unióra, a dolgozat ezzel kapcsolatban elemzés tárgyává teszi a szuverenitás mibenlétét, annak korlátozásának, csökkenésének kérdését.

A dolgozat harmadik része a Magyar Alkotmányban található felhatalmazó klauzulát, valamint a csatlakozással összefüggő egyéb kérdéseket tárgyalja.

A törvényjavaslatokon keresztül a dolgozat figyelemmel követi az Alkotmányba illesztett felhatalmazó klauzula tartalmának változásait, annak előkészítésével kapcsolatos előzményeket.

A csatlakozással összefüggésben kerül bemutatásra a Jogalkotási Törvény új koncepciója, az Alkotmánybíróság változó hatásköre, illetőleg a nemzetközi szerződések megkötésével kapcsolatos eljárás tervezett szabályai.

A dolgozat negyedik része az Európai Unió alapító szerződéseinek alkotmányos karakterét elemzi, valamint az Európai Unió Alkotmányos szerződésének tervezetét, különösen annak I. és IV. Részét teszi elemzés tárgyává.

**A dolgozat címe Az Európai Unió regionális és támogatáspolitikája, kapcsolata
Magyarországgal, különös tekintettel az észak-magyarországi régióra**

Juhász Ágnes

jogász, IV. évfolyam

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: dr. Asztalos Zsófia egyetemi tanársegéd

Az Európai Unió talán egyik fontos legfontosabb területe a regionális és támogatáspolitikája. Ide tartozik az egyes régiók kialakítása a Közösség tagállamain belül, azoknak NUTS-szintekre történő besorolása, valamint a regionális tanácsok megalakítása is. A támogatáspolitikája fő pilléreit egyrészt az egyes strukturális alapok, valamint a Kohéziós Alap, másrészt pedig a Közösségi Kezdeményezések képezik.

Mint ahogy 2004 májusától hazánk is az Európai Unió teljes jogú tagjává vált szükséges, hogy átlássuk a regionális és támogatáspolitikája rendszerét és tisztában legyünk az egyes lehetőségekkel.

Dolgozatom bevezetéssel indul, melyben Magyarország támogatásra jogosultságát és a regionális fejlesztések szükségességét foglalom össze. Ezt követően a dolgozat hat fejezetből áll:

1. Az Európai Unió regionális támogatáspolitikája, melyben a terület kialakulásának történetét tekinthetjük végig, valamint sor kerül a régió fogalmának tisztázására és Magyarország és a régiók helyzetének ismertetésére az egyes magyar régiók rövid jellemzésén keresztül.
2. A Strukturális és Kohéziós Alapok rendszere, mely fejezet általános jellemzést nyújt a különböző alapokról, s a működési alapelvek és a vonatkozó szabályozás ismertetése után az alapok specialitásait és magát a felhasználási mechanizmust tárgyalja.
3. A Közösségi Kezdeményezések című fejezet rövid történeti áttekintéssel egybekötve ismerteti a négy Közösségi Kezdeményezést, illetve azok típusait.
4. Az Előcsatlakozási Alapok, melyben a csatlakozni kívánó országoknak nyújtható támogatási típusok ismertetésére kerül sor kezdve az egyes prioritásoktól egészen a pályázati rendszerek jelenlegi állásáig.
5. A Nemzeti Fejlesztési Terv, mely a jelenlegi magyar rendszert mutatja be a terv öt operatív programján keresztül az egyes pályázati lehetőségek felsorolásával és rövid jellemzésével.
6. Összegzés, mely a bevezetésben feltett kérdésekre próbál választ adni.

Jelenleg az Előcsatlakozási Alapok végrehajtása még folyik ugyan, de a legfontosabb szerepet már a Nemzeti Fejlesztési Terv és az operatív programok keretében kiírt pályázatok töltik be. Az ipar, a mezőgazdaság, a környezetvédelem és számos más területen igényelhetnek az önkormányzatok, régiók és különböző jogi személyek támogatásokat, melyek segítenek hazánknak abban, hogy az elmaradott régiók közötti fejlődésbeli különbségek mérséklődjenek és Magyarország lassan felzárkózhasson az Európai Unió többi tagállama mellé.

Dolgozatom célja, hogy mivel a támogatáspolitikája számos lehetőséget biztosít a különböző fejlesztések kivitelezésére, az emberek ismerjék meg e rendszer hátterét és ne féljenek belevágni újabb és újabb beruházásokba, hiszen a haladás csak így biztosítható. Az igénybe vehető támogatások, melyek elnyerésére pályázati úton van lehetőség, alkalmasak arra, hogy egy hatékony és gyorsütemű fejlődés kezdődhessen el.

A dolgozat címe Az Európai Unió alkotmányos szerződése**Rácz Rita**

jogász, III. évfolyam

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Asztalos Zsófia egyetemi tanársegéd

A dolgozatom tárgyát képező „Szerződés egy Európai Alkotmány Létrehozásáról –Tervezet” egy olyan, megközelítőleg 330 oldalas dokumentum, melyet azért dolgoztak ki, hogy megfeleljen annak a holnap Európája által jelentett kihívásnak, amelyet a 25 tagállamot és 450 millió lakost számláló, demokratikus, átlátható, hatékony és az európai polgárok szolgálatában álló Európai Unió fogalma jelent.

Az Európai Unió állam-és kormányfői 2000 decemberében, Nizzában elfogadták a „Nyilatkozat Európa Jövőjéről” című dokumentumot, ezáltal is jelezve, hogy az európai integráció immár fejlődésének azon szintjére érkezett, amikor végig kell gondolni a továbblépés lehetséges útjait, célját és formáját. Egy évvel később, a belga elnökséget lezáró, 2001. decemberi laekeni értekezletén az Európai Tanács úgy döntött, hogy a következő Kormányközi Konferencia előkészítése érdekében egy Konventet hív össze, ami már a nevében is jelezte, hogy többről van szó egy újabb szerződésmódosításnál. Az Európai Konvent egy 16 hónapos munkafolyamat eredményeképpen elfogadott egy olyan alkotmánytervezetet, amely alkotmányos jellegénél fogva már önmagában véve is precedenst teremt a regionális integrációk történetében az egész világon. Az Európai Konvent azonban, mint az európai integráció történetében megjelenő teljesen új intézményi forma csak mint ajánlattevő szerv juthatott szerephez, s a hatályos Szerződések értelmében a Kormányközi Konferencia volt jogosult az Alkotmányos Szerződés elfogadására, mely aktusra végül 2004. június 18-án, Brüsszelben került sor. A dokumentum hivatalos aláírását 2004. október 29-én Rómában tartják meg. Egy sikeres ratifikációs folyamat esetén az Alkotmányos Szerződés 2006. november 1-jén léphet hatályba.

Az Alkotmányos Szerződés elfogadásához vezető út ismertetése, az Európai Konvent és az Alkotmányos Szerződés legfőbb sajátosságainak elemzése és értékelése mellett dolgozatom elsődleges céljai közé tartozik az is, hogy választ fogalmazzak meg az olyan nem is egyszerűen megválaszolható kérdésekre, mint például: Szüksége van-e Európának chartális alkotmányra, s ha igen miért?, Beszélhetünk-e a szó alkotmányjogi értelmében valódi alkotmányról, vagy jelen esetben az Alkotmányos Szerződésről, mint nemzetközi szerződésről kell-e beszélnünk?, Milyen mértékben teremt meg az Alkotmányos Szerződés az Unió föderális irányba történő fejlődésének lehetőségét? Az Alkotmányos Szerződés tervezetében megfogalmazott, jelentős intézményi, illetve döntéshozatali reformokat is elsősorban ez utóbbi kérdés fényében vizsgálom meg. Hangsúlyt kívántam helyezni továbbá annak a vizsgálatára is, hogy a jelenleg hatályos Szerződések és a nizzai-laekeni magasztos reformcélok fényében az Alkotmányos Szerződés rendelkezései mennyire tekinthetők revolútív illetve mennyire evolútív jellegű fejlődési folyamat eredményeinek, s a jövőre nézve milyen reális „Európa-modellek” fogalmazhatók meg jelenleg.

A dolgozat megírásához felhasználtam az Európai Unió hivatalos kiadványait, segítségül hívtam az e tárgyban általam legszélesebb körben feltárható hazai szakirodalmat, illetve egyes kérdések megválaszolásához külföldi szakértők írásait is igénybe véve, valamint az alkotmányozási folyamat figyelemmel kísérésével alakítottam ki saját véleményemet.

Bertie Ahern azt mondta: „Ez az az alkotmány, amelyre Európának szüksége van.” Annyi bizonyos, hogy egy igazán történelmi jelentőségű dokumentumról van szó, amely a politikai uniót is felölelő belső elmélyítésnek széles utat nyitva, 450 millió európai polgár életét befolyásolhatja joggal várt remény szerint a legkedvezőbbben.

Az Európai Unió és a fejlődő országok

Soltész Kinga

jogász, IV. évfolyam

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Asztalos Zsófia egyetemi tanársegéd

Az Európai Unió 2004. május 1-jén tíz új taggal gyarapodva immár huszonöt tagúvá fejlődött. Az integrációs folyamat során a világpolitika tekintélyes és meghatározó súlyú szereplőjévé vált, az Egyesült Államok és Japán mellett a világgazdaság fő irányítója és motorja. Mindemellett kiemelt értéként kezeli a demokráciát, az emberi jogokat és az állampolgárok biztonságát.

Ha a fejlődő országoknak nyújtott összes támogatást számba vesszük, akkor azt láthatjuk, hogy az EU igen jelentős erőfeszítéseket tesz a fejlődő országok támogatása terén. Jelenleg tagállamaival együtt a világ segélyeinek 47 százalékát, míg az USA 20 százalékát, Japán pedig 17,8 százalékát adja. Ugyanakkor az Európai Unió a legtöbb fejlődő országnak legfontosabb kereskedelmi partnere is egyben, a világ minden táján tevékenykedik. A nemzetközi felelősség tudatos vállalása, az európai szolidaritás eszményének fokozatos megjelenítése a fejlesztési politikában azzal a következménnyel is járt, hogy „kereskedelmi és gazdasági világhatalomként” való megjelenésén túl, az Európai Unió „humanitárius világhatalomként” jelenik meg a nemzetközi rendben.

Mi lehet az alapja az Európai Unió fejlődő országokkal kialakított kapcsolatainak? Lehet ez az alap a szolidaritás a kevésbé szerencsés országokkal szemben, vagy a vágy, hogy egy mindenki számára élhető, biztonságos, az emberi jogokat tiszteletben tartó, igazságos és boldog világ formálódjon az új évezredben, amelyhez elengedhetetlen a „fejlett” országok kötelezettségvállalása a „lemaradottakkal” szemben. Ez a kissé talán idealisztikus kép számos dokumentumban, nyilatkozatban megjelenik. Árnyaltabb megközelítésre, más, sokkal „prózaibb” szempontok (ilyen lehet például az Unió külpolitikai elismertségének megalapozása; gazdasági szerepének erősítése; védelmi, biztonságpolitikai szempontok; védekezés a bevándorlási hullámokkal szemben, stb.) vizsgálatára sarkall Jacques Santer, az Európai Bizottság egykori elnökének kijelentése: *„Európának mások az ambíciói és mások a feladatai minthogy csupán egy cserkészszövetség legyen. Nem hatalmas humanitárius ügynökség kívánunk lenni.”*

Amennyire változatos az Európai Unió fejlesztési politikájának megítélése, legalább annyira sokszínű a fejlesztési politika maga, amit egyes szerzők egyenesen „patchwork-politikának” titulálnak. A Római Szerződés aláírása óta létező kapcsolat az Európai Közösség és a Harmadik Világ között folyton változik, fejlődik; tartalmában, céljaiban, eszközeiben és intenzitásában éppúgy, mint területi hatályát tekintve. Emellett a különböző országokkal, országcsoportokkal kialakított kapcsolatok is igen sokszínűek, az együttműködés számos formája ismert. A fejlesztési együttműködést az Uniónak külső tevékenysége elveinek és célkitűzéseinek keretén belül kell folytatnia, és tekintettel kell lennie arra is, hogy az Unió és a tagállamok fejlesztési együttműködési politikái ki kell, hogy egészítsék egymást. Ezen túlmenően Európai Uniónak és tagállamainak teljesítenie kell mindazon kötelezettségeiket, és figyelembe kell vennie mindazokat a célkitűzéseket, amelyeket az ENSZ és egyéb nemzetközi szervezetek keretében elfogadtak.

A fejlődő országok és az Európai Unió kapcsolata tehát számos érdekes kérdést vet fel. A magyar szakirodalom azonban nem foglalkozik vele kellő súllyal, noha mind az Európai Unió külső tevékenységében, mind az Unió költségvetésében elfoglalt helye indokolná azt. Ezért választottam kutatásom tárgyául ezt a témát. Dolgozatom célja az Európai Unió és a Harmadik Világ kapcsolatának feltérképezése történeti és intézményi aspektusból, valamint az Európai Unió fejlesztési politikájának részletes elemzése, különös tekintettel a legújabb reformfolyamatokra és az aláírás előtt álló Alkotmányos Szerződés e területet érintő rendelkezéseire.

Az európai közigazgatási eljárás különös tekintettel az Európai Bizottság eljárására

Vattay Éva

jogász, V. évfolyam

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Torma András tanszékvezető egyetemi tanár

Dolgozatom az európai közigazgatási eljárással, annak is a legmeghatározóbb résztvevőjével, az Európai Bizottsággal foglalkozik.

Ahhoz, hogy megértsük az európai közigazgatási eljárás lényegét, látni kell, hogy az Európai Unió közigazgatásának működése jelentős mértékben eltér a nemzeti közigazgatásoktól. Az európai közigazgatás egy sajátos információs-, döntési- és ellenőrzési együttműködésként fogható fel, magában foglalva a Közösség közigazgatási „egységeit”, és a tagállamok közigazgatását egyaránt.

Az európai közigazgatási jog rendeltetése, hogy meghatározza az intézményi szerkezetet, létrehozza a Közösség közigazgatását, és egyúttal biztosítsa azt a tagállamok ellenállásával szemben. Ennek megvalósításában az Európai Bizottság tölti be a legfontosabb szerepet. Tény, hogy az integráció sikeres fenntartása érdekében számos kötelezettség terheli a tagállamokat, és habár az államok önként léptek be a közösségbe, ez még korántsem jelenti azt, hogy egyetértéssel minden egyes rájuk háruló teherrel. Teljesen normális reakció, hogy olykor a meglehetősen nehezen teljesíthető terhektől szabadulni próbálnak, vagy legalábbis önkényesen meghosszabbítják a teljesítési határidőt. Mivel azonban az integráció a közös cél elérése érdekében jött létre, ezért ennek megvalósítása az elsődleges, amit pedig az Alapszerződésekben foglalt sajátos eljárások hivatottak biztosítani. Ennek a kontrollmechanizmusnak a központi szereplője a Bizottság.

A dolgozatban azt kívánom bemutatni, hogy az összeurópai érdekeket képviselő Bizottság hogyan és milyen eszközök segítségével tud eredményesen eljárni akár a tagállamok közösségi jogsértéseivel szemben, akár a gazdaság ellenőrzése során. Míg a tagállamok közösségi jogsértésével szemben alkalmazott eljárás szabályozása (RSZ 226. cikk) viszonylagos állandóságot mutat, addig a gazdaság ellenőrzése során a speciális adminisztratív eljárásokra vonatkozó jogi normák gyakrabban módosulnak, változnak. Ez utóbbi eljárások közül különösen érdemesnek tartom megvizsgálni a Szerződés 81. és 82. cikkének - nem véletlenül a tíz új tagállam egyidejű csatlakozásának napján - 2004. május 1-jén hatályba lépett új végrehajtási rendeletét

Az Európai Unió regionális támogatáspolitikája

Csűrös Gabriella

jogász, V. évfolyam

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Horváth M. Tamás egyetemi tanár

Az Európai Unió alapvetően gazdaság orientált szervezet, azonban hogy a Szerződésben kitzűzött célok az alacsonyabb gazdasági mutatókkal rendelkező államok csatlakozásával továbbra is elérhetővé váljanak a tagállamok közötti fejlettségbeli különbségek csökkentése, a gazdasági, szociális kohézió erősítése a korábbiaknál jelentősebb kihívás elé állítja a Közösséget.

Kutatásom célja feltárni, hogy a Közösség, illetve ezen belül a regionális politika a fejlődési nehézségek kezelésére milyen szervezeti, működési, pénzügyi mechanizmust alkalmaz, továbbá hogy hogyan reagál a strukturális problémákkal küzdő régiók növekvő támogatások iránti igényeire.

E kérdések megválaszolásához nélkülözhetetlen a regionális politika kialakulásának, fokozatos térnyerésének vizsgálata, szabályozási, intézményi aspektusainak pontos ismerete, valamint a regionális politika keretében nyújtott támogatások elosztási rendszerének tanulmányozása, sajátosságainak meghatározása. A regionális politika intézményeinek vizsgálatánál ezek specifikumaira, és a költségvetésből való részesedés mértékének, arányának meghatározására különösen nagy figyelmet fordítottam.

Kutatásaim elvezettek annak felismeréséhez, hogy egy újfajta támogatáspolitikai jelei rajzolódni ki a Közösségben. Az agrártámogatások korábbi hegemoniáját (a költségvetési kiadások 80%-át vonták el) a regionális politika nemcsak hogy megtörte, hanem a 2000-2006-os költségvetési periódusra közel azonos támogatottsági arányt is elért. Ahhoz, hogy a Közös Agrárpolitika versenyképesebb, kevésbé piactorzító hatású legyen, véleményem szerint további reformok szükségesek. Így nélkülözhetetlen az intervenciós árak radikális csökkentése, a közvetlen támogatások rendszerének előtérbe kerülése, az agrártámogatások komplexebb kritériumrendszer alapján történő elosztása, a második pillér, azaz a vidékfejlesztési politika erősítése, valamint az, hogy magának a mezőgazdasági politikának a közös költségvetésből való részesedése tovább csökkenjen a regionális politika javára.

A regionális támogatáspolitikával szemben támasztott legfontosabb követelmények a jövőben álláspontom szerint az alábbiak: a támogatások koncentrációja, összetettebb szempontok alapján történő allokációja, továbbá a végrehajtási mechanizmusnak és a pénzügyi folyamatoknak a szigorúbb ellenőrzése.

A támogatáspolitikai átalakulásának harmadik aspektusát pedig az adja, hogy a pályázati, programozási rendszer alapján elnyerhető vidékfejlesztési támogatások egyre szélesebb körben történő alkalmazása, és a regionális politika kiszélesítése, mely az új tagállamok csatlakozásával csak tovább fokozódik, a pályázati mechanizmus további térnyerését vonja maga után!

Régiók Magyarországon és az EU-ban

Veizer Yvette

jogász, V. évfolyam

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Balázs István egyetemi docens, Dr. Szabó Anita egyetemi tanársegéd

Az európai uniós csatlakozásra való intenzív felkészülés keretében a közigazgatás reformléptékű modernizálása is kiemelt jelentőséggel bír.

Az uniós csatlakozás új feladatokat jelent, olyan új teendőket, melyeket a nemzeti közigazgatásnak végre kell hajtania. Ahhoz, hogy uniós tagállamként képesek legyünk az Unió fejlesztésre szánt támogatásainak fogadására szükség van strukturális és kohéziós alapok elosztása érdekében a regionális szerkezet kiépítésére. Ez pedig szerkezeti átalakításokat jelent.

A rendszerváltás óta minden kormány célul tűzte ki a magyar közigazgatás átalakítását, az önkormányzati feladatok és hatáskörök reformját. E folyamatban elsődleges a helyi autonómia megerősítése, valamint a regionális önkormányzat létrehozása és a közigazgatás regionális pályára történő állítása.

Dolgozatomban igyekeztem átfogó képet adni, a mai, aktuális helyzetről és a közeljövőben bekövetkező változásokról, illetve azoknak lehetséges irányairól.

Munkámat több részre osztottam. Az első részben szót ejtettem az EU és a nemzeti közigazgatás kapcsolatáról, a közigazgatás nemzeti és közösségi értelmezéséről.

A második részben a regionalizmusról, annak kialakulásáról írtam, valamint arról, hogyan működik más már, valamint a még nem Uniós országokban. A regionális politika fontossága miatt törekedtem mind a Közösség, mind a Magyarország szempontjából bemutatni azt.

Az Európai Unió tagállamainak középszintjeit vizsgálva megállapítható, hogy a régióknak két típusa létezik: az egyik a tervezési-statisztikai régió, míg a másik a közigazgatási régió. Ezért bemutattam a tervezési-statisztikai régiókat és létrehozásának okait. Végezetül a magyar régiók lehetőségeiről, a regionális közigazgatás, regionális államigazgatás, valamint a regionális önkormányzatok kialakításának esetleges módjairól írtam.

Fogyasztóvédelem a közösségi és a magyar jogban

Bodnár Eszter– Csuhány Péter

jogász, IV. évfolyam – V. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Kende Tamás egyetemi adjunktus

A XX. század második felének társadalomtudományi gondolkodását szinte minden tudományágban megérintette a *fogyasztóvédelem eszméje*. Ehhez az a felismerés vezetett, hogy a piaci viszonyok összetettebbé válása során a szerződő felek közötti egyensúlyi viszony megbomlott, mégpedig a fogyasztó hátrányára. A fogyasztó különösen a tömegfogyasztásra szánt áruk piacán került kiszolgáltatott helyzetbe, mivel nincsen elegendő információja ahhoz, hogy a közel azonos rendeltetésű fogyasztási cikkek közötti választás, illetve a szerződéskötési eljárás során az érdekeinek leginkább megfelelő döntést hozzon.

Ezen okok miatt a jogtudományban is meghatározóvá vált az a nézet, miszerint a gyengébb piaci szereplő helyzetét jogi eszközökkel meg kell erősíteni a kereskedővel szemben.

A dolgozatban ezekkel a jogi eszközökkel foglalkozunk úgy, hogy először áttekintést nyújtunk a *közösségi*, majd a *magyar fogyasztóvédelmi szabályozásról*. Ennek során rövid történeti bevezető után a szabályozást jogforrási szintek szerint taglaljuk. Ezt követően pedig az egyes közösségi irányelvek tárgyköreit követve, a teljesség igénye nélkül bemutatjuk a *fogyasztóvédelem* - általunk legfontosabbnak tartott - *területeit*, a vonatkozó közösségi és magyar jogszabályok tükrében, különös tekintettel a két joganyag közötti eltérésekre. Így foglalkozunk a fogyasztói szerződések tisztességtelen feltételeivel, a termékfelelősséggel, a fogyasztói adásvétellel, a házaló kereskedelemmel, a távollévők között létrejött szerződésekkel, a termékbiztonsággal és a reklámszabályokkal. Végül bemutatjuk a fogyasztói jogok érvényesítésének alternatív módjait.

A dolgozat *végkövetkeztetése*, hogy az elmúlt másfél évtizedben lezajlott jogharmonizációs folyamat során megtörtént a megkívánt közösségi jogszabályok átültetése a magyar jogrendszerbe, de véleményünk szerint nem engedhető meg, hogy a fogyasztóvédelmi szabályozást késznek tekintsük, hanem azt - a tapasztalatok figyelembe vételével - folyamatosan tökéletesítenünk kell. Ehhez a munkához fogalmazunk meg dolgozatunkban néhány de lege ferenda javaslatot.

Jog- és állambölcselet I. (Jogelmélet)

1. **Társadalmi igazságosság és a Polgári Törvénykönyv egyes rendelkezései – III. Helyezett**
Szerletics Antal, jogász, V. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
2. **Jogi túlszabályozottság és a dereguláció általános elmélete – II. Helyezett**
Baranyi Bertold, jogász, V. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
3. **A feminista mozgalom és a feminista jogelmélet kialakulása és jellemzői**
Téglási András, jogász, IV. évfolyam
Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
4. **A nyelv, mint manipulációs eszköz a politikában**
Varga Zita, jogász, III. évfolyam
Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
5. **Szabályok és erkölcsi megfontolások bírói döntést meghatározó szerepe – I. Helyezett**
Ficsor Krisztina, jogász, IV. évfolyam
Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
6. **A jogi moralizmus mint szabadságkorlátozó elv a modern politikai filozófiában**
Hidasi Viktória, jogász, IV. évfolyam
Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
7. **Statikus és dinamikus jogszemlélet A Nyugat alkonyában**
Novák Zoltán jogász, III. évfolyam
Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Társadalmi igazságosság és a Polgári Törvénykönyv egyes rendelkezései**Szerletics Antal**

jogász, V. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Szilágyi Péter tanszékvezető egyetemi tanár

Az igazságosság a jogrendszerek legfontosabb erénye. Ez fejeződik ki a természetjog "lex iniusta non est lex" szabályában. Bár a pozitívizmus meggyengítette ezt a szemléletet és az igazságosságot egyszerű jogszerűségekre redukálta, a törvények szellemében hívő jogászok nem adták fel a reményt, hogy egy olyan elvet találjanak, ami alapján egy méltányos jogrendszer építhető. A modern politikai filozófia megújítójának, John Rawlsnak a munkássága kísérlet a társadalmi intézmények igazságos felépítésére. Dolgozatomban bemutatom az igazságossággal kapcsolatos modern elméleteket, majd megpróbálom megvizsgálni ezek gyakorlati megvalósulását hatályos magánjogi rendszerünkben. A feladat nem egyszerű, hiszen a jogszabályok nem absztrakt elméleteket követve jönnek létre, mégis úgy tűnik, hogy a polgári jog bizonyos részei implicit módon visszatükrözik az elméletek követelményeit.

A dolgozatom két fejezetből áll. Az első fejezetben – a klasszikus arisztotelészi felosztást követve – külön vizsgálom a *disztributív* és a *reparatív* igazságosságról alkotott elképzeléseket. Elsőként az utilitarizmussal foglalkozom, amely az igazságosságot lényegében a hasznosság fogalmával azonosítja. Minden olyan társadalmi rendet igazságosnak tart, ami a tagok összhasznát maximalizálja. Ezután az utilitarizmus legfontosabb alternatíváját, a jóval szolidárisabb rawlsi elméletet tárgyalom. A rawlsi igazságosság két alapelve közül az első alapelvnek közvetlen jelentősége van a jogrendszerek felépítésénél, míg a második, a javak igazságos elosztását megvalósító alapelv inkább közvetett módon érvényesül. A disztributív igazságosság kérdéskörén belül kitérek még Rawls legjelentősebb kritikusanak, John C. Harsányinak illetve Robert Nozicknak a munkásságára. A *reparatív igazságosság* elemzését összekapcsolom a deliktuális felelősség szabályozásának kérdésével, hiszen a reparáció a kártérítési jog alapvető jellemzője. A játékelmélet segítségével összehasonlítom a különböző felelősségi rendszereket és értékelem a magyar szabályozást. A második fejezet a Ptk. egyes rendelkezéseit vizsgálja. Az elemzés elsősorban utilitarista szemszögű, de látni fogjuk, hogy bizonyos jogintézmények a maximin-elv szabályait követik. Ebben a fejezetben külön alfejezetet alkot a tulajdonjog, a kötelmi jog és a bevezető rendelkezések csoportja. A Ptk. normái közül a teljesség igénye nélkül, csak a fontosabbnak vélt szabályokkal foglalkozom, hiszen a legtöbb polgári jogi norma technikai jellegű és nem feltétlenül rendelkezik jog- vagy társadalompolitikai vonatkozással.

Jogi túlszabályozottság és a dereguláció általános elmélete

Baranyi Bertold

jogász, V. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Papp Imre egyetemi adjunktus

A jogállamiság alapvető sajátossága a jogi szabályozás érték követelményeinek – így elsősorban a jogbiztonságnak – a következetes megvalósítása. A jogbiztonság a jogállamiságnak olyan formális követelménye, amely kitüntetett szerepet játszik a modern demokratikus rendszerekben. A jogbiztonság a jogi szabályozás olyan koherens rendszerét követeli meg, amely a címzettek és jogalkalmazók számára világos, következetes és kiszámítható. Annak, hogy e követelmények nem érvényesülnek megfelelően valamely jogrendszerben a fő forrását a jogi túlszabályozottság vagy dinamizmusában a jogi túlszabályozás jelenségében ragadhatjuk meg.

Tanulmányom a jogi túlszabályozottság általános jellemzőire és konkrét megnyilvánulásaira alapozva vázolja fel a jogi túlszabályozottság mérséklésének a jogalkotó kezében összpontosuló leghatékonyabb eszközét, a deregulációt.

A dolgozat szerkezete annak módszerét követi, így először általában a jogi túlszabályozottság fogalmát, annak legfőbb gyökereit vizsgálja, majd a dereguláció módszertanának és dinamikájának általános elméletét igyekszik körülhatárolni a korábban feltárt lehetséges anomáliák alapján. Ily módon a dolgozat két egymással „szemben álló” része, egymáshoz szorosan kapcsolódva keresi magát a problémát, annak forrásait és megoldásait is.

A dereguláció fogalmának, módszertanának és dinamikájának vizsgálata során elsősorban e rendkívül gyakorlatias tevékenység elméleti kereteit kívántam megadni. A módszertan vizsgálata során – a hatályosuló normatartalmat érdemben nem befolyásoló – technikai dereguláció konkrét módszereit és elveit, míg az érdemi deregulációnak – annak jellegéből adódóan – csupán általános szempontjait és irányvonalait vázolom. A dereguláció dinamikájának elemzése arra irányul, hogy az eltérő modellek integrálásával bemutassam e tevékenység hatékony rendszerét.

A dereguláció továbbfejlesztésének irányjaival, eszközeivel, annak a jogalkotásra vonatkozó szabályozásban megteremtendő feltételeivel foglalkozó záró fejezet egyben program is, amely igyekszik ráirányítani a figyelmet erre a kevésbé ismert és elismert területére a jogfejlesztésnek.

A feminista mozgalom és a feminista jogelmélet kialakulása és jellemzői**Téglási András**

jogász, IV. évfolyam

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Pokol Béla tanszékvezető egyetemi tanár,

Dr. Tóth Zoltán egyetemi tanársegéd

A kutatás célja, tárgya: Kutatásom tárgya elsősorban a feminizmus, mint mozgalom, valamint a feminista jogelmélet. Emellett csak érintőlegesen tudok kitérni egyéb nemzetközi nőmozgalmakra. Kutatásaim célja a feminizmus kialakulásának és fejlődésének, valamint a feminista jogelmélet főbb jellemvonásainak, negatívumainak megismerése és jogelméleti bemutatása. A témaválasztásomat az indokolta, hogy véleményem szerint Magyarországon elsősorban az elmúlt ötven év feminizmust megvető, elutasító szemléletének köszönhetően ennek az irányzatnak és általában a nőmozgalmaknak csak a negatívumai jutottak el az emberekhez, már ha egyáltalán eljutottak hozzájuk. A rendszerváltás sem hozott e téren igazi változást, ezért célom az azóta is – meglehetősen méltánytalanul – elhanyagolt feminista mozgalom népszerűsítése, természetesen a józan ész keretein belül, ezért dolgozatomban megpróbálok rávilágítani a radikális feminizmus túlkapásaira is. Mindenképpen olyan jogelméleti jellegű témát igyekeztem választani, amellyel eddig még – legjobb tudomásom szerint - nem igen foglalkoztak ilyen és ehhez hasonló fórumokon, és terjedelemben.

Az alkalmazott módszer: A dolgozatom elkészítéséhez szükséges forrásokat, tanulmányokat könyvtárakból (elsősorban az Országgyűlési Könyvtárból) valamint az Internetről gyűjtöttem. Angol és német nyelvű esszét is tanulmányoztam, magam fordítottam. A személyes konzultációk során olyan többletinformációkhoz jutottam hozzá, amelyeket publikációkban nem sikerült megtalálnom. Így többek között egyetemünkön is tanító Nagyné Szegvári Katalin és Pokol Béla is több személyes megjegyzéssel, tapasztalattal gazdagította munkámat.

Eredmények, következtetések: Kutatásaim eredményeként sikerült a dolgozat első részében – még ha csak vázlatosan is - ismertetnem a feminizmus kialakulását, az azokhoz szorosan kapcsolódó – és elsősorban nemzetközi – nőmozgalmakkal egyetemben. A tanulmány második fele kifejezetten jogelméleti jellegű, amelynek során sikerült rávilágítanom a feminizmus túlkapásaira is, amelyek valószínűleg nagymértékben hozzájárultak a mozgalom hazánkban való elterjedésének elmaradásához. Úgy gondolom, hogy meg tudtam valósítani eredeti célkitűzésemet, és egy tárgyilagos, kiegyensúlyozott tényanyagot tártam az olvasók elé a feminizmussal kapcsolatban, - legalábbis a történeti rész tekintetében mindenképpen. A jogelméleti rész esetében viszont a tényszerű bemutatást követően a radikális feminizmushoz fűzött kritikákat is ismertetem a dolgozat befejező részében, éreztetvén, hogy a feminista jogelmélet túlkapásait már én sem tartom tolerálhatónak. Semmiképp sem szeretném tehát, hogy dolgozatomat úgy tekintsék, mint a radikális feminizmus propagandájának egyik zászlóvivője, pusztán fel szerettem volna hívni a figyelmet e mozgalom történelmi hátterére, eredményeire, hasznosságára (amelyek a dolgozathoz kitűnően is vitathatatlanok) és persze – nem utolsósorban – negatívumaira, szélsőségeire.

A nyelv, mint manipulációs eszköz a politikában

Varga Zita

jogász, III. évfolyam

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Révész Béla tudományos munkatárs

Dolgozatom célja annak a vizsgálata, hogy hogyan teremődik a politika a mindennapi nyelvhasználat során, illetve hogy e folyamat kapcsán miként alakul ki a hétköznapi emberben, a választópolgárban a politikai identitás, valamint egy adott döntés meghozatalakor – például népszavazás kapcsán – a konkrét alternatíva kiválasztása. Ehhez a befolyásolás folyamatának, és egyes fajtáinak (meggyőzés és manipuláció) elemzését hívom segítségül. A meggyőzést és a manipulációt egymástól elkülönítve használom. A különbség alapja, hogy a meggyőzést egy olyan folyamatnak vélem, melyben a részt vevő felek tisztában vannak vele, hogy itt egyes nézetek elfogadása mellett érvelnek, hagynak időt a megfontolásra, a kérdések feltevésére. Nem csupán a befolyásoló fél ismeri a kommunikáció célját, a meggyőzni kívánt személy részvétele is tudatos a konkrét helyzetben.

A manipuláció ezzel szemben úgy működik, hogy a manipulálni kívánt személy nem érzékeli, hogy ő most egy manipulációs szituációba került, így nem is sejtethi a befolyásolás célját, ám ha a manipuláció sikeres, akkor az alany a manipuláló szándékainak megfelelően jár el, reagál, válaszol, választ nézetet. A manipuláció eszköztára igen gazdag, ebből a nyelv használata csupán az egyik. A nyelv alaptermészeténél fogva szemben áll a manipulációval, hiszen az emberi gondolkodás eredményei a nyelven keresztül fejeződnek ki, érvekkel alátámasztva. A manipuláció viszont nem érvelni, hanem hatni akar, ráadásul 'láthatatlanul'. A kettő kapcsolatának vizsgálatára törekszem.

A politika igen széles területet ölel fel, a dolgozat ezen belül a meggyőzés és a manipuláció hatását vizsgálja a jogalkotásra és a jogrendszerre. A jog fogalma itt a politika tartományához szorosan kapcsolódva, az erkölcsi szféra által erőteljesen áthatva jelenik meg. A morális meggyőződés kialakulása az egyes emberekben szocializálódás eredménye. Kitekintve a legszűkebb környezetünkből, kik és hogy határozzák meg a képünket a világról, az egyes kérdésekről? Honnan merítjük véleményeink, állásfoglalásaink alapját, amely egy esetleges kodifikálás után behatárolja, szabályozza életünket? Hogyan alakul ki 'köz' véleménye? Erre próbál a dolgozat egy lehetséges választ adni a sok közül.

Szabályok és erkölcsi megfontolások bírói döntést meghatározó szerepe**Ficsor Krisztina**

jogász, IV. évfolyam

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Bódig Mátyás egyetemi docens

Dolgozatom témája ítélkezéseméleti vizsgálódásokat foglal magába: azzal a sokat vitatott problémával foglalkozom, hogy a bíró milyen indokokkal támaszthatja alá döntését. Kizárólag szabályok, vagy erkölcsi érvek, megfontolások is szerepelhetnek-e döntést alátámasztó indokként?

A kutatás célja tehát az, hogy választ találjak a fent megfogalmazott kérdésre. Azt a bírókkal szemben fennálló követelményt tettem vizsgálat tárgyává, mely szerint a bíró zárjon ki minden döntést befolyásoló szubjektív tényezőt, és kizárólag szabályt alkalmazzon döntése alátámasztásául. Megpróbáltam e követelmény abszolút jellegét megingatni, és érvelni amellett, hogy nem tartható fenn feltétlen érvénnyel.

Ennek érdekében három fő irányból kezdtem el a vizsgálódást, és sorra vettem a szabály alapú döntéshozatal és morális érvelés melletti érveket, valamint ellenérveket. A politikai filozófiai megközelítésben a szabály alapú döntéshozatal mellett felléphetünk a jog autoritásigényének problémájával és a joguralom egy bizonyos felfogásának elvárásaival. Utóbbival szemben Ronald Dworkin elmélete alapján védekezhetünk eredményesen, aki a politikai döntéshozatal előnyei mellett tör lándzsát. A jogi realizmus képviselői, köztük Duncan Kennedy is, sajátos képet alkottak a jogról, a szabály alapú döntéshozatal lehetetlenségét hangsúlyozva. Ezek az elméletek nem adják megfelelő magyarázatát a bírói tevékenységnek. A szabályelméleti részben a szabályok jogrendszerben betöltendő jelentőségét elemeztem, továbbá a szabályok nyitott szövedékének hangsúlyozására törekedtem, mert erre épül a dolgozat további része, mely a téma gerincét képezi, ez pedig Dworkin és Frederick Schauer fentiekben megfogalmazott problémára adott válasza. Jelentőségük abban áll, hogy mindketten megengedik az erkölcsi érvelés bírói döntésbe emelését, viszont Dworkinnál ez úgy jelentkezik, hogy a jogot interpretív fogalomnak tekinti, a bírói döntéseknek a jogot a politikai moralitás szempontjából kell a legjobb színben feltüntetnie. Schauer kitüntetett szerepet szán a szabályoknak az érvelésben, így elmélete Dworkin-kritikaként nyilvánul meg. Azonban Dworkin felfogását hibásan közelíti meg. Arról is számot kell adni, hogy ha morális szempontokat is beemelünk a jogi érvelésbe, milyen szempontok alapján védjük meg az erkölcsi szubjektivisták támadásától. Erre pedig az erkölcsi objektivizmus egy Dworkin által is képviselt formája ad választ. Ha pedig elfogadtuk a morális érvelés helyességét, úgy tarthatjuk fenn a mellette szóló érveket, ha behelyezzük a megfelelő ítélkezéseméleti keretbe, ez az argumentatív módszer.

A végkövetkeztetésben látható, hogy vannak olyan esetek, amikor nem igazolható a szabályok bírók általi mechanikus alkalmazása, nem lehetséges minden esetben a szabály mechanikus alkalmazása mellett szóló érvek szigorú elvárásainak eleget tenni. Azonban ez a hozzáállás nem jelenti a szabály alapú döntéshozatal teljes elutasítását, csak arra szerettem volna rámutatni, hogy nem mindig vezethet helyes eredményre, ha a szabályokat vakon követve hozza meg a bíró a döntését. Nem tudtam határozottan állást foglalni Dworkin és Schauer elméletével kapcsolatban. Úgy gondolom, mindkét szerző szolgál helyes meglátásokkal a bírói tevékenységgel összefüggésben, mindketten rámutattak az erkölcsi megfontolások jogi érvelésben megjelenő fontos szerepére.

A jogi moralizmus mint szabadságkorlátozó elv a modern politikai filozófiában**Hidasi Viktória**

jogász, IV. évfolyam

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Györfi Tamás egyetemi docens

Dolgozatom témája a jogi moralizmus megítélése a modern politikai filozófiában. Arra törekedtem, hogy választ találjak, igazolható-e az elmélet, mely szerint az erkölcstelen cselekedeteket az állam köteles - akár a büntetőjog eszközeivel - tiltani akkor is, ha közvetlenül nem okoz kárt senkinek.

Célom az volt, hogy két szinten tisztázzam ezt a kérdést: egyrészt a jogi moralizmus és a kommunitarizmus viszonyának megértésén keresztül világossá igyekeztem tenni ennek az irányzatnak a politikai filozófiában betöltött helyzetét; másrészt a jogi moralizmus két legfontosabb képviselőjének és a három kritikusának elméleteit összevetve gyakorlati választ próbáltam adni, az emberi magatartás milyen korlátozási lehetőségei rajzolódtak ki az elmúlt évtizedekben. E kérdésfeltevések egyben ki is jelölték a kutatás módszerét, melyben az elemzés, valamint az érvek és ellenérvek ütköztetése dominál.

A következőkre jutottam. Úgy gondolom, hogy a közösségelvűség lényege az a versengő antropológia, amely a közösség fontosságát hangsúlyozza az egyénnel szemben, de abban a gyenge értelemben, hogy az egyén a közös cselekvés sajátos minősége miatt csak a társadalomba ágyazottan fogható fel, attól elszakítva nem. Charles Taylornál ez az általa hólizmusnak nevezett állítás - az ontológia szintje. Amellett érveltem, hogy nem következik kényszerítő erővel a kommunitarizmusból, hogy a vallás vagy a szexuális orientáció kérdéseiben az államnak állást kellene foglalnia, így a jogi moralista pozíció pusztán az egyik gyakorlati válaszlehetőség. Lord Patrick Devlin - Joel Feinberg nyomán - nem tiszta [impure] moralistának tartom, mivel az erkölcstelen cselekedetek büntetését azért tekinti indokoltnak, mert veszélyezteti a társadalom integritását. Elismeri a társadalom morális ítéletalkotási jogát, és hogy azt az állam fennmaradása érdekében kikényszerítheti, mivel szerinte a társadalmat a közös erkölcs kötelei alkotják. James F. Stephen szerint nem szükséges, hogy legyen akár csak közvetett káros hatása is az erkölcstelenségnek, egyszerűen mint önmagában véve rosszat meg kell akadályozni; ezt neveztem tiszta [pure] moralizmusnak. A liberális szerzők másként látják. H. L. A. Hart teret engedne az erkölcs kikényszerítésének, de két jelentős eltéréssel: ő a minden társadalom számára hasznos erkölcs egy részének kikényszerítését tartaná indokoltnak, és az általa kikényszerítendő erkölcsi állítások a helyes elveit, és nem az állam jó életre vonatkozó felfogását tartalmazzák. A jogi beavatkozás határvonalát a kár-elv és a megbotránkoztatás elve húzza meg. Ronald Dworkin elmélete az erkölcsök kikényszerítésének egy igen szűk lehetőségét ajánlja („megkülönböztető értelemben vett” erkölcsiség), kizárólag azokat a közösen vallott elveket találja alkalmasnak erre a célra, melyek az erkölcsi vita háttérére vonatkoznak, s melyekben komoly konszenzus mutatkozik. Joel Feinberg koncepciója még a kritikai erkölcs Dworkin által javasolt verziójának kikényszerítését is elveti. Azonban már a törvényhozás igazoló céljánál kénytelen elismerni, hogy tartalmaz morális kritériumokat, s így az ő elméletében a kár-elv tölti be az erkölcs kikényszeríthető területének behatárolását. Következtetésem az, hogy a jogi moralizmus támogatói és ellenzői között a fő határvonal nem abban áll, hogy az előbbiek kikényszeríthetőnek tartják az erkölcsi megfontolásokat, míg az utóbbiak - Neil MacCormick szóhasználatával élve: az amoralisták - nem. Minden általam vizsgált amoralista elmélet valamilyen szinten elismeri az erkölcs relevanciáját a jogalkotásban. Közös vonásuk, hogy mindannyian komoly korlátozásokat vezetnek be, az erkölcs mely tartománya kikényszeríthető ki a jog által.

Statikus és dinamikus jogszemlélet A Nyugat alkonyában

Novák Zoltán

jogász, III. évfolyam

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Simon Attila egyetemi docens

A dolgozat azt vizsgálja, milyen jogelméleti értéket képviselnek Spengler főművének joggal kapcsolatos fejtegetései. Kiindulásként megkísérli elhelyezni a jog problémáját *A Nyugat alkonya* történet- és kultúrfilozófiai koncepciójában, amellet érvelve, hogy jogbölcséleti szempontból mindenekelőtt a jog kulturális determinációjának tézise érdemel figyelmet. A munkánk gerincét adó fejezetek a jogtörténet spengleri interpretációját mutatják be és elemzik, elsősorban a különböző kultúrák világerzésének és az annak megfelelő jogeszmének összefüggéseire koncentrálnak. A dolgozat mind teoretikusan, mind történetileg igyekszik tágabb összefüggésbe helyezni a spengleri gondolatokat: nagy hangsúlyt fektet mind a jogrendszerek közti kapcsolatoknak a *historical jurisprudence*-ben újratematizált problémájára, mind *A Nyugat alkonya* jogtörténeti tablójának lehetséges forrásaira. A befejezés a spengleri jogfölfogásnak a nyugati jog adekvátságát célzó kritikai aspektusát veszi szemügyre: ezt negatív oldalról a római jog kortárs bírálataival való összevetés, pozitív értelemben pedig a posztindusztriális társadalom jogelméletéhez való hozzájárulás kimutatása valósítja meg.

Jog- és állambölcselet II. (Államelmélet)

1. **Hatalom és hálózat az információs társadalomban – III. Helyezett**
Feledy Botond, jogász, V. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
2. **„Quo vadis, Europa?” – I. Helyezett**
Papp Gábor, jogász, IV. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
3. **Legitimitás, a láthatatlan erő**
Zsiga András, jogász, IV. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Győri Tagozat
4. **Az olasz fasizmus és a totalitarizmus elméleti kérdései**
Boros Tamás, jogász, IV. évfolyam
Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
5. **Magyarország társadalomstatisztikai és demográfiai helyzete a rendszerváltástól napjainkig**
Kavocska Edit, jogász, végzett
Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
6. **A hatalom eredetének kérdése a kora középkor folyamán**
Kovács Endre Miklós, jogász, IV. évfolyam
Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
7. **A tyrannis egyes kérdései Xenophón műveiben – II. Helyezett**
Könczöl Miklós, jogász, végzett
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
8. **Az egyháznak az államtól való elválasztása az állam (világnézeti) semlegességé tükrében**
Páll Balázs; jogász, III. évfolyam,
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
9. **A politikai kötelezettség és a polgári engedetlenség problematikája**
Szilágyi Dorottya, V. évfolyam
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog-és Államtudományi Kar

Hatalom és hálózat az információs társadalomban***Feledy Botond**

jogász, V. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Szentpéteri Ádám egyetemi tanársegéd,

Steiger Judit tanszékvezető docens

A klasszikus államelméletek főszereplőjének, a szuverén nemzetállamnak a hatalmát és hatásköreit a 21. században több irányból kikezdték. A hatalmat többé nem lehet nemzetinek tekinteni, azt számos nemzet(állam) felett álló idegen tényező befolyásolja. Ezek az idegen tényezők egy új szervezeti-szerveződési struktúra mentén alakulnak, ez pedig a skálafüggetlen hálózat.

Az információs társadalom infrastruktúrája és hálózati, helyhez többé nem kötött logikája az emberi létezés egyes szintjeit újraszervezte. Olyan közösségek keletkeztek, amelyek korábban nem léteztek. A multinacionális vállalatok a piac közösségformáló-romboló erejét mutatják, míg a nemzetközi nem-kormányzati szervezetek és a globális civil társadalom más alkotóelemei szintén létrehozták a maguk hálózatát. Ezek egyike sem homogén hálózat, vagyis a világ egyes részeit jobban beszövi, mint más részeit. A globális civil társadalom a piac és az állam mellett létező harmadik tényező. Vajon az államok is hálózatba szerveződtek-e?

A gazdasági globalizáció, mint az egyik idegen tényező, meglepő módon éppen az állami lokalizációt erősíti. Ez nem a nemzetállam igazolását jelenti, mivel a jelenlegi nemzetállami koncepció a hálózat módjára felépülő hatalommal nem képes működőképes szintézist alkotni. *Manuel Castells* az információs társadalomról szóló alapművében (*The Information Age, 1996-99* Vol. 1-3.) felveti a *helyi-állam koncepcióját*, amely a nemzetállamhoz képest egy a régiókhoz hasonló, funkcionális egységet képvisel. Az állami főhatalom ily módon jelentős változáson megy keresztül, az államok helyi-állammá történő transzformációja által képessé válik a hatalom hálózatába integrálódni. Ez a hatalmi hálózat már létezik, a globális civil társadalom szervezetei és a multinacionális vállalatok e mentén működnek és gyakorolják befolyásukat a nemzetállamokra. A dolgozat tárgya a helyi államok elhelyezkedése és viszonya a többi hatalmi hálózatban résztvevő szereplővel.

A helyi államok kialakulásával válik lehetővé a globálisan többszintű, hálózati kormányzás. Ez utóbbi már csak azért is érdemes a vizsgálatra, mivel a világkormány koncepciók, amelyek hol az ENSZ, esetleg a WTO, hol egy új nemzetközi szervezet kezébe helyeznék az országok szuverenitásának egy részét, nagyon messze állnak a realitástól. A helyi-államok hálózata elismeri a globális civil társadalom és a gazdasági globalizáció letéteményesei, a multinacionális vállalatok tényszerű befolyását, ezzel biztosítva a rájuk is kiterjedő felelősséget, átláthatóságot; vagyis hatalmuk legitimitációját.

A globális civil társadalom éppen globális jellege miatt alkalmas arra az ellenőrzésre, amelyre jelenleg a nemzetállamok nem képesek, és amelyre a helyi-államok legalább a maguk vonatkozásában remélhetőleg alkalmasak lesznek. Két logika ütközik meg az információs társadalomban, a hely nélküli áramlások logikája a helyhez kötöttség logikájával. A hálózat-vállalatok hely nélküli logikájával szemben a helyi-állam kínál kapaszkodót az egyéneknek; a helyi-állam feladata, hogy segítse a globális civil társadalom szerveződését, a helyi érdekek globális áramába, az áramlások terébe (*space of flows*) történő becsatornázását, amelynek eredményeképpen a globális civil társadalom alkalmas lesz a globális gazdasági (és adott esetben más) folyamatok ellenőrzésére.

Az áramlások terében a piaccal (globalizált gazdasággal) és a globális civil társadalommal alkot komplementer egészet a helyi-állam elképzelése, ezáltal teljesebbé válik a hatalmi hálózat, amely a hatalom értelmezésének új módját kínálja, bevonva olyan entitásokat a hatalmi struktúrába, amelyek korábban kizárólag közvetett módon kerülhettek kapcsolatba a hatalommal.

* A dolgozat az eMagyarország Ösztöndíj Program keretében és támogatásával valósult meg.

„Quo vadis, Europa?”**Papp Gábor**

jogász, IV. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Papp Imre egyetemi adjunktus

Található szuverenitás a jelenkori Európában? Ha igen, hol? Létezik-e alkotmánya az Európai Uniónak? Dolgozatom célja, hogy a fenti kérdésekre alternatív válaszokkal szolgáljon. Vizsgálódásom során kiemelt fontosságot tulajdonítok a szuverenitás elméletének, illetve különböző teoretikusoknak, akik a szuverenitás fogalomkörével igyekeznek leírni az egykori vagy a mai Európa alkotmányjogi szerkezetét. Kísérletet teszek a jelenkori Európai Unió alkotmányjogi helyzetének bemutatására a szuverenitás doktrínát elsőként ellentétesen megfogalmazó két teória segítségével.

Az európai alkotmányozás alapkérdése alkotmányjogi szempontból, hogy miként változik az Unió alapszerkezete. Jelenleg, széles körben elfogadott álláspont szerint a tagállamok szuverenitására épül rá az Európai Unió intézményrendszere. Ám elméleti modellről lévén szó, a gyakorlat sokkal árnyaltabb képet mutat. Az Unió történetének áttekintésekor világosan kirajzolódik egy fejlődési vonal, mely a tagállamok folyamatos egymáshoz közeledésével logikusan vezet el egy pontig, amikor immár megkérdőjeleződik a nemzeti szuverenitásokra épülő európai szuverenitás gondolata, ad absurdum a képlet meg is fordulhat. Hogy ez pontosan mikor következik be, jelenleg még nem látható tisztán, de könnyen elképzelhető, hogy egy esetleges európai alkotmány jelenti majd a fordulópontot.

Találkozhatunk szuverenitással a jelenkori Európában? Amennyiben igen, hol? Véleményem szerint igenis létezik szuverenitás a XXI. századi Európában is, de nem a tradicionális hobbes-i értelemben. „Itt állunk a 'poszt-szuverén' Európában. Ez egy olyan Európa, ahol többé már nem szuverén államok működnek kölcsönösen együtt egy olyan Közösséggel, és azon keresztül egymással, mely egy saját, független jogrendszerrel rendelkezik” – véli ^{Neil MacCormick}. A szuverenitás természete megváltozott akár elfogadjuk a tényt, akár nem. A tradicionális meghatározással megkísérelni ábrázolni az Unió és a tagállamok viszonyát, hasonló eredményre vezet, mintha Newton elméletével és fogalomrendszerével magyaráznánk Einstein relativitás-elméletét, azaz, óhatatlanul zsákutcába jutunk. Ha a szuverenitás nem tűnt el, akkor, hol található? Véleményem szerint az egyetlen helyes válasz, hogy mindenhol, de ugyanakkor sehol sem.

Legitimitás, a láthatatlan erő

Zsiga András

jogász, IV. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Győri Tagozat

Témavezető: Dr. Szigeti Péter tanszékvezető egyetemi tanár

A legitimitáció fogalma és az általa felmerülő kérdések már régóta állnak a politikatudomány vizsgálódásának középpontjában. E vizsgálódásnak kettős természete van, mivel az érdeklődés egyszerre elméleti és politikai indíttatású is, így többek között alkalmas terepet biztosít az elméleti iskolák és politikai irányzatok paradigmáinak és azok empirikus módszereinek ütköztetésére.

Dolgozatom ezen témáját annak apropóján választottam, hogy érdeklődésemet felkeltették azok a társadalomban tapasztalható azon folyamatok, amelyek a rendszerváltozást követően jelentek meg a magyar politikai életben. Ezek gyakorlati értékelésére nem vállalkozhatom, azonban az elméleti hipotézisek feltárásával annak megértését reményeim szerint elősegíthetem. A történelmi hagyományokat és a kontinentális gondolkodást szem előtt tartva a témával foglalkozó elméletek közül a modern nyugat-európai, elsősorban német teoretikusok munkáit vettem figyelembe - Max Weber, Niklas Luhmann, Jürgen Habermas és Claus Offe -, akik különböző módszertani megközelítésben próbálták meg választ adni a felmerülő kérdésekre.

A legitimitáció önmagában foglalja azt az emberi sajátosságot, amelyet a „*quod volumus, libenter credimus*” latin mondás tartalmi jelentése fejez ki leginkább azon a módszertani koordináta-tengelyen, amelynek mentén az uralkodó kasztok saját elfogadó mechanizmusait próbálják beilleszteni a társadalmi integrációba. E folyamat sikeressége persze annak függvénye is, hogy felismerik és megértik-e az emberi szubjektum azon sajátosságait, melyek figyelembe vételével megerősítetik önnön legitimitációjukat.

A címben jelzett „láthatatlan erő” - melynek meghatározásához iránytű a legitimitás fogalmának elemzése - választ adhat arra, hogy ez a fajta megértési folyamat egyrészt az individuumban, másrészt az uralkodó politikai hatalomban hogyan zajlik le, és az egyes felek részéről azt mi motiválja. A fogalom vizsgálati aspektusainak széles köre nyomon követhető a fenti szerzők álláspontjainak változatosságában, amely egyúttal biztosítja a fogalom belső dinamikájának fejlődését is.

Milyen jelentőséggel bír a gazdaság hatékonysága a legitimitás fenntarthatóságára, illetve mi a szerepe a jognak ebben a struktúrában? Hogyan kapcsolódik a politika ebbe a rendszerbe? Ezen kérdések megválaszolását segíti elő a dolgozat a kiemelt hipotézisek ismertetésével és elemzésével.

Az olasz fasizmus és a totalitarizmus elméleti kérdései

Boros Tamás

jogász, IV. évfolyam

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Majsa József egyetemi adjunktus

Dolgozatom első részében a totalitarizmus fogalom jelentéstartalmát és elméleti hátterét mutatom be.

Vizsgálataim elsősorban az olasz fasizmus értékelésére irányultak, leginkább Ormos Mária és Domenico Fisichella műveire támaszkodtam. Arra a kérdésre kerestem a választ, vajon az olasz fasizmusról elmondható-e, hogy valódi totalitárius rendszer volt. A válasz: a totalitarizmus egy olyan önkényesen értelmezett fogalom, amelynek egyedi értelmezése a második világháborút követően is fennmaradt, és a nyugati a demokráciák létrejöttével sem változott.

Munkám során jogi-politikai szférát vizsgáltam hangsúlyosabban, ezzel kapcsolatban azt, hogy mennyiben őrizte meg a társadalom a pluralitását, a hatalom mellett maradt-e más tényező, amely annak totalitárius jellegét mérsékelte.

Következtetésem: az olasz fasizmus nem tekinthető klasszikus totalitárius rendszernek, amennyiben a német nemzeti szocialista rendszert tekintjük a totalitarizmus alapmodelljének.

Magyarország társadalomstatisztikai és demográfiai helyzete a rendszerváltástól napjainkig

Kavocska Edit

jogász, végzett

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Szondi Ildikó egyetemi adjunktus

Dolgozatommal az öregedő társadalommal és a népesség fogyásával kapcsolatos problémákra szeretném felhívni a figyelmet.

Ehhez alkalmazott módszerem a statisztikai mérőszámok elemzése, amelyhez legtöbbször a Központi Statisztikai Hivatal kiadványait használtam, de természetesen segítségemre voltak a témával foglalkozó egyéb írások, könyvek is.

Célom az, hogy kellő figyelmet kapjon ez az igen jelentős probléma, hiszen hosszútávon a társadalom ilyen struktúrája képes felborítani a gazdaságot s vele együtt az érintett ország működését is, tekintve az ellátási rendszereket.

Így van ez az általam az elemzés céljából választott ország, Magyarország esetében is. Választhatam volna az Európai Unión belüli más országok közül is, hiszen közülük többen is küzdenek ezzel a problémával, ami csak növeli a riasztó jelenség jelentőségét.

A dolgozatom tárgyául választott imént vázolt téma kapcsán először egy rövid történeti áttekintést adok hazánkra vonatkoztatva, majd egészen a 2002-2003-as évig terjedően vázolom a statisztikai mérőszámok mutatta változási irányt. A számadatok után a lehetséges okokkal, illetve megoldásokkal foglalkozom. Az össztársadalmi mennyiségi jellemzést követően az egyes korosztályokat külön-külön is megvizsgálom és megpróbálom kivetíteni az öregedő társadalom okozta következményeket az egyes társadalmi rétegekre. Ennek kapcsán többek közt szót ejtek az iskolázottságról, az eltartó képességről, munkanélküliségről, a specifikáció okozta változásokról is.

Végeredményül azt a megállapítást tenném, hogy népességünk fogyása sajnos állandó tendenciaként van jelen statisztikai múltunk túlnyomó részében és a probléma megoldása csak igen nagy erőfeszítések árán valósulhat meg.

Ami még nehezíti a népességnövekedés megvalósulását, az az, hogy a pozitív változás elérése érdekében elsősorban nem az egyes állampolgároknak kell a magatartásukon változtatni - azaz nem elegendő a problémával foglalkozók kitartó munkája, amelynek célja a tájékoztatás, mozgósítás -, hanem az országot irányító politikusoknak kellene a szükséges döntéseket meghozni, és a feltételeket megteremteni, amelyekkel sajnos még a mai napig adósak és ezt a számok is alátámasztják.

Mindezek mellett még számos területen vizsgálható lenne ez a probléma, de igazi értékelési alapot csak az elkövetkezendő évek számadatai hozhatnak, amelyekkel kapcsolatban ma még csak jóslásokba bocsátkozhatunk.

A hatalom eredetének kérdése a kora középkor folyamán**Kovács Endre Miklós**

jogász, IV. évfolyam

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Paczolay Péter egyetemi tanár

A tanulmány a kora középkor politikai gondolkodását foglalja össze az olvasó számára, amely téma bemutatásának alapjául a Római Birodalom végnapjaitól a VIII. század derekáig terjedő időszak vizsgálata szolgált.

A bevezetőben a késő ókori történelmi előzmények kerülnek nagyító alá. Ezt követően a keleti területek (Bizánc) részletezésével folytatódik a dolgozat, amelyben elsőként a történelmi, kultúrtörténeti alapok vázolása történik meg. Ezen résznek alapját három „elem” adja: a még megmaradt római szellem, az antik kultúra és a kialakuló kereszténység - ezek hatásának ecsetelése. A következő fejezetben ezekre alapozva kerül kifejtésre Bizánc politikai gondolkodása, ami előfeltétele lesz a folytatásnak – a nyugati területek megismertetésének. A szerkesztési elv megegyezik az előbb tárgyaltakkal, annyi eltéréssel, hogy itt a római és a keresztény „elem” mellett inkább a barbár törzsi hatások dominálnak. Ezután egy ízelítő következik a kor egyik kiemelkedő gondolkodójáról, akinek az egyik írásában már megjelenik a keresztény világgép hatása az államra, ez pedig Szent Ágostonnak a *De civitate dei* (Isten városa) című műve. Végül egy kisebb előretétele olvasható, amely a későbbi fejleményeket mutatja be a világi és az egyházi hatalom harcának vonatkozásában, amelyet egy összefoglaló, majd egy fogalommagyarázat kísér.

Ezen időszak politikai gondolkodásának központi kérdése: Kitől származik a hatalom, ki a hatalom legfőbb forrása? Ezt szem előtt tartva fejtettem ki a témát. A kor szépségét és nehezen tisztázhatóságát adja, hogy a világi és az egyházi hatalom oldalán megnyílt a lehetőség a Római Birodalom által háttérbe szorított hatalommal kapcsolatos nézetek előtérbe kerülésére – természetesen csak annak bukását követően. Ezen felfogások pluralizmusa mellett – ebből kifolyólag tisztán végig lehet követni azt a folyamatot, aminek keretében az egyházi hatalom megerősödött, felnőtt a világi hatalmi struktúrák mellé, majd megtöltötte azokat keresztényi elemekkel. A dolgozat végül arra mutat rá, hogy a spirituális hatalomnak sikerült elérnie – keleten és nyugaton is -, hogy a hatalom végső soron Istentől származik, ami az uralkodón keresztül „érvényesül” a földi világban. Különbség annyiban tehető, hogy még keleten inkább távol tudják tartani magukat az uralkodók a keresztény behatástól (ami természetesen nem azt jelenti, hogy egyáltalán nem volt befolyása az egyháznak), addig nyugaton a barbár törzsek nem tudnak ellenállni az egyház beszűrődésének a világi hatalmi szférába. Erre magyarázatként az szolgálhat, hogy keleten a római szellem és az antik kultúra tovább élt és ezzel szemben a keresztény hatás nem tudott érvényesülni. Nyugaton más volt a helyzet. Itt a barbár törzsi hatás dominált, amely nem tudott olyan erősen rezisztálni a kereszténységgel szemben, ezért könnyebben meg tudott valósulni a krisztianizáció. Ez indította el Európát azon az úton, amelyből a későbbiek folyamán kialakult a keresztény Európa. Ezek lesznek azok a felismerések, levonható következtetések, amelyek arra motiváltak, hogy ezen időszakot ilyen szempontból kutassam, majd bemutassam az olvasó számára.

A módszer elsődlegesen e témában kiemelkedő kutatók munkásságának feldolgozását jelentette, tehát szekunder irodalmat használtam fel, ahol azonban tudtam, ott az eredeti forrást is alapul vettem. A dolgozat eredményét tekintve pedig egy fejlődésmenetet ábrázoló átfogó kép bemutatása, tehát egy összefoglaló munka elkészítése volt a cél.

A tyrannis egyes kérdései Xenophón műveiben

Könczöl Miklós

jogász, végzett

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar

Témavezető: Dr. Péteri Zoltán professor emeritus

Az antik állambölcselet két legfőbb kérdése, hogy milyen a legjobb államforma és hogy milyen tulajdonságai vannak az ideális vezetőnek. A „milyen a legjobb állam” és a „milyen a legjobb ember”, az aristotelési értelemben vett *politika* és *etika* alapkérdései tehát nem váltak el olyan élesen egymástól, mint a modern politikai gondolkodás legtöbb irányzatában.

A fenti állítás különösen igaz az egyeduralom (*monarchia*) esetében, így a tyrannis elítélése és a tyrannos személyéről alkotott negatív kép között is igen erős az összefüggés. Dolgozatom első fejezetében e fogalmi kapcsolatot szem előtt tartva mutatom be a tyrannis (és a tyrannos) fogalmának változását néhány *locus classicus* tükrében. A vizsgálódás a kifejezések legkorábbi megjelenésétől Thukydides történeti munkájáig terjed, célja elsősorban azon kontextus felvázolása, melyben a Xenophón műveiben tárgyalt tyrannis-problémákat értelmeznünk kell. A sokszor idézett és magyarázott szöveghelyek tárgyalása során új megfigyelésekkel és párhuzamokkal is igyekszem kiegészíteni a korábbi kutatások eredményeit.

A második és harmadik fejezetben egy-egy Xenophón szöveggel foglalkozom: a *Hellénika* második könyvéből a „harminc zsarnok” uralmát leíró részlettel, valamint a *Hieron* című dialógussal. Előbbivel kapcsolatban Thérámenés és Kritias vitájának érvrendszerét és a Harmincak uralmának ábrázolását vizsgálom: következtetésem szerint Xenophón alapvetően eltér a politikai gondolkodás hagyományos kategóriáitól, s a hatalomgyakorlás fogalmát helyezi előtérbe. A *Hieron* szintén a hatalomgyakorlás helyes módjára összpontosít és utópikus keretben egy népe javát szolgáló tyrannos képét festi le. Leo Strauss értelmezése szerint a dialógus elsősorban a bölcsnek a politikai problémáktól való függetlenségét hivatott bemutatni. A két szövegrészlet párhuzamba állításával azt igyekszem bizonyítani, hogy a *Hieron* éppen a sikeres meggyőzés lehetőségét illusztrálja, mintegy a filozófia eredményeinek politikai hasznosítására ösztönözve.

Az említett filozófiai eredményeket az ötödik fejezetben foglalom össze. A *pleonexia* (és etimológiai rokonainak) fogalma Xenophónnál kap egyértelműen politikai jelentést, éppen a hatalomgyakorlással összefüggésben — amint ezt az általam megvizsgált szöveghelyek mutatják. A *pleonexia* (mint a rossz politikus jellemző tulajdonsága), valamint a *pleonektein* és *óphelein* igék ellentétpárja kijelöli a helytelen hatalomgyakorlás változtatásának szükséges irányát, egyben kiindulópontot jelent Xenophón politikai nézeteinek alaposabb megértéséhez.

**Az egyháznak az államtól való elválasztása az állam
(világnézeti) semlegessége tükrében**

Páll Balázs

jogász, III. évfolyam,

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar

Témavezető: Dr. Schanda Balázs egyetemi docens

A tanulmány szerzőjének szándéka a kutatás célját illetően arra irányult, hogy rávilágítson a magyar *állam* és az *egyház* viszonyának a rendszerváltás utáni kapcsolatrendszerére, különös, de nem kizárólagos tekintettel annak alkotmánytörténeti és politikafilozófiai ihletettséggű aktuális közjogi aspektusaira.

E cél elérése érdekében a dolgozat tárgyát az *egyház*nak az *államtól* való elválasztásának vizsgálatában határozta meg. Egészen pontosan a világnézeti semlegesség és az elválasztás magyarországi megvalósulásának elemzése képezi a kutatás lényegét, *exceptis excipiendis*. Azaz szükségszerűen irányul a vizsgálat az Alkotmány 60. § (3) bekezdésére, míg az azt megelőző kettőre nem, jelezvén ezzel is, hogy a fő kérdés az, hogy vajon az *állam* világnézeti semlegességének alkotmányos elve eredményezi-e a maradéktalan elválasztást.

A kutatás módszerei többre tevének. Az egyes fejlett országokban megvalósult elválasztás vizsgálatát inadekvátnak tartom e vonatkozásban, ugyanakkor egyes, napjainkig ható nemzetközi alkotmánytörténeti folyamatok bemutatása mindenképp szükségesnek tűnt. Emellett a jelenlegi magyar alkotmányos elvekből adódó elméletek és az ezek kapcsán fölvetődő gyakorlat el nem különítetten, tehát egységesen történő tárgyalása képezi a kutatási módszerek egy másik típusát. Ahol a tudományos munkák és a vonatkozó AB határozatok sem adtak választ bizonyos kérdésre, vagy épp ellenkezőleg, inkonzekvens értelmezést eredményeztek, ott a logikai úton történő érvelést alkalmaztam a kutatás módszerül. További módszer a hazai és külföldi szakirodalom figyelembevételével történő témakifejtés.

A kutatás során arra a következtetésre jutottam, hogy fontos pontosan definiálni az egyes vonatkozó terminus technicusokat, melyek hiányában még egy tudományos munka sem lehet kellően következetes. Nemzetközi tapasztalatokra alapozva megállapítottam, hogy a demokratikus jogállamiság kereteinek megszilárdulása sine qua nonja az *egyház*nak az *államtól* való elválasztása legalább elméleti lehetőségének. A vizsgálat egyik kulcspontját képezi az a logikai bizonyítás, aminek következtében rögzíthető, hogy az elválasztás létrejötte előfeltételezi a semlegesség folyamatát. A gyakorlati oldalt tekintve, a vallásfelekezetek közpénzekből történő támogatásának részproblematikája kapcsán megállapítottam, hogy a jövőben az olasz finanszírozási modell magyar viszonyokra adaptálása jelenthet az érintettek számára elvileg elfogadható alternatívát a jelenlegi több ponton is kérdéses szabályozás helyett.

Végeredményképpen megállapítottam, hogy az *állam* világnézeti semlegességéből eredően ma maradéktalanul megvalósul az Alkotmány megkövetelte elválasztás minden aspektusa.

A politikai kötelezettség és a polgári engedetlenség problematikája

Szilágyi Dorottya

jogász, V. évfolyam

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog-és Államtudományi Kar

Témavezető: Dr. Györfi Tamás egyetemi docens

A dolgozat a politikai kötelezettség és a polgári engedetlenség témakörét normatív szemszögből közelíti meg, és célja a témával kapcsolatban született elméletek kritikai vizsgálata, a filozófiatörténetben fellelhető válaszok tanulmányozása.

Alapkérdései, melyek megválaszolásra, elemzésre kerülnek a politikai filozófia egyik legizgalmasabb területét alkotják.

Mikor, milyen feltételek mellett legitim egy állam? Mikor, milyen feltételek mellett terhel minket, állampolgárokat engedelmisségi kötelezettség? Az engedelmisségi kötelezettség mellett van-e, és, ha igen, a jogrendszerben hol van hely a polgári engedetlenség számára?

Először a politikai kötelezettséget igazoló elméletek legbefolyásosabb irányzatának, a beleegyezésen alapuló elméleteknek az elemzésére kerül sor. Megvizsgáljuk, vajon a klasszikus szerződéselméletek képesek-e a politikai kötelezettség alátámasztására, ezen belül is Locke elmélete, mint a hallgatóságos beleegyezés fogalmának origója kerül elemzésünk középpontjába. Locke-féle elmélet megmentésének kísérlete során érinteni fogjuk a modern legitimitás elméletek közkedvelt irányait, majd arra, a talán kiábrándító következésre jutunk, miszerint az eddig megismert érvrendszerek megalapozottságával kapcsolatban felmerült komoly aggályok azt sugallják, hogy nem született még meg a tökéletes, az állam autoritásigényét megalapozó elmélet. Ebből kiindulva megismerkedünk az anarchista elméletek gondolatmenetével, és megpróbáljuk eloszlatni ezen politikai filozófiai irányt övező esetleges előítéleteinket.

A dolgozat második nagy egysége a polgári engedetlenséggel kapcsolatban született főbb elméletek ugyancsak kritikai elemzésére vállalkozik. Egy átfogó kialakulás-történet elvezet minket a téma egyik fő kérdéséhez, miszerint a jogrendszer mely részében keresendő a polgári engedetlenség helye. Jogrendszeren belül, azon kívül, esetleg annak határvonalán képzelhető el a polgári engedetlenség?

A dolgozat utolsó fejezete tartogatja talán a legtöbb izgalmat, amelyben azt vizsgáljuk, hogy a politikai kötelezettséget igazoló elméleteket hipotetikusan helyesnek elfogadva morálisan igazolható-e a polgári engedetlenség. Elemzésünk során egy ijesztő pontra is eljutunk, felvetődik ugyanis annak a lehetősége, hogy eddigi fejtegetéseink-egy logikai ellentét áldoztául esve- értelmetlenek voltak. A problémát azzal oldjuk majd meg, hogy rámutatunk az egyik fajta (de facto) legitimitás és a polgári engedetlenség összeegyeztethetőségére.

Kereskedelmi jog

1. **Az extraterritoriális joghatóság az Egyesült Államok és az Európai Közösség versenyjogában – I. Helyezett**
Kui Szilárd, jogász, III. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
2. **Az átalakuló japán gazdasági jogról**
Glavanits Judit, jogász, V. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Győri Tagozat
3. **A „Durchgriffshaftung” jelensége a német társasági jogban**
Koós Szabolcs, jogász, V. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
4. **Versenyjog és versenypolitika a telekommunikációban és a médiában**
Puskás András, jogász, V. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
5. **A Kereskedelmi Világszervezet vitarendezési mechanizmusai**
Bagaméry Gáspár, jogász, V. évfolyam
Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
6. **A bányakoncesszió**
Gayer Krisztina, jogász, végzett
Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
7. **Az Európai Közösségek Fúziós Rendeletének (The EC Merger Regulation) 2001-2004-es reformja és a magyar szabályozás szükséges változtatásai – II. Helyezett**
Szilágyi Pál, jogász, végzett
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
8. **Pénzügyi szolgáltatások elektronikus értékesítése**
Szuchy Róbert, jogász, V. évfolyam
Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
9. **A hitelezői választmány a felszámolási eljárásban – III. Helyezett**
Gulybán Renáta, V. évfolyam
Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
10. **Fúziókontroll – a feltételek és kötelezettségszabások elemzése**
Pataki Norbert, jogász, végzett
Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
11. **A befektetési alapok jogi problematikája**
Füzesi Flóra, III. évfolyam
Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Az extraterritoriális joghatóság az Egyesült Államok és az Európai Közösség versenyjogában

Kui Szilárd

jogász, III. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Berke Barna egyetemi adjunktus

Tanulmányunkban az Európai Közösség és az Egyesült Államok versenyjogának területen kívüli joghatósággal történő alkalmazásának problematikájával foglalkozunk. A globalizálódó világ gazdaságban egyre több olyan internacionális vállalati tranzakcióra kerül sor, melyeket több állam versenyhatósága is joghatósága alá akar vonni, azok vizsgálata, vagy esetleges megtiltása miatt a piaci verseny védelmében. Minden olyan esetben, amikor egy állam versenyhatósága nem az állam területén végbemenő vállalati tranzakciót akar ellenőrizni, extraterritoriális joghatóságot vindikál és gyakorol. Tanulmányunkban megkíséreljük bemutatni, miként alakult ki és nyert elfogadást a területen kívüli joghatóság az Egyesült Államokban, majd felvázoljuk azt az utat, amit az Európai Közösség járt be extraterritoriális joghatóságának kialakításában és elismertetésében.

Mivel a vállalati tranzakciók csoportjában az extraterritoriális fúziókontrollal kapcsolatban alakultak ki a legnagyobb nemzetközi összeütközések és tiltakozások, tanulmányunkban a területen kívüli joghatóság gyakorlását nagyrészt a fúziókontroll eljárásokra vonatkoztatva vizsgáljuk. Majd javaslatot teszünk egy olyan nemzetközi mechanizmus létrehozására, mely segíthet a párhuzamos joghatóságok és eljárások okozta jogbizonytalanság és a vállalatokat érő anyagi megterhelés csökkentésében.

Vizsgálatunk során elsősorban az Egyesült Államok Bíróságainak, az Egyesült Államok versenyhatóságainak (FTC; DoJ) valamint a az Európai Bíróság, az Elsőfokú Bíróság, illetve az Európai Bizottság joggyakorlatára, illetve az általuk kiadott, a tanulmányunk témájához kapcsolódó útmutatásokra, direktívákra, irányelvekre támaszkodunk.

Az átalakuló japán gazdasági jogról

Glavanits Judit

jogász, V. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Győri Tagozat

Témavezető: Dr. Kállay István főiskolai docens

Amikor minden gazdasági elemzés és hír arról szól, hogy az Európai Unió legnagyobb versenytársa az Egyesült Államokon kívül Japán (és a feltörekvő Kína), nem mehetünk el szó nélkül emellett az ország mellett. Mitől vált ez a szigetország ilyen erőssé? Hogyan tudja a 10 éve tartó recesszió ellenére tartani a helyét a világpiacon? Mi a jövő stratégiája a japánok szerint?

Ilyen és ehhez hasonló kérdésekre keresem a választ OTDK dolgozatomban, amely Dr. Kállay István útmutató felügyelete mellett készült el mintegy 3 év kutatómunkájának eredményeként a „Bevezetés a japán jogba” c. speciálkollégium keretében. A témát stratégiai fontossága miatt választottam, és mert meggyőződésem, hogy a japán szakemberek által elemzett és megoldott gazdasági-pénzügyi döntések a magyar jogra is hatással lehetnének, ha azokat okozati összefüggéseikben vizsgáljuk. A téma kutatását relatíve nehezíti, hogy magyar nyelvű anyag, amely az aktuális kérdéseket vizsgálja nincsen, ezért minden forrást fordítani kellett.

Ha a japán gazdasággal foglalkozunk akár gazdasági, akár jogi megközelítésben elkerülhetetlen a kaisha, vagyis a japán vállalat kérdésének alapos vizsgálata. A tanulmány első harmadában a társasági jog (különös tekintettel a részvénytársaságra) egyes aktuális kérdéseivel foglalkozom. A társasági jognak bizonyos átalakulásai és trendjei különös figyelmet érdemelnek egy magyar magánjoggal foglalkozó számára.

Vegyünk egy példát. A csődeljárás részletes szabályait Japánban 1997-től alakították át úgy, hogy abból a csődközeli cég és a hitelező bankok egyaránt a lehető legjobban járjanak. Az általuk bevezetett új jogintézmény a vagyonsvédelmi felügyelő, aki a korábbi menedzsment kezéből kivéve az irányítást, a vállalatot a helyes irányba próbálja terelni. 2004 során Magyarországon nagyon hasonló változás ment végbe a csődjogban, a bevezetett jogintézmény az ideiglenes vagyonsvédelmi felügyelő, hasonló jogkörökkel rendelkezik, mint japán „kollégája”. A magyar viszonyok között problémát jelentő vagyonsvédelmi kezelésére a japánok a csődeljárás feltételeként megszabott kötelező átszervezési tervet alkalmazzák az ottani esetekre, nálunk ennek a kérdésnek a rendeződését a felszámolási eljárás új szabályaitól várják – egyelőre jövőidőben fogalmazva.

Számomra különösen érdekes téma volt a kockázati tőkebefektetők kérdése, amely Japánban éppúgy gyerekcipőben jár, mint Magyarországon, holott az Egyesült Államokban a statisztikai adatok alapján a kezdő vállalkozások nagy részét ilyen befektetők támogatják. A dolgozat egy részében ennek a jelenségnek a jogi kereteit járom körül, hangsúlyt fektetve arra a megfontolandó japán megoldásra, hogy az ún. angyal-befektetők által finanszírozott vállalkozások jelentős adókedvezményekben részesülnek!

A tanulmány konklúziójaként az mondható el, hogy mivel a világ jelenleg is harmadik legerősebb gazdasága Japán, és minthogy Magyarország hagyományosan jó kereskedelmi kapcsolatokat ápol a szigetországgal, érdemes a jogfejlődésüket és eredményeiket tanulmányozni, és a tanulságokat levonni.

A „Durchgriffshaftung” jelensége a német társasági jogban

Koós Szabolcs

jogász, V. évfolyam

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Nemessányi Zoltán egyetemi tanársegéd

A „Durchgriffshaftung” jelensége a német társasági jogban című dolgozatomban elsődlegesen a nevezett jogintézmény német jogban való megjelenésének körülményeire, illetve a német társasági jogban betöltött szerepére kívántam rávilágítani. A kérdést a korlátolt felelősségű társaságokon keresztül közelítettem meg. Ennek több oka is volt. Elsősorban az, hogy a kft. a német gazdaságban is, hasonlóan a magyarhoz rendkívül nagy gyakorlati jelentőséggel bír, másodsorban, hogy a mögöttes felelősség problémáját a szakirodalomban túlnyomó részt ezen gazdasági társasági formán keresztül vizsgálják, illetve a bírói gyakorlat is a korlátolt felelősségű társaságokkal kapcsolatban jutott fontos megállapításokra.

Kutatásom fő célja tehát a jelenség és az azzal kapcsolatban felmerült elméleti és gyakorlati problémák bemutatása volt. Dolgozatom utolsó fejezetében azonban azzal a kérdéssel is foglalkozom, hogy a mögöttes felelősség, pontosabban a gazdasági társaságok önálló jogalanyiségének áttörése hogyan, milyen formában bukkan fel a magyar jogéletben, illetve hogy a mögöttes felelősség mélyebb hazai vizsgálata miért lenne fontos a magyar gazdasági életben és a hitelezővédelemben.

A dolgozatom megírásakor természetesen a külföldi, azaz német jogirodalom feldolgozására törekedtem. A témában rendkívül sok szakirodalom volt fellelhető, melynek áttekintését és feldolgozását az a tény is nehezítette, hogy az elméleti munkák sok helyen ellentmondásokkal töltek meg.

A dolgozat első fejezetében az általános kérdéseket, a mögöttes felelősség német társasági jogban való megjelenését és történeti fejlődését mutatom be. Kitérek azokra az elméleti felfogásokra is, amelyek hosszú időre meghatározták és adott esetben a mai napig is meghatározzák a kérdéssel foglalkozók gondolatvilágát, illetve a bírósági gyakorlatot. A fejezet zárásaképpen pedig azokat a mögöttes felelősséggel kapcsolatos tényállásokat említem röviden, melyeket a dolgozat későbbi részeiben mélyebben is elemzek.

Az első részt követik azok a fejezetek, amelyek az előbb említett tényállásokat vizsgálják. A sort a vagyoni összefonódás bemutatása nyitja. Itt kitérek a vagyoni összefonódás fogalmára, fajaira. Szólok a vagyoni összefonódás tényállási elemeiről és jogkövetkezményeiről is. A harmadik részben az ún. materiális alultőkésítettségről van szó. Itt a kft. vagyonrezsimjét bemutató rövid rész után, részletesen elemzem a témát érintő fontosabb bírói döntéseket és jogirodalmi álláspontokat. A negyedik részben a kft-konzernben érvényesülő felelősségi szabályok bemutatására kerül sor a jelentősebb jogesetek kiemelésével és vizsgálatával, illetve a konzernjogi és a mögöttes felelősség összehasonlításával.

A dolgozat utolsó részében térek ki a magyar jogi szabályozásra. Bemutatom a gazdasági társaságokról szóló törvény releváns rendelkezéseit, megállapítva azt, hogy a magyar jogban sem található a kérdés törvényi rendezése. Ezt követően a jogi személyek jogalanyiséga áttörésének egy nagyon speciális területét teszem vizsgálat tárgyává.

Dolgozatom végkövetkeztetése tulajdonképpen az, hogy a magyar jogi gyakorlatban és elméletben még nem következett be a mögöttes felelősség részletes megtárgyalása, elemzése, annak ellenére, hogy a probléma nagy gyakorlati jelentőséggel bír elsősorban a hitelezővédelem területén.

Versenyjog és versenypolitika a telekommunikációban és a médiában

Puskás András

jogász, V. évfolyam

Pécsi Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Balogh Zsolt György tanszékvezető

A telekommunikáció, média és a piaci verseny szabályozása az általános versenyjogi jogintézményeken túl, több tipikusan szektor specifikus ponton kapcsolódik össze. Akartelek, monopol, oligopol piacok problémáinak vizsgálata során olyan jellemzően a médiában és kapcsolódó iparágakban előforduló jelenségek merülnek fel, mint: a piacra jutás alapvető szükségletével kapcsolatos nélkülözhetetlen infrastruktúra (essential facility) témakör, a hannadik fél, felek rendszerbe-kapcsolódási lehetőségei, ennek korlátozása (third party access) vagy az összekapcsolás (interconnection).

Szintén gyakori verseny jogi probléma a média világában a fúzió kontroll, mely a jövőbeni piaci verseny védelmének általános eszköze a verseny jogi szabályozáson belül, azonban a telekommunikációs piacra való alkalmazásnak több sajátossága is megfigyelhető. A koncentráció kontroll több szempontból tekintve is fontos eleme a verseny jognak, versenypolitikának a médián belül; a média-óriások több, egymástól földrajzilag független piac összekapcsolására, szolgáltatás típusok, divíziók koncentrációjára válhatnak képessé.

A fúzió kontroll versenyt megóvó jellege miatt módszereit és hatását tekintve az egymással többnyire vertikálisan vagy horizontálisan kapcsolatban álló cégek összeolvadásának várható hatásaira helyezi a hangsúlyt, ami az infonmatika, telekommunikáció fejlődésének sebessége miatt más jellegű, mint a többi iparágakban. A piaci struktúrák átrendeződése egy innovatív megoldás hatására sokkal gyorsabb, a piacok akvizíciója kevésbé kötött logisztikai háttérhez, így szintén gyorsabban kivitelezhetők a tranzakciók, továbbá a médiaipari szolgáltatások körének folyamatos bővülése és a fogyasztók sajátos reakciói is olyan bizonytalansági faktort jelent, ami a felügyelőszerveket fokozott óvatosságra inti. A médiapiaci szereplők jövőbeni allokációját meghatározó fúzió kontroll gazdasági és társadalmi jelentőségén túl, jelentősen befolyásolhatja a pluralizmust is, ami a versenyhatóságok szakmai felkészültségén túl, azok pártatlanságának és függetlenségének próbájává is teszi a média fúziókkal kapcsolatos vizsgálatokat.

A telekommunikációban, médiában előforduló verseny jogi konfliktusok (akár versenytársak, akár piaci szereplő és felügyelőszervezet közötti) sokszor határokon átnyúló, szupranacionális szervek közreműködésével, illetve ilyen fórumok előtt folynak. Két fő kört tekintve, kiemelhető az Egyesült Államok Antitrust hivatala, valamint az Európai Unió Bizottsága (Directorate General of Competition). Mind a két esetben a szabályozás nagy mértékben támaszkodik a korábbi precedensekre. A szabályozás, és a jogalkalmazás is ehhez alkalmazkodva párhuzamosan fejlődött.

A nemzetek feletti fórumok hatására, az ezek által alkalmazott eljárás mintájára, egyre gyakrabban megfigyelhető, hogy a nemzeti bíróságok előtt is korábbi jogviták, illetve az ezekben alkalmazott jogelvek kerülnek hivatkozásra a tipikusan kodifikált jogrendszerrel rendelkező európai országokban is.

A Kereskedelmi Világszervezet vitarendezési mechanizmusai

Bagaméry Gáspár

jogász, V. évfolyam

Szegedi Tudományegyetem, Állam és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Martonyi János tanszékvezető egyetemi tanár

Jelen dolgozat az államok külkereskedelmi kapcsolatrendszerét napjainkra jelentősen befolyásoló nemzetközi szervezet, a Világkereskedelmi Szervezet (WTO) keretében működtetett vitarendezési rendszert mutatja be. Ezen vitarendezési rendszert több okból kifolyólag is érdemes részletes vizsgálatnak alávetni. Egyrészt azért, mert olyan államok közötti nemzetközi viták békés rendezését megvalósító rendszerről van szó, melynek működése kiemelkedően hatékony más nemzetközi bíróságokkal összevetve. Másrészt ez a rendkívüli hatékonyság nagyban elősegíti a WTO-t létrehozó Marrakeshi Egyezményben található kereskedelmi megállapodások érvényesülését is, így egy, az államok külkereskedelmi rendszerének részét képező globális jog alakulhatott ki napjainkra. Ezt a globális jogot - melynek alakulása rendkívül áttételesen bár, de minden egyes állam polgárára hatással van - a dinamika, a folyamatos fejlődés jellemzi, amely fejlődésnek egyik mozgatórugója a hatékony igényérvényesítés.

A dolgozat elkészítése során igyekeztem külön figyelmet szentelni annak, hogy az Európai Unió milyen módon kapcsolódik a WTO-hoz, hiszen hazánk uniós tagsága folytán értenünk és ismernünk kell az Európai Uniónak és tagállamainak szereplését ebben a dinamikusan fejlődő rendszerben.

Tekintettel arra, hogy a téma magyar nyelven nem túlságosan kidolgozott, a dolgozat elkészítése során külföldi szakirodalom, valamint főleg az internet segítségével könnyen elérhető WTO-esetjog elemzése jelentette a legnagyobb segítséget.

A tanulmányozott anyagok alapján a rendszer sikerességének több okát véltem felfedezni. Egyrészt az eljárás során mindvégig tág teret adnak az államoknak egy kölcsönösen elfogadható egyezség kialakítására, amely egyezségnek azonban meg kell felelnie a multilaterális kereskedelmi megállapodásoknak, azaz nem jelenthet kibúvót a vállalt kötelezettségek alól. Másrészt minden ügyben az összes tagállamot tömörítő szerv (DSB) dönt, így az államok „egymás örei” a kötelezettségeik betartása tekintetében. Azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy kereskedelmi bíraskodásról van szó, ahol a felek kölcsönös érdeke a gyors, és szankcióktól lehetőleg mentes vitarendezés.

A tanulmányozott esetek alapján azonban a rendszer negatívumai is napvilágra kerülnek, különösen a végrehajtási kérdések tekintetében. Amíg az állam függetleníteni tudja magát az idővel elkerülhetetlen szankcióktól, akár megengedhet magának jelentős kereskedelmi hátrányokat is, akkor nincs olyan jogi eszköz, ami rávehetné a jogkövetésre. Ettől a ponttól kezdve a gazdasági és politikai tényezők alakulásától függ, hogy megoldódik-e az ügy. Az ilyen magatartást tanúsító államnak azonban mindvégig fel kell vállalnia, hogy nem teljesíti nemzetközi kötelezettségeit, azaz ha átmenetileg is, de veszít presztízséből.

A bányakoncesszió

Gayer Krisztina

jogász, végzett

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Papp Tekla Ph.D., egyetemi adjunktus

Az értekezés *célja* egy olyan jogterület bemutatása a koncesszió intézményének tükrén keresztül, amely a gazdaság egyik fontos ágazata, és mint ilyen sok száz éves múlttal rendelkezik a hazai jogtörténetben.

A dolgozatban alkalmazott *módszerek* a következők: *dogmatikai elemzés, szakirodalmi elemzés, történeti szemlélet és értelmezés alkalmazása, jogösszehasonlítás, az összefüggések feltárása - a szerző önálló logikai rendszere szerint -, magyarázó összefoglalások, nyelvtani, logikai, rendszertani értelmezés.*

A szerző a jelenleg hatályban lévő szabályozási rendszert alapul véve – a bányászatot koncesszió-köteles tevékenységként szemlélve - először a koncesszió jogintézményét mutatja be, annak fogalmi meghatározásával, majd rátérve a koncessziós jogviszony jellemzőire.

Ezt követően a bányászat és a koncesszió mint két jogintézmény egymáshoz való viszonya kerül bemutatásra a jogszabályi háttéren keresztül.

A bányászat jelenlegi jogi rendszerének részletes elemzése előtt a szerző visszatér a jogtörténeti gyökerekhez és a korai magyar bányajogtól elindulva jut el egészen 1993-ig, amikor is a ma hatályban lévő (1993.XLVIII.tv.) bányászati törvény megszületett.

Mielőtt a szerző rátérne az aktuális szabályozási rendszer bemutatására, fontosnak tartja, hogy néhány szó essen a bányászati tevékenységgel szoros kapcsolatban álló tulajdoni viszonyok alakulásáról egészen a magyar állam kialakulásától a rendszerváltásig.

Ezután, a hatályos szabályozáshoz visszakanyarodva, a bányászatot a koncessziós jogviszony, a koncessziós szerződés tükrén keresztül mutatja be, a szerződés egyes elemeinek részletes elemzésével, így: *a szerződés alanyai, tárgya, megkötésének fázisai, érvényesség-hatályosság kérdése, a szerződés tartalma, a teljesítés garanciái, végül a szerződés megszűnése.*

A szerző mindezek vizsgálata után *végző következtetésként* megállapítja, hogy a bányászati tevékenység a koncesszió intézményrendszerén keresztül vizsgálva sokkal inkább monopólium, mint „csupán” koncessziós jogviszony, figyelembe véve a dolgozatban tárgyalt kizárólagosság és a tulajdonjog bányavállalkozó általi megszerzésének kérdését; ezen túlmenően pedig a szerző felhívja a figyelmet egy olyan folyamatra, amely a hazai bányászatot egyre inkább a közigazgatási jog felé tolja, annak ellenére, hogy magánjogi gyökerekből eredeztethető.

A dolgozat *eredménye* egy olyan jogterület bemutatása, amely talán nem kap akkora hangsúlyt a jogirodalomban, mint amennyire fontos szereppel bír egy adott állam gazdaságát tekintve; illetve jogi szabályozottságát vizsgálva sokkal inkább egyértelműsége, mintsem túlszabályozottságra hivatott. Ezen túlmenően pedig egy olyan - mondhatni hiánypótló - mű megalkotása, amely a szóban forgó ágazatot (a bányászatot) jogösszehasonlító módszerrel, - koncessziós talapzatra építve, annak szabályozásával összevetve – mutatja be, ezzel egyedivé téve a téma feldolgozását.

**Az Európai Közösségek Fúziós Rendeletének (The EC Merger Regulation) 2001 –
2004-es reformja és a magyar szabályozás szükséges változtatásai****Szilágyi Pál**

jogász, végzett

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar

Témavezető: Dr. Boytha Györgyné tanszékvezető

A dolgozatban bemutatott kutatás a címben említett reform folyamat feldolgozását tűzte ki célul. Az Európai Közösségek egyik leginkább sikeres és hatékony eszköze a versenyjog, amely szakterület esetén kiemelt szerepet kap az összefonódások ellenőrzése. A 2001-ben hivatalosan is meginduló reformfolyamat 2003-ban három, az Európai Bizottságot erőteljesen bíráló, Európai Bíróság által hozott ítéletet követően alapvető változást eredményezett a rendelettel kapcsolatosan. Egy új teszt került bevezetésre, amely túllép az erőfölény teszten, ám amely nem másolja le az SLC-tesztet. A reform folyamat széles körű társadalmi támogatottságot élvezett, mivel a Bizottság nagy mértékben figyelembe vette a megjelentetett Zöld Könyvre érkező reagálásokat. A dolgozat részletesen bemutatja azokat a legfontosabb véleményeket, amelyek pro vagy kontra érkeztek a Bizottság felvetéseire. A cél nem is a jogszabály ismertetése volt, hanem magának a folyamatnak az elemzése, illetve a társadalmi vita során felvetődő ötletek és kritikák bemutatása. A feldolgozott véleményeket a Zöld Könyv és az új rendelet alapján tárgyalja a dolgozat. A rendelet nagyon jó példa arra, amikor nem egy előre meghatározott célt kívánnak minden áron elérni az Európai Unióban, hanem amikor a vita során felmerülő véleményeket valóban figyelembe is veszik és a végeredmény tükrözi is ezt. A Bizottság nem másolta le az amerikai szabályozást, hanem megmaradt az eddig sikeresnek bizonyuló európai modell mellett és annak továbbfejlesztését kívánta megvalósítani. A végeredményt látva a 139/2004-es fúziós rendelet hasonló sikerekre számíthat, mint az elődje. Az összefonódások ellenőrzése az Európai Közösségekben a jövőben biztosan dinamikusabban fog folyni és valószínűleg nagyobb lesz az összhang az új tesztnek köszönhetően az Amerikai Egyesült Államok gyakorlatával is. Amit mindenképpen meg kell jegyezni, hogy a Bizottság a rugalmassága mellett a saját pozícióit meg akarta védeni, amely rányomta a bélyegét az új rendeletre is. Ennek ellenére érdemes lenne elgondolkodni például azon, hogy az eljárás egyes szakaszait jobban elkülönítsék egymástól és például ne ugyan az a csoport vizsgálódjon mint amelyik meghozza a végső döntést. Ehhez fel lehetne használni akár a magyar tapasztalatokat is, hiszen a magyar rendszer egy jól és hatékonyan működő, az eljárási jogokat magas szinten biztosító eljárási modell.

A magyar szabályozás a nagyfokú harmonizáltság eredményeként szinte teljesen megfelel az európai elvárásoknak, amennyiben eltekintünk a dolgozatban is említett kisebb hiányosságoktól. A magyar jogalkotásnak mindenképpen arra kell azonban törekednie, hogy, éppúgy ahogy nem célszerű lemásolni az amerikai modellt, a tagállamoknak sem célszerű mindig lemásolni az európai modellt. Bár az összefonódások ellenőrzése a hatékony és eredményes jogalkalmazás érdekében magas fokú harmonizációt igényel, az eljárási szabályok és a nemzeti méretű koncentrációk ellenőrzése tekintetében célszerű lehet saját, az ország adottságaihoz és gazdasági környezetéhez alkalmazkodó szabályozást kialakítani.

Pénzügyi szolgáltatások elektronikus értékesítése

Szuchy Róbert

jogász, V. évfolyam

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Ujváriné dr. Antal Edit egyetemi adjunktus

Az elektronikus út, a pénzügyi szolgáltatások terén, az értékesítés egy újszerű módja. Dolgozatomban feldolgozom a pénzügyi szolgáltatások elektronikus értékesítéséhez kapcsolódó jogi problémákat az Európai Unióban, és összehasonlítom a hazai szabályozással.

A pénzügyi szolgáltatások elektronikus úton történő értékesítés rengeteg új lehetőséget nyit meg mind a pénzügyi szolgáltatók, mind a fogyasztók számára. Szolgáltatások nagyobb választéka juthat el otthonainkba, könnyebben tudjuk megtalálni a számunkra legmegfelelőbbet. Ugyanakkor a távolba, sokszor országhatárokon átnyúló értékesítés, különösen elektronikus úton, sok új problémát vet fel. Ezért érzem úgy, hogy ez egy olyan új terület, amely több figyelmet érdemel.

Dolgozatomban bemutatásra kerül mind az a technikai, mind jogi folyamat, amely a terület szabályozásához vezetett. Ismertetem azokat a területeket, ahol az értékesítés ilyen módja felmerülhet. Dolgozatom középpontjában két irányelvi elemzése áll, ugyanis az elektronikus kereskedelmet az Európai Unió irányelvvel szabályozza, s ugyancsak egy másik, új, irányelv határozza meg a fogyasztói pénzügyi szolgáltatások távértékesítéssel történő forgalmazását. A két irányelv összevetéséből megkaphatjuk, hogy melyek azok a szabályok, amelyek a távértékesítéssel, ugyanakkor elektronikus úton kötött pénzügyi szolgáltatásokra vonatkozó szerződéseket szabályozzák. Természetesen nem tekinthetek el olyan területek rövid ismertetésétől sem, mint az elektronikus aláírás, az elektronikus fizetési eszközök, és az kizárólag Interneten működő pénzügyi szolgáltatók, ugyanis ezek nagyon szorosan kapcsolódnak a fő tárgyamhoz.

A Magyarországi helyzet vizsgálata során arra a következtetésre jutottam, hogy annak ellenére, hogy hazánk igen sokat tett az „elektronikus világgal” kapcsolatos szabályozás terén, a pénzügyi szolgáltatások elektronikus értékesítésével kapcsolatban azonban még mindig vannak elmaradásaink.

A hitelezői választmány a felszámolási eljárásban

Gulybán Renáta

jogász, V. évfolyam

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Miskolczi Bodnár Péter tanszékvezető egyetemi tanár

A felszámolási eljárás törvény által megjelölt célja elsődlegesen a hitelezői követelések lehetőség szerinti legnagyobb arányú kielégítése, megtérítése. Ebben a folyamatban rendkívüli jelentőséggel bír a hitelező érdekei képviselőjében történő aktív részvétele. Ezt hivatott elősegíteni - többek között - a hitelezői választmány intézménye.

Jelen dolgozat célja a hitelezői választmányok működőképességének, gyakorlati jelentőségének felkutatása, illetőleg választ, megoldási lehetőséget találni arra a kérdésre, hogyan lehetne az európai és más külföldi (elsősorban német) jogszabályok, valamint a XIX. századi magyar szabályozás mintául vételével egy új szabályozást kialakítani, melynek következtében hatékonyabbá válhat ezen hitelezői érdekek védelmére hivatott jogintézmény.

A dolgozat felépítése során elsődlegesen a múlt század törvényhozásának egyik legkiemelkedőbb jelentőségű alkotásának, az 1881. évi XVII. törvénycikknek, a Csődtörvénynek a hitelezői választmányok működésére vonatkozó rendelkezései kerülnek bemutatásra, majd az ezt követő szabályozások, módosítások egészen a jelenleg is hatályban lévő rendelkezésekig, illetőleg ezek gyakorlatban tapasztalható eredményei, esetleges kudarcai. Majd bemutatom az új fizetésképtelenségi törvény koncepciójában követendő, ehhez alapot szolgáltató külföldi szabályozást. Legvégül pedig az új fizetésképtelenségi törvény kidolgozás alatt lévő koncepciójáról rögzíttek néhány gondolatot, majd pedig természetesen a benne fellelhető hitelezői választmányokat illető szabályozást kísérlem meg részletesebben ismertetni. A dolgozatot lezáró mellékletben a felszámolási eljárást vizsgáló statisztikák kerülnek bemutatásra az eljárást elemző grafikon, diagram formájában. Ezen kívül terjedelmi okok miatt a melléklet részét képezi még a külföldi szabályozáshoz és az új fizetésképtelenségi törvényhez kapcsolódó rész.

A téma felkutatása során látható, hogy az eddigi közel harminc módosítás eredményeként, illetve a gazdasági viszonyok változásának következményeként a helyzet tarthatatlan. Olyan szabályozást kell létrehozni a jogalkalmazók véleményének figyelembevételével, mely lehetőséget biztosíthat a reorganizációra, valóban érdekeltté teheti a hitelezőket az aktív részvételben, s ennek eredményeként „életet lehelhet” ezen jogintézménybe.

Fúziókontroll – a feltételek és kötelezettségszabások elemzése

Pataki Norbert

jogász, végzett

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Miskolczi Bodnár Péter tanszékvezető, egyetemi tanár

A dr. Pataki Norbert által Fúziókontroll –a feltételek és kötelezettségszabások elemzése- címen íródott TDK dolgozat elsősorban az Európai Unió fúziókontroll eljárásában alkalmazott feltételek és kötelezettségszabások intézményének napjainkban betöltött különös jelentőségét igyekszik tudományos és gyakorlati aspektusokon keresztül bemutatni.

A szerző az első fejezet elméleti szintű elemzése után a második fejezetben először közgazdasági tárgyú elemzéssel érzékelteti a dolgozat központi témájául szolgáló jogintézményének /a feltételek és a kötelezettségszabások/ a gyakorlati kialakulásának az okait. A fejezet további részeiben pedig részletesen ismerteti az Unió ez irányú joganyagát a régi és új fúziós rendelet jogszabályhelyein, közleményien és az e tárgyú jogeseteinek a kritikai szempontú feldolgozásán keresztül. A szerző a dolgozat ezen részében világítja meg az EU és a hazai fúziókontroll szabályozása között meglévő különbségeket is és számos a témával kapcsolatos jobbító szándékú kritikát is megfogalmaz.

A harmadik fejezetben a hazai szabályozást mutatja be jogesetelemzések segítségével.

A negyedik fejezetben a szerző amolyan kitérőként az utóbbi években talán legnagyobb érdeklődést kiváltó amerikai SLC és az európai erőfölény teszt közötti különbségeket vázolja és ütközteti az ezzel kapcsolatban kifejtet érveket és ellenérveket

Összességében elmondható, hogy a dolgozat elsősorban gyakorlati problémák elemzése által próbál választ kapni a témával kapcsolatban felmerülő kérdésekre.

A befektetési alapok jogi problematikája

Füzesi Flóra

jogász, III. évfolyam

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Osváth Ildikó egyetemi tanársegéd

A magyar gazdaság és ezen belül a hazai tőkepiac az elmúlt másfél évtizedben hatalmas fejlődésen ment keresztül. Kialakultak a piacgazdaság Nyugat-Európára jellemző ismérvei: megszületett az értéktőzsde és az árutőzsde; a piacon megjelentek a befektetési szolgáltatásokat végzők tucatjai; beépültek a köztudatba az olyan fogalmak, mint az önkéntes és magánnyugdíj-pénztárak, vagy éppen a befektetési alapok. A magántulajdont elnyomó szocializmusból kitörve számos lehetőség nyílt meg azok előtt, akik időszakosan felszabaduló eszközeiket a tőkepiacon szeretnék „újrahasznosítani”.

Ezen intézmények mögött azonban gazdasági téren éppúgy nem húzódt meg egy több évtizedes jól bevált, fejlődésen alapuló gyakorlat, mint ahogy hazai jogi szabályozásukra is a sémák következetes importálása és beépítése volt a jellemző. Ez megfigyelhető volt a dolgozatom témáját képező befektetési alapok korábbi szabályozásánál is, bár az utóbbi évek gyakorlata nyomán kialakuló tapasztalatok sokat segítettek a jogalkotónak abban, hogy a hazai igényeknek megfelelően alakítsa a nyugati mintát.

Nehéz egy ilyen, ennyire gazdasági vonatkozású intézményt következetesen jogi szempontból megközelíteni. Mert bár gazdasági jelentőségük mára már vitathatatlan (a PSZÁF a felügyelt szektorokra vonatkozó első negyedéves jelentése alapján hazánkban ma 133 befektetési alap működik, melynek vagyonát 25 alapkezelő végzi – a kezelt vagyon összege meghaladja a 854 milliárd forintot), a téma jogi vizsgálódások szempontjából periférikus területnek minősül: aktualitása mellett csekély jogirodalommal rendelkezik.

Pedig a befektető és a befektetési szolgáltató (jelen esetben a befektetési alapkezelő) között létrejövő újfajta kötelelem (melyet tipikusan atipikus szerződés hoz létre) jogi szempontból is számos érdekes problémát vet fel.

Dolgozatomban nem egyszerűen a befektetési alapok működésének, és a befektetési jogviszony jellegének bemutatására törekszem. Két, egymással összefüggő, egymásból következő „probléma” köré csoportosítva próbálom felvázolni az intézményt: az egyik a befektetési szerződések alapján végzett vagyonkezelés problematikája, a másik a kisbefektetők védelmének jogi lehetősége, és megoldása a hatályos törvényben (másik oldalról megközelítve: hogyan korlátozza a törvény az alapkezelőt).

Jelenleg a vagyonkezelői jog, mint önálló dologi jog szabályozása hatályos jogunkban nem megvalósított, így a vagyonkezelés mindig szerződésen alapul (azaz kötelmi jellegű a szabályozás), azonban e szerződéstípus nem önálló típus a Ptk.-ban (bár ez még orvosolható atipikus szerződésekkel). Tehát sem a dologi jog, sem a kötelmi jog körében nem létezik egy olyan általános vagyonkezelési szabályozás, melyet a befektetési szerződések mögöttes területeként lehetne értelmezni.

Ennek alapján a számos vagyonkezelésre feljogosító szerződés között nehéz érzékelni az egyébként egyértelmű összefüggést. Hiszen mind egy befektetési, mind egy portfólió-kezelési szerződés nyomán létrejövő jogviszonyban a tulajdonos részben, vagy szinte teljes mértékben lemondva rendelkezési jogairól másra bízva vagyona kezelését, azaz nincs igazi ráhatása a saját tulajdonára. Mint említettem, nincs egységes vagyonkezelésre vonatkozó iránymutatás a Ptk.-ban (bár egyes tendenciák már ez irányba mutatnak), így a pénzügyi szférában a különféle szolgáltatók által végzett vagyonkezelést eltérő, speciális törvényekben próbálják szabályozni. A befektetési alapkezelői tevékenység mögöttes szabályozásának hiányossága indokolja a témával való részletes foglalkozást.

A másik fontos kérdés, a kisbefektető jogi védelmének szükségessége is ebből a problémából ered: a kötelmi szabályozás miatt a tulajdonos (befektető) elveszti az egyébként őt megillető in rem védelmet, annak ellenére, hogy a rendelkezési jogok tág körét átengedő befektetési szerződés sem eredményez tulajdon átruházást. S bár a kötelmi jog ezt a hiányosságot egyéb jogi eszközök igénybevételeivel orvosolja, a törvény (2001. évi CXX. törvény A tőkepiacról) emellett rendkívül szigorú kisbefektető védelmi szabályozást alkalmaz, meghatározva a jogviszonyban résztvevők jogait, és kötelességeit. Dolgozatom második részében ennek bemutatására törekszem.

A téma komplexitása miatt lehetetlen egy, a befektetési alapok minden jogi vonatkozású szegmensére kitérő áttekintést nyújtani. Dolgozatomban éppen ezért igyekeztem, több- kevesebb sikerrel, az aktuális kérdéseket felvázolni.

Közigazgatási jog I. (Általános rész)

1. **A kisebbségi önkormányzatok megjelenése a közigazgatásban – III. Helyezett**
Nagy Anasztázia, igazgatásszervező, III. évfolyam
Budapesti Corvinus Egyetem Államigazgatási Kar
2. **Izraeli katonai és palesztin közigazgatás, avagy az 1967-ben Izrael által elfoglalt területek igazgatása**
Kovács Jusstina, igazgatásszervező, nappali, III. évfolyam
Budapesti Corvinus Egyetem Államigazgatási Kar
3. **Osztódással szaporodnak-e a Hivatalok? A nem minisztériumi formában működő központi közigazgatási szervek**
Molnár György, jogász, III. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
4. **A kistérségek és a területfejlesztés**
Göndöc András, jogász V. évfolyam és Kecskés András, jogász, V. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
5. **Az „új” szabálysértési törvény lehetőségei, megoldásai, elméleti és gyakorlati buktatói**
Kovács Mónika, V. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Kar
6. **Regionalizációs feladatok hazánk és más országokban – II. Helyezett**
Kozó Ildikó, IV. évfolyam, jogász
Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
7. **Az agglomeráció közigazgatási jogi kérdései**
Schützenhoffer Dániel, jogász, IV. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Győri Tagozat
8. **Érvénytelenség a közigazgatási jogalkotásban és jogalkalmazásban**
Kiss Márton Gábor, jogász, végzett
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
9. **Úton Európába – a közigazgatási reform és a modernizáció egyes összefüggései – I. Helyezett**
Bereznay Gábor, jogász, V. évfolyam
Intézmények: Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

A kisebbségi önkormányzatok megjelenése a közigazgatásban

Nagy Anasztázia

igazgatósszervező, III. évfolyam

Budapesti Corvinus Egyetem Államigazgatási Kar

Témavezető: dr. György István főiskolai docens

A kisebbségi jogok, azon belül a kisebbségi önkormányzatok mindig is érdeklődésem középpontjában álltak. A főiskolai keretek között, e témával kapcsolatban megfelelő mennyiségű információszerzésre nem volt lehetőségem, viszont a közigazgatás területéről egy erős ismeretanyag elsajátítására van módunk, így alakult ki a dolgozat témája és címe.

Ahogy azt a cím is jelzi a kisebbségi önkormányzatok közigazgatásban való megjelenésére szeretnék nagyobb figyelmet fordítani, és választ adni arra a kérdésre, hogy egyáltalán beszélhetünk-e tényleges „megjelenésről”. Ezt a kisebbségi önkormányzatok hatásköreinek és jogi státusának vizsgálata során próbáltam elemezni, emiatt dolgozatom lényegesebb része A nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló 1993. évi LXXVII. törvényben (későbbiekben Nek. tv) található kisebbségi önkormányzati hatáskörök szabályozottságaira, esetleges hiányosságaira és A helyi önkormányzatokról szóló törvénnyel (1990. évi LXV.) való összevetésre terjed ki. (Elsődleges jogszabályként a Ötv. rendelkezései az irányadóak, másodlagos joganyagként pedig a Nek. tv. szabályai alkalmazandók a kisebbségi önkormányzatokra.) E dolgozat megírása főleg magyar és némi angol nyelvű szakirodalom felhasználásával történt, továbbá Esztergom város kisebbségi önkormányzatainak megfigyelésével.

A dolgozat végén kétféle alternatív megoldást fogalmazok meg. Egyik megoldási lehetőség, hogy a már meglévő „rendszer” hibáit javítjuk ki, amelyeket véleményem szerint teljesen nem tudunk megvalósítani, vagy a kisebbségi önkormányzatok civil szervezetként való működését helyezzük kilátásba. Ebben a fejezetben arra törekedtem, hogy a kisebbségi önkormányzatok és a civil szervezetek hasonlóságait és különbségeit feltárjam, és a civil szervezetek kisebbségi „képviselőként” való funkcionálása esetén felmerülő problémák megoldását megtaláljam.

Számomra is nyilvánvaló, hogy a felvázolt alternatíva megvalósulása is nehézségekkel járna, de abban biztos vagyok, hogy ezek nem több és nem nagyobb súlyú problémák lennének, mint amelyek most fennállnak.

Fontosnak tartom megemlíteni, hogy a magyarországi kisebbségi önkormányzatok létrehozása egész Európában egy egyedülálló megoldást képvisel, amelynek számos pozitív és értékelendő eleme van, de bizonyos szabályozatlanságok a működésük teljességét gátolják. A dolgozatomnak nem az volt az célja, hogy e különleges intézmények értékeit lebecsülje, hanem hogy más szemszögből vizsgálja és a hiányosságaira felhívja a figyelmet.

Izraeli katonai és palesztin közigazgatás, avagy az 1967-ben Izrael által elfoglalt területek igazgatása

Kovács Jusztfina

igazgatósszervező, III. évfolyam
Budapesti Corvinus Egyetem Államigazgatási Kar
Témavezető: Temesi István főiskolai adjunktus

Dolgozatomat abból a célból készítettem el, hogy egy összefoglaló dokumentum szülessen a közel-keleti konfliktusként elhíresült eseménysorozat közigazgatási aspektusairól.

A tanulmányban vizsgálom az 1967-ben Izrael által elfoglalt területek alakulását és igazgatását. Ez magába foglalja a gázai, nyugati parti és kelet-jeruzsálemi izraeli katonai, valamint a palesztin közigazgatás jellegzetességeit.

Kutatásom bázisát azok az írárok alkotják, amelyeket a tel-avivi egyetemi könyvtárban találtam közel két évvel ezelőtt. Azóta is sokat kutattam a témában, főként Internetes forrásokra támaszkodva.

Jasszer Arafat halálát követően időszerűbbé vált ez a kérdéskör, mint valaha, hiszen várható, hogy a palesztin területek igazgatási struktúrája gyökeresen átalakul a közeljövőben.

Nem kívánok igazságot tenni a két nép (arab-zsidó) között. Ugyanakkor úgy érzem, hogy ahhoz, hogy megoldást találhassunk egy olyan akut problémára, mint az izraeli-palesztin konfliktus, nem elhanyagolható tényező a közigazgatás minősége.

„Az igazság olyan, hogy attól függ, honnan nézzük” – tartja Talleyrand. A „politikamentes” közigazgatásnak azonban nem igazságot, hanem megoldásokat kell keresnie.

Osztódással szaporodnak-e a Hivatalok? A nem minisztériumi formában működő központi közigazgatási szervek

Molnár György

jogász, III. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Papp Imre egyetemi adjunktus

A kutatás célja a nem minisztériumi formában működő központi közigazgatási szervek átfogó vizsgálata, az államigazgatási alrendszer e területén jelentkező problémák feltárása, elemzése és megoldási javaslatok bemutatása. A szerző célja, továbbá az is, hogy ráirányítsa a figyelmet az államigazgatás eme, jelentőségéhez képest, méltánytalanul elhanyagolt szeletére. A kutatás során a szerző feldolgozta a vonatkozó szakirodalmat: egyetemi, főiskolai tankönyveket, szakvizsgajegyzeteket, szakfolyóiratokat, egyetemi előadások anyagát. A kutatás tárgyát képezték úgyszintén az egyes országos hatáskörű szervek, központi hivatalok és minisztériumi hivatalok létesítő jogszabályai, valamint néhány egyéb jogszabály is. A dolgozat eredményeképpen feltárára került a nem minisztériumi formában működő központi közigazgatási szervek múltja, jelene, és mindemellett a jövőbeli fejlődés lehetséges irányaira vonatkozó elképzelések is megjelentek. Az alkotás egyik jellemző megállapítása az, hogy közel fél évtized alatt az országos hatáskörű szervek száma a kétszeresére emelkedett, míg a minisztériumi hivatalok száma a felére csökkent, ugyanakkor a központi hivatalok száma gyakorlatilag nem változott. A fenti három kategóriába tartozó szervek száma összességében 1/5-ével nőtt. Történt mindez annak ellenére, hogy a folyton emlegetett közigazgatási reform célkitűzéseivel az efféle tendenciák nem feltétlenül esnek egybe.

A kistérségek és a területfejlesztés

Göndöc András és Kecskés András

jogász, V. évfolyam

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezetők: Dr. Ivancsics Imre egyetemi docens,

Dr. Fábíán Adrián egyetemi tanársegéd

A közigazgatás modernizációja mindennapjainkat érintő kérdéskör az igazgatás gyakorlatában és a tudományban egyaránt. Ennek a több területen ható folyamatnak egyik aspektusa a kistérségi szinten szerveződő társulások megjelenése és beilleszkedése a magyar közigazgatás klasszikus rendszerébe és modernizációjába, melynek történeti gyökerei sem hagyhatók figyelmen kívül.

A jelenlegi – és a korábbi - kormányprogramnak egyébiránt hangsúlyos részét képezi az emberközpontúság. A kérdés úgy is hangozhat: miként tehető a közigazgatás emberközpontúvá, hogyan valósítható meg az ehhez kötődő mozgásfolyamatok lakosság közeli szervezése. Az igazgatásnak középpontjaiban az érdekelteknek kell állniuk, mert csak így valósulhat meg a *szolgáltató közigazgatás rendszere*.

Ezek a követelmények teszik szükségessé, hogy a döntéshozatalok, a feladatok és a hatáskörök a települési önkormányzatok társulásával kistérségi szintre kerülhessenek, melyet a pályázatrendszer és a kormányzati ösztönzési mechanizmus is indokol.

A rendszerváltozás „*önkormányzati mámore*” túlzottan széttagolta az önkormányzati rendszert, amely már kezdetben is szükségessé tette a települések összefogását, amire már az önkormányzati törvény is lehetőséget biztosított.

Hazánk Európai Unió csatlakozása - más tényezőkkel együtt - megköveteli a települési önkormányzatok kistérségi szintű együttműködését.

Szintén a kormányprogramra utalunk akkor, amikor a kistérségeket a születőben lévő regionális struktúra elemeinek tekintjük.

Mindezek hatására körvonalazódik a többcélú kistérségi társulások hármas tagozódása, mely felöleli az igazgatási, az önkormányzati és a területfejlesztési funkciót. Tanulmányunk a kistérségi folyamatokat éppen e hármas tevékenységkör szemszögéből vizsgálja.

Habár döntő hányadában a területfejlesztés tevékenységköre képezi vizsgálatunk tárgyát, megkerülhetetlen, hogy szót ejtsünk a kistérségi rendszer történeti előzményeiről, valamint e hármas funkció másik két eleméről is.

**Az „új” szabálysértési törvény lehetőségei, megoldásai, elméleti és gyakorlati
buktatói**

Kovács Mónika

jogász, V. évfolyam

Pécsi Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Ivancsics Imre egyetemi docens,

Dr. Kiss László alkotmánybíró, egyetemi tanár

Tanulmányom témája az 1999-ben megszületett és 2000. márciusában hatályba lépett szabálysértési törvény, ami az akkori körülmények között méltán számított újnak, mivel 1968. óta ugyanaz a jogszabály rendezte a szabálysértési joganyag területét, ami egyértelműen túlhaladottnak, elavultnak volt mondható. Számos tárgyalást és vitát követően végül elfogadták és hatályba léptették az új produktumot, amiben azonban a tapasztalatok alapján rövid idő alatt kiütköztek a dilemmák és rossz megoldások. Ennek egyik legjobb bizonyítéka, hogy már 2003-ban új törvénytervezetet nyújtottak be az Országgyűléshez a törvény megreformálása érdekében, s pont ez az aktualitás, illetőleg a szabálysértéssel kapcsolatos homályos foltok vezettek kutatásaimhoz, s ezen munka megírásához.

A homályos foltok egyikének oka az intézmény janus-arcúsága, ami miatt nehézséget okoz a jogrendszerbeli elhelyezése. Számomra is az jelentette az első megoldásra váró lépcsőt, hogy eldöntsem: a közigazgatási jog területén vagy a büntetőjog körében keressem a szabálysértéssel kapcsolatos kérdéseimre a válaszokat.

A dolgozat igyekszik a hatályos szabálysértési törvény kritikáját megfogalmazni, illetőleg emellett elismerni a joganyag helyes megoldásait. A megfelelő utak megtalálásában, s az alátámasztott vélemények megfogalmazásában jelentős segítséget nyújtottak megkérdézett szakemberek, számos szakirodalmi munka, s az Alkotmánybíróság joggyakorlata.

Regionalizációs feladatok hazánk és más országokban

Kozó Ildikó

jogász, IV. évfolyam

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Ivancsics Imre egyetemi docens

Európában a világgazdaság globalizációja, hatalompolitikai okok, általános méretgazdaságossági, racionalizálási és etnikai indokok, az információs technika térhódítása jelentőssé tette a szubnacionális területi szinteket, melyek egyre több feladatot vesznek át a központtól. A régiók felértékelődése ugyanakkor megfigyelhető állami együttműködések során is. A dolgozatom megírásával ezért a célom az volt, hogy 44 tanulmány illetve tudományos publikáció segítségével átfogó képet adjak a regionalizációs lehetőségekről és eredményekről hazánkban, illetve röviden ismertessem más nyugat-európai országok régióalkotási megoldásait. Négy fő részből tevődik össze a dolgozat.

Az első rész a régiók kialakulásával, szerepével és az Európai Unió NUTS-rendszerével foglalkozik. Több oldalról összefogom a lehetséges régiódefiníciókat és rámutatok a regionális jelenségek kettős természetére is.

A második rész nemzetközi kitekintés: bemutatom néhány nyugat-európai állam középszintű közigazgatási struktúráját.

A harmadik rész magyar viszonylatban vizsgálja a régióalkotás kérdéseit, szükségességét. A regionalizmus történelmi gyökereinek hiánya, illetve a regionalizálási kísérletek kudarca ellenére ismertetem a legfontosabb elméleteket, javaslatokat a hazai régiók fogalmával, funkcióival, számával illetve lehatárolásaival kapcsolatban, kitérek az ezekkel kapcsolatos vitákra. Összehasonlításra kerülnek az 1971-ben elfogadott Országos Településhálózat-fejlesztési Konceptióval összhangban kidolgozott tervezési-, gazdasági körzetek az 1998-as Országos Területfejlesztési Konceptióban meghatározott tervezési-, statisztikai régiókkal.

A negyedik rész a jövő kérdéseivel foglalkozik. Felvázolom azokat a lehetőségeket, melyek révén hosszabb távon – különösen a helyi önkormányzatok számának csökkentésével, illetve a kistérségi, városkörnyéki rendszer kiépítésével – elérhető, hogy a régiók választott önkormányzattal rendelkező területi egységek legyenek, ezáltal pedig méltó ellensúlyai legyenek a központi államigazgatásnak. Természetesen megjelölve a területi önkormányzatok, a megyerendszer radikális reformjában rejlő veszélyeket.

A tanulmány befejező fejezete pedig a regionális önkormányzatok lehetséges feladatáról és hatásköreiről szól.

Összességében a dolgozat érdemei közt említhető még, hogy a jelentős mennyiségű feldolgozott irodalom révén sokszínű megoldásokat kínál a jövő regionalizációs feladataival kapcsolatban, és a szakemberek elgondolásai mellett hangot adok saját megállapításaimnak is.

Az agglomeráció közigazgatási jogi kérdései

Schützenhoffer Dániel

jogász, IV. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Győri Tagozat

Témavezető: Dr. Lapsánszky András egyetemi tanársegéd

Dolgozatom témája az agglomeráció, mint komplex társadalmi-gazdasági-jogi jelenség főként közigazgatási jogi oldalának átfogó jellegű elemző bemutatása, a főbb problémák, kérdések felvetése, megoldási javaslatok kidolgozása a hazai szakirodalom, és tapasztalatok, illetve a nemzetközi tapasztalatok segítségével.

A dolgozatomat a magyarországi településszerkezet rövid bemutatásával kezdem, majd a településrendszer strukturális változásait összefoglalom, és kitérek a speciális nagyvárosi fejlődés jellemzésére, a magyar nagyvárosok bemutatására is.

Az agglomeráció többféle nézőpontból megközelített fogalmát ismertetem, rávilágítva a hazai viszonyok között értelmezhető tágabb agglomeráció-fogalomra, majd a hazai hatályos jogi szabályozást elemzem az alkotmányos, és elméleti háttér bemutatásától kezdődően, és ismertetem az agglomerációs együttműködést igénylő feladatokat.

A területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény intézményrendszerét ismertetem, a törvény rendszerével kapcsolatban néhány problémát vetek fel.

A közigazgatási tércategóriákból, és a területfejlesztési törvény rendszeréből hiányzik az agglomerációk kategóriája, a megye alatti, de települése feletti közigazgatási teret egyelőre a kistérségek töltik ki, azonban ezen térségeknek csupán a KSH-besorolása történt meg, és a törvényi definíciója adott, de közigazgatási térként nem funkcionálnak, nem közigazgatás-szervezési egységek. Az agglomerációk létezése vitathatatlan tény, amely csupán a jogalkotás reakcióját igényli, ami egyelőre várat magára. Pedig az Európai Unióhoz való csatlakozás által kínált esélyek, lehetőségek maximális kihasználása, a regionális támogatások elnyerése, az infrastrukturális fejlesztések megvalósítása a gazdasági fejlődés, a magasabb életszínvonal, és a jólét érdekében mind-mind azt kívánják, hogy a mindennapokat szoros egymásraltásban eltöltő települések, és azok önkormányzatai egy hatékony, hitelképes, tényleges hatáskörökkel felruházott, valóban működő, közjogi személyiséggel és saját vagyonnal rendelkező, az agglomerációs együttműködésnek keretet adó szervezetbe tömörüljenek.

Bemutatom a települések képviselőit megfelelően alkalmas modelleket, az agglomerációs együttműködésnek keretet adó szervezet finanszírozásának lehetséges megoldásait, a települések közötti informális együttműködési formákat, a szolgáltatási egyensúlyteremtés jogi eszközeit, a területrendezésben való polgári részvétel lehetőségét.

A dolgozat végén konkrét példákat ismertetek - a Budapesti Agglomerációs Szövetség, és a győri agglomeráció modelljét.

Érvénytelenség a közigazgatási jogalkotásban és jogalkalmazásban

Kiss Márton Gábor

jogász, végzett

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar

Témavezető: Dr. Seereiner Imre egyetemi adjunktus

A dolgozat az érvénytelenség fogalmának meghatározása után rövid kitekintést tesz: az érvénytelenség megjelenését vizsgálja a római jogban, a polgári jogban és a munkajogban. Ezek után következik a jogalkotási érvénytelenség, majd a jogalkalmazási érvénytelenség a közigazgatási jogon belül vizsgálva.

Célunk az volt, hogy a dolgozat egy kellően részletezett képet rajzoljon a magyar jogalkotási és közigazgatási rendszer működéséről, és ezen belül az érvénytelenségi kategóriákról. Reméljük továbbá, hogy a magánjogi, munkajogi érvénytelenségi fogalmakon keresztül és ezek által jobban megmutatkozik a közigazgatási jog elkülönülése és specifikumainak mibenléte.

A benyújtott pályamű elemzi a hatályban lévő, az Államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló törvényt, és a Közigazgatási hatósági eljárás általános szabályairól szóló törvényjavaslatot. A kodifikáció hiányosságaira, és hosszútávon is jól működő megoldásaira egyaránt rámutatva igyekeztünk az ideális szabályozás kereteit megrajzolni.

Úton Európába – a közigazgatási reform és a modernizáció egyes összefüggései**Bereznay Gábor**

jogász, V. évfolyam

Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Torma András tanszékvezető egyetemi tanár

Dolgozatom témájául egy komplex rendszer bizonyos kérdéseinek bemutatását választottam. Egyfelől fontos elemnek tekintem a közigazgatási reformtörekvések regionális aspektusból súlyozott bemutatását, másrészt ezt olyan infrastrukturális eszközparkkal összekapcsolva is vizsgálom, mint amilyen az e-government. Utóbbiról európai és magyar aspektusból egyaránt írok. Fontosnak tartom kiemelni az egyes regionalizálási lehetőségeket, a régiók és a hagyományos térszerkezet viszonyát és azt, hogy a régiókra, mint középszintű önkormányzatokra építem a dolgozatot, ugyanakkor fontosnak tartom az egyes aktorok között a partnerség elvének érvényesülését is. A partnerség és a hálózatiság elvének érvényesülése persze eleve feltételez egy hatékony eszközparkot, amelynek segítségével az egyes szereplők megfelelően tudják egymással tartani a kapcsolatot, így meg sem kerülhető az e-government bemutatása.

A dolgozat célját igyekeztem már a szerkesztésben is kifejezésre juttatni, hiszen a fejlődés egyes súlyozott pontjait jelzik az egyes fő fejezetek. A regionális térszerkezet mellett szándékozom állást foglalni, mégpedig egy olyan térszerkezet mellett, ami a mai statisztikai régióktól eltérő területű önkormányzati régiókból épül fel. Ez a regionális, középszintű önkormányzati szerkezet a megyei önkormányzatok helyett épül ki egyedüli középszintként. Álláspontom szerint a megyék nem kifejezetten önkormányzati célú szervei és testületei az együttműködésnek azonban jó bázisát adják, ugyanígy a kistérségek is jó koordinációs aktorokká válhatnak, akkor is, ha nem önkormányzatok. Miért tartom ezt fontosnak? Mert ez is egy alternatíva a helyi szint fragmentálódásának orvoslására. A helyi szintet ugyanis álláspontom szerint a regionális szerkezet jobban segíti, mint a jelenlegi megyei középszint. Mindehhez pedig hozzáadódnak az e-kormányzat származékos előnyei is, amelyeket hatékonyságnövelő faktorként tartom számon. Ez növeli az egyes térségek közötti kohéziót, mert nő a versenyképesség is az infrastruktúra kiépülése által. Célom rámutatni arra, hogy nincs önmagában vizsgálható probléma, hanem problémacsoportok összefüggéséről és eszközök kombinációjáról kell beszélni.

A dolgozatban közigazgatási kérdésekre helyezem ugyan a hangsúlyt, de komplex vizsgálati módszert használok. Gazdasági és társadalmi valamint technikai kérdések sem mellőzhetők ugyanis, ezért indokolt a komplex vizsgálati módszer.

Végkövetkeztetésként azt hangsúlyozom, hogy a regionalizmus szükségszerűség, így a megye helyett egy fejlett elektronikus eszközökkel felszerelt önkormányzati rendszer kiépítése nélkülözhetetlen. A régiók, mint a legerősebb önkormányzatok, az önkormányzatiság szívet és motorját jelentenék, ha létrejönnének. Eszközük és lehetőségük is lenne a közigazgatási paradigmaváltásra a fent vázolt formában.

Közigazgatási jog II. (Különös rész)

1. **Katasztrófaigazgatás, különös tekintettel a veszélyes ipari üzemekkel kapcsolatos feladatra**
Vass Livia, igazgatásszervező, III. évfolyam
Budapesti Corvinus Egyetem Államigazgatási Kar
2. **Bűnmegelőzés a közigazgatásban**
Soós Zoltán, igazgatásszervező, végzett
Budapesti Corvinus Egyetem Államigazgatási Kar
3. **A rendőrség és a rendőri munka társadalmi kontrollja - az ombudsman vizsgálatain keresztül**
Borbély Beáta-Homolya Brigitta, bűnügyi szak, II. évfolyam
Rendőrtiszt Főiskola
4. **A felsőoktatás irányítási reformja hazánkban, és a bolognai folyamat – II. Helyezett**
Csegódi Tibor László, jogász, III. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
5. **A rendőrség modernizációja**
Gyimesi Zita Katalin, jogász, III. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
6. **Verseny a hírközlésben**
Horváth István, jogász, IV. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Győri Tagozat
7. **A természetvédelmi igazgatás szervezetrendszere Magyarországon – I. Helyezett**
Bányai Orsolya, jogász, IV. évfolyam
Debreceni Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar
8. **Az elektronikus aláírás és jogi szabályozása**
Kolesár Gergely Viktor, III. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi kar
9. **A fogyasztóvédelem, különös tekintettel az ökológiai fogyasztóvédelem és a megtévesztés kapcsolatára – III. Helyezett**
Korát Viktória, jogász, IV. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Győri Tagozat

Katasztrófaigazgatás, különös tekintettel a veszélyes ipari üzemekkel kapcsolatos feladatokra

Vass Livia

igazgatásszervező, III: évfolyam

Budapesti Corvinus Egyetem Államigazgatási Kar

Témavezető: Dr. Bukovics István külső előadó

Dolgozatom elsődleges célja, hogy áttekintsem a katasztrófavédelemnek a veszélyes ipari tevékenységgel kapcsolatos feladatait. Ez egy új szabályozási terület Magyarországon, amely új szabályozás, az általa meghatározott feladatok ellátásához megfelelő szervezet működését kívánja. A szakterület áttekintését az ide vonatkozó nemzetközi jog fejlődésének bemutatásával kezdem, bővebben kifejtem a Seveso irányelvekre vonatkozó legfontosabb ismérveket, majd megvizsgálom, hogyan jelentek meg a magyar jogrendben. Az egyes üzemekben történt balesetek felvázolásával próbálom színesíteni a dolgozat ezen részét.

A veszélyes ipari tevékenység szabályozásával kapcsolatos feladatok bemutatása azonban nem történhet meg a katasztrófavédelemre vonatkozó alapfogalmak, a jogi szabályozás és a szervezet általános bemutatása nélkül. Ezt a dolgozat első részében teszem meg. Ismertetem továbbá a katasztrófák jellemzőit és csoportosítását és Magyarország katasztrófák általi veszélyeztetettségét.

Kutatásom főleg az ide vonatkozó szakirodalmon alapul. Részt vettem továbbá a 2004. nyarán történt, Esztergomot is érintő szennyezéssel kapcsolatos feladatok ellátásában, mivel nyári gyakorlatot töltöttem abban az időben Esztergom Város Polgármesteri Hivatalában. Beszélgetést folytattam az Esztergomi Tűzoltóparancsnokság, az Esztergomi Polgári Védelmi kirendeltség és az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság szakembereivel is.

Vizsgálatom eredményeképpen megállapítható, hogy jelentős előrelépés történt ezen a területen a szabályozás terén, a végrehajtás Magyarországon gördülékenyen működik a hatóság részéről, azonban még mindig vannak jelentős hézagok a szabályozásban, valamint újabb és újabb kihívások és feladatok, amelyek felelős végrehajtása sokszor pénzügyi akadályokba ütközik.

Bűnmegelőzésből az államigazgatási főiskola iskolai fordulójára**Soós Zoltán**

igazgatásszervező, végzett

Budapesti Corvinus Egyetem Államigazgatási Kar

Témavezető: Dr. Papp Zsigmond főiskolai docens, Dr. Hegedűs András külső konzulens

Jóval több, mint kétezer évvel ezelőtt, már Arisztotelész is felhívta a figyelmet a bűnmegelőzésének szükségességére és főként célravezetőségére. A további évszázadokban pedig számos jog- és társadalomtudós foglalkozott ezzel a kérdéssel. E vélemények mintegy summázatát adva, Cesare Beccaria 1764-ben úgy fogalmazott, hogy „jobb megelőzni a bünteteket, mint büntetni azokat”.

A bűnmegelőzés egyik kezdeti és máig is a legvitatottabb lépése Lombroso olasz börtönorvos módszere volt. Híressé vagy inkább hírhedté válását különleges eljárásának köszönhette. Lombroso a fejforma és az arctípusok alapján szerette volna felismerni a bűnöző és erőszakos egyéneket. Ha módszere száz százalékos biztonsággal működik, úgy nagy előrelépés lehetett volna a bűnmegelőzésnek, hiszen az elkövetőt még az elkövetés előtt ki lehetett volna szűrni a társadalomból. A módszer sikertelensége és diszkriminatív jellege a legveszélyesebb ideológiák közé emelte Lombroso tézisét. A kriminalisztika történetében azonban kihagyhatatlan lépcsőt jelent.

Ezt követően hamarosan kialakult a máig is cáfolhatatlan álláspont, mely szerint a „legjobb bűnmegelőzés az, ha egyetlen bűncselekmény sem marad felderítetlen”.

Érdemes elidőzni azon, vajon mit is jelent a bűnmegelőzés; a dolgozatban felvázoltak minden bűnözési típus ellen sikerrel veszik fel a harcot?

A modern felfogás szerint a bűnmegelőzés a bűnözés társadalmi és egyéni okainak, illetve a bűnelkövetés feltételeinek befolyásolására alkalmas stratégiák és eszközök rendszere.

A második kérdésemre a válasz pedig egyértelmű nem. Ezt igazolta igazságügy miniszter úr is, egy a Bűnmegelőzés nemzeti stratégiájának elfogadása után tett nyilatkozatában.

A bűnözésnek számos fajtája van. Így többek között ide tartoznak a szélsőséges csoportok által elkövetett bűncselekmények, a terrorizmus, a gazdaságbiztonság, valamint a szervezett bűnözés is.

Az önkormányzatokkal együttműködésben azonban a széles paletta egészen kis szeletére lehet csak koncentrálni. Az általam felvázoltak csak a mindennapi bűncselekmények számát képesek csökkenteni. Talán ez kevésnek tűnik, talán a többi bűnözési ág mellett nem látszik olyan fontosnak, pedig az. Az állampolgár ugyanis az OTDK-dolgozatban felvetett problémákkal találkozik nap, mint nap. A mindennapi életben tapasztalható bűncselekmények számának emelkedése riasztja leginkább az állampolgárokat. Számukra kevésbé fontos a gazdaságbiztonság vagy a szervezett bűnözés elleni harc. Nagyon egyszerűen megfogalmazva: az ország lakóinak számára mindegy, hogy van-e pénzmosás vagy illegális szerencsejáték, ha ők nyugodtan hagyhatják el lakásukat, és sértetlenül térhetnek vissza oda. Ez az, amiben a bűnmegelőzés az önkormányzatokkal, és a civil szervezetekkel összefogva segíteni tud.

[...]

Végezetül e helyen is szeretnék köszönetet mondani konzulensemnek, tanárainknak és mindazon személyeknek, akiknek jobbító szándékú kritikája előremozdította OTDK-dolgozatom megszületését.

**A rendőrség és a rendőri munka társadalmi kontrollja –
az ombudsman vizsgálatain keresztül****Borbély Beáta–Homolya Brigitta**

bűnügyi szak, II. évfolyam

Rendőrtisztai Főiskola

Témavezető: Dr. habil Szigeti Péter egyetemi tanár

Dolgozatunk témája a rendőrséggel kapcsolatos ombudsmani vizsgálatok elemzése rendőri szemmel. A dolgozatban leírt esetekből tanulságot levonva akarjuk megmutatni főiskolai hallgatói társainknak, hogyan kell az alapjogokat tiszteletben tartva a rendőri munkát élethivatássá formálni.

Témánk időszerű, mivel állandó jelleggel tisztában kell lennünk azzal, hogy rendőrként az állampolgárral szemben milyen intézkedést és mekkora mértékű legitím erőszakot, kényszert alkalmazhatunk. A dolgozat aktualitását, jelentőségét növeli, hogy a rendszerváltás után megnőtt alkotmányos jogok biztosításának követelménye, melyet tovább fokozott az Európa Unióhoz való csatlakozás.

Az első oldalakon a rendőrség fogalmának nehézségeit feszegetjük, felhívjuk az egyes megfogalmazások esetleges „hibáira” a figyelmet és rábízuk az olvasóra a helyes meghatározás melletti döntést. A következőkben a rendőrség alkotmányos helyzetét ismertetjük röviden, kitérve a rendőrség, demokrácia és jogállamiság kapcsolatára. Az ombudsman intézményének rövid történeti áttekintése után, a fő témákra az ombudsman rendőrséggel kapcsolatos vizsgálataira térünk rá. Az elemzés során szembesítjük a véleményünket a gyakorlati tapasztalattal. Véleményünkben megfogalmazzuk azt, hogy szerintünk miként lehetett volna elkerülni a jogszerűtlenséget, illetve megpróbálunk rámutatni, hogy „mi lehet a probléma gyökere”. A dolgozat elkészítése során felvetődött néhány problémára hívjuk fel a figyelmet, hiszen a megoldáskeresés első lépése a problémák felismerése. A felvetődött problémák gyökerére választ remélve készítettünk riportot dr. Kiss László ny. r. ezredes úrral, aki az Országgyűlési Biztos Hivatal munkatársa. A dolgozat végén azt az összefoglaló megállapítást tehetjük, hogy az alapjogok rendszere szilárd, jelentőségük egyre növekszik, de arra, hogy a rendvédelmi szférában is ki tudjon teljesedni, ahhoz a rendőrség tagjainak folyamatos és intenzív képzésére van szükség, melyben segítőtársak az ombudsmanok.

Igyekeztük az idegen szavak használatát elkerülni, hiszen a dolgozat címzettjei hallgatótársaink. Fokozatosan logikai sorrendben haladunk fő témánk felé, melyben a vizsgálati eseteket részletezzük, majd röviden elemezzük a jobb nyomon követhetőség érdekében. A statisztikai adatokat egy könnyen áttekinthető táblázatban foglaljuk össze. Végül a problémakeresést érdekes riporttal színesítjük. Befejezésként igyekeztünk egy frappáns megfogalmazásban összegezni a dolgozat lényegét, mely az Alkotmány egy szakasza is kiemel, mert az állam elsőrendű kötelessége az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen jogainak elismerése, tiszteletben tartása és védelme.

A felsőoktatás irányítási reformja hazánkban, és a bolognai folyamat

Csegódi Tibor László

jogász szak, III. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: dr. Rónay Zoltán egyetemi tanársegéd

A dolgozat alapjául szolgáló kutatás tárgya a 2002 óta folyó felsőoktatási reform egyes kérdései. A reform, amely már törvényjavaslat formájában öltött testet, a felsőoktatás irányítását, a képzések szerkezetét, és a finanszírozás módját érinti. A felsoroltak közül a felsőoktatás állami, és intézményen belüli irányítása bír a leginkább közigazgatási relevanciával, így ez a szegmens került előtérbe a mű írásakor.

Munkám legnagyobb előnyeként említhető a kutatás tárgyának aktualitása. Ez egyben hátrányt is jelentett, tekintettel a téma kiterjedt voltára, valamint a szinte naponta bekövetkező koncepcionális változásokra. Éppen ezért a gyakran változó törvényjavaslat részletes vizsgálata helyett több helyen – így az egyetemi kormányzás bemutatása során – csupán probléma-felvetésekre kellett szorítkoznom.

Dolgozatom megírása során nagyban támaszkodtam az Oktatókutató Intézet több évtizede folyó, az ágazatot tanulmányozó munkájának eredményeire. Külön köszönetet mondok az intézet munkatársának Hrubos Ildikó Asszonynak az általa nyújtott segítségért.

Figyelembe véve a fent említetteket, kutatásom során különleges módszert követtem. A hazai folyamatok, elképzelések jobb megértéséhez inkább a nemzetközi tapasztalatokból, és az ezekből levonható általános következtetésekből indultam ki. A törvényjavaslat elemzésére csak az Irányító Testület valamint a felsőoktatás és az állami szervek vonatkozásában vállalkoztam.

Céлом kettős volt. Egyrészt szerettem volna egy köztudatban lévő félreértést eloszlatni. Az említett tévedés abban áll, hogy a bolognai folyamat és az intézményi irányítás reformja egy és ugyanaz. Ez azonban nem így van. Bizonyításul ismerttettem a bolognai célkitűzéseket is, és vele szembeállítva az irányítási reformot is.

Másrészt igyekeztem a törvényjavaslat dolgozatommal érintett rendelkezéseikhez építő jellegű meglátásokat, kritikát fűzni. Mindezt főképp a holland felsőoktatás irányítási rendszerre és Klebelsberg Kunó ma is érvényesnek mondható meglátásaira alapoztam.

Kutatásom idején volt szerencsém érveket (leginkább az Oktatási Minisztérium munkatársaitól) és ellenérveket hallani a reform körülményeiről, és céljairól. Nem törekedtem ugyanakkor arra, hogy valamelyik nézőpontot helyesnek ismerjem el. Ugyanakkor meggyőződtem arról, hogy a reform komoly társadalmi indulatokat és pénzügyi problémákat vetett fel. A magam részéről a kutatásom eredményét abban látom, hogy reményeim szerint sikerült egy bonyolult jelenség egyes oldalait bemutatnom az olvasó és magam számára. Így talán a felsőoktatás reformja talán nem mindenki számára lesz elsősorban érzelmi kérdés.

A rendőrség modernizációja

Gyimesi Zita Katalin

jogász szak, III. évfolyam

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Korinek László egyetemi tanár

A dolgozat a rendészet modernizációjának kérdésével foglalkozik. Az I. fejezet az alkotmányos jogállam és a rendőrség kapcsolatát tárgyalja, bemutatja, hogy a rendőrség miként tud megfelelni a jogállam alapkövetelményeinek: a jog uralmának, a hatalmi ágak megosztásának, az emberi jogok tiszteletének, illetve a rendőrség alkotmányos helymeghatározásának konzekvenciáit.

A II. fejezet a rendészet elméletével foglalkozik. Rámutat arra, hogy a rendészet elméletének megalkotása kiemelkedő fontosságú a rendőrség modernizációja szempontjából, mert egyfajta tudományos elméleti megalapozást ad a rendőrségi kutatások és a fejlesztés számára. A rendészet elmélete nem egyszerűen a rendőrséggel foglalkozó jogtudományi, szervezéstani és szociológiai ismeretek összegzése, hanem egy önálló új diszciplína, amely a részeredményeket, részmegoldásokat szerves egységbe foglalja.

A III. fejezet a reform, a modernizáció és a korszerűsítés fogalmának és feltételeinek meghatározását végzi el.

A IV. fejezet ismerteti a kialakult két rendészeti modellt, az angolszász és a kontinentális megoldás közötti különbségeket, továbbá a rendőrségek kialakulásának folyamatát. Bemutatja a diktatórikus rendszerből alkotmányos demokráciába váltott országok rendőrségeinek jellemzőit, a tradicionális polgári demokráciák rendőrségi reformjait, majd összefoglalja a rendőrség fejlesztési megoldások közös vonásait, amelyek a magyar rendőrségi modernizáció számára is megfontolandó példák.

Az V. fejezet Magyarország rendőrségével foglalkozik, felvázolja a rendszerváltás óta a rendőrség fejlesztés területén elért eredményeket és az azóta is megoldásra váró problémákat. Felállít egy rendészeti kormányzati tipológiát, és ez alapján átvilágítja az elmúlt 15 év belügyi kormányzatát. A Nyugat-európai rendőrség fejlesztési megoldásokra támaszkodva felsorolja a rendőrség modernizációjánál figyelembeveendő szempontokat.

A magyar rendőrség modernizációjához a rendőrség alkotmányos helyét a civil közigazgatásban kell meghatározni, szükséges a centralizáció-decentralizáció elveinek újragondolása. A modernizációs program főbb célkitűzéseit, a változtatások feltételeit és ütemét kormányhatározatban vagy törvényben kell meghatározni. A modernizációt egy több kormányzati cikluson átívelő egy 10-15 évre szóló közbiztonsági stratégia alapozhatja meg, ezért szükséges a politikai pártok konszenzusa, Egyszerre kell törekedni rendészeti funkciók társadalmasítására és a rendőri professzionalizmus erősítésére, a közbiztonsági és a bűnügyi szolgálat elválasztására. A rendőrség átalakítása a közigazgatás és az igazságszolgáltatás modernizációjával szinkronban valósítható meg.

A megfelelő politikai konszenzus, vagy költségvetési támogatás hiányában a rendőrségi modernizáció ügyét le kell venni a napirendről.

Verseny a hírközlésben

Horváth István

jogász, IV. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Győri Tagozat

Témavezető: Dr. Lapsánszky András egyetemi tanársegéd

Ma a hírközlés gazdasági szabályozásának fő funkciója: a piaci verseny védelme, a kutatás célja elsősorban a hírközlési szektor bemutatása versenyjogi aspektusból. A dolgozat ismerteti a jogi szabályozás történeti fejlődését, sajátos tulajdonságait, valamint a közigazgatási intézményrendszer működésének mechanizmusát a versenyjog és a hírközlési jog területén egyaránt.

Elemzi a Gazdasági Versenyhivatal és a Nemzeti Hírközlési Hatóság kiemelkedő jelentőségű munkáját a hatékony versenypiac kialakításában, mely szükséges ahhoz, hogy versenyképesek legyünk a globális, egyre nyitottabb hírközlési piacon. A hírközlési infrastruktúra fejlődésével és a szolgáltatások spektrumának és minőségének növelésével válik alkalmassá a hazai hírközlési szektor arra, hogy fokozza az egész gazdaság versenyképességét a belföldi és a külföldi piacokon. Tevékenységük a tisztességes piaci verseny kialakításában, fenntartásának elősegítésében a hírközlési piac zavartalan működése terén nélkülözhetetlen.

A hírközlési piac akkor tud megfelelően működni, ha a különböző szolgáltatók együttműködnek. Ennek analógiájára arra a következtetésre jutottam, hogy bár a komoly szakértelemmel rendelkező hatóságok hazánkban és külföldön is jelentős eredményeket érnek el, ha munkájukat összehangolják, eljárásuk gyorsabbá, működésük jóval hatékonyabbá válik.

A természetvédelmi igazgatás szervezetrendszere Magyarországon

Bányai Orsolya

jogász, IV. évfolyam

Debreceni Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar

A témavezető: Dr. Fodor László egyetemi docens

A dolgozat célja bemutatni a természetvédelmi igazgatás jelenlegi szervezetrendszerét, melyet lényegében a 90-es évek közepére már kialakítottak, de egyelőre még nem nyerte el végleges formáját, hiszen a közeljövőben is számítani lehet változtatásokra. Mivel a téma kevésbé feldolgozott, nehezen lehetett behatárolni az ehhez kapcsolódó kérdéseket, így alapvetően arra törekedtem, hogy vázoljam a természetvédelmi igazgatás szervei között meglévő kapcsolatrendszert, mind vertikális, mind horizontális tekintetben. Természetesen ez a megközelítés csupán a vázát adja a munkámnak, mely azért ennél sokkal több szempontot igyekezett érvényesíteni.

A kutatásaim végén többek között olyan következtetésekre jutottam, hogy a szervezetrendszer struktúrája – nem számítva azt, hogy az igazgatóságoknál a dolgozat írásának időpontjában még nem különült el a hatósági és vagyonezelési tevékenység – lényegében jónak mondható. Ellenben ez nem érvényesül az egyes szervek egymás közötti kapcsolatára (irányítás, felügyelet, ellenőrzés, részjogkörök), mivel a viszonyrendszerüket meghatározó jogi szabályozás kifejezetten hiányos. Ez a helyzet sértheti az egyes intézmények önállóságát, mivel hatáskörelvonáshoz is vezethet.

Ami a szervek feladat és hatáskörét illeti, a hatékonyabb és lehetőleg eredményesebb munkavégzést célzó profiltisztítás nem valósult meg maradéktalanul. Valószínűleg a jogi szabályozás széttagoltságával magyarázható a különböző államigazgatási szervek közötti kooperáció hiánya, amely viszont akadályozza a természetvédelmi szervek munkáját és általában az állami környezetvédelem eredményességét. E probléma megoldásaként felül kellene vizsgálni e területre vonatkozó jogszabályokat, megszüntetni azokat a rendelkezéseket, melyek alapját jelenthetik egyes hatásköri összeütközéseknek. Ez a közösségi jog végrehajtására figyelemmel, Európai Unió követelménynek is tekinthető.

Pozitívumként értékelhető a különböző jogszabályok, hatósági határozatok érvényesülését, végrehajtását is ellenőrző természetvédelmi őrszolgálat, különösen, ha körükben létszámfejlesztést valósítanak meg, hiszen jelenleg a kis számuk miatt nem tudják megfelelően betölteni funkciójukat. A megnövekedett feladatokhoz igazodóan, hasonló bővítés szükséges a területi szervek egyéb egységeinél is.

Végezetül nagyon jelentős szerepe van és kell, hogy legyen egyrészt a társadalmi szervezetekkel való együttműködésnek, másrészt a nemzetközi szintű kooperációnak, mivel csak így lehet biztosítani a természet védelméről szóló törvényben meghatározott olyan célokat, mint a biológiai sokféleség megőrzése.

Az elektronikus aláírás és jogi szabályozása

Kolesár Gergely Viktor

jogász, III. évfolyam

Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi kar

Konzulensek: Balogh Zsolt György tanszékvezető egyetemi docens,

Polyák Gábor egyetemi tanársegéd

Kutatás célja, módszerei:

Dolgozatom első harmadában az elektronikus aláírás technológiájának működésével foglalkozom, bemutatom az eljárás főbb jellemzőit és összehasonlítom a hagyományos aláírás

főbb funkcióival. Bemutatom az elektronikus világ kriptográfiai szempontból lényeges veszélyeit elektronikus aláírás elkészítésében kulcsfontosságú szereplőket (aláíró, aláírás ellenőrző, hitelesítés-szolgáltató) és az alkalmazásra kerülő algoritmusokat. Ezután az 1999/93/EK irányelv megalkotásának indokait, és főbb szabályozási

kérdésköreit veszem sorra (Az árúk és szolgáltatások szabad mozgását, valamint a fogyasztói érdekek biztosítását célzó rendelkezések; Felelősségi alakzatok; Elektronikus aláírások osztályozása).

A dolgozat központi egységét képezi a magyar törvényi szabályozás, valamint módosítása indokainak és eredményeinek értékelése. Ezen egységen belül említtem a Nemzeti

Hírközlési Hatóság feladatköreit és a rendeletalkotásra irányuló felhatalmazások körét.

A befejező részben az eljárás elterjedtségével és egyes alkalmazási területeivel foglalkozom, különösen a kormányzati szerepvállalással és a jövőre vonatkozó tervekkel

A fogyasztóvédelem, különös tekintettel az ökológiai fogyasztóvédelem és a megtévesztés kapcsolatára

Korát Viktória

jogász, IV. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Győri Tagozat
Témavezető: dr. Lapsánszky András egyetemi tanársegéd

A dolgozatom tárgya a fogyasztóvédelem. A téma kiválasztásában az a szempont vezérelt, hogy a közigazgatási jog különös részének azon jogterületét tanulmányozzam, amely a szabad versenyre épülő piacgazdaságban az áruk és szolgáltatások kínálatának rohamos növekedése miatt rendkívül aktuális.

A tanulmány első része a fogyasztóvédelmi jogot általánosságban tárja az Olvasó elé. Ismerteti a történeti fejlődését három érába sorolva, a gazdasági helyzetet, valamint a fogyasztóvédelmi jog dogmatikai sajátosságait: fogalmát, célját, jogrendszerbeli helyét. Végül a fogyasztóvédelem intézményrendszerét prezentálja.

A dolgozat második része az ökológiai fogyasztóvédelem és a megtévesztés kapcsolata. Az ökológiai fogyasztóvédelem fogalma a rendszerváltást követő években alakult ki hazánkban, s azóta olyan számottevő változáson ment keresztül, amelyet a jogalkalmazó és a civil környezetvédő szervezetek köszönhet. A dolgozat ezen része elsőként a fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény címkézésre vonatkozó rendelkezéseit vizsgálja, amelyek értelmében a címkézésen szereplő tájékoztatásnak alkalmasnak kell lennie, hogy az áru alapvető tulajdonságairól megfelelő képet kapjunk, de az nem lehet megtévesztő.

Másodszor a tisztességtelen piaci magatartás és versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény rendelkezéseit elemzi, e szerint tilos a fogyasztókat megtéveszteni, azonban a megtévesztés fogalmát a törvény megtévesztően használja.

Végül a gazdasági reklámról szóló 1997. évi LVIII. törvény rendelkezései is szabályozzák a megtévesztést. A törvény meghatározza a megtévesztő reklám fogalmát. Egyúttal utal a környezetvédelmi törvényre, amely azt szabályozza, hogy egy terméket mely esetben lehet környezetbarátnak tekinteni. A megkülönböztető jelzés alkalmazásainak feltételeit pedig 9/2004. (V. 25.) KTM rendelet szabályozza.

A jogszabályok elemzése során arra a következtetésre jutottam, hogy a hatályos magyar fogyasztóvédelmi szabályozás megfelelő védelmet nyújt a fogyasztóknak. Esetenként előfordul, hogy a szabályozás nem egyértelmű, és vannak még olyan területek, fogalmak, amelyek kimunkálása a jövőbeni jogalkotás feladata. Ezek megalkotásának szükségességét a dolgozatomban jeleztem.

A kutatás, illetve a tanulmány elkészítése során a vonatkozó tudományos jogirodalom jelentős részét, a hatályos jogszabályokat és a joggyakorlatot a különböző hatósági határozatok segítségével áttekinttem.

Kriminalisztika

1. **Drogkereskedelem pénzügyőri szemmel – I. Helyezett**
Torkos Edina Krisztina, pénzügyőr szak, III. évfolyam
Rendőrtiszti Főiskola
2. **Rendkívüli haláleset (önkezűség, idegenkezűség) – II. Helyezett**
Kátai Rafael, büntügyi szak, IV. évfolyam
Rendőrtiszti Főiskola
3. **A kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények nyomozása, a fiatalok körében végzett megelőzés Miskolcon és környékén – II. Helyezett**
Terbócs János, büntügyi szak, IV. évfolyam
Rendőrtiszti Főiskola
4. **Az ujjnyomok nyilvántartásának különböző módszerei**
Pintér Ferenc, büntügyi szak, végzett
Rendőrtiszti Főiskola
5. **Az igazságügyi fegyverszakértői tevékenység során alkalmazott speciális eszközök és módszerek, a nyomok és anyagmaradványok felkutatása és rögzítése**
Boros Benő, büntügyi szak, IV. évfolyam
Rendőrtiszti Főiskola
6. **Rendkívüli halálesetek és vizsgálati módszereik a kriminalisztikában**
Császár László, büntügyi szak, III. évfolyam
Rendőrtiszti Főiskola
7. **A készpénz-helyettesítők a gazdaságban, valamint kockázatai és biztonsága a kriminalisztika szemszögéből**
Drótár Katalin, gazdaságvédelmi szak, III. évfolyam
Rendőrtiszti Főiskola
8. **Bevezetés a személyi számítógéppel elkövetett bűncselekmények nyomainak vizsgálatába**
Babos Tamás, jogász, III. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
9. **A poligráf alkalmazásának lehetőségei és korlátai**
Szlavikovics István Gábor, jogász, V. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
10. **A DNS-vizsgálatok szerepe a kriminalisztikában**
Jancsó Orsolya, jogász, III. évfolyam
Széchenyi István Egyetem Jog- és Gazdaságtudományi Kar

Drogkereskedelem pénzügyőri szemmel

Torkos Edina Krisztina

pénzügyőr szak, III. évfolyam

Rendőrtiszti Főiskola

Témavezető: Kecsené Dravecz Márta c. főiskolai docens

Korunk egyik legégetőbb problémája a kábítószerrel való visszaélés. Az ENSZ adatai szerint 48-50 millióan élnek rendszeresen valamilyen kábítószerrel, és ez a szám évről-évre növekszik, főleg a fiatalok körében.

Az illegális kábítószer-kereskedelem annak ellenére jelen van, hogy egyre szélesebb körben nemzetközi egyezmények, megállapodások és hazai jogszabályok tiltják a kábítószeres illegális előállítását és forgalmazását.

Az eredményes felderítéshez elengedhetetlenül ismerni kell az illegális kereskedelem kialakulását, a tényleges és potenciális közlekedési útvonalakat, az érdekeltségi köröket és a mozgatórugókat.

A bűnmegelőzésben és a büntildőzésben elengedhetetlen Magyarország kiemelése, a magyarországi forgalmazást befolyásoló általános tényezők ismerete, valamint a Vám- és Pénzügyőrség felderítési eredményeinek bemutatása, elemzése – különös tekintettel a román határszakaszra, mivel a heroin döntő részét itt próbálják meg becsempészni az országba a drogfutárok.

A pénzügyőrök munkájának hatékonyságot növeli, ha ismerik a különböző csempészési lehetőségeket és az újabb rejtési módokat. A gyors és zökkenőmentes határellenőrzésekben nagy segítséget jelenthetnek a különféle kockázatelemzési módszerek. Elkerülhetetlen szólni az ellenőrzések során betartandó általános és munkavédelmi szabályokról is.

A gyakorlatból származó esetpéldáknál sor kerül a gyanúra okot adó körülmények ismertetésére, valamint a jogalkalmazás során felmerülő és meglévő hiányosságok, továbbá azok lehetséges megoldásainak elemzésére. Az illegális kábítószer szállítmányok felderítésében a külső – jövődől schengeni – határszakaszokon a Vám- és Pénzügyőrségre háruló feladatok tovább nőnek, hiszen ezeken a helyeken kell megakadályozni, hogy az Európai Unióba a balkán útvonalon keresztül kábítószeres érkezzenek. Ez országunk közbiztonságának javítása szempontjából is nélkülözhetetlen, hiszen csökkenteni lehetne a kábítószerrel kapcsolatban elkövetett bűncselekmények számát nemcsak a visszaélés kábítószerrel bűncselekmények tekintetében, hanem a drogok megszerzése érdekében elkövetett egyéb büntetendő (vagyon és/vagy személy elleni, közlekedési) cselekmény esetében is. Ennek eredményeként javulna a közösség biztonságérzete és a társadalom részéről a hatóságba vetett bizalom.

Rendkívüli haláleset (önkezűség, idegenkezűség)**Kátai Rafael**

büntügyi szak IV. évf.

Rendőrtiszt Főiskola

Témavezető: Dr. Anti Csaba főiskolai tanársegéd

Ha egy halálesetről az észlelésekor nem állapítható meg egyértelműen, hogy az természetes módon következett-e be, és az sem, hogy bűncselekmény okozta, akkor a szó jogi értelmében rendkívüli haláleset történt. A rendkívüli halál vizsgálata során államigazgatási eljárásban tisztázni kell a halál körülményeit és okát, amennyiben bűncselekmény megalapozott gyanúja merül fel, büntetőeljárás megindítása szükséges. A vizsgálat során nagy jelentősége van a krimináltaktika, a technika, és a metodika téziseinek, iránymutatásainak, szakszerű, körültekintő elméleti és gyakorlati alkalmazásának, így az írott jog és a konkrét tevékenység kapcsolatának. Az e munkában végzett kutatás célja az eljárás során szükséges szakszerűség megvilágítása, a jogi normák és a gyakorlat összefüggéseinek feltárása..

A dolgozat a rendkívüli haláleset fogalmáról, fajtáiról, büntetőjogi kapcsolatáról szól. A rendkívüli halálesetként indult eljárás során meg kell állapítani, hogy a halál természetes módon, önkezűség vagy idegenkezűség által, illetve baleset miatt következett be. A kérdés az, hogy felmerül-e bárkinek a felelőssége, illetve öngyilkosság történt-e, mivel a természetes halál és a véletlen baleset a továbbiakban irreleváns.

A téma vizsgálata a jogi szabályozás szükségességének, múltjának, jelenének és módjának boncolgatásával, valamint megtörtént események elemzésével valósul meg. A dolgozat a célja elérése érdekében módszerként kezelve bepillantást enged az államigazgatási eljárás bizonyítási eszközeibe, bemutatja a rendkívüli halálesetek, ezen belül az önkezűség (öngyilkosság) egyes tipikus formáit, röviden összefoglalja az orvos szerepét és meghatározza helyét az eljárásban, majd az idegenkezűség okán bemutatja az államigazgatási eljárásjog és a büntető eljárásjog kapcsolatát.

A dolgozatban vizsgált témák kapcsán felmerült problémák elemzésének eredményeként levonható a következtetés, mely szerint a jogi szabályozás átalakításra szorul; oktatni kell a rendkívüli halálesetek vizsgálatában közreműködő végrehajtó állományt és közvetlen vezetőiket, jól meghatározott elvárásokat, követelményeket kell támasztani a vizsgálatot végzőkkel szemben. Hasznos lehet a dolgozat és az abban megtalálható, - a problémák megoldását elősegítő, egyedi, jogszabályokban végrehajtási utasításban nem szereplő - kidolgozott katalógus rendszer a rendkívüli halálesetek vizsgálatában résztvevőknek a munkájuk megkönnyítése érdekében, a revíziót végző vezetőknek, és a téma iránt érdeklődőknek is annak ellenére, hogy nem nyújt teljes képet a problémákról.

A téma további feldolgozásra vár, szükséges a jogszabályi háttér átalakítása, csoportosítása, és használhatóbbá tétele is annak érdekében, hogy könnyebben kezelhető háttérből tisztázhatók legyenek a rendkívüli halálesetek körülményei, okai.

**A kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények nyomozása, a fiatalok körében
végzett megelőzés Miskolcon és környékén**

Terbócs János

bűnügyi szak, IV. évfolyam

Rendőrtiszti Főiskola

Témavezető: Dr. Lakatos János főiskolai adjunktus

Bevezető: Rövid történelmi áttekintés a kábítószerekről, a kábítószer meghatározása, alapfogalmi, jellegzetességei, a kínálati és keresleti oldal jelenségei.

I. fejezet: A kábítószerek, a droghatást kiváltó pótszerek fajtái, megjelenési formái, felismerési jegyei, a felhasználás módszerei. Hatásmechanizmus, előállítás, legális és illegális eredet, fogyasztás módjai, jogi megítélés szerinti felosztása.

II. fejezet: A kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények nyomozásának jogszabályi vonatkozásai.

III. fejezet: A nyomozás megindítása. Feljelentés, bejelentés, hatóság észlelése.

IV. fejezet: A bizonyítandó tények. Az elkövetés tárgya, az elkövetési magatartás, az elkövetési hely, idő, mód. Az elkövetés alanya, speciális alany.

V. fejezet: Egyes nyomozási cselekmények végrehajtása. A tanúkihallgatás, a gyanúsított kihallgatása, a helyszíni szemle, a bizonyítási kísérlet, felismerésre bemutatás, lefoglalás, házkutatás, a kábítószer-kereső kutya alkalmazása.

VI. fejezet: Szaktanácsadó és szakértő igénybevétele. Szaktanácsadó, szakértő, a szakértőknek felteendő kérdések, a bizonyítás során teendőök.

VII. fejezet: A fiatalkorúakkal kapcsolatban. Személyes indíttatás, kábítószerhelyzet értékelése az ISM jelentése alapján, a kábítószer-fogyasztás alakulása az egészségügyi intézmények adatai alapján, a rendőrségi statisztikák alapján, a kábítószer-fogyasztás alakulása Miskolcon az ECHO felmérése alapján.

VIII. fejezet: A kábítószer-fogyasztás alakulása Miskolcon saját felmérés alapján. A vizsgált tanulói létszám összetétele, legális drogok, illegális drogok.

IX. fejezet: Prevenció. A kábítószer-fogyasztás tünetei, kik a veszélyeztetettek. Elsődleges prevenció: Megelőzés. Család, az iskola, életvezetési ismeretek, és készségek, DADA, Nevi Drog-program, a Miskolci Rendőrkapitányság által szervezett programok, a KGPM 97 KFT által kidolgozott kábítószer megelőzési project, a miskolci közgyűlés által elfogadott drogstratégia.

Másodlagos prevenció: Gyógyítás. Járó-beteg ellátás, hosszúterápiás otthonok és rehabilitáció.

Harmadlagos prevenció: Jogi megítélés, jogkövetkezmény.

Befejezés: Rövid összefoglalás a Rendőrségről.

Az ujjnyomok nyilvántartásának különböző módszerei

Pintér Ferenc

bűnügyi szak, végzett
Rendőrtiszt Főiskola

Témavezető: Nyilasi Tibor szakoktató

A daktiloszkópia „tudománya” több mint 100 éves múltra tekint vissza, s bár sok mindent tudunk róla, még ma is sok érdekességet rejt magában. Anatómusok, jogászok, hivatalnokok, rendőrök szinte karöltve – az adott kor technikai és orvosi vívmányait felhasználva – dolgoztak és dolgoznak azon, hogy egymás kutatásainak kudarcain vagy eredményein okulva, a tapasztalatokat összegyűjtve kidolgozzanak egy olyan személyazonosító rendszert, ami teljességgel megbízható.

Ma már bátran kijelenthetjük, hogy ez a rendszer kiállta az idők próbáját, s ebben „nekünk” magyaroknak is nagy szerepünk van. Sajnos mégis azt kell tapasztalnunk, hogy – bár nem tudni milyen okból – a magyar nyelvű szakirodalom elég „szegényes”, az eddig megjelent kiadványok nagy része töredékes, a témának csak egy-egy részletére koncentrált mű. Ezért van az, hogy sokan nincsenek tisztában a benne rejlő lehetőségekkel, az ujjnyomatszaktörők munkájával, s csak egy szűk kör foglalkozik vele behatóan.

E tanulmánnyal az volt a célom, hogy – a lehetőségeimhez képest – felrázzam azokat „álmukból”, akik tehetnek a daktiloszkópia érdekében valamit, s ezen túl újabb híveket szereznek e „tudomány” elméleti és gyakorlati művelőinek táborába.

Kutatásomat a nemzetközi szakirodalom tanulmányozására, hazai igazságügyi szakértőkkel folytatott konzultációkra és nem utolsósorban saját e területen folytatott tanulmányaimra és az annak során szerzett tapasztalataimra alapoztam.

Azt hiszem, elmondhatom hogy dolgozatomban – túllépve a cím által megjelölt „területet” – sikerült mélyrehatóan feltárnom a daktiloszkópia múltját, jelenét, s talán rávilágítottam az elképzelhető jövőre is.

Az igazságügyi fegyverszakértői tevékenység során alkalmazott speciális eszközök és módszerek, a nyomok és anyagmaradványok felkutatása és rögzítése

Boros Benő

bűnügyi szak, IV. évfolyam

Rendőrtiszti Főiskola

Témavezető: Dr. Vigh András főiskolai adjunktus

Az utóbbi évek gyakorlata azt jelzi, hogy a rendőrség egyre gyakrabban veszi igénybe a különböző szakértők speciális ismereteit, tudását. Tapasztalataim szerint talán még fokozottabban igaz ez az ún. klasszikus kriminalisztikai szakértőkkel kapcsolatban. Ez alighanem összefügg a kriminalisztika tudományának folyamatos fejlődésével, valamint azokkal a pozitív tapasztalatokkal, amelyeket a nyomozó hatóságok szereztek e téren a munkájuk során.

Az igazságügyi fegyverszakértők vizsgálatuk során összehasonlítják a keletkezett nyomokat, és a hasonlóság mértékének függvényében szakértői véleményt készítenek a nyomképző azonosságára nézve.

A dolgozat célja az, hogy megpróbálja bemutatni, milyen területen hasznosítja ennek a különleges szakértői tevékenységnek az eredményeit a nyomozó hatóság, milyen kérdések megválaszolására kérhető fel az igazságügyi fegyverszakértő, e tevékenység során milyen módszereket alkalmaznak, a nyomokat és anyagmaradványokat hogyan kell felkutatni és rögzíteni a szakértői tevékenység elősegítése érdekében.

Dolgozatomban kitérek a szakértői vizsgálat során alkalmazott speciális eszközökre és azok használatára.

Ebben az értekezésben szeretném megkezdeni az ezen a kiemelkedően fontos szakterületen, szakirodalmi téren mutatkozó hiány betöltését és bemutatni a speciális módszereket és eszközöket illetve azok alkalmazhatóságát.

Rendkívüli halálesetek és vizsgálati módszereik a kriminalisztikában

Császár László

bűnügyi szak III. évfolyam

Rendőrtiszti Főiskola

Témavezető: Dr. Lakatos János főiskolai adjunktus

Dolgozatom célja, hogy a rendkívüli halálesetek kriminalisztikai vizsgálati módszereit mutassam be, kiemelve az igazságügyi orvostan alapján végzett halottvizsgálatot.

A téma terjedelme megkívánta egy hatvan oldalas dolgozat megírását, amiben a halál, mint biológiai folyamat ismertetését követően, a rendkívüli és természetes halál, valamint azok esetén elvégzendő eljárási különbségek kerülnek bemutatásra.

Valamint az ehhez e területhez kapcsolódó jogszabályok leírása is nélkülözhetetlen a téma ismertetéséhez.

Majd az általában előforduló sérüléseket kívántam egyfajta rendszerbe összefoglalni, ahol ezen sérülések bemutatását színes képek is illusztrálják.

A dolgozat, mellékletként tartalmaz egy DVD anyagot, ami egy hatósági boncolást szemléltet.

A film a Semmelweis Egyetem Igazságügyi Orvostani Intézet bemutatásával kezdődik, amit a boncolás technikai feltételeinek rövid ismertetése követ.

A hatósági boncolás, mint eljárás a helyszíni halottszemle során keletkezett iratok, valamint az előzményi adatok bemutatásától, a boncolás befejezését követő halottvizsgálati bizonyítvány és az azt követő eljárási teendők ismertetéséig tart.

**A készpénz-helyettesítők a gazdaságban, valamint kockázatai és biztonsága a
kriminalisztika szemszögéből**

Drótár Katalin

gazdaságvédelmi szak III. évfolyam

Rendőrtiszti Főiskola

Témavezető: Dr. Czegle Tibor főiskolai adjunktus

A piacgazdálkodásra való eredményes áttérésnek többek között az is feltétele, hogy gyökeres szemléletváltozás történjék, amely segíti „új” befogadását, hogy korszerű eszközök, gazdasági és jogi intézmények álljanak rendelkezésre, és azokat helyesen, gazdaságosan tudják alkalmazni.

A kelet-európai országok rohamos fejlődésen mentek át, amikor bevezetésre kerültek a nyugati világban már jól ismert és bevált készpénzkímélő fizetési eszközök. A bankkártyás fizetési mód meglepően gyorsan vált népszerűvé hazánkban, alig tíz év alatt a kártyák számát és a velük kapcsolatos fizetési forgalmat tekintve Magyarország a régióban, sőt világviszonylatban is előkelő helyre került.

Azért választottam ezt a témát, mert úgy gondolom, hogy a XXI. századi embereknek az Európai Unió küszöbén ismerniük kell a technikai fejlődés legmodernebb vívmányait, legújabb állomásait, a hozzájuk kapcsolódó alapvető jogi szabályozást, valamint alkalmazásuk területeit, a működésükhöz kapcsolódó előnyöket és hátrányokat is.

A technika fejlődésével egyenes arányban fejlődik a bűnözés is, ezen belül pedig az ún. fehérgalléros bűnözés egyre nagyobb teret hódít meg. A bankkártyák kialakulása is hozzájárult ahhoz, hogy a gazdasági bűncselekmények száma rohamosan emelkedni kezdett.

Minden bűncselekmény valamilyen szemszögből az emberek biztonsága ellen irányul. A fehérgalléros bűnözők az emberek létbiztonságát az aktuális gazdasági helyzettel való visszaéléssel veszélyeztetik. A gazdasági mechanizmusban jelentős szerepet foglalnak el a készpénzkímélő fizetési eszközök, így a bankkártya is. Az ezzel kapcsolatos általános tudnivalók, valamint a bankkártyák kockázatai képezik a dolgozatom alapját.

Munkámat tudományos igénnyel készítve arra törekedtem, hogy egy viszonylag megbízható, alaposan dokumentált, de ezek mellett közérthető összefoglalás kerüljön a címben feltüntetett téma iránt érdeklődő emberek kezébe.

Bevezetés a személyi számítógéppel elkövetett bűncselekmények nyomainak vizsgálatába**Babos Tamás**

jogász, III. évfolyam

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Tatár László egyetemi tanársegéd

Az internet világméretűvé válása óta megfigyelhető az a tendencia, hogy egyre inkább üzleti alapokra helyeződik át az internetes weblapok tartalma. Dolgozatomban ennek a tendenciának a következményére kívánok rámutatni, ami az internet felhasználásával elkövetett bűncselekmények jelentős emelkedéséhez vezetett. Az internet kezdetben egy olyan rendszernek indult, ahol mindenki megoszthatta véleményét, sokan az ősi demokrácia modern reinkarnációját látták benne. Ma azonban ez a visszajára fordult. Már nem informálni akarnak az internettel rendelkező cégek, hanem eladni. Ez azonban magával hozta az új cél elleni tiltakozást is. A legtöbb magát az interneten hirdető cég nem is tudta, hogy mekkora kockázatot vállal azzal, hogy megveti lábát az elektronikus szupersztrádán. A hackerek válaszul arra, hogy szerintük a nagycégek megsemmisítik a háló korábbi eszményét egyre agresszívebb támadásokat indítottak a nagycégek ellen. A technológia fejlődése tovább növelte erejüket, ugyanis ők rendelkeztek azzal a tudással, ami legtöbb esetben hiányzott a nagyvállalatok rendszergazdáiból. Az internetes hálózatok zöme teljesen labilis, az internetes bűnözők által könnyen összedönthető rendszerből áll. Az utóbbi öt évben minden eddiginél pusztítóbb vírusok terjedtek el a világhálón, aminek következményeként az internetes cégek nagy része jelentős bevételkiesést volt kénytelen elszenvedni. Megjelentek az olyan programok, amik a vírusok sémáját tartalmazza rengeteg automatizmussal, ezek felhasználásával akár tizenévesek is pusztító vírusokat tudnak írni.

Tendenciaként jelentkezik az is, hogy az internet már nagyon elterjedt nyugaton, és ennek következtében az internethez való jogról kezdenek beszélni, illetve ezt a jogot alapjognak szeretnék elfogadtatni, továbbá hogy az internetes bűncselekményeket elkövető személyek egyre fiatalabb korosztályból kerülnek ki. A különböző fantázianeveket használó fiatalok között vannak olyanok, akik 16 évesen képesek voltak arra, hogy kedvük szerint leállíthatták az Angliából kimenő összes hívást a telefontársaságok rendszerének feltörésével.

Érdekes ellentét, hogy az internetes cégek felfigyelve saját hálózataik gyengeségeire alkalmaznak volt hackereket, akik - jellemző módon - jobban ismerik hálózataik gyengeségeit, mint maguk a cégek rendszergazdái.

A dolgozat a fenti problémák felvetésével arra szeretne rámutatni, hogy világméretű problémákat okozó jelenséggel állunk szemben, a problémák kezeléséhez – többek között a számítógépes adathordozókon fellelhető bizonyítékok felkutatása és rögzítése – azonban még nem állnak rendelkezésre megfelelően hatékony módszerek. A hatékonyság hiányát azonban mégsem a módszerek hiánya idézi elő elsősorban, hanem a már meglévő és folyamatosan továbbfejlődő módszerek ismeretének hiánya.

A poligráf alkalmazásának lehetőségei és korlátai

Szlavikovics István Gábor

jogász, V. évfolyam

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. habil. Tremmel Flórián tanszékvezető egyetemi tanár

Már több mint nyolcvan év telt el azóta, hogy megjelent a mai poligráf közvetlen őse. Felhasználásának lehetősége mégis a mai napig számos vitatott kérdést vet fel mind a civil életben, mind a büntető igazságszolgáltatás területén. Ezért tartom indokoltnak a kriminalisztikában és a büntetőeljáráásban betölthető szerepét vizsgálni. Ahhoz, hogy ez a vizsgálat kellően alátámasztott következtetésekhez jusson el:

A dolgozat első része bemutatja a poligráfós vizsgálat mai formájának és módszerbeli változatainak kialakulásához vezető utat, rámutatva arra, hogy az egyes fejlődési pontok milyen jelentős mértékben járultak hozzá ahhoz, hogy egyre megbízhatóbb eredményeket használhassunk fel a felderítésben és a bizonyításban.

Ezután feltérképezem a poligráfós vizsgálat elvi (pszichológiai, pszichofiziológiai) alapjait. Ennek keretében tárgyalom a vizsgálat hitelességét veszélyeztető körülményeket (tudatos kijátszásra törekvés), és rámutatok a vizsgálat végrehajtásához szükséges tárgyi és alanyi feltételekre.

A dolgozat szakít azzal a sajnálatos hazai hagyománnyal, hogy – kellő tudományos igényességgel elvégzett - kísérleti alapokon nyugvó megbízhatósági adatok elemzése nélkül mond ítéletet a validitás kérdésében. Külföldön végzett tudományos kísérletek eredményeit felhasználva kimutatást készít a poligráfós vizsgálat és más büntetőeljárásai bizonyítékok megbízhatóságának összehasonlító elemzéséről.

Értékelem a poligráffal kapcsolatos – publikált és a közvéleményben elterjedt- kritikákat és felhívom a figyelmet az azokban rejlő tárgyilagosság hiányára.

Rávilágítok a hatályos szabályozás néhány kérdésére. Ennek során tisztázni próbálom a bizonyítékok rendszerében elfoglalt helyét.

A záró oldalakon jövőbe mutató javaslatot teszek mind a jogi szabályozás, mind a gyakorlati alkalmazás vonatkozásában.

A DNS-vizsgálatok szerepe a kriminalisztikában

Jancsó Orsolya

jogász, III. évfolyam

Széchenyi István Egyetem, Jog- és Gazdaságtudományi Kar

Témavezető: Dr. Kovács Gábor egyetemi adjunktus

Dolgozatomban igyekeztem bemutatni a krimináltechnika egyik legújabb vívmányát, a dezoxiribonukleinsavak vizsgálatán alapuló személyazonosítási eljárásokat. A DNS-vizsgálat a kriminalisztika nélkülözhetetlen eszköze lett az elmúlt két évtizedben, mind szélesebb teret nyert és mára a személyazonosítás leghatékonyabb módszerévé vált.

A dolgozat áttekinti folyamat főbb mérföldköveit, a történeti utat – mind a kriminalisztika fejlődésének, mind a DNS megismerésének nézőpontjából –, a vizsgálatok fajtáit és technológiáját, illetve a DNS kriminalisztikai felhasználásának lehetőségeit és hasznát, valamint a törvényi szabályozást. Ez az elsődlegesen biokémiai fogalom, illetve a vele összefüggésben keletkezett ismeretek bűnüldözésben történő alkalmazásának példái elsősorban a bűnözők DNS-profilját tartalmazó adatbázisokban érhetők tetten. Minél nagyobb az illető adatbank, annál nagyobb hasznára van a bűnüldöző szerveknek az erőszakos bűnesetek helyszínén talált mikroszkopikus nyomokból azonosítani a tettest, vagy akár éppenséggel egyértelműen kizárni, hogy valamely gyanúsított elkövető lehetett-e.

Az összefoglaló csak irodalomkutatásból származó információk és ismeretek felhasználásával született. A források között úgyszólván azonos mértékben szerepelt a nyomtatott és az elektronikus formában hozzáférhető szakirodalom – igaz, utóbbira kevesebb hivatkozás történt, mert a műfaj „internet” eddig kialakult sajátosságai okán a hozzáférhető anyagok szakmai szintje kevésbé igényes, mint azt a könyvektől és folyóiratoktól már megszoktuk.

A dolgozat igyekszik ezen kívül bemutatni még azt a metodikát is, hogy a bűncselekmények helyszínén talált nyomok miként használhatók fel a személyazonosításra, vagyis hogyan nyerhető ki a DNS, illetve ezek alapján hogyan lehet azonosítani az elkövetőt.

Meggyőződésem, hogy ahogy bekerül e speciális, korszerű bűnüldözési módszer ismerte a köztudatba – és e folyamat dolgozatszerkesztő munkám egyik motivációja is –, úgy nő a bűnüldözéssel szembeni bizalom is a közgondolkodásban egyrészt, másrészt – bár erről saját, személyes tapasztalataim ismereteim, vagy akár megérzéseim sincsenek – a módszer biztonságos, megbízható és eredményes alkalmazásának általános ismerte egyszersmind preventív és direkt elrettentő hatással is van a bűnözésre.

Kriminológia

1. **Az ártalomcsökkentés és a rendőrség**
Kiss Botond, bűnügyi szak, végzett
Rendőrtiszti Főiskola
2. **Szeged város és a bűnözés**
Tenk Tamás, bűnügyi szak, végzett
Rendőrtiszti Főiskola
3. **A kábítószerfogyasztás megítélése Magyarországon – II. Helyezett**
Tamás Anna, bűnügyi szak, III. évfolyam
Rendőrtiszti Főiskola
4. **A kortárssegítés szerepe a bűnisméltés megelőzésében – I. Helyezett**
Both Emőke, jogász, V. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
5. **A családon belüli erőszak gyermek áldozatainak jogi védelme – III. Helyezett**
Tolnai Krisztina, jogász, V. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
6. **A kábítószer-probléma Magyarországon, a kilencvenes években**
Mákker József, jogász, III. évfolyam
Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
7. **Adalékok a családon belüli erőszak fogalmához**
Bagoly Bettina, IV. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
8. **A terrorizmusról alkotott kép a XXI.század elején**
Fazekas Judit, jogász, III. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
9. **A nők és gyermekek sérelmére elkövetett nemi erkölcs elleni erőszakos bűncselekmények**
Léglér Veronika, V. évfolyam, jogász
Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
10. **Gyermekprostitúció**
Flórián Tamás, jogász, IV. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Győri Tagozat

Az ártalomcsökkentés és a rendőrség

Kiss Botond

büntügyi szak, végzett

Rendőrtiszti Főiskola

Témavezető: Dr. Németh Zsolt főiskolai docens

A dolgozat korunk talán egyik legnagyobb kihívását, a kábítószer-fogyasztás társadalmi megítélését, annak elfogadását és a drogfogyasztók számára nyújtható segítség lehetséges módozatait elemzi. Az egyes drogpolitikai modellek szemléltetésén keresztül vázolja a probléma lehetséges megoldásait. Az 1999-ben bekövetkező magyarországi büntetőjogi szabályozás elemzésével rámutat, hogy a „nulla tolerancia” nem vezethet eredményre. Az egyik lehetséges megoldásként a külföldön már működő és hazánkban is lassan teret hódító, illetve Magyarországon még nem alkalmazott ún. ártalomcsökkentő módszereket mutatja be.

A dolgozat szembeállítja a büntetőjog szigorát az Országgyűlés által elfogadott Nemzeti Drogstratégiával, és sajátosan vizsgálja a rendőrség munkáját a kábítószer-fogyasztás visszaszorítása érdekében, valamint a rendőrök megítélését a kábítószer-fogyasztásról. Kiemeli, hogy mind a szakmában dolgozók, mind pedig az állampolgárok tájékozatlansága mennyire torz képet ad a drogfogyasztókról és ez milyen társadalmi problémákhoz vezethet.

Szeged város és a bűnözés

Tenk Tamás

bűnügyi szak, végzett
Rendőrtiszt Főiskola

Témavezető: dr. Németh Zsolt főiskolai docens

A dolgozat bizonyos szempontokból különlegesnek tekinthető, ami egyrésztől annak tudható be, hogy célja egy adott területre vonatkozó bizonyos ismérvek bemutatása, másrésztől pedig annak, hogy a dolgozat egy része jórészt a kriminológia tudományába tartozó, de annak különös részét képező kriminálstatisztikai adatokra, mutatókra támaszkodik.

Az első két fejezetben – mintegy bevezetőként – a dolgozat tárgyát képező dolgokra találunk általános információkat. Az első fejezetben a városról, valamint az ott megmutatkozó bűnözésről találhatók általános jellegű információk, továbbá itt szerepel még a dolgozat megírásának célja, valamint a témaválasztás alapja is. A második fejezet ugyanakkor a bűnözésből kiragadott vagyon elleni bűnözésről szól, valamint a konkrétan megnevezett bűncselekményeket járja körül kriminológiai, valamint büntetőjogi szempontból.

A dolgozat harmadik része a tárgyalt vagyon elleni bűncselekményekre vonatkozó bűnmegelőzési rendszert mutatja be. Itt betekintést nyerhetünk az elméletben kidolgozott, jogszabályban meghatározott és előírt bűnmegelőzési tevékenységbe főbb vonalaiban, valamint arra is, hogy mindez hogyan, miként valósul meg konkrétan a gyakorlatban, bemutatva ezzel nagyvonalakban a kapitányság vagyonvédelmi bűnmegelőzési tevékenységét.

Tekintettel azonban arra, hogy a közbiztonság megteremtése, javítása összetársadalmi érdek, az ilyen jellegű tevékenység nem pusztán a rendvédelmi szervek, valamint a rendőrség feladata, ezért – a rendőrségi bűnmegelőzési tevékenységen kívül – a dolgozat néhány mondatban tájékoztatást nyújt a bűnmegelőzési rendszer hagyományosan ismert három színteréből a másik kettőre nézve is, azaz az önkormányzati valamint a lakossági önszerveződések, önvédelmi mechanizmusok, vagyonvédelmi bűnmegelőzési tevékenységének legtipikusabb formáira is. Ennek során nem pusztán a lehetőségekről, hanem a városban ténylegesen kialakult gyakorlatról szerezhethetünk ismereteket.

A dolgozat hagyományosan a következtetések, észrevételek, javaslatok című fejezettel, valamint a felhasznált irodalommal zárul. Ez előbbi a dolgozat megírásának jelentőségét tárgyalja elsősorban bűnmegelőzési, vagyonvédelmi alternatívák szempontjából.

A kannabiszfogyasztás megítélése Magyarországon

Tamás Anna

bűnügyi szak, III. évfolyam
Rendőrtisztai Főiskola

Témavezető: Dr. Németh Zsolt r. ezredes, főiskolai docens

Dolgozatom célja, hogy a lehető legtöbb aspektusból áttekintsem a marihuána-fogyasztás magyarországi megítélését, a közvéleményben megjelenő nézeteket, és ezzel összefüggésben a hatályos büntetőjogi szabályozás következményeit, valamint az Európai Unió országaiban érvényben lévő szabályozást.

Dolgozatom elkészítése során a szakirodalom, a különböző jelentések és jegyzőkönyvek, valamint a kutatási eredmények tanulmányozása mellett a kérdésben érintett civil szervezetek, elsősorban a Kendermag Egyesület és a Társaság a Szabadságjogokért képviselőivel, valamint a GYISM munkatársaival folytatott beszélgetésekből származó információkat használtam fel. A felsőoktatási intézményben tanuló hallgatók véleményének felmérésére kérdőíves módszert alkalmaztam: az ELTE-ÁJK-n, a SE-ÁOK-n és a RTE-n összesen 300 kérdőívet töltöttem ki, melyeket utóbb számítógépes program segítségével elemeztem.

A különböző anyagok tanulmányozása során arra a következtetésre jutottam, hogy a kábítószerrel való visszaélésre vonatkozó hatályos büntetőjogi szabályozás néhány szempontból nem megfelelő, s a fogyasztók kriminalizálása sokkal több problémát okoz mind a kannabiszhasználó egyénnek, mind pedig a társadalomnak, mint maga a marihuána. A dropproblémát sokkal jobban lehetne kezelni, ha a szabályozást valamilyen mértékben enyhítenénk.

A dolgozat megírása során az is világossá vált számomra, hogy a magyar társadalom – még a jövő véleményformáló értelmiségiéjének készülő orvos-, jogász- és rendőrhallgató is – rendkívül tájékozatlan a kérdésben, és sem a kannabisz hatásaival és egészségügyi kockázataival, sem pedig a büntetőjogi szabályozással nincsen tisztában. Az első és talán legfontosabb feladat tehát a társadalom objektív tájékoztatása, a hamis sztereotípiák és helytelen általánosítások eloszlátása lenne.

Ha figyelembe vesszük a kutatási eredményeket, és az európai tapasztalatokat, azt kell mondanunk, hogy az lenne a legcélravezetőbb, ha a marihuánafogyasztást a lehető leghamarabb dekriminalizálnánk, vagyis ha a továbbiakban a törvény nem büntetné a kis mennyiségű drog saját célra történő termesztését, megszerzését, tartását és fogyasztását. Erre azonban a magyar társadalom még nincsen felkészülve. A kutatásokból, ill. a kérdőívek elemzéséből kiderül, hogy a legtöbben sem a holland megoldás (coffee-shop) követését, sem pedig a legalizálást nem tartják járható útnak, de még a dekriminalizálás következményeitől is tartanak. Egyenlőre tehát az is jelentős lépés lenne, ha a kannabiszszal kapcsolatos fogyasztói típusú magatartások kikerülnének a büntetőjog hatálya alól, s azokat a továbbiakban csak szabálysértésként szankcionálnák.

A kortárssegítés szerepe a bűnisméltés megelőzésében**Both Emőke**

jogász szak, V. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Kerecsi Klára egyetemi docens

Dolgozatom problémafelvetése: mi lehet az oka annak, hogy a BVOP adatai szerint az elítéltek 54%-a visszaeső. Erre a büntetés-végrehajtás és az utógondozás területén kerestem magyarázatot. Kutatásomat a Fiatalkorúak Büntetés-végrehajtási Intézetének hat hetes megfigyelésével kezdtem, később az elítéltekkel készítettem interjúkat. Célom az volt, hogy megtaláljam ezen intézményekben azokat a hiányosságokat, amelyek miatt a szabadságvesztés célja nem valósul meg a kívánt mértékben. A büntetés-végrehajtási intézetek esetében a nevelés hiányát, a programok csekély számát, a szabadulásra felkészítés minimális szintjét vélem a legfőbb okoknak, míg az utógondozás esetén az állami infrastruktúrát hiányoltam, illetve az egy utógondozóra jutó elítéltek számát találtam elfogadhatatlanul magasnak.

Mind a neveléssel, mind az utógondozással összefüggő problémák csökkentésére megoldást jelenthet a kortárssegítés. Ezalatt egyetemisták vagy főiskolások önkéntes munkáját értem, amelyben mellérendelt kapcsolatban próbálnak segíteni fiatalkorú és fiatal felnőtt elítélteket, büntetésük hasznos eltöltésében, vagy a szabadulásukra való felkészülésükben.

A kortárssegítésnek a bűnisméltés megelőzésére való kiterjesztése új lendületet adhatna a bv. intézetek, valamint az utógondozás nyújtotta segítségadásnak, amelyekre három programot vázolok fel. Szólok a *Pártfogói Csoportról*, amely a börtönpártfogolás, és az utógondozás individualizált, egy személy által végzett megvalósítását garantálná. Ezen program második éve működik, ideális működésének tervét a tavalyi év tapasztalatainak figyelembevételével írom le. Javaslatokat teszek az ezidáig középiskolában és javítóintézetben hatékonyan működő *Street Law* bv. intézetekre való kiterjesztésére, amelyben a kortárssegítők interaktív módszerek felhasználásával tanítanak jogi ismereteket. Írok a *Fiataloktól Fiataloknak* programról, amelyben az önkéntesek a csoportos beszélgetés módszerével dolgoznak fel a fiatalokat általában foglalkoztató témákat az elítéltekkel. Ennek a programnak gyakorlati kipróbálására még nem volt módom, azonban szabadidős programok bővítésére mindenképpen hasznosnak tartanám. Dolgozatomat a kortárssegítés bűnisméltés megelőzésében való előnyeinek a felsorakoztatásával zárom.

A már működő programok bebizonyították, hogy érdemes foglalkozni a kortárssegítéssel, és gyermekbetegségeik kinövése után több bv. intézetében is megvalósítani őket, ily módon növelni a speciális prevenció hatékonyságát.

A családon belüli erőszak gyermek áldozatainak jogi védelme

Tolnai Krisztina

jogász szak, V. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Kerezsi Klára egyetemi docens

A családon belüli erőszakkal csak az utóbbi pár évben kezdett el foglalkozni a közvélemény. Megdöbbentő, sokkoló esetekkel hívták fel az ezzel foglalkozó szakemberek a társadalom figyelmét arra, hogy ez a jelenség korunk egyik legsúlyosabb problémája.

Ezek a felhívások többnyire áldozatul esett feleségekről, nőkről szól. Azonban nem szabad elfeledkezni a családi erőszak szinte majd mindig részesévé váló gyermekekről sem, akiknek a családban kellene a leginkább védelmet kapnia, ehelyett gyakran a legnagyobb veszélyforrást éppen a család jelenti.

A dolgozat célja elsősorban az, hogy a gyermekbántalmazást, mint jelenséget és a jelenség jogi szabályozását bemutassa. Bemutassa azt, hogy ugyan létezik számtalan jogi útmutatás, amely látszólag alkalmazható volna és ha a jogi szabályozást összességében nézzük, úgy tűnik, mintha a terület „leszabályozott” lenne, hiszen megvan a megfelelő intézményrendszer és a betartandó normák, de a gyermekeket ettől mégsem bántalmazzák kevesebbet. És ha el is jut az „ügy” a hatóságokig is még akkor sem biztos, hogy a bántalmazás megszűnik, sőt az sem ritka, hogy az eljárás során újabb sérelmek keletkeznek.

A dolgozat tartalmát tekintve bemutatja a gyermekbántalmazás jelenségét, foglalkozik a kezelésével, annak szintjeivel és az egyes szintek részletes bemutatásával, az eljárás menetével. Részletes nemzetközi kitekintést terjedelmi okok miatt nem tartalmaz, csak amennyiben hazai vonatkozása is van.

Az elméleti leírások mellett a dolgozat gyakorlatiasabb részét Dunaújvárosban működő rendszer bemutatása adja. A városban megvizsgálásra kerültek egyes intézmények, a gyermekjóléti szolgálat, a gyámhatóság, rendőrség. Az esettanulmányban pedig azt szándékoztam bemutatni, hogy hogyan érvényesül a gyakorlatban az intézmények munkája.

A kábítószer-probléma Magyarországon, a kilencvenes években**Makker József**

jogász szak, III. évfolyam

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Deres Petronella egyetemi tanársegéd

A kábítószer-fogyasztása egyéneket, családokat, egyéb közösségeket és az egész társadalmat romboló hatása az eddigiekben is létezett, és sajnálatos módon nem várható, hogy a közeljövőben megszűnik. A kábítószer pszichikai és fizikai függőséget kialakító hatásaként a függő egyének állandó piacot tartanak fenn, amelyet a kereskedők kábítószerrel látnak el a tetemes haszon érdekében, felvállalva a szigorú büntetések kockázatát. A probléma megoldása lehetne a fogyasztó-piac megszüntetése, amely a legveszélyeztetettebb korosztály, a fiatalság körében végzett nevelő, felvilágosító munkától volna elvárható.

A kábítószer-ügy nemcsak jogi, hanem társadalmi, környezeti, orvosi (pszichológiai), járványügyi, gazdasági területeket is érint. Az elmúlt években erősödött fel a probléma. A kilencvenes évek közepétől észlelhető a súlyosbodás, ekkor az egykori tranzitországból célországgyá váltunk.

A legtöbb általam vizsgált tanulmány, esszé, dolgozat a kábítószer-fogyasztók érdekeit tartja a legfontosabbnak. Nem értek egyet azzal az állásponttal, amely a kábítószer-fogyasztók érdekeit tartja elsődlegesnek, és minden ebből kiinduló illetve erre alapozott véleményt alapvetően hibásnak és hiányosnak tartok. Az elsődleges cél a társadalom zavartalan működése, védelme, amely állami irányítással, meghatározott életviszonyok szabályozásával, a joggal karöltve van biztosítva. A drogfogyasztók érdekei nem, vagy nem mindig egyeznek meg a társadalmi érdekekkel. A kábítószer-használók érdekei is fontosak ugyan (a későbbiekben kiderül, miért), de nem elsődlegesek, hiszen a kábítószer-fogyasztás, mint bűncselekmény zavarja a társadalom normális működését. Mint büntetendő magatartás, amely veszélyes a társadalomra, bekerült a büntető törvénykönyvbe (bt. 282.§, 283.§). Az 1997-es törvényt 1993-ban módosították, amelyet újabb módosítás követett 1998-ban (csak 1999. március 1-jén lépett hatályba). A ma hatályos törvényt a 2003-ban hozott törvénymódosításnak köszönhetjük. Ebből is látszik, hogy a mai napig nincs kialakult, egységes drogpolitika. Az alig egy évtized alatt hozott három törvénymódosítás oka nemcsak a kábítószer-keresleti és kínálati oldal tendencia-szerű növekedése, hanem az állami irányítás bizonytalansága, tanácstalansága az új életviszony szabályozásával kapcsolatban. Ahogy Dr. Szabó András professzor úr is említi az egyik alkotmánybírósági határozatának indoklásában: "A büntetőjog a társadalom utolsó szankciós zárköve." A szankciónak pedig el kellene érnie a kívánt hatást, alkalmasnak kell lennie a kitűzött cél elérésére. A büntető jogszabály társadalmi értékítéletet fejez ki emberi magatartások tiltásával, amelyet ugyan a törvényhozói hatalom letéteményese, az Országgyűlés hoz (így nem lehet mentes az aktuális politikától) mégis van egy általánosan elfogadott, állandó része, amely tartalmazza egyszersmind az erkölcsi normákat is. Mint büntetendő cselekményt, elítéli a kábítószer-használatot. Nem kétséges számomra továbbá, hogy pusztán büntetőjogi szankciókkal, eszközökkel nem lenne megoldható probléma, amely elsősorban a kérdés komplexitásával, összetettségével magyarázható. Az állami beavatkozás helyes eszköze már régóta foglalkoztatja a szakembereket, és ebben is óriási a belső ellentét, a véleménykülönbség. Gondoljunk csak bele: mást mond a pszichológus, mást a törvényhozó, mást a büntetőjogász, mást a kriminológus és mást mond az utca embere is. A döntés mégis a törvényhozók kezében van (persze a javaslatok alkotásába bekapcsolódnak a bizottságok, minisztériumok, civil szervezetek, vagyis nemcsak politikusok, hanem jogászok, és „civiliek” is).

A helyes döntés megalkotása szinte lehetetlen ebben a kérdéskörben. Maga a „helyes döntés” kategória is szubjektív, megítélés kérdése, hogy van-e ilyen egyáltalán. Egyetlen mércénk lehet: a helyes döntés az, amely a társadalom számára helyes! Az általunk választott és „felkent” politikusok pedig döntenek helyettünk. Vagyis azoké a végső szó, akiket mi, a többség –élve demokratikus jogainkkal-választottunk, közvetve tehát a döntés a miénk, választópolgároké. A mi érdekeinket kell szolgálnia a törvényhozónak, az általuk hozott jogszabályokat pedig el kell fogadnunk, a törvények kötelező mivoltából fakadóan.

Adalékok a családon belüli erőszak fogalmához

Bagoly Bettina

jogász, IV. évfolyam

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezetők: Dr. Gál István László egyetemi tanársegéd és

Dr. Hornyák Szabolcs egyetemi tanársegéd

Kutatói, dolgozatírói figyelmünk nem elsősorban a családon belüli erőszak fogalmához tartozó egyes elemekre, hanem a családon belüli erőszak fogalmának komplex vizsgálatára és ezzel kapcsolatosan a családon belüli *hatalmi* helyzet vizsgálatára irányult.

A kutatási cél kiválasztása nagymértékben meghatározta az alkalmazható módszerek körét. Egy viszonylag nagy jelenségkört lefedő fogalom tartalmi jegyeinek feltárása, a feltárára váró fogalom közvetlen környezetének vizsgálata nem képzelhető el az elsődleges és másodlagos források gondos vizsgálatára, a dokumentumelemzésre, a szakértőkkel készített interjúk nélkül.

A családi hatalom átfogó vizsgálata elvezetett a három alapmodell leírásához.

A dolgozat megállapítja, hogy a három alapmodell a weberni értelemben vett ideáltipikus eset, amennyiben ritkán jelennek a maguk tisztaságában, a valóság bonyolult szerkezetéből azonban valamelyikük meghatározó szerepe (absztrakciók sorozatának eredményeként) rendszerint kimutatható.

Az első a hatalom megosztásán alapuló együttműködéses modell, ahol a családi történéseket a folyamatos érdekegyeztetés és koordinált cselekvés biztosítja.

A második a dominancián alapuló hatalmi modell (a hagyományos családfős szerkezet), ahol valamelyik családtag kerül meghatározó (vitákat eldöntő) helyzetbe, az egyeztetési folyamat szerepének további (természetesen némileg csökkent hatékonyságú) fenntartása mellett.

A harmadik a hegemon hatalmi modell, ahol a hatalomgyakorló családtag egyedül határozza meg a modell működését, és ahol mindenféle (hatalomgyakorlón kívüli) érdekartikuláció és érdekegyeztetés kizárttá válik. Ez a modell önmagában még nem utal a hatalomgyakorlás módjára, de magában hordozza a legrövidebbre zárt, „leghatékonyabb” hatalomgyakorlási módnak, az erőszaknak a lehetőségét.

A családi hatalom vizsgálatára épülő, elsősorban jogi keretben érvényesülő fogalmi jegyek, valamint a határokon túli tapasztalatok számbavétele eredményezte a fogalom szűkebb és tágabb tartalmú meghatározását, miszerint 1. a családon belüli erőszak a hegemon hatalmi modell kialakításának és működtetésének egyik, kitüntetett módja. Átfogja a család egészét, és „fennhatósága” kiterjed a család minden egyes tagjára, 2. a családon belüli erőszak olyan, komplex jogalkotási, értelmezési, alkalmazási folyamatot átfogó fogalom, amelynek meghatározó szerepe lehet a családon belüli hatalmi viszonyok kialakulásában és működésében.

A családon belüli erőszak „jövője” nagymértékben azon múlik, hogy milyen esélyt tudunk adni az első modellnek. Ennek lehetőségeit taglaljuk a dolgozat záró fejezetében.

A terrorizmusról alkotott kép a XXI.század elején

Fazekas Judit

jogász szak, III. évfolyam

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr.Korinek László egyetemi tanár

A dolgozat bevezető fejezetei a terrorizmus fogalmával, illetve megvalósulási formáival foglalkoznak. A definiálás nehézségét az adja, hogy e jelenség rendkívül szerteágazó, ezért amikor a releváns jegyek összefoglalásával próbálkoznak a szerzők, mindig akadnak olyan nézetek, amelyek azt hiányosnak találják. Döntően befolyásolja a megalkotott fogalmak tartalmát, hogy az adott szerző milyen nézőpontból vizsgálta a terrorizmust.

A terrorcselekményeket elkövetők száma egyszerű csoportosításra ad lehetőséget, eszerint megkülönböztethető egyéni, csoportos és állami terror; ez utóbbi azért nagyon veszélyes, mert a politikai vezetők az egész államapparátust céljaik elérésére használhatják, így óriási hatalom van a kezükben

Az 5. fejezet központi jelentőségű a dolgozatban, itt kerül tárgyalásra az iszlám terrorizmus és a megismeréséhez szükséges körülmények. Fontos tisztázni a fundamentalizmus fogalmát, mivel az más vallásokkal is kapcsolatba hozható.

A fanatizmust és a fanatizálás pszichológiai aspektusából történő megközelítése bizonyítja, hogy a fanatikussá válásban a torz személyiség szerkezetért a vallásosságon kívül egyéb tényezők is felelősek (gyermekkori élmények, a felnőtté válás körülményei, társadalmi problémák, stb.)

A dolgozat az iszlám vallás alapkövével, a Koránnal is foglalkozik, elsősorban abból a szempontból, hogy miként viszonyul az erőszakhoz. Ez azért lényeges, mert a Korán speciális szerkesztési módja és nyelve miatt nehezen értelmezhető, mögöttes jelentéstartalmának megállapítása során lehetőség nyílik a félreértelmezésre. Szintén ebben a szerkezeti egységben kerül tárgyalásra a keleti és a nyugati kultúrák különbözősége.

Az iszlám terrorizmus háttérének szemléltetése után néhány szervezet kerül ismertetésre, közülük az al Kaida kimerítőbben.

A tanulmány – egy fejezet erejéig – felvillantja a 2001. szeptember 11-i terrorakciót, bemutatva a terroristák által kidolgozott támadás precizitását, amely fokozza a csoportok veszélyességét. A mű mindezek mellett kitér korunk aktualitás terroreseményeire is.

A 9. fejezet tartalmazza a magyarországi terrorizmus alakulását, a jellemző terrorcselekményeket, illetve a terrorizmus elleni fellépést, amely elsősorban politikai, nemzetbiztonsági és jogi formákban valósul meg. Az idetartozó intézkedések a nemzetközi szinten kinyilvánított feladatokkal, célokkal és rendelkezésekkel állnak összhangban.

Ahhoz, hogy eredményesen lépünk fel a terrorizmus ellen, nem kell katonailag elsöprő győzelmet aratnunk – véleményem szerint ez nem is lehetséges. Magukat a terrorizmust kitermelő körülményeket kellene jobbá tenni, illetve az érvényesüléshez használt eszközöket elvonni (amennyiben ez lehetséges). A 10. fejezet a terroristákat segítő legfontosabb eszközöket mutatja be, míg a 11. fejezet az antiterrorizmus ideiglenes intézkedéseit (azok kettős megítélésével és olykor emberi jogokat sértő módon való megvalósulásával), valamint a békésebb, ugyanakkor időigényesebb megoldási lehetőségeket vázolja

A nők és gyermekek sérelmére elkövetett nemi erkölcs elleni erőszakos bűncselekmények

Léglér Veronika

jogász, V. évfolyam

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Kóhalmi László egyetemi adjunktus

A nemi élet szabadságát sértő cselekményeket régóta bünteti a jog. Ezek a támadások a hatályos rendelkezések szerint a legsúlyosabb bűncselekmények közé tartoznak. Összhangban van ezzel a jogalkotói minősítéssel a társadalmi, lakossági vélekedés is, amely az élet elleni erőszakos cselekmények mellett ezt a bűncselekményi kategóriát tartja a legsúlyosabbnak.

A társadalmi viszonyulás azonban kétarcú. A fentebb jellemzett megítéléssel együtt él ugyanis ennek az ellenkezője is – különösen, ha valaki közvetlenül nem érintett. A szexuális erőszak, a visszaélés létezését gyakorolta mintha nem akarnák tudomásul venni: kétségekkel fogadják, megkérdőjelezzik annak tényleges megtörténtét vagy éppen az elkövető felelősségét. A keletkező feszültség sokszor az áldozat hibáztatásában, bűnösnek való kikiáltásában jelenik meg. Többek között ennek tulajdonítható, hogy ebben a körben világszerte igen magas a látencia, a fel nem jelentett cselekmények száma, aránya.

A nemi erkölcs elleni bűncselekmények természetének és az elkövetők pszichikumának sajátosságait fontosnak tartottam bírósági határozatok, valamint szakemberek által készített úgynevezett „mélyinterjúk” tükrében bemutatni.

Ezen kívül lehetőségem nyílt a Szombathelyi Rendőrkapitányság Vizsgálati Osztályán kilenc erőszakos közösüléssel kapcsolatos ügy iratainak – köztük a terheltek és sértettek vallomásainak – áttanulmányozására. Értékes segítséget kaptam továbbá a Vas Megyei Rendőr-főkapitányság Bűnmegelőzési Osztályának munkatársaitól is dolgozatomban „Nemi erőszak a családban” című fejezetének elkészítéséhez.

Statisztikai elemzésre és messzemenő következtetések levonására azért nem vállalkoztam, mert – bár az adatokból megállapítható a nemi erkölcs elleni erőszakos bűncselekmények számának tendenciózus emelkedése (az 1970-es évek közepéig), majd nagyobb ingadozásokat követő folyamatos csökkenése – nem hagyhatók figyelmen kívül a jogi természetű – megítélésbeli – változások, a demográfiai tényezők, a feljelentési morál, valamint e bűncselekmények felderítési és bizonyítási színvonalának módosulásai.

Gyermekprostitúció

Flórián Tamás

jogász, IV. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Győri Tagozat

Témavezető: Dr. Szócs László egyetemi adjunktus

A XX. század végére nyilvánvalóvá vált, hogy a prostitúció minőségében és volumenében óriási változások mentek végbe. Immáron nem egy mobil, átjárható, homogén jelenség, hanem átjárhatatlan, heterogén társadalmi jelenség tárul a szemünk elé. A prostitúció transznacionális jelenséggé nőtte ki magát, s már nem tekinthető az egyes nemzetek belső problémájának, saját belügyének: világjelenséggé vált. Ennek a tendenciának szomorú velejárójaként megállapíthatjuk, hogy a prostituáltak életkora napjainkban egyre alacsonyabb.

A gyermekprostitúció futótűzszerű terjedése azonban nem jelent mást számunkra, minthogy a felnőttkori prostitúció utánpótlásának nagy része a fiatal korosztályokból kerül ki; ez pedig súlyos következményekkel járhat. A gyermekprostitúció ugyanis nem csupán individuális károkat okoz (testi, lelki sérülések), hanem össztársadalmi szintű veszélyforrást jelent: „egész generációkat kapcsol ki a társadalmi termelés folyamatából.” Napjaink gyermekprostitúciós hálózatai ezer szállal kötődnek a szervezett alvilághoz, a kábítószer- és emberkereskedelelemhez, mely csak fokozza a jelenség társadalomra veszélyességét, s indokolttá teszi a hatóságok intenzív és hatékony fellépését. Munkájukat nagyban segíthetnék a gyermekvédelmi civil szervezetek által megszerzett, hasznos és pontos információk, ám ez az együttműködési forma még nem funkcionál tökéletesen. A világ országának kormányai számos intézkedést tesznek a gyermekprostitúció visszaszorítására, többek között a büntetőjog eszközeit is igénybe veszik a prostitútorok elleni harcban. Sajnos kevés sikerrel, ugyanis az esetek többsége egész egyszerűen nem bizonyítható. A fiatal áldozatok nem képesek saját ügyükben eljárni, gyakran egyébként is megfélemlítettek, befolyásolhatóak és kiszolgáltatottak.

Ennek a dolgozatnak éppen ezért az a célja, hogy bemutassa a gyermekprostitúció jelenségét, meghatározza a jelenség fogalmi körét, ismertesse általános jellemzőit, a jelenség volumenét, számba vegye a jelenséget kiváltó tényezőket, körülményeket, információt nyújtson a prostitúciós célú gyermekkereskedelem fő jellemzőiről, kitekintést adjon a gyermekprostitúció ellen fellépő nemzetközi szervezetek működéséről.

Magyar állam- és jogtörténet I. (Általános rész)

1. **Személyhez fűződő jogok a két világháború közötti magyar szerzői jogban**
Lovas Lilla, jogász, II. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
2. **A somlói szőlő-és bortermelés szabályozásának jogi keretei a kezdetektől napjainkig – I. Helyezett**
Kiss Bernadett, jogász, III. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
3. **Az özvegy jogállása a magyar jogtörténetben, különös tekintettel a XIX. századra Pécs – III. Helyezett**
Kadnár Eszter, V. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
4. **Polgári peres eljárás a Corpus Juris Hungariciben az államalapítástól a mohácsi vészig**
Bóka Zsolt, jogász, végzett
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Győri Tagozat
5. **Az 1922-es választójogi rendelet demokratikus kritikája**
Gál László, jogász, III. évfolyam
Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
6. **Válókok és a válás Békés vármegyében (1815-1845) – II. Helyezett**
Keller Orsolya, jogász, IV. évfolyam
Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
7. **A mezei rendőrségi törvény (1840. évi IX. tc.) alkalmazása Békés vármegyében (1840-1846)**
Medve József, jogász, IV. évfolyam
Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar
8. **Bányajog és bányaművelés a magyar középkorban, Körmöcbánya és térségének bányászata a kezdetektől a XVI. századig**
Csuha András, jogász, V. évfolyam
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar

Személyhez fűződő jogok a két világháború közötti magyar szerzői jogban**Lovas Lilla**

jogász, II. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Révész T. Mihály egyetemi docens

Dolgozatomban a két világháború közötti magyar szerzői jogi jogalkotásban és joggyakorlatban érvényesülő, a személyiségi jogok elismerésére irányuló tendenciák felvázolására teszek kísérletet. Azért a két világháború közötti időszakot vizsgálom, mert ebben a időszakban, annak ellenére, hogy teljes törvényi szabályozás nem létezett, a joggyakorlat részben az elméleti munkák, részben a nemzetközi jogalkotás hatására kialakította a szerzői személyhez fűződő jogokat, amelyeket azonban csak az 1969-es törvény emelt jogszabályi szintre.

Tanulmányom első részében a magyar szerzői jogi szabályozás kezdeit, fejlődését vizsgálom. Röviden bemutatom az első szerzői jogi törvényig (1884: XVI. törvény) vezető utat, majd ezt a törvényt az általam tárgyalt időszak szerzői jogi törvényével, az 1921: LIV. törvénnyel összevetve elemzem. Ezután a XX. század első harmadának szerzői jogi jogtudományát vázolom fel. A jogtörténeti előzményekhez kapcsolódva röviden áttekintem a szerzői jogi szabályozás történetét egyetemes jogtörténeti szempontból.

Az „előzmények” bemutatása után a szerzői jog részét képező szerzői személyiségi jogok kialakulásával, a legjelentősebb elméletekkel (Kant, Locke, Kohler, Gierke) foglalkozom és kitérek ezen jogokra a hatályos szabályozás tükrében. Ismertetem a négy alapvető szerzői személyiségi jog: a nyilvánossághozzártali jog, a visszavonási jog, a névjog és az integritásvédelem lényegi elemeit.

A következő nagy egységben az 1921: LIV törvényben foglalt szerzői személyiségi jogokat mutatom be, és rávilágítok arra, hogy a névjogon kívül a többi személyiségi jogot a törvény egyáltalán nem szabályozta.

Dolgozatom harmadik nagy egységében a jogfejlesztő bírósági gyakorlatot tárgyalom. Az egyes szerzői személyiségi jogokhoz kapcsolódva mutatok be néhány érdekes korabeli pert, amelyek ítéleteiből kiderül, hogy ha a jogalkotás nem is, de a joggyakorlat nagy mértékben figyelembe vette a szerző személyiségi jogait, „kipótolva” a jogszabály hézagait. Érdekesség, hogy a képmáshoz való jogot, mint abszolút személyhez fűződő jogot, a korban a szerzői jogi törvény szabályozta, így az ítélkezés elemzésekor néhány, a képmáshoz való jog megsértésével kapcsolatos jogesetet is bemutatok. A korabeli ítélkezés részletes vizsgálatával bebizonyítom azt a bevezetésben feltett tézist, hogy a joggyakorlat a Kúriának, mint legfelsőbb bírói fórumnak a vezetésével – az elméleti irányzatokra és a gyakorlati szükségletekre egyaránt reflektáló, európai színvonalú munkájával – kialakította a magyar jogban a szerzői személyhez fűződő jogokat.

Végkövetkeztetésként elmondható, hogy a két világháború közötti korszakban kezdődött meg Magyarországon a szerzői személyiségi jogok elismerése, és ez vezetett oda, hogy az 1969-es szerzői jogi törvényben jogszabályi szinten is elismerésre kerültek a szerzői személyhez fűződő jogok.

A somlói szőlő-és bortermelés szabályozásának jogi keretei a kezdetektől napjainkig

Kiss Bernadett

jogász, III. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Völgyesi Levente egyetemi tanársegéd

A dolgozat célja a somlói szőlő- és bortermeléssel kapcsolatos, még feldolgozatlan jogi forrásszövegek ismertetése és értékelése levéltári és helytörténeti forráskutatás alapján, valamint a kutatás eredményének beillesztése a témakör már feldolgozott ismeret-anyagába. Pályamunkámban a történeti adatok ismertetése után a Somlón született hegyközségi szabályok, rendtartások, szerepét, sajátosságait elemzem, az adott kor országos szabályozási rendszerébe illesztve.

A rendelkezésre álló dokumentumok alapján megállapítható, hogy az államalapítás óta minőségi szőlő-és bortermelés folyt a Somlón, ahol a robot pénzbeni megválthatóságát már a XVI. századtól ismerték, ezáltal a jobbágyi szőlőművelők mellett városi lakosok is bírhattak ültetvényekkel. A szőlőbirtoknak a Somlón is megvolt tehát az a sajátos, önálló birtoktest-státusza, amely révén elkülönülhetett a földesúr többi birtokátói- és lakosaira is külön szabályok vonatkoztak. Az első, 1511-es írott somlói rendtartás még az egykor sedriának is otthont adó Vásárhely mezőváros szokásjogának összefoglalása, de a XVII-XVIII. századtól nyomon követhető a birtokosok önszerveződésének a folyamata. A hegyközségek születésének országos jellemzőit figyelembe véve kimondható, hogy a Somlón már korán (1629,1743) születtek földesúri rendtartások, később hegyközségi articulusok. A XVIII. század elejére a „hegybéli helységek” autonóm, önkormányzattal rendelkező birtokosi érdekvédelmi szervezetekké alakultak, és az 1752-es egységes somlói szabályzat értelmében a szőlőbirtokosok már önállóan választották tisztségviselőiket, gyűléseztek, és eredményesen léptek fel a borhamisítás ellen. 1815 után a somlói bor az örökös tartományok és a hazai piac kedvelt terméke volt, hiszen a magyar bor fogyasztása szervesen illeszkedett a reformkor szellemiségébe. Az 1848-as forradalom után, 1858-ra a helyi gazdák szőlőik nagy részét megváltották, 1866-ban pedig olyan egyedülállóan részletes hegyközségi szabályzat látott napvilágot, amely napjaink rendszabályaiban is érezteti hatását. E joganyag különlegessége, hogy a jogi rendelkezéseket tartalmazó részt megelőzően részletes leírást tartalmaz a hegyen fennálló birtokviszonyokról, majd a rendkívül felelősségteljes rendvédelmi és igazgatással kapcsolatos intézkedések után külön szakasz rendelkezik a napszámosok munkarendjéről. Ez a szabályzat hosszú ideig korszerűnek bizonyult, hiszen még az 1894. évi XII. tv. hatására sem volt szükség a módosítására, bár a szőlőtermelés a Somlón ekkor már hanyatlásnak indult a filoxéra- járvány miatt. Az I. világháború utáni időszak nem kedvezett a somlói gazdáknak: az 1920. évi XXXVI. tv. felaprózta a szőlőbirtokokat, ám az utolsó csapást a hegyközségeket felszámoló 3300/1949-es kormányrendelet jelentette, a hegyközség nélküli lét pedig a termékek minőségromlásához vezetett.

Ám a somlói szőlőtermelés jogi szabályozása a rendszerváltás után ismét pozitív eredményekkel járt. Napjainkban az –1994. évi CII. tv. értelmében- újra funkcionáló hegyközségek szabályozása az 1866-os rendelkezéseken alapul: hatásuk felismerhető az 1999-es rendtartásban, az 1987-es Hegytörvénybe pedig szó szerint emelték át az utak karbantartására vonatkozó szabályokat az 1866-os joganyagból. Jelenleg négy hegy-község képezi alapját a Somlói Borvidéknek, és korszerű minőségvédelmi előírásaikkal (2003) mindenben megfelelnek az Európai Unió követelményrendszerének.

**Az özvegy jogállása a magyar jogtörténetben, különös tekintettel a XIX. századra
Pécs,****Kadnár Eszter**

jogász, V. évf

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Herger Csabáné egyetemi adjunktus

Dolgozatomban a magyar magánjog kodifikációjának egy szeletével foglalkoztam, nevezetesen az özvegyi jog intézményének fejlődésével. Arra kerestem a választ, vajon megőrizte-e a tradicionális sajátosságait az intézmény a modern korban? Ezért is tartottam szükségesnek áttekinteni a tradicionális jog időszakát választott témámra koncentrálva.

A magyar középkori tradicionális viszonyokban az özvegyek vagyoni jogi helyzetét nagymértékben befolyásolták olyan intézmények, mint az adományrendszer és az ősiség. Ebben a korszakban a cél az volt, hogy az ingatlan vagyont a család tulajdonában tartsák, ami kikerülhetett volna onnan, ha az özvegy is örököl belőle, mivel egy újabb férjhezmenetel esetén a család ingatlanvagyonra egy másik család tulajdonába jutott volna. Ilyen megfontolásokból részesült csupán haszonélvezetben a nő férje halála után annak birtokaiban (melyeket vagy leszármazói ill. ági vagyon esetén oldalági rokonai örököltek meg) amíg élt, valamint viselte férje nevét.

Az 1848-as törvényhozás kísérte meg először modernizálni a magyar magánjogot, így az özvegyi jogot is. A lendületes törvénykezési folyamatokat azonban megghiúsította az Osztrák Polgári Törvénykönyv erőszakos exportja, melyet az osztrák uralom alá kerülő Magyarországon alkalmazni kellett a korábbi törvények helyett. Ausztria jogi megoldásai különböztek a magyar szabályoktól: a túlélő házastársnak (nem csak a feleségnek) hányados részt juttatott a hagyatékból, a haszonélvezetet nem alkalmazta.

Az OPTK ellen erős ellenszenv nyilvánult meg, a magyar jogtudósok törekedtek kialakítani olyan szabályokat, melyeket az osztrák jog helyett ideiglenes jelleggel - a kodifikációig - alkalmazni lehet. Az Országbírói Értekezlet munkájának eredményeként 1861-ben létrejöttek az Ideiglenes Törvényhozási Szabályok, melyeket mégis majdnem 100 évig alkalmaztak. Az ITSZ-nek az özvegyasszonyt érintő rendelkezései az özvegyi öröklésre, az özvegyi jogra és a hitvestársi öröklésre vonatkoztak.

Az özvegyi öröklés tárgyai ebben a korban szinte azonosak voltak a tradicionális viszonyokra jellemző szabályokban megfogalmazott, az özvegy nő által örökölhető tárgyakkal, kiegészítve csupán a modern korra jellemző új vívmányokkal (pl.: a szekér mellett az autó is megjelent).

Az özvegyi jog tartalma az ITSZ-ben nem változott a tradicionális szabályokhoz képest: az ingatlan tulajdonjogát az örökhagyó gyermekei ill. oldalági rokonai örökölték, a túlélő feleséget csak haszonélvezet illette, birtokban maradhatott újbóli férjhezmenetelig, ill. élete végéig. A hitvestársi öröklés viszont már nem csupán a túlélő feleséget illette, a férjnek is joga volt felesége halála után annak szerzeményi és öröklött vagyonában részesedni. Ez az intézmény azonban szintén nem új keletű, hiszen az 1687. XI. tc. lehetővé tette a hitvestársi öröklést.

Az ITSZ-t azonban érték kritikák. Jogtudósok tervezeteket dolgoztak ki egy leendő törvény megalkotására. Teleszky István nevéhez több tervezet is fűződött, az ő liberális szemléletmódját kritizálta Grosschmid Béni, aki inkább egy a régi, tradicionális viszonyokra jellemző koncepciót állított fel.

A nagyszámú tervezet és jogelméleti vita ellenére sem sikerült egészen 1959-ig törvényt alkotni a magánjog terén, amely az özvegyi jogot is érintette volna.

Polgári peres eljárás a Corpus Juris Hungariciben az államalapítástól a mohácsi vészig

Bóka Zsolt

jogász, végzett

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Győri Tagozat

Témavezető: Dr. Mezey Barna egyetemi tanár

A munka *célja* a polgári peres eljárás kialakulásának, történeti fejlődésének elméleti és gyakorlati igényű feldolgozása, tekintettel a 21. században is alkalmazott perjogi jogintézményekre.

A vizsgált téma *aktualitását* az adja, hogy egyre inkább szükség van a múlt értékeinek feltárására, mert a fejlődés végigkísérése, a jogintézmények alkalmazásának előnyeiből és hátrányaiból levont következtetések ma is szilárd fundamentumként szolgálnak egy jobb és tökéletesebb jogi szabályozásra irányuló igény megvalósításához.

A kutatás *tárgya* a polgári peres eljárás szabályainak a vizsgálata, az államalapítástól a mohácsi vészig terjedő időszakban, mivel az első ötszáz év perjoga a szokásjog és az írott jog alapján mai is támpontot ad az eljárásjog gyökereinek a feltárásánál.

A munka vertikálisan és horizontálisan tagolt, a különböző fejezetek külön-külön is megérthetők, de csak együttesen adják a középkori eljárás magvát. A kutatás során a szakirodalmi álláspontok összefoglalására, szintetizálására és az esetleges kollíziók feloldására helyeződik a hangsúly, ezzel mintegy keresztmetszetét adva az évszázadokat felölelő tudományos munkának.

A dolgozatban a jogtörténeti *módszert* alkalmaztam, amely alkalmas arra, hogy feltárja az eljárásjogi intézmények csomópontjait, a fejlődés lineáris voltát.

Az egyes részterületek megvitatását kiemelkedően fontosnak tekintettem, ezért az írást az Egyetemi Tudományos Diákköri Konferencián bemutattam. Az itt kapott instrukcióknak megfelelően készítettem el a tanulmány végleges változatát. A kutatás *eredményeként* létrejött munka hűen tükrözi, hogy a múlt értékeinek a feltárása, azok ápolása hozzájárul a jelen biztonságához, s ezen keresztül a jövő építéséhez.

A dolgozattól levont *következtetések* a jogtörténet művelőin kívül szélesebb körben is érdeklődésre tarthatnak számot, így különösen a polgári eljárásjoggal foglalkozó szakemberek részéről. Nem mindegy, hogy a hatályos polgári perjogi kódex jövőbeni kodifikációja során, *de lege ferenda* olyan rendszeridegen, a magyar polgári eljárásjogi hagyománnyal teljesen ellenkező jogintézmények kerülnek definiálásra, amelyek gyökértelenek, vagy olyanok, amelyek bizonyították már létjogosultságukat és helyüket az évszázados magyar polgári eljárás jogfejlődésében. Ehhez azonban szükség van arra, hogy a kodifikátorok ismerjék, hogy honnan indult, milyen jogintézményeken keresztül jutott el a polgári eljárásjogi szabályozás arra a pontra, amely ma mindenki számára irányadó.

Végül soha ne feledjük *Illés József* szavait: „Az a tény, hogy a jog története a perjoggal egybeolvadva, vele párhuzamosan indul meg, rányomja az egész fejlődésre a maga bélyegét. A peres eljárás szabályozására fordítanak legnagyobb gondot. Míg a jog többi vidékeiről alig lehet összeszedni néhány fix tételt, addig a pernek csakhamar részletes szabályai lesznek, a bizonyítás kérdései meglehetősen komplikált elrendezésben részesülnek. S a perjog szövevényes rendszere áthatja a jog egész rendszerét. A perjognak nagyobb jelentőséget kölcsönöz különben az is, hogy a jog egész ereje és létezése – mint még ma is – a perben tűnik ki. Végelemzésben a per mutatja meg, hogy mi a jog.”

Az 1922-es választójogi rendelet demokratikus kritikája**Gál László**

jogász szak, III. évfolyam

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Kovács László Imre egyetemi docens

A kutatás célja azon eszközökkel szemben támasztott demokratikus kritika kifejtése, amelyeket 1922 és 1926 között felhasznált a Bethlen vezette politikai erőcsoport a hatalom megszerzése és megtartása érdekében, valamint hogy az 1922-es választójogi rendelet és az ennek alapján lebonyolított 1922-es és 1926-os választások mennyire feleltek meg a választásokkal szemben támasztható funkcionális elvárásoknak. Ezen túl cél volt a Bethlen-i Egységes Pártot elhelyezni a párttörténetben azon a párt és politikátörténeti fordulóponton, mely megnyitotta az utat a tömegek számára a politikai részvételbe.

A kutatás tárgya a választási rendszer és a választójog, konkrétan a 2200/1922-es választójogi rendelet és az az alapján lebonyolított választás következményei, eredményei.

A dolgozat elkészítése során a történettudomány és a történeti politológia elemzési módszerei, terminológiája egyaránt alkalmazásra került. A dolgozat primer és szekunder irodalomra támaszkodva igyekezett elsősorban a választás intézményén keresztül a konszolidáció politikai rendszerének ábrázolására. Történeti, genetikus módszerrel a választójog dualizmuskori és 1920-as évekbeli elemzését illetően. Intézményközpontú, strukturalista-funkcionalista megközelítéssel a választási rendszer korabeli formájának vonatkozásában.

A dualizmuskori választási rendszer, mint történeti előzmény elemzése. A hatalom megszerzése és megtartása érdekében megvalósított politikai és nem politikai lépések és eszközök összegyűjtése és csoportosítása. A választásra jogosultak arányának alakulása és ennek változásai Magyarországon és a szomszédos országokban. A föld- és parasztkérdés relevanciájának választójogi vonatkozású elemzése. Az Egységes Párt elhelyezése a párttörténetben. A korabeli politikai rendszer megítélésének további árnyalása a hagyományos diktatórikus-autoriter-demokratikus rendszer-összehasonlítás vonatkozásában. Röviden ennyiben lehetne felsorolni ezen dolgozat eredményeit.

A kutatás végén levonható következtetések megállapítják, hogy a tömegpolitikai korszak beköszöntének ellenére a hatalom gyakorlásának módja alig változott a dualizmuskori gyakorlathoz képest. A Bethlen István és Nagyatádi Szabó István közötti kompromisszum eredményeképpen a parasztpárt nagymértékben járult hozzá a politikai rendszer adott formában történő felépítéséhez. A paraszti népesség életviszonyainak elemzése rámutatott azokra a függőségi vonásokra, amelyek döntően alakíthatták ezen emberek preferenciáit és eredményezhették preferencia-torzulásait. A választójogi rendelet megszületésének mozzanatait elemezve kijelenthető, hogy a kormány jogszerűen járt el, amikor rendeleti úton alkotott új választójogot. Megállapítást nyert, hogy az általános választójog, mint funkcionális elvárás milyen vonatkozásban torzult. A politikai alternatívák sokszínűsége ellenére az egyes pártok indulási esélyei korántsem voltak egyenlők. A választási rendszer a győztes pártot erőteljesen felülreprezentálta. Az 1922 és 1931 között hatalmon lévő Egységes Párt egy az ellenzéket elfogadó és intézményesítő, befogadó kormányzó pártnak tekinthető. A korszak politikai rendszere pedig egy hegemon kormánypárra építő, aggregációs szempontból befogadó jellegű autoriter, konzervatív rezsim volt.

Válókok és a válás Békés vármegyében (1815-1845)

Keller Orsolya

jogász, IV. évfolyam

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Homoki-Nagy Mária egyetemi docens

A polgári házasság bevezetése előtti válásokról nem készült sem átfogó, sem egy törvényszék gyakorlatát feldolgozó jogtörténeti munka. Békés vármegye különösen érdekes, mert mindkét protestáns felekezet képviseltette magát. A tárgyalt időszakból 11 teljes peranyagot (jegyzőkönyv, formális per, csatolt iratok) dolgoztam fel.

Ezekből kitűnik, hogy - ellentétben a korabeli szerzők többségének álláspontjával – Békés vármegye sedriája a válókok közé sorolta az érvénytelenségi okokat is (tévedés, kényszer, impotencia). A II. József pátensében szereplő 4 válóok (házastárs életére törés, házasságtörés, hűtlen elhagyás, engesztelhetetlen gyűlölet) közül az utóbbira szinte minden perben hivatkoztak. A bíróság sohasem alapozta ítéletét a házastárs életére törésre. A válóperekben követett eljárás legfontosabb jellemzője a vizsgált törvényszéken, hogy a bíróság igyekezett a kötelék felbontását elkerülni. Ennek két következménye volt, egyrészt a szokásosnál többször próbálkoztak a felek békítésével, másrészt az eljárások nagyon elhúzódtak.

**A mezei rendőrségi törvény (1840. évi IX. tc.) alkalmazása
Békés vármegyében (1840-1846)**

Medve József

jogász, IV. évfolyam

Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Homoki-Nagy Mária egyetemi docens

A dolgozat a mezei rendőrségi törvény megalkotásának folyamatát, és Békés megyei alkalmazásának kezdeti tapasztalatait mutatja be.

A törvény a kodifikáció előtti törvényalkotási gyakorlatnak megfelelően jött létre, egy problémát kívántak megoldani, nem pedig kódexet alkotni. Ennek következtében az anyagi jogi és eljárási szabályok keverednek, a tényállások nem eléggé kimunkáltak, a hatáskörök pedig nem egyértelműek.

A tárgyalt időszakban a szolgabíró mezei rendőrségi tevékenységének vizsgálata különösen érdekes, mert csekély súlyú bűncselekményekben és polgári ügyekben is bíraskodhatott. A Békés vármegye közgyűlési jegyzőkönyvében 33 büntetéspénz befizetéséről szóló jelentés található. Hét alkalommal a jegyzőkönyvet is csatolták, amelyekben 28 jogeset maradt fenn. A Csabai járás iratai között 3 jogeset fordult elő. Az eljárás a sommás per szabályai szerint zajlott, legfontosabb bizonyítási eszköz a csősz vallomása mellett a kár nagyságát megállapító „becsülevél” volt. Hatásköri összeütközést egy esetben lehetett megfigyelni a sedria és a gyulai szolgabíró között lopás miatt. A szankciók alkalmazásánál a szolgabíró a törvény szerint járt el, kivéve néhány esetet, amikor enyhítő körülményt állapított meg.

**Bányajog és bányaművelés a magyar középkorban, Kőrmöcbánya és térségének
bányászata a kezdetektől a XVI. századig****Csuhá András**

jogász, V. évfolyam

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar

Témavezető: Dr. Horváth Attila docens

Jelen dolgozat olyan témával foglalkozik, amelynek kiemelt szerepe az elmúlt évtizedben igencsak háttérbe szorult. Bár a szakirodalom a kommunizmus éveiben sem halmozta el a bányajog és bányatörténet iránt érdeklődő, valószínűleg nem túl széles szakmai közönséget, azért az elmondható, hogy a különböző időintervallumú gazdasági tervekben, az ipar berkein belül kiemelt jelentősége volt - a polihisztor Agricolával teljesen egyetértve: az élet más területein is az általunk vizsgált speciális terület jelenkori gyakorlati megvalósulásának. A felhasznált irodalom egy része a 19. illetve 20. század végén és századunk első felében íródott, s ennek magyarázata talán a Millennium környéki hallatlan fejlődésnek indult és világszínvonalúvá váló magyar gazdaság történelmi öngazolása, illetve ezzel kapcsolatban az önállóvá váló magyar történelmi és jogtörténelmi iskolák kialakulása lehet.

Dolgozatunkban elsősorban a középkori magyar történelem bányaművelésére és bányajogára, Kőrmöcbánya városának és környékének bányászatára, bányajogára fordítottunk figyelmet – különös tekintettel az Árpádok korától az 1500-as évek végéig – , a bányajogi periodizáció alapján a korszakhatárt jelentő Habsburg Miksa-féle *Berg Ordnungnak* már nem. Véleményünk szerint ugyanis ez vagy külön dolgozati téma, vagy akár egy későbbi nagyobb volumenű dolgozat folytatása lehetne... Sajnos Kőrmöcbánya jogkönyvének szó szerinti fordítását az ónémet nyelv nehézségei miatt nem tudtuk elvégezni, viszont tartalmának szinte teljes megismerése sikerült.

A dolgozat első nagyobb kérdésköre a hazai bányászat és bányajog általános bemutatásával foglalkozik. Mind a rövid áttekintés, mind a részletes kifejtés a bányaművelés és bányajog természetes életszakaszai szerint, a belső időhatárok figyelembevételével történt. Igazi kihívást jelentett a dolgozat középső részén helyet foglaló összehasonlító bányajogrend, illetve a kőrmöcbányai jogi sajátosságok elemzése, mely többnyelvű nemzetközi szakirodalmon nyugszik. Az ónémet szöveg pontos, szó szerinti fordítása viszont a nyelv nyelvjárási és korának megfelelő szak-specifikus kifejezései miatt, problémát okozott. Dolgozatunk második harmadában kitértünk Kőrmöcbánya nemzetközi kapcsolataira, valamint a bányaművelés gazdasági-műszaki – tehát kevésbé jogi - vonatkozásaira. A függelék, mellékletek pedig, a dolgozathoz való szoros kapcsolódáson túlmenően, további lehetőséget biztosítanak a továbbfejlesztést illetően (kronológia, tisztviselők jegyzéke, táblázatok, selmeci jogkönyv bemutatása).

Végezetül elmondható, hogy a dolgozat igazi kihívást jelentett, hiszen az egyedi és az általános szintjén kellett szólni a téma gazdasági- és jogtörténelmi, valamint műszaki vonatkozásairól. Nyilván ennek a többbregű feladatkörnek számtalan buktatója akadhat, de a tudatos belső tagolás révén, a helyes anyagelosztással mindezek elkerülhetőek. Ezen szempontok figyelembevételével is, talán „feltárható” a kutatók által kevésbé figyelemmel kísért középkori magyar történelem egy pici szelete...

Magyar állam- és jogtörténet II. (Büntetőjog)

1. **Az Erzsébet királyné gyilkosság jogtörténeti aspektusai, különös tekintettel a Lucheni tárgyalásra**
Beke-Martos Judit, jogász, III. évfolyam
Eötvös Lóránt Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
2. **A büntetőtörvénykezés és a büntetés-végrehajtás Debrecenben a 18-20 században, különös tekintettel a Debreceni Királyi Törvényszéki Fogház működésére – I. Helyezett**
Mohácsi Barbara, jogász, IV. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
3. **A Csemegi kódex büntetési rendszere**
Szalóki Gergely, jogász, V. évfolyam
Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
4. **A bűnvádi perrendtartás**
Tóth Hajnalka, jogász, V. évfolyam
Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
5. **Az erőszakos közösülésre vonatkozó anyagi jogi jogszabályok a magyar jogtörténetben és gyakorlati alkalmazásuk 1876-1886 között a Pécsi Királyi Törvényszék ítélezésének tükrében – III. Helyezett**
Ivanits Viktor Miklós, jogász, IV. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
6. **A tábori mozgó vésztörvényszék ítélezése 1849-ben – II. Helyezett**
Borbély Tamás, jogász, V. évfolyam
Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
7. **A fiatakorúakra vonatkozó büntetőjogi törvényi szabályozás 1517-1908 között Magyarországon**
Kósa Teodóra, jogász, V. évfolyam
Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
8. **Benkó Sisa István, az utolsó Nógrád megyei betyár perének története, az 1870-es években**
Vincze Laura, igazságügyi ügyintéző, III. évfolyam
Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Jogtörténeti Tanszék
9. **Népbíróságok, népbírászkodás Magyarországon**
Eördögh Dávid, jogász, V. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
10. **A szabadságvesztés-büntetés kezdetei Magyarországon és a német területeken**
Frey Dóra, jogász, IV. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

**Az Erzsébet királyné gyilkosság jogtörténeti aspektusai,
különös tekintettel a Lucheni tárgyalásra****Beke-Martos Judit**

jogász szak, III. évfolyam

Eötvös Lóránt Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Mezey Barna tanszékvezető egyetemi tanár

A jelen kutatás célja megvizsgálni, hogy mi történt 1898. szeptember 10-ikén, amikor Erzsébet királyné anarchista merénylet áldozata lett Genfben, és ennek milyen politikai, kulturális, morális hatásai voltak. Egy nagyhatalmú uralkodó feleségének meggyilkolása mennyiben tekinthető politikai kérdésnek? Milyen hatással volt ez az esemény Magyarország és Ausztria kapcsolatára?

A kutatás tárgyát képezik a tragédia körülményei, az azt követő nyomozás menete és a felvetődő jogi problémák, kérdések, továbbá Lucheni pere. A gyilkosság a jogdogmatika egyes mélyreható kérdéseit veti föl. A jobbiztonság elve érvényesül a svájci igazságszolgáltatás menetében. Nem adták ki Luchenit, akit bármely másik országban a kivégzés várt volna.

A kutatás módszerét tekintve csak a korabeli feljegyzésekre, a sajtóra és a külföldi kutatók irományaira hagyatkozik, lévén, hogy a magyar jogtörténeti források elenyészők. Az utókor számára fennmaradt iratok, források igen csekélyek. A per anyagait ugyanis 1994-ben újabb 35 évre zárolták.

A kutatás eredményeként, a korlátozott számban fennmaradó emlékek alapján egyetlen tény válik egyértelművé: a királyné halála nem volt hatással az európai politikára. Azonban az egymással állandóan ütköző érvek, és az eseményeket helyenként vastagon fedő köd hajlamos elhomályosítani a történet lényegi szálát. Erzsébet vajon provokálta-e a saját halálát? Megállapítható-e a sértetti közrehatás? Lucheni magát anarchistának vallotta, akinek köztudottan mindegy volt, hogy kit öl meg, csupán koronás fő legyen, és lehetőleg minél nagyobb nyilvánosságot kapjon a cselekedet. Erzsébet meggyilkolását megelőzően három hasonló, gyilkosság volt, van-e összefüggés? Tudta-e a tettes, - és ha igen, akkor honnan, - hogy a királyné ebben az időben Genfben fog tartózkodni? Valóban nem Erzsébetet akarta megölni, hanem az Orléans-i herceget, csak ő nem jött akkor a városba? Szándékosan választotta-e a gyilkos Genfét tette színhelyéül, ahol Európában szinte egyedülállóan, nem volt halálbüntetés? Helyes döntés volt-e a pert a területi elvre hivatkozva Genfben lefolytatni, vagy jobb lett volna kiadni az Osztrák-Magyar Monarchiának vagy esetleg a tettes szülőhazájának, Franciaországnak?

A levonható következtetések a kutatás során feltárt magyar – osztrák politikai viszonyokban bekövetkezett változások, ezek hatása az európai politikára és a Monarchia külkapcsolataira. Az események sorát részben sikerült feltárni és a jogi kérdések is relatív egyértelműek, azonban az eset teljes feltárása további kutatásokat igényel. A korabeli gyors hírközlés és pontos, precíz sajtó segítette a kutatást, azonban a hozzáférhető anyagokban felfedezhető korabeli jogrendszerhez fűződő előnyök és hátrányok megőrizték a titkot: összeesküvés áldozata lett-e Erzsébet, Ausztria császárnéja, Magyarország királynéja?

**A büntetőtvénnykezés és a büntetés-végrehajtás Debrecenben a 18-20 században,
különös tekintettel a Debreceni Királyi Törvényszéki Fogház működésére****Mohácsi Barbara**

jogász, IV. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Mezey Barna tanszékvezető egyetemi tanár

A büntetés-végrehajtás általános, magyarországi történetéhez rengeteg adalékot találhatunk, azonban helyi szinten még vannak feltáratlan területek. Elsősorban ez adta az ötletet a debreceni büntetés-végrehajtás és a fogház történetének kutatásához. Emellett ez fontos nemcsak a magyar jogtörténet, hanem a város történetének szempontjából is. Mindezekből adódott a kutatás módszere, a korlátozottan rendelkezésre álló levéltári dokumentumok feldolgozása. Sajnos nagyon sok irat megsemmisült, különösen a világháborúk időszakában. A fogház iratai teljes részleteiben csak az 1930-40-es évekből maradtak fenn. Dolgozatomban megkísérlem bemutatni nagyvonalakban a debreceni intézet történetét, összevetve az időbeli (18-20. század) és térbeli (országos és helyi) viszonyokat. A bemutatás másik szempontja a raboskodók kimutatása, összetétele, jellemzése. Egyes helyeken végzek intézményi és személyzeti kitekintéseket is, de az utóbbi terület még jövőbeni kutatásaim témája, amelyhez főként a városi közgyűlési iratok átvizsgálása szükséges.

Először kisebb epizódokra szeretném felhívni a figyelmet *Debrecen történetéből*, külön kiemelve két időszakot, az 1848-49-es szabadságharcot és a világháborúkat. Ezután előzményként rövid áttekintést nyújtanék a *17-18. század büntetőjogáról és a büntetés-végrehajtásról* országos szinten, valamint Bihar vármegyében, kiemelve a helyi viszonyok sajátosságait, például Debrecenben a Bihar vármegyei Rendkívüli Fenyítő Törvényszék tevékenységét.

A következőkben a *büntetés-végrehajtás változásairól és a polgári kor modernizációs kísérleteiről* szöveg, különös tekintettel a reformfolyamatokra (1843, Horvát Boldizsár, 1905-ös VII. nemzetközi börtönügyi kongresszus) és a börtönépítkezésekre. A dolgozat fő részét a *Debreceni Királyi Törvényszéki Fogház története adja 1895-től 1944-ig*. A Debreceni Királyi Törvényszéket az Ideiglenes Törvénykezési Szabályok következtében állították vissza 1872-ben. Már ekkor is működött fogház a törvényszék mellett, de 1872 után különösen sürgetővé vált egy új, korszerűbb fogházépület kialakítása. 1895-ben nyitotta meg kapuit a Debreceni Királyi Törvényszéki Fogház. A modernizáció jegyében korszerű munkáltatási rendszert vezettek be, és nagy hangsúlyt fektettek a rabok nevelésére, javítására, bevezették többek között a rabbiztosítás intézményét. A két világháború közötti időszakról maradt fenn a legtöbb fogházi irat, így részletesen bemutatásra kerülnek a rabok. A rabtabellák alapján képet kaphatunk az elkövetők családi, vagyoni viszonyairól, az elkövetett bűncselekményekről, amely alapján azt is láthatjuk, hogy melyek voltak a legjellemzőbb bűncselekmények a korszakban és hogyan büntették őket. Különösen érdekes a világháborúk hatása. Ebben az időszakban tovább bővítették a rabok munkáltatásának és művelődésének lehetőségeit. Zárásképpen néhány szót ejtek az intézmény sorsáról a második világháborút követően napjainkig.

A Csemegi kódex büntetési rendszere

Szalóki Gergely

jogász, V. évfolyam

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Horányi Miklós, Szegedi Fellebbviteli Főügyész

A dolgozat három részből áll. Az első részben egy rövid vázlatos áttekintést kívántunk nyújtani a magyar büntetések fejlődéséről, eközben többször kitekintve a nemzetközi fejlődésre, különösen a halálbüntetés kapcsán. Vizsgálódásunkat további aspektussal bővítettük, nevezetesen Erdély XVI. századtól 1848-ig önálló büntetőjogi fejlődésére is igyekeztünk rávilágítani, természetesen jelzés értékű volt ez.

A második részben először a Csemegi kódex büntetési rendszerét tekintettük át és hasonlítottuk össze az 1843. évi büntetőjogi törvényjavaslattal, majd megállapítottuk, hogy a kódex büntetési rendszere monista. Végül pedig rátértünk az egyes büntetések részletes elemzésére, mely során igyekeztük elhatárolni az anyagi jogot a végrehajtási illetve az eljárás jogi aspektusoktól; egyes helyeken kitekintésképpen más államok korabeli megoldásaival is foglalkoztunk – azonban a részletes elemzéstől ezek kapcsán eltekintettünk – máshol a hatályos Btk. intézményeivel hasonlítottuk össze a kódexet.

A harmadik részben sorra vettük a büntetési rendszer módosításait a törvény hatálybalépésétől egészen 1950-ig, eközben igyekeztünk az egyes módosítások motívumait megtalálni, és elemeztük a változtatásokat; néhol a kódexszel, néhol a hatályos Btk. megoldásaival összehasonlítva.

A dolgozat elkészítése során többször lehetőségünk lett volna kitérni az egyes büntetések végrehajtásának részletes ismertetésére, ám ezt részben tartalmi okokból nem tettük meg; igyekeztünk az anyagi büntetőjog határai között megmaradni, és csupán jeleztük, hogy mely végrehajtási jogszabályban lelhetők fel a részletes rendelkezések, illetve mely művekben találhatóak e szabályok elemzései. Kritikaként merülhet fel a dolgozattal szemben, hogy nem tér ki sem a halmazati büntetésekre, sem az 1879. évi XL. kihágásokról szóló törvénycikk, sem pedig a katonai büntetőjog büntetési rendszerére. Ezen kritikák természetesen jogosnak tűnnének, hiszen – a trichotóm rendszer okán is – mindhárom terület szervesen kapcsolódik a kor – tág értelemben vett – büntetési rendszerébe. Mi azonban e dolgozat keretei között nem ezt, csupán a Csemegi kódexnek – magának a törvénynek – a büntetési rendszerét vizsgálhattuk. Ezzel együtt igyekeztünk kitekinteni e témákra is: néhol – például a halmazati büntetések maximuma meghatározásának bizonyos problémái kapcsán – részletesebb elemzést is megengedtünk magunknak, de átfogó bemutatásra tartalmi okokból nem kerülhetett sor; egy későbbi, átfogóbb dolgozat során azonban ezek sem kerülhetik majd el a feldolgozást és elemzést.

A felhasznált irodalom tekintetében a dolgozat témájának fent jelzett határain belül igyekeztünk a lehető legszélesebb spektrumban vizsgálni: az anyaggyűjtemények, híresebb monográfiák mellett minél több korabeli cikket, tanulmányt felhasználni. Természetesen az irodalom teljes körű feldolgozása nem lehetett célja e dolgozatnak.

A dolgozat szálként fut végig a kódex összehasonlítása a ma is hatályos Btk.-val, mivel néhol érzékeltetni kívántuk, hogy miben fejlődünk az elmúlt bő száz év alatt, esetleg miben léptünk vissza; ez azonban valóban csak jelzésértékű, a teljes összehasonlítás nem lehet témája a dolgozatnak.

A bűnvádi perrendtartás

Tóth Hajnalka

jogász, V. évfolyam

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Máthé Gábor egyetemi docens

A kutatás célja a polgári kori büntetőper legfontosabb jellemzőinek vázolása, különös figyelemmel az alkalmazott alapelvek, a bűnvádi eljárás menetének és a jogorvoslati rendszernek a kérdésére.

A feldolgozás során az alapvető szakirodalom mellett az 1896. évi XXXIII. törvénycikk eredeti kiadását, illetve a korabeli szakirodalmat tanulmányoztam (különös tekintettel a Jogtudományi Közlöny és az Ügyvédek Lapja évfolyamainak cikkeire).

A XIX. század végén a bűnvádi perrendtartás elfogadásával vált teljessé a magyar büntetőjog szabályanyagának kodifikációja. Jelentősége mindenekelőtt abban állt, hogy félretette a korábbi európai fő tendenciáktól eltérő büntetőeljárás jogunk maradványait, és az akkor legmodernebb vegyes rendszert honosította meg hazánkban. A bűnvádi perrendtartás európai szintű alkotás, mely azokat a jogintézményeket alkalmazta, amiket Európa kontinentális részén is elfogadtak.

A kódex állást foglalt a nyomozás, a vád alá helyezés, a tárgyalási rendszer, a hivatalnokbíráskodás, az esküdtbírótság, a fórumrendszer kérdésében. A demokratikus eljárási alapelvek és garanciák törvénybe foglalása, továbbá a fő- és pótmagánvád, a vádtanács és más intézményeknek meghonosítása, az esküdtszék hatáskörének kiterjesztése a maga idejében haladásnak tekinthető. Elvei között pedig megtalálhatóak voltak azok az elvek, melyeket mára az Európai Emberi Jogi Egyezmény is meghirdetett. Az első évek gyakorlati tapasztalatai alapján számos támadás érte a Bp.-t, főleg a vizsgálat rendszerét és szerveit, a vizsgálóbírót és a vádtanácsot. Kifogásként merült fel, hogy a nyomozóelv még mindig túlteng a vádelvvel szemben; az előkészítő eljárások bonyolultak, s emiatt indokolatlanul sokáig elhúzódnak; a vizsgálat nem kap olyan jelentőséget, mint amelyet a törvény neki szánt. A kereszkérdés pedig egyáltalán nem ment át a gyakorlatba.

A gyakorlati megvalósulást a Curia elvi határozatai mentén vizsgáltam. Konkrét döntések születtek például a vizsgálat elrendelése, a jogorvoslat elnevezése, a fellebbezés bejelentése kérdésében. Kijelenthetjük azonban, hogy a Bp. hatályba lépését követő 4-5 évben elenyésző volt a Curia által elfogadott elvi jelentőségű határozatok száma.

A hátrányok hosszú sora ellenére leszögezhetjük, hogy a Bp. egy kiemelkedően jól sikerült büntetőeljárás törvény, ami hosszú ideig, 52 évig volt hatályban, jóllehet ez alatt a fél évszázad alatt eredeti, az 1900. január 1-jén életbe lépett szövege jócskán módosult. A változtatások egy része előrelátható volt – hiszen már a kodifikáció során is igen éles vitákat váltott ki például az esküdtszék vagy a vizsgálóbíró szerepe –, a másik részét viszont a történelem váltotta ki, s ezek a változások már egy új kódex, az 1951-es perrendtartás bevezetését készítették elő.

Az erőszakos közösisülésre vonatkozó anyagi jogi jogszabályok a magyar jogtörténetben és gyakorlati alkalmazásuk 1876-1886 között a Pécsi Királyi Törvényszék ítélkezésének tükrében

Ivanits Viktor Miklós

jogász, IV. évfolyam

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezetők: Dr. Béli Gábor egyetemi adjunktus,

Dr. Kajtár István tanszékvezető egyetemi tanár

Noha korunkban már általánosan elfogadott a nemi élet kényszermentességének elve, az ezt sértő, nemi erkölcs elleni – köztük a legsúlyosabbnak tekintett erőszakos közösislést megvalósító – bűncselekmények számát tekintve az utóbbi fél évszázad során sem tapasztalható javulás.

Jelen dolgozat jogtörténeti aspektusból kíván közelíteni az erőszakos közösisüléshez, a tizenkilencedik század végi, való életből vett esetek, s a korabeli büntetőgyakorlat levéltári kutatások alapján történő bemutatásával és rekonstruálásával, valamint az erőszakos közösisléssel kapcsolatos jogforrások – a dolgozat koncepcióját és célját figyelembe vett mértékben történő – áttekintésével. Hozzá kíván járulni egyben a nemi erkölcs elleni bűncselekmények hátterének jobb megértéséhez is, továbbá rá kíván világítani arra is, hogy milyen kegyetlen bűncselekménnyel állunk szemben, amellyel szemben minden síkon erőteljesebb harcra és eredményesebb nevelő munkára van szükség.

Szerző kutatásait a 2004 év során folytatta Pécsen, a Baranya Megyei Levéltárban, áttekintve az 1876-86 közti időszak ott megtalálható összes olyan büntetőperrel kapcsolatos iratát, ahol erőszakos közösislés volt a vád az elkövető ellen vagy emiatt ítélték végül el – a kettő ugyanis nem minden esetben fedí egymást.

Végül, de nem utolsó sorban a vizsgált korszak e nemi szabadságot leginkább támadó bűncselekménnyel kapcsolatos eseteinek bemutatásában szerzőt az is vezérelte, hogy – hangsúlyozottan anyagi jogi szemszögből – bemutatva a Pécsi Királyi Törvényszék korabeli büntetőgyakorlatát – tekintve, hogy ilyen munka, e bűncselekménnyel kapcsolatban még nem készült adott évtizedről az e törvényszék periratait őrző nevezett levéltár anyagainak felhasználásával – képet adjon egy törvényszék büntetőgyakorlatának arról a nevezetes tíz évről, amelynek szinte kezdetében áll az 1880. esztendő, a Csemegi Károly által fémjelzett első magyar büntetőtörvénykönyv hatályba lépésének időpontja. Tekintetbe véve azonban azt a körülményt, hogy az 1880. évből nemi sikerült olyan ügyet találni, ahol már első fokon, a Pécsi Királyi Törvényszék hivatkozott volna az abban az évben, szeptember 1-én hatályba lépő Csemegi-kódexre, az 1876-86 közötti tíz év került górcső alá, amely által képet lehetett alkotni a kodifikált büntetőjog és az azt megelőző, bizonytalan jogforrás(oka)t alkalmazó büntetőgyakorlat végéről és kezdetéről.

A kutatás során szerző figyelembe vette az elkövetés módját, vizsgálta elkövetős és sértett személyét, társadalmi helyzetét, a bűncselekmény elkövetésének bizonyításában fontos szereppel bíró orvosszakértői véleményeket és tanúvallomásokat, a büntetés kiszabásánál figyelembe vett súlyosító és enyhítő körülményeket, a szankció mértékét, valamint teret szentelt az egyes ügyek kapcsán felmerülő jogi kérdések vizsgálatának is.

A tábori mozgó véstörvényszék ítélkezése 1849-ben

Borbély Tamás

jogász, V. évfolyam

Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Balogh Elemér egyetemi tanár

A dolgozat célja az 1849-ben elfogadott véstörvény bemutatása és annak megvizsgálása, hogy a törvény anyagi és eljárási szabályait milyen módon alkalmazták a főhadssereg mellett működő tábori mozgó véstörvényszék ítélkezésében.

A szabadságharc során – elsősorban a nemzetiségi lázadások és az udvar szervezett katonai támadása miatt – szükségessé vált a kivételes állapot törvényi rendezése. Kivételes bíraskodást vezettek be, amelynek nyomán az ország több központjában vegyes összetételű véstörvényszékeket állítottak fel. Az elnevezés arra utalt, hogy tagjai katonai és polgári személyekből álltak. Hatáskörük kizárólag a hazaárulás bűncselekményére terjedt ki, tekintet nélkül arra, hogy az elkövető katonai, polgári vagy egyházi személy. A véstörvényszékeket 1849 nyarán átszervezték és centralizálták, így az orosz beavatkozás időszakában már nem működtek.

A legrendhagyóbb a tábori mozgó véstörvényszék volt, amely 1849 áprilisától júniusáig a főhadssereg mellett működött, így tevékenysége egybe esett a tavaszi hadjárással. Működésének kiemelkedő periódusa volt Buda visszavételének időszaka.

A fellelhető jegyzőkönyvek tanúsága szerint a mozgó véstörvényszék összesen 49 ügyben hozott ítéletet, amelyek túlnyomó részben felmentéssel végződtek, csupán 8 halálos ítélet született. Három ügyet részletesen is megvizsgáltam.

Az eljárási rendelkezéseket nem minden esetben tartották meg, de a törvény által a vádlottnak biztosított garanciák lényeges és alapvető megsértésére nem került sor. A bírakat méltányossági szempontok is vezérelték, ítéleteikben a tényállás teljes megvalósulása esetén sem szabták ki a legsúlyosabb büntetést, ha azt a bűncselekmény súlyához mérten aránytalanak tartották. A rendelkezések értelmezését nem tágtották a vádlott terhére, holott a véstörvény egyes tényállásai lehetőséget adtak volna erre.

**A fiatalkorúakra vonatkozó büntetőjogi törvényi szabályozás
1517-1908 között Magyarországon****Kósa Teodóra**

jogász, V. évfolyam

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Koncz Ibolya Katalin egyetemi adjunktus

A TDK-dolgozatban az 1517-1908 közötti fiatalkorúakra vonatkozó büntetőjogi szabályozással foglalkoztam. A dolgozat első részében a téma megértéséhez szükséges kriminológiai nézeteket ismertettem. Részletesebben a következő személyek elméleteivel foglalkoztam: Cesare Beccaria, Roeder, Henrik Ahrens, Adolphe Quetelet, Auguste Comte, Gabriel Tarde és Franz von Liszt.

A dolgozat második fejezetében a 400 év során jelentős büntetőjogi jogszabályokat és törvényjavaslatokat emeltem ki. Elsőként az egymáshoz való viszonyukat vizsgáltam, arra való tekintettel, hogy így lehet legjobban látni, hogy mennyire épülnek egymásra a törvények és javaslatok, valamint mennyire vették át egymás szabályozását. Ezek után tértem át a dolgozat harmadik részére, amelyben az egyes jogszabályokat 3 ismérv alapján összevettem egymással. Az összehasonlítás alapjai a következők voltak: életkori határok, a büntetés végrehajtásának intézményei, s egyéb szabályok, egyedi ismérvek.

A kutatás célja az volt, hogy rávilágítsak arra, hogy miért alakult ki külön szabályozás a fiatalkorúak tekintetében. Szerettem volna bemutatni, hogyan változtak az életkori határok, illetve egy esetleges BTK. újraszabályozás esetén milyen sémákat lehetne alkalmazni napjainkban az életkorok tekintetében.

A kutatás módszere elsősorban az egyes jogszabályok összevetése volt bizonyos ismérvek alapján. A kutatás során összegyűjtöttem a korszak elméleti kriminológusainak a fiatalkorúakkal foglalkozó gondolatait is, amelyeket szintén beépítettem a dolgozatba.

A szabályozás ismertetése közben kitértem az I. Büntetőnovella miniszteri indoklásra, a témával foglalkozó három Büntetőjogi Konferenciára és az 1800-as évek végének német szabályozására. Ugyanis ezek voltak a legfontosabb okai a korábbi szabályozáson kívül az I. Büntetőnovella megalkotásának.

A német szabályozást Németországban, Münsterben kutattam. Próbáltam azokat a pontokat megtalálni a hazai szabályozásban, amelyek hasonlítanak a német szabályozásra, hogy alá tudjam támasztani azt a gondolatot, hogy részben a német szabályozást vettük át 1908-ban.

A kutatás eredményeképpen megállapítottam, hogy egyértelmű hasonlóság figyelhető meg a német szabályozás 12-18 éves korhatára és az 1908-as törvényi megfogalmazás szintén 12-18 éves korhatára között. Úgy gondolom, hogy sikerült alátámasztani érvekkel azt is, hogy napjainkban érdemes ezt a szabályozást alkalmazni.

A kutatás is egyértelműen alátámasztja, jogos, hogy a fiatalkorúakat külön kezeljük a büntetőjogban. Az elmélet és a korábbi szabályozás is bebizonyította, hogy a fiatalkorúak más büntetőjogi megítélés alá kell, hogy essenek a sajátos érzelmi-értelmi fejlettségük miatt.

Benkó Sisa István, az utolsó Nógrád megyei betyár perének története, az 1870-es években

Vincze Laura

igazságügyi ügyintéző, III. évfolyam

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető neve: Dr. Stipta István tanszékvezető egyetemi tanár

A kutatás tárgya: Benkó Sisa Istvánnak, a Balassagyarmati Királyi Törvényszék előtt, az 1870-es években lefolytatott bűnvádi eljárásának feldolgozása.

A kutatásaim célja, hogy az 1873.-ban Nógrád megyében lefolytatott perrel kapcsolatban felleljem az összes, rendelkezésre álló dokumentumokat.

Kutatás módszere: Első lépésként elmentem a Nógrád Megyei Levéltárba, ahol a előkerültek a Balassagyarmati Királyi Törvényszék iratai, 162 pagina: a Benkó-Sisa ügy. A peranyagot digitális fényképezőgéppel lefényképezem. Ezt követően számítógépre vittem fel a képeket. Így a számítógépen tudtam olvasni, s ha szükséges volt felnagyítani, lekicsinyíteni, teljes méretre tenni a per anyagát. A televízión - mely másodlagos kivezető forrásként szolgált - az a szöveg jelent meg, melyet a klaviatúrán írtam. Ezzel a módszerrel nem mindig tudtam elolvasni a teljes szöveget, az „olvashatatlan részeket” kihagytam, s miután végeztem az egész per feldolgozásával a levéltárban egy nagytóval ismételtlen átolvastam a per anyagát. Sajnos így is maradtak olyan részek, szavak, melyek kimaradtak. Mentségemre legyen szólva, hogy sok helyen a dokumentum rongálódott, szakadozott állapotban van, és a 130 éves tinta is kifakult. Ezt követően jött annak feltérképezése, hogy mit is írt erről a betyárról a korabeli sajtó. Hogy ezt felderítsem, elmentem a Balassi Bálint Nógrád Megyei Könyvtárba, s átnéztem az 1873. - 1877. évi Nógrádi Lapokat.

Kutatás eredményei: A kutatásom eredményeképpen sikerült feldolgoznom a Nógrád megyei Levéltárban talált, a Balassagyarmati Királyi Törvényszék VIII. számú, 162 paginából álló peranyagot, s ennek ismeretében a pert el tudtam helyezni a dualizmuskor büntetőeljárásába. A kigyűjtött, 1873-1877. évi újságcikkek segítségével sikerült felvázolnom, hogy mit írt a korabeli sajtó Sisa Pistáról.

Következtetés. A per anyagának ismeretében levonhatjuk a klonklúziót, hogy Benkó Sisa István esetében teljesült a büntetésekhez fűződő érdek, a speciális prevenció. Benkó István leülvén 21 éves büntetését, 50 éves korának derekán kiszabadulva a börtönből, be tudott illeszkedni a társadalomba, munkát vállalt, megnősült, tehát, jó útra tért", haláláig élte a polgárok mindennapi életét.

A „betyár-per", melyet feldolgoztam annál is inkább érdekes, mert a „betyár", illetve „szegénylegény" szó hallatán az emberek nagy részének a népdalok, népmesék jutnak eszébe, ahol a betyár, szegénylegény pozitív hős.

Én egy más szemszöveget szeretnék megvilágítani, mégpedig a jog szemszögét, hiszen a betyárok, szegénylegények, annak ellenére, hogy a falu lakosainak szimpátiáját, segítségét élvezhették, vagyon elleni bűncselekményeket követtek el, ezen kívül Benkó Sisa Pista elkövette a legsúlyosabb bűncselekményt, meggyilkolt egy embert.

Népbíróságok, népbíráskodás Magyarországon

Eördögh Dávid

jogász, V. évfolyam

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Krajtár István tanszékvezető egyetemi tanár

A népbíróságok a háborús bűnösök felelősségre vonására létrejött sajátos igazságszolgáltatási szervek voltak. Működésüket az ország olyan területein, ahol már nem folytak harcok, a háború befejezését megelőzően, már 1945 kora tavaszán megkezdték, és a népbírósági rendszer leépítésével, 1950. áprilisáig fokozatosan szűntek meg. Létrejöttükben éppúgy szerepet játszottak az európai kontinens keleti felén érvényesülő történelmi, politikai körülmények, mint a háborús bűnösök felelősségre vonási koncepciója tengelyében kirajzolódó nemzetközi kötelezettség vállalások. Tevékenységük éppen annyira szolgálta az 1945-öt követően kialakuló rendszer legitimitásának megteremtését, mint amennyire megvalósította a társadalmi igazságtételnek megfelelő felelősségre vonást. A népbírósági rendszer rövid, mindösszesen ötévnyi fennállása ellenére jogtörténeti intézménynek tekintendő, mely nemzetközi jogi vonatkozásai, belső, hatalmi viszonyokat mintegy leképező működése, valamint az annak alapjául szolgáló sajátos anyagi és eljárási szabályok folytán komplex megközelítést tesz lehetővé.

Magyarország esetében az első, döntő jelentőségű utalás a háborús bűncselekményekkel vádolt személyek felelősségre vonására, a Moszkvában 1945. január 20-án megkötött fegyverszüneti egyezményben található, de az 1947-es párizsi békeszerződés is az egyezményhez hasonlóan biztosítja a vádlottakkal szembeni eljárást. E két nemzetközi kötelezettség vállalás összhangban volt a Szövetséges Hatalmak által a háború alatt megfogalmazott, az abban elkövetett bűntettek elkövetőinek felelősségre vonását rendező elvekkel, mindenekelőtt a londoni szerződés tartalmával is.

A fenti egyezményeknek megfelelően került sor a népbírósági rendszer magyarországi kiépítésére a 81/1945. M.E. számú rendelettel. Pár hónap után a népbíróságok szervezetét, az előttük folyó eljárási szabályokat jelentősen módosította az 1440/1945. M.E. számú rendelet. Ezen jogszabályokon túl az azokat törvényerőre emelő 1945. évi VII. törvénycikk, valamint a népbíráskodással kapcsolatos egyéb rendelkezésekről szóló, és egyben a magyar bírósági szervezet átalakításának is utat engedő 1947. évi XXXIV. törvénycikk adják a népbíráskodás jogi kereteit. A népbírósági rendeletek anyagi jogi és eljárási jogi rendelkezéseket egyaránt tartalmaznak, új bűncselekmény kategóriákat alakítanak ki, és ezáltal nemegyszer a Csemegi-kódex alapján, tehát az akkor hatályos büntetőjog szerint is büntetendő cselekményeket sújtanak –új bűncselekményként definiálva– súlyos büntetéssel.

Az említett –és kétségtelenül a nemzetközi felelősségre vonási koncepció tükrében kialakított– jogszabályok azonban a népbíráskodásnak csak a jogi kereteit adják meg, azt tartalommal az 1945 után kirajzolódó fejlődési perspektívák, a Kelet-Közép-Európára általánosságban jellemző, és benne Magyarország vonatkozásában is fennálló egyedi történelmi, politikai körülmények töltik meg. Ez közelebbről egyfelől a SzEB-en (a Szövetséges Ellenőrző Bizottságon) belül kezdettől fogva érződő szovjet túlsúlyt és a „népi demokratikus” modellt Magyarországon megvalósító tényezőket, másfelől pedig, a politikai pártok közötti erőviszonyok eltolódását jelenti. Magyarországon ugyanakkor a háborús és népellenes bűncselekmények elkövetésével vádolt személyek elleni eljárások a nemzetközi kötelezettségek teljesítésének képeben jelentkező egyszersmind a világháború végéig fennálló két és fél évtizedes rendszer „leszerelését”, és a fordulatot előre sejtteni engedve, az új ideológia nyomvonalán kiépülő rezsím előkészítését is jelentették. Az új berendezkedés további megszilárdítását a demokratikus állam és a köztársaság büntetőjogi védelméről szóló 1946. évi VII. törvénycikk is elősegítette, mely felállította a népbírósági rendszer keretén belül működő külön tanácsokat a törvény által definiált bűncselekmények elbírálására.

A fentiek figyelembe vételével, a népbírósági jog erőteljes politikai tartalmat ölt, a népbíróságok általi igazságszolgáltatás politikailag túldimenzionálttá válik.

A háborús bűnösök népbíráskodás keretében történő felelősségre vonása a helyenként az igazságszolgáltatást is megkérdőjelező egyértelmű politikai jelleg mellett számos jogelméleti, morális és büntetőjogi kérdést is felvet, melyek közül az elévülés vagy a visszaható hatály problémája a második világháborút követő egész felelősségre vonási koncepción keresztül húzódik.

A szabadságvesztés-büntetés kezdetei Magyarországon és a német területeken**Frey Dóra**

jogász, IV. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Mezey Barna tanszékvezető egyetemi tanár

Dolgozatomban megkíséreltem bemutatni azt a meglehetősen hosszú utat, amelyet a szabadságvesztés-büntetés bejárt, míg a büntetési rendszer alapjává vált.

A szabadságvesztés-büntetés nem volt tipikus büntetési mód, egészen a polgári korszakig más büntetési nemek képezték a büntetési rendszer alapját. A szabadságelvonás és a szabadságkorlátozó intézkedések azonban már a büntetőjog kezdetétől léteztek. A jogtörténetírásban azonban hosszú időn keresztül nem szenteltek ennek jelentős teret. Ennek ellenére viszonylag bőséges irodalmi apparátus és forrás áll rendelkezésre. Munkám megírásában ezekre, illetve a hozzáférhető eredeti forrásokra támaszkodtam.

Munkámban korszakonként párhuzamosan mutatom be a magyarországi és a német források alapján a jogintézmény fejlődését. Nem a büntetés végrehajtására, tehát a tömlöcviszonyokra koncentrálok, hanem a szabadságvesztést szankcióként tartalmazó jogforrásokra és a szabadságvesztés-büntetés funkciójára. A fogalmat tágan értelmezve a szabadságelvonással járó intézkedéseket átfogóan vizsgálom.

A német jogtörténetben a szabadságvesztés-büntetés megjelenésére a frank korszakban került sor, elsősorban vallási deliktumok esetén alkalmazták főbüntetésként. A Karoling kor után azonban a forrásokból eltűnnek a szabadságvesztésre utaló jelek.

Magyar vonatkozásban az államalapítás korától rendelkezünk írott jogi emlékekkel. A szabadságvesztés-büntetés már első királyaink törvényei között is szerepel mégpedig valódi büntetésként. Megfigyelhetők bizonyos cselekmények, amelyeknek büntetése következetesen szabadságvesztés. A Hármaskönyv is tartalmaz rendelkezéseket erre vonatkozóan. Erdély büntetőjogában szabadságvesztés gyakrabban szerepel, mint Magyarország törvényeiben.

V. Károly büntető törvénykönyve az 1532-ben kiadott Constitutio Criminalis Carolina a szabadságvesztés-büntetést ugyan csak két helyen tartalmazza, ennek oka azonban nem az, hogy nem létezett a szabadságvesztés, mint büntetés. A szabadságvesztést azonban főként kisebb súlyú cselekmények esetén alkalmazták, ezek pedig a Carolinában nem szerepelnek. A német tartományok jogában ezzel szemben sok helyütt szerepel.

Magyarországon, a Habsburgok uralma alá került területeken viszont a magyar jogban korábban nem ismert büntetések jelennek meg. A későbbiekben a nyugat-európai befolyás is a Habsburg uralkodók jogalkotásának közvetítésével érvényesül jogunkban. III. Károly idején jelent meg a határozott időtartamú szabadságvesztés a magyar jogban.

Mint korábban említettem, a szabadságvesztés a városi büntetőjogban játszott legjelentősebb szerepet. Mind Magyarországon, mind a német területeken jelentős mennyiségű városi statútum foglalkozik a büntetőjoggal. Tömegessé az 1500-as évektől válik a városi jogalkotás. Németországban sajátos jelenségeként elterjed a szabadságvesztés és a munkabüntetés kombinációjaként a városok joggyakorlatában a közmunka. Általánosságban elmondható, hogy a szabadságvesztés-büntetések időtartama nem volt hosszú, általában kisebb súlyú cselekmények esetén alkalmazták. Megjelenik ugyanakkor mind a magyar, mind a német városi jogban a büntetés végrehajtásának differenciálása, a városi rendeletek szólnak az egyes foglyok elkülönítésének módjáról.

Az 1700-as években a mind a Német-Római Birodalom területén, mind Magyarországon a felvilágosodás hatásának jegyében modern büntetőkódex bevezetésére ill. annak kísérletére került sor, szabadságvesztés-büntetés jelentősebb mértékű alkalmazásával

Összességében elmondható, hogy

a szabadságvesztés-büntetés nem a polgári korszak újítása, még ha jelentősége ekkor is vált döntővé.

Média jog, információs önrendelkezési jog

1. **A magánszféra és a személyes adatok védelme az információs társadalomban – II. Helyezett**
Horváth Dóra, jogász, V. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
2. **Az egészségügyi adatok védelme**
Ifju Bernadett, jogász, V. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
3. **Reklám, reklámjog és önszabályozás**
Lőrincz Judit Andrea, jogász, IV. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
4. **Adatvédelem az üzleti információmenedzsmentben – I. Helyezett**
Vikman László jogász, V. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
5. **Reklám és szponzoráció a médiatörvényben és az ORTT gyakorlatában**
Rakonczay Ildikó, jogász, III. évfolyam
Széchenyi István Egyetem Jog- és Gazdaságtudományi Kar
6. **Európai szabályozási körkép a kiskorúak számára ártalmas médiatartalmak korlátozásáról – III. Helyezett**
Vándor Csaba, jogász, III. évfolyam
Széchenyi István Egyetem Jog- és Gazdaságtudományi Kar
7. **A sajtószabadság korlátai, különös tekintettel a sajtó-helyreigazítási eljárásra**
Szécsi Edit Sarolta, jogász, végzett
Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
8. **A betegjogi képviselők helyzete Magyarországon**
Kelemen Ilona Tünde, jogász, V. évfolyam
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
9. **Az információs társadalom és magánjog. A személyiségvédelem aktuális kérdései az információs társadalomban**
Nagy Gergely Attila – Vittay Dániel, IV. évfolyam, jogász
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
10. **A sajtó-helyreigazítás magyar és Európai Unió szabályozása**
Jánossy Boglárka, jogász, V. évfolyam
Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

A magánszféra és a személyes adatok védelme az információs társadalomban

Horváth Dóra

jogász, V. évfolyam

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Ádám Antal professor emeritus

A magánszféra és a személyes adatok védelme emberi jog, érvényes rá többek között az Emberi Jogok Európai Egyezményének 8. Cikke. Ez megállapítja a magánélet és a családi élet tiszteletben tartásához való jogot, ami kiterjed a magán és személyes információkra és adatokra is. Számos országban az alkotmány szabályozza a személyes adatok védelmét.

A globalizáció az egyén és a rá vonatkozó adatok hatékony védelme szempontjából is általános problémát jelent. A globális jelenlét, az adatok szinte korlátlan mennyiségben való egyszerű továbbíthatósága lehetővé teszi a nemzeti adatvédelem megkerülését egyszerűen úgy, hogy az adatot olyan országba juttatják el, ahol alacsonyabb szintű az adatvédelem. Ez csakis globális adat- és információvédelmi előírásokkal akadályozható meg. Az adatvédelem végcélja az ilyen szabályozás globális szintű kiterjesztése.

A dolgozat célja az, hogy megvilágítsa azokat a problémákat, amelyek az egyént, mint individuumot a legjobban érintik, azokat a jelenségeket vizsgálja, amelyek az egyén magánszféráját (*privacy*-jét) veszélyeztetik. E jogterületen az információs forradalom következtében új válaszokat kell megfogalmazni. A dolgozat e kihívásokat elemzi, hatékony védelmi mechanizmusok nélkül ugyanis elveszíthetjük az információs társadalom legfontosabb előnyeit.

A dolgozat megállapításai a következők:

1. A hatályos magyar adatvédelmi törvény, amely első volt Kelet-Közép-Európában, mára elavult. Az adatvédelmi jog reformja elkerülhetetlen.
2. Szükséges lenne az új területeket szektorális törvények formájában rögzíteni (pl.: az egyének elektronikus megfigyelését szabályozó törvény; információszabadságról szóló törvény, mely biztosítaná a polgárok számára az állam átlátható tevékenységét stb.).
3. Az informatikai biztonság hazai szabályozása hiányzik:
4. Mielőbb válaszokat kell adni a magánszférát és a személyes adatok védelmét érintő 21. századi kihívásokra, amelyek nagy része nemzetközi együttműködés keretében valósítható csak meg. Fontos lenne a meglévő szabályozások tökéletesítése, megfelelő garanciák beépítése, valamint azoknak a technológiáknak a mielőbbi tilalma, amelyek gyakorlati eredményessége nem bizonyított, azonban használatuk súlyos következményekkel járhat az egyén alapjogainak érvényesülését illetően.

Az egészségügyi adatok védelme

Ifju Bernadett

jogász, V. évfolyam

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezetők: Dr. Balogh Zsolt György tanszékvezető egyetemi docens,

Dr. Polyák Gábor egyetemi tanársegéd

Az egészségügyben felmerülő viszonyokra figyelemmel - melyeket többszöri kórházi kezelés során magam is tapasztaltam - választottam a dolgozat témájaként az egészségügyi adatok kezelésével és védelmével kapcsolatban felmerülő kérdéseket.

Az egészségügyben dolgozók csekély számából és az elégtelen finanszírozásból is levezethetőek az egészségügyben felmerülő anomáliák. A betegek magas száma, a jogszabályok szigorúsága és/vagy életidegensége sem könnyíti meg az egészségügy helyzetét. Az adatkezelési problémák kapcsán elég csak a pár hónappal ezelőtt hírhedtté vált "szegedi esetre" utalnom, ahol "sajnálatos tévedés" folytán az életmentő műtétet nem azon a személyen hajtották végre, akinek szüksége lett volna rá, így mindkét érintett idős férfi, röviddel az eset után, elhalálozott.

Az egészségügyi adatok és ezzel összefüggésben a betegjogok védelme hazánkban még kiforratlan és a gyakorlat messze elmarad a törvények által kitűzött célok megvalósításától. Megvizsgáltam kérdőívek segítségével a lakosság jogtudati szintjét, mivel ha egy államban magas a kollektív jogtudat, akkor a joghatékonyság is magasabb szintű. Hazánkban azonban kérdéses, mennyire kell az embereknek tudatában lenniük a jogszabályok adta lehetőségekkel, tekintettel az egészségügy helyzetére. Hiszem, ha a feltételek alkalmasak lesznek, az adatok megsértéséből eredő perek száma versenyezhet majd az orvosi műhibaperekével.

Dolgozat igyekszik átfogó képet adni a betegjogokból levezethető és azokkal összekapcsolódó egészségügyi adatokról. Három részre tagolódik.

Először, a jogforrási hierarchia alapján tág tablókat rajzol fel a védeni kívánt jogok és ezekből fakadó adatok körének, tehát az Alkotmány, a betegjogok, és az egészségügyi adatok védelmének kapcsolatát tárja fel.

A tanulmány második fele a betegjogok és egészségügyi adatok védelmi hálóját vázolja. A megkülönböztetett külső-, belső védelmi háló elemeiből az újdonságnak számító betegjogi képviselő működését, illetve közvetítői eljárást tárgyalja részletesebben.

A harmadik rész az egészségügyi adatok egy-egy alcsoport jávai foglalkozik, melyek a speciális halmazon, tehát az egészségügyi adatokon belül is külön csoportot képeznek. Az itt érintett témák: a pszichiátriai betegek, a fogvatartottak adatainak védelme, illetve a genetikai-, az AIDS- szűrés, a szerv- és szövetátültetés során kezelt adatok védelme.

Reklám, reklámjog és önszabályozás**Lőrincz Judit Andrea**

jogász szak, IV. évfolyam

Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Polyák Gábor egyetemi tanársegéd

A reklám gazdasági életünk fontos részét képezi, alapvetően befolyásolja fogyasztási szokásainkat. Dolgozatomban a reklámot, illetve annak jogi és önszabályozási eszközökkel történő szabályozását, valamint ezek kapcsolatát vizsgáltam. Mivel a kereskedelmi tevékenységet segíti elő, ezért érthetően nagy a befolyásoló ereje, így feltétlenül szabályozni kell. Hatályos jogunkban találunk kifejezetten a reklámtevékenységgel foglalkozó törvényeket, mint az 1997. évi LVIII. törvény, az 1996. évi I. törvény, és a 2001. évi CVIII. törvény is. Jellemzőjük, hogy a szabályozás az általánostól a speciálisig halad a fenti felsorolásnak megfelelően. A jogot nélkülöző szabályozási megoldások közül egyik az önszabályozás, melynek gyökerei az erkölcsben keresendők. Lényege, hogy az önkéntesen társult tagok megállapodás alapján szabályrendszert hoznak létre, amelynek alávetik magukat. Az önszabályozást először a gazdaságetika hasznosította, majd egyre több területen alkalmazni kezdték, így a reklámjogban is. Ma Magyarországon az önszabályozást az Önszabályozó Reklámtestület és a Magyar Reklámszövetség Etikai Bizottsága végzi, eljárásukat pedig a Magyar Reklámetikai Kódexre alapozzák. Az Önszabályozó Reklámtestület egy alulról építkező szerv, melynek feladata, hogy a társadalomból érkező kritikákat közvetítse a reklámpiar felé. Célja, hogy egy jól működő ön szabályozó rendszert alakítson ki, illetve védje a fogyasztók érdekeit. A reklámokkal kapcsolatos eljárást ad hoc bizottságai útján folytatja le, melynek során a Kódex elveit mind szó, mind betű szerint alkalmazza. Működésével kapcsolatban komoly probléma, hogy csak véleményező jogkörrel rendelkezik, illetve, hogy nincs törvényben szabályozva. A másik etikai eljárást lefolytató szerv a Magyar Reklámszövetség Etikai Bizottsága, mely céljával tűzte a rekláméletben fellelhető visszaessék megszüntetését. Szerepe és ügyeinek száma a rendszerváltás óta folyamatos nő. A fenti két szerv a Reklámetikai Kódexet veszi alapul, amely kapcsán - sarkalatos pontként - említeném meg, hogy kiegészítő jellegű a joghoz képest. Ugyanis olyan területeket is szabályoz, amiket a jog nem: gyermek- és fiatalokúakkal kapcsolatos rendelkezések, a reklámötletek védelme és a társadalmi célú reklám. Eme kiegészítő szabályozás fontosságát számos gyakorlati példa is igazolja, melyet a dolgozatomban felvázoltam. Az önszabályozásnak fontos szerepe van a reklámtevékenység nemzetközi szintű szabályozásában is. Ez alapvetően a társszabályozásra való törekvés gyümölcse, mint azt a Fehér Könyv is megfogalmazza. Európai szinten az Európai Reklámjogi Testület, illetve az Egyesült Királyságban működő Ofcom és az Advertising Standards Authority emelendő ki. Véleményem szerint ezek a testületek magas szintű önszabályozási gyakorlatot alakítottak ki. A kutatás eredményeképp azt tapasztaltam, hogy az önszabályozás, mint a jogot kiegészítő megoldás egyre nagyobb teret hódít. Létjogosultsága vitathatatlan, és a jogi szabályozással összehangolva megfelelő eszközzé válhat a reklámtevékenység kontrollálásában.

Adatvédelem az üzleti információmenedzsmentben

Vikman László

jogász, V. évfolyam

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezetők: Dr. Balogh Zsolt György tanszékvezető egyetemi docens,

Dr. Polyák Gábor egyetemi tanársegéd

A tanulmányban az üzleti információmenedzsmenttel, azaz informatikai piac egyik legjobban fejlődő szegmensének jogi vonatkozásaival foglalkozom. A dolgozat tagolásában elkülönítettem egy "általános" és egy "különös" részt, ezzel igyekeztem némi rendszerszemléletet vinni a problémakörbe, illetve áttekintő képet alkotni a témáról. Az első nagyobb részben (1.-3.) az információmenedzsment kialakulásának okaival, eszközrendszerével foglalkozom, majd nagy vonalakban felvázolom a tevékenység egyes technikai részleteit (adattárházak kiépítése, az adatbányászat technikai, különböző adatfeldolgozó-rendszerek, stb.). Végül az adatvédelem általános előírásaival foglalkozom, igyekszem áttekintő képet adni a hazai adatvédelmi szabályozásról, illetve annak a téma szempontjából különösen fontos és az EU csatlakozás kapcsán módosított Avtv. új intézményeiről (adatintegráció, adatraktározás és adatbiztonság, illetve az automatizált egyedi döntés).

A második, azaz a "különös" részt (4.) potenciális üzleti adatforrásoknak és két nagy adatkezelő szektor szabályozásának és gyakorlatának szenteltem. Áttekintettem milyen adatforrások állnak az adatkezelők rendelkezésére az információmenedzsment technikai arzenáljának alkalmazásához, illetve e rendszerek adatéhségének kielégítéséhez, legyen akár törvényben szabályozott, vagy tisztán gazdasági alapú adatbázisok. A távközlési szolgáltatók, és a pénzügyintézetek olyan gazdasági szereplők, amelyek működési alapja a mindenkori legfejlettebb informatikai eszközök alkalmazása, melyek segítségével - tevékenységük profiljából is adódóan - tömeges méretekben kezelnek személyes adatokat, ezáltal tevékenységük kapcsán komoly szabályozásra, garanciákra van szükség az egyének védelme érdekében. Az egyes ágazati szabályozások ismertetése mellett az adatvédelmi biztos éves jelentéseiből és más forrásokból igyekeztem igazolni, hogy a jelenségnek komoly jogi relevanciája van és igényli az átgondolt, elemző megközelítést. Végül (5.) a kérdéskörre már (legalábbis Németországban tartományi szinten) létező, de közel sem elterjedt megoldásokat, az adatvédelmi menedzsment-rendszert és az adatvédelmi auditálást mutatom be röviden, melyek segítségével a szolgáltatók adatkezeléseiket átláthatóbbá, az adatalanyokra nézve kevésbé hátrányossá tehetik

Reklám és szponzoráció a médiatörvényben és az ORTT gyakorlatában**Rakonczy Ildikó**

jogász szak, III. évfolyam

Széchenyi István Egyetem, Jog- és Gazdaságtudományi Kar

Témavezető: Dr. Révész T. Mihály egyetemi docens

Dolgozatomban az Országos Rádió és Televízió Testület felállításától napjainkig meghozott határozatainak és peres gyakorlatának tükrében elemzem a Rádiózásról és Televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény reklámmal és a műsorszámok támogatásával kapcsolatos rendelkezéseit, azok betartását és betartatását, valamint összegzem a jogalkalmazásból leszűrt, s egy későbbi médiatörvény-koncepcióban is érvényre juttatható tapasztalatokat.

Egy rövid, a reklám gazdasági és szociológiai hatásával foglalkozó bevezető után az ORTT Műsorfigyelő- és Elemző Szolgálatának figyelési rendszerét ismertetem meg az olvasóval.

Pályamunkám reklámmal foglalkozó első részében a szabályozás kérdéseit az elektronikus médiumokban alkalmazott reklámfajták klasszikus csoportosításához igazodva tekintem át. A klasszikus reklámra vonatkozó rendelkezések kibontása után a tiltott tárgyak és alkoholtartalmú italok reklámozására térek át, miközben rövid kitérőt teszek a kiskorúakra veszélyes reklámok és a dohányreklám vonatkozásában. Mindezek után a televíziós vásárlás, a burkolt és tudatosan nem észlelhető reklám, valamint a politikai hirdetések közzétételével kapcsolatban kialakult gyakorlatot ismertetem, majd rátérek a társadalmi célú hirdetésekkel és jótékonyági felhívásokkal összefüggésben leggyakrabban tapasztalt törvénytértés-típusok elemzésére. Végezetül külön fejezetet szentelek annak a problémának, hogy reklámnak minősül-e a képijságban közzétett hirdetés.

A reklámszabályozás elemzését a médiatörvény, a vonatkozó ORTT-határozatok, az ezek nyomán kialakult bírósági gyakorlat és a kérdés uniós szabályozásának fundamentumát jelentő 89/552/EGK irányelv, illetve az ezt módosító 97/36/EK irányelv összevetésével végzem el.

Dolgozatom második részében a szponzoráció szabályozásának kérdéseit taglalom. E körben kiemelten foglalkozom a kulturális esemény meghatározásával, a kreatív közreműködés fogalmával, majd pedig a fizetett termékelhelyezés problematikájára térek át. E fejezet végén kísérletet teszek annak felderítésére, hogy a két új médiatörvény-javaslat miért nem helyez megfelelő hangsúlyt a műsorszámok támogatásának kérdéseire, illetve, hogy e téren -nemzetközi összehasonlítás alapján- milyen változtatások lennének indokoltak.

A dolgozatban tett megállapításaimat a rendelkezésre álló legfrissebb statisztikai adatokkal, és a Legfelsőbb Bíróság valamint a PKKB ítéleteinek indokolásából vett elvi jelentőségű megállapításokkal támasztom alá, az Rttv. egyes rendelkezéseinek megsértése vonatkozásában pedig külön kitérek a Testület ezzel kapcsolatos szankcionálási gyakorlatára. Végezetül egy, a munkámhoz fűzött mellékletben ismertetem a Testület határozataiban fellelhető, az egyes törvényhelyekhez kapcsolódó, a joggyakorlat szempontjából elvi jelentőségű megállapításokat annak érdekében, hogy ezáltal egy, az új médiatörvényben is figyelembe vehető szempontrendszer alakítsak ki a téma vonatkozásában.

**Európai szabályozási körkép a kiskorúak számára ártalmas médiatartalmak
korlátozásáról****Vándor Csaba**

Jogász, III. évfolyam

Széchenyi István Egyetem Jog- és Gazdaságtudományi Kar

Témavezetők: Dr. Révész T. Mihály egyetemi tanár,

Mádl András, ORTT Műsorfigyelő- és Elemző Igazgatóság,

Dr. Lapsánszky András egyetemi tanársegéd

A kiskorúak védelme kiemelt és fontos terület a társadalmak számára. Ezért elfogadott, hogy ezen elismert cél mentén a demokratikus államok egyik alappillére, a véleménynyilvánítás szabadsága is korlátozható. Emellett az elektronikus médiumokra vonatkozó speciális szabályok (szigorúság, frekvencia monopólium) alátámasztása a ma hangzottatott elméletekkel nem, vagy csak nagyon nehézkesen magyarázható.

Végigkövettem a kiskorúak káros médiatartalom elleni védelmének európai jogalkotását, állomásait és a felmerülő gyakorlati problémákat. Ezek alapján elmondható, hogy az Unió nem tekintheti feladatának az egyes államok médiarendszereinek az irányítását, a kereskedelmi és közszolgálati szektor felügyeletét meghatározó tagállami jogszabályok teljes egységesítését. Ez a közösség heterogenitása miatt ma még nem elképzelhető. Az EU közbelépésére csak akkor számíthatunk, ha a média felügyelettel, irányítással kapcsolatos szabályok már a szabadságjogokat veszélyeztetik, hiszen ezek érvényesülését viszont alapvető feladatának tartja. A kiskorúak védelme egy olyan terület, ahol a közösségi szabályozás megteremtése, plusz védelmet jelentene. Fontos, hogy a kulturális sokszínűség megmaradjon, ezért a rendszert úgy kellene kialakítani, hogy a műsортartalmak hatásának egységes meghatározása és leírása mellett az adott tagállam lenne az, aki kultúrája, történelme, habitusa alapján eldönti, hogy milyen műsorokat enged, hogy azt a gyermekek is láthassák. Ez talán a szuverenitás némi vesztesét jelenti, de a kiskorúak védelme elég erős társadalmi érdek ahhoz, hogy ebben a kérdésben is legitimitást nyújtson. Az egységesítésre van némi esély, nemcsak a cél fontossága, hanem mert a tagállamok ezen a területen értenek leginkább egyet a szabályozás szükségességében.

Magyarország az elmúlt években jelentős lépéseket tett a gyermekek érdekében. Nagyon bízható megoldásokat és hozzáállást tapasztalhatunk a szabályozás területén. Az EU direktívában vagylagosan előírt akusztikus és optikai figyelmeztetés mindkét elemét átvette, a klasszifikációnál az egyik legbonyolultabb, emellett leghatékonyabb francia példát tartotta szem előtt. Az ORTT a bíróságokra vitt tíz Rttv. 5§-os ügyből, nyolcat megnyer. A problémát abban látom, hogy a médiaszektor területén minden nagyon erősen átpolitizált. Látszik ez a médiatörvény megalkotásakor. A törvényen belül is csak a politikailag releváns területek a hangsúlyosak, ezért ezek lettek a legkörültekintőbben kialakítva. Fel kell ismerni, hogy a kiskorúak védelme pártpolitikától független és objektív megfontolásokat igényel. A technikai megoldások egyik napról a másikra kérdőjelezik meg a fennálló mediaszabályozás létjogosultságát. Ez egy nagyon gyorsan változó terület, ezért ha a kiskorúakat megfelelően akarjuk védeni, akkor nem szabad a kérdést csak a lassú, utólagos megoldásokra képes, kétharmados egyetértést megkövetelő törvényalkotásra bízni, el kell mozdulni a proaktív médiastratégia irányába. Figyelemmel kell lenni a fejlődés új kihívásaira (digitalizáció, konvergencia, globalizáció), amelyekre ha nem reagál a szabályozás gyorsan, kontrol nélkül alakul majd ki a jövő médiarendszere, „de ki fog alakulni, mert a technika és a technológia nagyobb úr, mint a politika, a globalizáció pedig nagyobb úr, mint a nemzeti politikák és stratégiák”.

A sajtószabadság korlátai, különös tekintettel a sajtó-helyreigazítási eljárásra

Szécsi Edit Sarolta

jogász szak, végzett

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Szabó Imre Ph.D., egyetemi docens

Elsősorban arra törekedtem, hogy a sajtó-helyreigazítás eljárásjogi szabályairól részletes, a gyakorlatból vett példákkal alátámasztott, ugyanakkor egységes, logikus felépítésű, az aktuális problémákra is kiterjedő tanulmányt írjak.

Kutatómunkám során azt tapasztaltam, hogy a rendelkezésre álló irodalom nagy része hiányos, nehezen átlátható és javarészt a rendszerváltozás utáni évekből származik. A témakörben egyes kérdéseket aprólékosan elemző, míg más részeket homályban hagyó alkotások is születtek, melyek csak szétszórtan, néhány mondatban utalnak a szabályozás gyökereire. Ezt azért tartom nagy problémának, mert az elmúlt 14 év alatt a demokrácia kiteljesedésével egyre nagyobb „népszerűségnek” örvend a sajtó-helyreigazítás intézménye, ugyanakkor kevés olyan tanulmány található, amely végigköveti az utóbbi években történt jelentős változásokat és az ezzel kapcsolatos politikai, tudományos vitákat.

Dolgozatomban mindezek mellett arra igyekeztem felhívni a figyelmet, hogy az emberek egyre inkább kiszolgáltatottá válnak a médiával szemben. A személyhez fűződő jogoknak hatékony védelmet kell biztosítani a sajtó támadásaival szemben, ugyanis egyre többen visszaélnék az újság, televízió, rádió, és napjainkban az Internet által nyújtott lehetőségekkel, és a személyhez fűződő jogok sérelmével, sérelmére használják fel a nagy nyilvánosságot.

Úgy gondolom a személyhez fűződő jogok fokozottabb védelme mellett azonban legalább ekkora jelentősége van az újságírók, a médiában dolgozók és természetesen az olvasók informáltságának, hiszen a sajtó-helyreigazítás jellegzetessége a pontos határidőkhöz kötött eljárás, mely megköveteli, hogy az emberek megfelelő információkkal rendelkezzenek az eljárási szabályokról.

Ahhoz, hogy a sajtó-helyreigazítási perek száma csökkenjen, nélkülözhetetlen, hogy tudatában legyünk a jogszabályok által felállított korlátoknak. Fontos, hogy a szabályok világosak, egyértelműek, érthetőek legyenek, mert ezáltal lehetséges elkerülni a jogsértéseket.

Véleményem szerint a sajtó-helyreigazítás hazai szabályozása sok helyen zavaros, és sok esetben egymásnak ellentmondó bírói gyakorlattal találkozunk. Itt kell megemlíteni a tényállítás-véleménynyilvánítás elhatárolásának problémáját, ami a mai napig a viták keresztüztüzeiben áll.

A sajtó-helyreigazítás olyan konkrét szabályozását látom szükségesnek, amely eligazítja az embereket, hogy a sajtószabadság keretein belül mit tehetnek meg és mit nem.

A betegjogi képviselők helyzete Magyarországon

Kelemen Iona Tünde

jogász, V. évfolyam

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar

Témavezető: Dr. Jobbágyi Gábor egyetemi tanár

A törvény megalkotása óta eltelt hét év alkalmasnak tűnik arra, hogy a betegjogok érvényesülését, a betegjogi képviselők szerepét értékelni lehessen. A dolgozat megírása során első szempont a *jogszabályok megvalósulásának feltárása* volt. A betegjogokat rögzítő egészségügyi törvény és rendeleteinek megalkotásának számba vételekor kitértem arra is, hogy a hatályos törvény mennyiben van *összhangban a nemzetközi alapelvekkel és elvárásokkal*.

Ezt követően az új egészségügyi törvényben nevesített *betegjogokat* vettem sorba, hiszen ezek érvényesülésének nyomon követése a betegjogi képviselők feladata. Fontosnak tartottam kitérni az *orvos-beteg kapcsolat jogi vonatkozásaira* és az orvosi felelősség kérdéseire a gyógyításban. Ezt a *betegek jogai érvényesítésének* számbavétele követte, különös tekintettel a *betegjogi képviselőnek*- mint új jogintézménynek – bemutatására, feladatának, hatáskörének, jogosítványainak ismertetésére.

Lényegesnek éreztem a *betegjogi képviselői rendszer* bemutatását-az ÁNTSZ-től a Betegjogi, ellátottjogi és Gyermekjogi Közalapítványig -, a betegjogi képviselők *gyakorlati tevékenysége* során szerzett tapasztalatok ismertetését és a *szakmai koncepció* felvázolását.

A dolgozatban kitértem a betegek érdekképviseletére a *nemzetközi szabályozás* tükrében, összehasonlítva a magyar rendszert nyugat európai és a volt szocialista régióknak a betegjogokra vonatkozó szabályozásával.

Ezt követően *felmérések, vizsgálatok eredményeinek bemutatását* ismertettem, választ keresve arra a kérdésre, hogy az egészségügyi intézmények milyen módon nyújtanak lehetőséget a betegjogok megismerésére és ezek a jogok hogyan érvényesülnek a gyógykezelés során.

A dolgozatban igyekeztem feltárni a jogszabályi hiányosságokat és a jogalkalmazás során felmerülő ellentmondásokat, ráirányítani a figyelmet a betegjogok fontosságára és kiemelni a jogalkotók és jogalkalmazók felelősségét az alapvető jogosultságok érvényesülése terén.

Az információs társadalom és magánjog. A személyiségvédelem aktuális kérdései az információs társadalomban

Nagy Gergely Attila és Vittay Dániel
jogász, IV. évfolyam

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
Témavezető: Dr. Tattay Levente egyetemi docens

A dolgozat alapvető célja, egy eddig még feldolgozatlan terület: az információs társadalom magánjogi vetületeinek bemutatása, különös tekintettel egy ma igen aktuális témára: a személyiségi jogsértésekre és jogok védelmére az Interneten. A mű elkészítése intenzív kutatómunkát igényelt, egyrészt a terület már említett feldolgozatlansága miatt, másrészt az információs társadalomnak nincsen általánosan elfogadott definíciója. A digitális technológia fejlődése messze megelőzi a jogi szabályozottságát.

Kutatómunkánk során felhasználtunk könyveket, folyóiratokat, újságcikkeket, jogszabályokat, és nagy segítségünkre voltak az internetes weboldalak és a kérdéssel foglalkozó portálok is. A felhasznált anyagokból levont következtetések útján saját véleményünket is igyekeztünk bemutatni.

A dolgozat négy fő részből épül fel: az első részben az információs társadalom kialakulását mutatjuk be, az alapvető fogalmak meghatározásával. E fejezet ismerteti az információs társadalom és a jog kapcsolatát is, különös tekintettel az Internetre.

A második részben az információs társadalom négy magánjogi vetületét vizsgáljuk, mivel ennek a négy témakörnek a jelentőségét kiemelkedőnek tartjuk. Ezek a: a szerzői jog, kereskedelmi jogi szerződések, a felelősség kérdései és az iparjogvédelem.

A harmadik részben a személyiségvédelem egyes aspektusai kerülnek bemutatásra, azonban hangsúlyozni kell, hogy a technikai adottságok miatt, ezek az információs társadalomban szűkebb körűek mint az élet más területein. A négy fő terület: a jó hírnév, emberi méltóság, becsület, kegyeleti jogok sérelme; képmás, hangfelvétel védelme; az adat és titokvédelem; a névvédelem. Az Internet esetében alapvető problémát jelent a jogsértő anonimitása, így a bírói gyakorlat is kiforratlan.

A negyedik rész tartalmazza az Európai szabályozást és programterveket, kapcsolódását más jogágakhoz, nevezetesen a közigazgatási joghoz és a büntetőjog egy speciális területéhez: a gyermekpornográfiához, amely alapját az Internet képezi, továbbá néhány gondolatot az információs társadalom jövőjéről.

Az egyes részterületek önmagukban is akkora terjedelműek, hogy helyenként az aktualításokra fektettünk nagyobb hangsúlyt.

A sajtó-helyreigazítás magyar és Európai Unió szabályozása

Jánossy Boglárka

jogász, V. évfolyam

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Konzulens. Dr. Szikora Veronika adjunktus

Napjainkban a kommunikációs szféra egyik legvitatottabb kérdése, hogy meddig terjed az a határ, amíg a szabad véleménynyilvánítás nem sérti mások személyiségi jogait. Mindebből kifolyólag a személyiségi jogok védelme és megsértésének orvoslása egyre gyakrabban kerül a figyelem középpontjába. Típusát tekintve ezen belül is kiemelkedő jelentőséggel bír, a sajtó útján megvalósított személyiségi jogsértés, speciálisan a jó hírnév sérelme.

Gyakorta felmerül ugyanis a kérdés, hogy mi történik abban az esetben, ha valakinek személyiségi jogai sérülnek, egy a sajtó útján megvalósított közlés által.

Dolgozatom során a jogrendszerben elhelyeztem és ezáltal végigkövettem a személyiségi jogok – speciálisan a jó hírnév – megsértésének esetkörét, különös figyelmet fordítva az elektronikus, valamint a nyomtatott sajtó útján elkövetett jogsértésre, melyhez a rendelkezésre álló joganyag alátámasztásával megfelelő jogorvoslati lehetőségeket kerestem.

Kutatásom elsődlegesen a tárgyhoz kapcsolódó problémakör megvizsgálására irányult, melynek során felhasználtam a rendelkezésre álló joganyagot, szakirodalmat és a kapcsolódó bírósági jogalkalmazást, tekintettel az Európai Unió gyakorlatra is. Célul tűztem ki, annak megválaszolását, hogy milyen igényérvényesítési lehetőségei vannak a jogaiban sértett személynek, hogyan tud megfelelő jogorvoslathoz jutni, illetve egyáltalán van-e mindezekre lehetősége.

A vizsgálódásom kezdetén feltételeztem, hogy az egyre növekvő jogesetekhez kapcsolódó bírói gyakorlat, a Polgári Kollégiumi állásfoglalások, az Alkotmánybírósági határozatok, valamint a széles körű jogszabályi háttér, kimerítő lehetőséget biztosít a jogaiban sértett félnek, hogy érdekeinek védelmében fellépjen. Tárgykörben végzett kutatásom eredményeként azonban megállapítottam, hogy feltételezésem csak részben bizonyult igaznak. Helyállónak bizonyult a hipotézisem azon része, mely szerint rendelkezésre álló jogi normák széles körben megteremtik a jogorvoslat lehetőségét, ugyanakkor megállapítható, hogy a szabályozásban véleményem szerint megfelelő módosításokra is szükség lenne, ideértve például a felrőhatóságtól függő szankció alkalmazását.

Mindezek alapján remélem, hogy sikerül bemutatni egy jellegét tekintve igen bonyolult, de egyre nagyobb jelentőséggel bíró jogintézmény szerepét és alkalmazását a magyar és néhány jellegzetes tagállami szabályozáson keresztül az Európai Unió joggyakorlatban.

Munka- és szociális jog I. (Általános rész)

1. **A titoktartási és adatvédelmi kötelezettség a munkajogviszonyban**
Varga Vivien Éda, jogász, V. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
2. **Az új infokommunikációs technológiák hatása a munkahelyi adatvédelemre**
Klacsman Dávid, jogász, V. évfolyam
Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
3. **Alternatív vitamegoldás- mediáció- a magyar munkajogban**
Megyeri Ágnes, jogász, végzett
Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
4. **A munkaviszony megszűnése és megszüntetése az Európai Unió egyes tagállamaiban és Magyarországon**
Téglási András, jogász, IV. évfolyam
Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
5. **A munkaügyi ellenőrzés – II. Helyezett**
Veress Rita, jogász, V. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Győri Tagozat
6. **Munkaügyi szabálytalanságok a munkaügyi ellenőrzések tükrében – III. Helyezett**
Máriás Attila, munkaügyi kapcsolatok, IV. évfolyam
Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
7. **Egyes atipikus formák megjelenése a magyar munkajogban**
Szászfalvi Judit Ágnes, munkaügyi kapcsolatok szak, IV. évfolyam
Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
8. **A munkáltatói jogutódlás szabályai a magyar munkajogban – I. Helyezett**
Hős Nikolett, jogász, V. évfolyam
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar

A titoktartási és adatvédelmi kötelezettség a munkajogviszonyban

Varga Vivien Éda

jogász, V. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Hágelmayer Istvánné egyetemi docens

A munkajogviszonyban fennálló titoktartási és adatvédelmi kötelezettség kérdésével ez idáig keveset foglalkozott a szakirodalom. A titok és adat fogalmát a polgári jog tárgykörében helyezték el, és a személyhez fűződő jogok egyik kategóriájaként elemezték. Úgy véljük azonban, hogy a foglalkoztatásra irányuló jogviszonyban is számos izgalmas kérdést vet fel a titoktartás és az adatok védelme.

A munkajogviszonyra is igaz az az állítás, hogy az adatfelhalmozás lehetősége a modern technika fejlődésével egyenes arányban nő. Ma a munkáltató a munkaidő minden egyes percében tudni szeretné, hogy mit csinál a dolgozója, hogyan végzi a munkáját, mennyi időt tölt ténylegesen munkával, és a technológiai lehetőségek adottak is egy effajta ellenőrzéshez. Mini kamerák követik a munkavállaló minden mozdulatát, elektronikus személykövetők figyelik minden lépését, telefonkódok alapján ellenőrizhetők telefonhívásai, elektronikus levelezése bármikor lehívható, automata be- és kiléptető rendszer segítségével nyomon követhető a munkába állás és a távozás pontos ideje. Természetesen a munkajogviszony másik oldalán, a munkavállalók többségének is rendelkezésére állnak azok az eszközök, amelyekkel bizalmas cégszolgálatok, üzleti információk birtokába juthatnak.

A dolgozat célja a titkok és adatok útjának végigkövetése a foglalkoztatásra irányuló jogviszonyban. A munkajogviszony egyes állomásait külön-külön elemezve tárjuk fel a jogviszony mindkét oldalán fennálló adatvédelmi-és titokvédelmi jogokat és kötelezettségeket. Aktuális és izgalmas kérdésekre keressük a választ, mint például: joga van-e a munkáltatónak megismerni, hogy a munkavállaló a munkahelyi számítógépén milyen web-oldalakat tekint meg, folytathat-e magánlevelezést a munkahelyi e-mail címen keresztül és ennek tartalmát a munkáltató megismerheti-e, milyen lépéseket tehet a szakszervezet a munkáltató jogsértő adatkezelése ellen, milyen jogkövetkezményei vannak annak, ha a munkavállaló kiadja a munkáltatója üzleti titkait.

Az elméleti irodalom és a vonatkozó jogszabályanyag elemzése mellett törekedtünk arra is, hogy a dolgozatot a témához kapcsolódó, gyakorlati példákkal és jogesetekkel színesítsük.

Az új infokommunikációs technológiák hatása a munkahelyi adatvédelemre

Klacsman Dávid

jogász, V. évfolyam

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Hajdú Józseftanszékvezető egyetemi docens

A kutatás célja, tárgya:

Ennek a dolgozatnak az a célja, hogy bemutassa a munkahelyi adatvédelem nemzetközi és hazai rendszerét abból a szempontból, hogy mennyire képes kezelni az új technológiák alkalmazásával kapcsolatban felmerült kérdéseket.

Az alkalmazott módszer:

Értekezésemben felvázolom azokat az érdekeket, társadalmi folyamatokat, amelyek az információs jogokat és ütközésüket adják. Ezt követően áttekintem azokat a nemzetközi és szüpranacionális egyezményeket, illetve „puha jogi” normákat, amelyekre az európai – és így a hazai – adatvédelem koncepciója, fogalmi rendszere épül. Kitekintek a szabályok várható alakulására és vázoló a fejlődési tendenciákat. Ezután részletesen ismertetem a magyarországi jogszabályi hátteret, külön figyelmet szentelve a dogmatikai alapvetésnek.

Eredmények, következtetések:

Az adatvédelmi kérdések Magyarországon egyelőre nem kaptak kellő figyelmet a munkajog kontextusában, és további problémák forrása, hogy az új infokommunikációs technológiákkal kapcsolatban nem, vagy alig ismert, hogy az adatvédelmi szabályokkal milyen magatartások, illetve milyen módszerek vannak összhangban. A szabályok csak korlátozottan tudnak érvényesülni a munka világában, a dolgozók egzisztenciális kiszolgáltatottságával fordítottan arányos a jogérvényesítési hajlandóságuk, így a védelmükre alkotott szabályok tekintélyes része „írott jog” marad.

Szükséges lenne, hogy tudatosuljon a munka világában – mind a munkáltatók, mind a munkavállalók, emellett a munkajogi jogvitákban eljáró bíróságok tekintetében –, hogy az adatvédelmi rendelkezéseket az új infokommunikációs technológiákkal kapcsolatban is alkalmazni kell.

Alternatív vitamegoldás- mediáció- a magyar munkajogban

Megyeri Ágnes
jogász, végzett

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Hajdú József egyetemi docens

A kutatás célja, tárgya: A kutatás tárgya az alternatív vitarendezési technikák, ezeken belül is elsősorban a mediáció alkalmazása a hazai munkajogban.

Napjainkban egyre inkább előtérbe kerülnek az alternatív vitarendezési eszközök. Ezért a dolgozatnak alapvetően két célja van. Az egyik a mediáció megismerése, másokkal való ismertetése, a másik annak feltárása, hogy mikor ajánlott a közvetítés alkalmazása.

Az alkalmazott módszer: A dolgozat az elméleti részek mellett igyekszik a gyakorlatból is példákat meríteni az életszerűség érdekében. Mediációra példát találni az eljárás titkossága miatt azonban nem egyszerű feladat.

A téma megköveteli, hogy kisebb mértékben a jogász szemléleten kívül pszichológiai jellegű szempontok is szerepeljenek a dolgozatban, ugyanakkor mindenféleképpen csak a feltétlenül szükséges mértékben.

A szerkezetet illetően a dolgozat által alkalmazott módszer, hogy távolabbi megközelítésből indulva igyekszik eljutni a legapróbb részletekig. Az egymást követő részek logikailag egymásra épülnek, a levont következtetések épp az ilyen jellegű megalapozást követően a dolgozat második részében található.

Eredmények, következtetések: A közvetítés viszonylag új jelenségnek mondható a magyar jogban, ebből következően jól érzékelhető az alkalmazhatóságával szemben tanúsított kételkedés, a témával kapcsolatos bizonytalanság, a problémás kérdések jelenléte.

Ilyen kérdés, hogy nem lenne-e szükség szakirányú képzésre ahhoz, hogy valaki mediátor lehessen, ha igen, akkor milyen képzés lenne a legmegfelelőbb.

Ugyancsak kérdéses a magyar állampolgárság szükségessége a közvetítői tevékenység végzéséhez.

Vitatott, hogy mennyire lenne értelme a kötelező mediációnak.

Bizonytalanság tapasztalható a közvetítés alkalmazása tekintetében abban, hogy inkább a permegelőző szerepe domináns, vagy megoldást jelenthet akkor is, amikor már bírói szakban van az ügy.

Ilyen és ezekhez hasonló kérdések merülnek fel a témával kapcsolatban, azonban megítélésem szerint az előbb említettek ellenére mindenféleképpen érdemes lenne az esetek egy részében a mediációt alkalmazni vitamegoldási eszközként, nemcsak peres eljárás helyett, hanem ha arra mód van közbe is.

Bízom benne, hogy idővel jobban ki lesz használva a mediáció, szintúgy a többi alternatív vitarendezési eszköz nyújtotta lehetőség.

A munkaviszony megszűnése és megszüntetése az Európai Unió egyes tagállamaiban és Magyarországon**Téglási András**

jogász szak, IV. évfolyam

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Hajdú József tanszékvezető egyetemi tanár

A kutatás célja, tárgya: A munkaviszony-megszüntetés jogi problémáinak, valamint a megszűnés és megszüntetés módozatainak vizsgálata.

Az alkalmazott módszer: Az összehasonlító jog módszerét alkalmazva a következő fontosabb kérdéseket tekintetem át: a) milyen módon szűnik meg, illetve szüntethető meg a munkaviszony; b) a rendes felmondás szabályozása; c) felmondási idő; d) felmondási tilalmak és korlátozások; e) végkielégítés; f) munkaviszony jogellenes megszüntetése és ennek lehetséges jogkövetkezményei; g) rendkívüli felmondás és h) jogorvoslati lehetőségek.

Eredmények, következtetések: A fenti vizsgálati szempontokat nyolc Európai Unió tagállamra és Magyarországra terjesztettem ki. Az EU-s tagállamok kiválasztásánál az az elv vezérelt, hogy legyen a bemutatott országok között kontinentális, angolszász, skandináv jogrendszerű ország, valamint egyaránt legyenek képviselve a gazdagabb központi és a kevésbé tehetősn. periféria országai. Izgalmas kihívás lett volna az újonnan csatlakozott országok bevonása a vizsgálatba, de erre területi okok miatt nem kerülhetett sor. A témaválasztás indokoltságát még az a tény is növeli, hogy Magyarország 2004. május 1-én csatlakozott az Európai Unióhoz.. Az Európai Unióban nincs egységes munkajogi szabályozás. Nincs egységes munka törvénykönyve. A tagállamok mindegyike saját hatáskörében szabályozza a munkavégzésre vonatkozó alapvető kérdéseket. Nincs ez másként a munkaviszony megszűnésére és megszüntetésére vonatkozó szabályozással sem. E témakörben egyedüli kivételként a csoportos létszámleépítés említhető, hiszen erre külön EU-s irányelvek vonatkoznak. Mivel a munkaviszony megszüntetése is tagállami hatáskörben maradt természetes, hogy az ezzel kapcsolatos jogi szabályozás az Európai Unió egyes tagállamaiban eltérő. Ugyanakkor az eltérések ellenére a közös gyökerek is jelentkeznek, hiszen több tagállamban nagyon hasonló jogintézményeket találunk a munkaviszony megszüntetésére. Ezeket az azonosságokat és eltéréseket ismertetem a dolgozatomban. A részletes ország ismertetés után táblázatba szerkesztve mutatom be a főbb azonosságokat és eltéréseket. Az egyes tagállamok jogi szabályozásának vizsgálata azért szükséges, mert az Európai Unión belül a Római Szerződés óta érvényesül a munkavállalók, majd később tágabb értelemben vett személyek szabad mozgása. Ugyanakkor az a tagállami polgár, aki él ezzel a szabad mozgáshoz való jogával és elhagyja a saját államának a területét, akkor szembesül azzal a ténnyel, hogy egy másik tagállamban más munkajogi szabályok lesznek irányadók. Ezért esszenciális fontosságú, hogy a más tagállamban történő munkát vállaló személyek minél alaposabban és körültekintőbben tájékozódjanak a várható munkajogi, szociális biztonsági, adójogi, stb. környezetről. Ez a dolgozat ennek a szellemében mutatja be a az egyes EU-s tagállamok munkaviszony-megszűnésre és megszüntetésre vonatkozó munkajogi szabályokat.

A munkaügyi ellenőrzés

Veress Rita

jogász szak, V. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Győri Tagozat

Témavezető: dr. Göndör Éva adjunktus témavezető

A munkaügyi ellenőrzés intézménye a munkáltatókat érintő hatósági ellenőrzések egyik formája. Az egyetemi tananyag csak érintőlegesen tárgyalja, pedig mind elméleti, mind gyakorlati jelentősége kimagasló.

A munkaviszonyokat jellemző alá-fölérendeltség, a munkáltató és a munkavállaló eltérő gazdasági pozíciója sokszor aránytalan helyzetet teremt, a munkavállaló a gyakorlatban számos esetben nem képes érdekei érvényesítésére, vagy jogai gyakorlására. Ezért elengedhetetlen, hogy az állam közrendvédelmi kötelességéből eredően ellenőrizze a foglalkoztatás garanciális tartalmi elemeit rögzítő szabályok betartását a munkaügyi ellenőrzés intézményén keresztül.

Emellett köztudomású tény, hogy a feketegazdaság - aminek persze csak egy szegmense a fekete-, vagy szürkefoglalkoztatás - egyike Magyarország legsúlyosabb gazdasági-társadalmi problémáinak. Jellegeből adódóan súlyáról és mértékéről pontos statisztikai adatok nincsenek, a különböző módon készült becslések szerint ma minden ötödik forint átmege a gazdaság fekete szféráján.

Kutatásaim során igyekeztem a munkaügyi ellenőrzés minden résztvevőjének – a munkáltató, valamint az ellenőrzési oldalról egyaránt - véleményét, tapasztalatait összegyűjteni, hogy igazán teljes képet alkothassak az intézményről. Ezen kívül az Országos Munkabiztonsági és Munkaügyi Főfelügyelőség, valamint a Fővárosi Munkaügyi Központ Ellenőrzési Osztálya által összegyűjtött statisztikai adatok is segítettek a problémás területek megvilágításában.

A munkaügyi ellenőrzés beható vizsgálata alapján úgy vélem megállapítható, hogy a munkaügyi felügyelők hatékonyan végzik munkájukat, szakmai felkészültségüket jelzi az az adat is, mely szerint a másodfokú eljárások során az elsőfokú határozatok helybenhagyási aránya évek óta 80% körüli, a bíróság elé kerülő munkaügyi ellenőrzési esetekben az Országos Munkabiztonsági és Munkaügyi Főfelügyelőség pernyertességi aránya tartósan 70% feletti.

Azonban tény, hogy emellett a hatályos magyar jogi szabályozás néhány esetben alkalmatlan a munkaügyi szabálytalanságok feltárására és visszaszorítására, továbbá olykor a hatékony munkaügyi ellenőrzés tárgyi feltételei is hiányoznak. Ma Magyarországon mindössze 188 munkaügyi felügyelő végez ellenőrzést, amely az országosan kb. 840 000 munkáltató csak kis töredékének, éves átlagban számolva 3-4%-ának ellenőrzésére ad lehetőséget.

A fentiek alapján tehát elmondható, hogy nem haszontalan a munkaügyi ellenőrzés intézményével foglalkozni, dolgozatomban sor kerül az intézmény részletes szabályainak, valamint a joggyakorlat és a tudomány által megfogalmazott problémakörök ismertetésére egyaránt.

Munkaügyi szabálytalanságok a munkaügyi ellenőrzések tükrében

Máriás Attila

munkaügyi kapcsolatok, IV. évfolyam

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezetők: Dr. Hajdú József tanszékvezető egyetemi docens,

Dr. Gémes Gábor egyetemi tanársegéd

A „Munkaügyi szabálytalanságok a munkaügyi ellenőrzések tükrében” című írás egy általános helyzetképet rögzít a jogszabályi feltételeknek meg nem felelő foglalkoztatásról, és arra vállalkozik, hogy összegezze az ellenőrzések tanulságait, azokat új megvilágításba helyezze, rámutatva új összefüggésekre is.

Munkámban csak a munkajogviszonynak szentelek figyelmet, a dolgozat az ez irányú munkaügyi szabálytalanságokat „fogja csokorba”, az 1996. évi LXXV. törvény által az ellenőrzések hatáskörébe rendelt tételek tükrében. Ennek megfelelően kiemelten tárgyalom a vizsgálat tárgyába vont egyes szabálytalanságokat, mintegy bizonyítványt kiállítva napjaink foglalkoztatási moráljáról, kitérve a visszaélések háttérmechanizmusaira, rávilágítva a munkaügyi szabálysértések multifaktoriális okaira. Az írás célja, azoknak a közös elemeknek a keresése, amelyek a visszaélések háttérmechanizmusait alakítják. Az ilyen közös elemek nyilvánvalóan más (nem kifejezetten munkajogi jellegű) visszaéléseknek is lehetnek sajátosságai, a munkajogviszony tekintetében pedig kiemelten fontosak, jelentőségük a szabálytalanságok újratemelődése szempontjából vitathatatlan. Az elkövetkező jogalkotási folyamatok szempontjából sem közömbös a visszaélések mögötti okok ismerete.

A téma kidolgozása döntően munkajogi szempontok figyelembe vételével történt, emellett a szabálytalanságok természetéből adódóan óhatatlan volt a témával összefüggő néhány kapcsolódó kérdés figyelembe vétele is, amelyek főleg gazdasági, szociológiai, valamint pszichológiai eredetűek. A vizsgálat elsődleges forrását a hatályos jogi szabályozás, a bírósági gyakorlat képezik, másodlagos forrásként a felügyelet célvizsgálatai, illetve akcióellenőrzései, továbbá a vonatkozó szakirodalom szolgált, különös tekintettel a szakpublicisztikai írásokra, harmadlagos forrásként pedig a napi sajtó cikkeit lehet megjelölni.

A munkaügyi szabálytalanságok ilyen szempontú vizsgálata eredményeként, olyan mai társadalmi problémák és törvényszerűségek tükröződnek vissza, amelyek megoldása nélkül nem várható a visszaélések csökkenése, vagyis nem várható a munkaügyi ellenőrzési statisztikák javulása. Az írás eredményeként sor kerül a jogi szabályozás kritikus pontjainak, a munkajogi szabályozás betartásához fűződő napi problémák tárgyalására, továbbá bemutatásra kerülnek az egyes munkajogi szabályok érvényesülése kapcsán az ellenőrzés gyakorlati problémái is. A dolgozat természetesen nem nélkülözheti azoknak a véleményeknek, megoldási javaslatoknak az ismertetését sem, amelyek az említett hiányosságok megszüntetése kapcsán szóba jöhetnek.

Úgy vélem, hogy az ilyen helyzetértékelő, kifejezetten gyakorlatias vonatkozású munkáknak különös jelentőségük van. Amellett, hogy a vizsgálat tárgyába vont szabálytalanság többoldalú bemutatását teszik lehetővé, hozzásegítenek bennünket az ezek kiküszöbölését, megszüntetését célzó jövőbeni szabályozás alapjainak a kimunkálásához, az általános elvi szintű összegzések elvégzéséhez.

Egyes atipikus formák megjelenése a magyar munkajogban

Szászfalvi Judit Ágnes

munkaügyi kapcsolatok szak, IV. évfolyam
Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezetők: Dr. Hajdú József egyetemi docens,
Dr. Rúzs Molnár Krisztina egyetemi tanársegéd

A kutatás célja egy olyan összehasonlítás elkészítése volt, amellyel szemléltetni tudom, hogy milyen alapvető különbségek figyelhetők meg a magyar jogban a hagyományos munkavégzés és az atipikus munkavégzési formák között. Az összevetés vezérfonalaként a Munka Törvénykönyve (Mt.) szolgált. A hagyományos és az atipikus munkavégzési módok párhuzamba állításakor elsősorban az Mt-ben szabályozott jelentősebb elemek konkrét vizsgálatára, és a hagyományos és az irreguláris munkavégzés közötti eltérések rávilágításra törekedtem.

Fontosnak érzem, hogy részletesen bemutassam, milyen okok vezettek a hagyományostól eltérő munkavégzési formák kialakulásához, amelyek közül a globalizációt és a foglalkoztatás átalakuló helyzetét kiemelten elemzem. Az atipikus foglalkoztatás elterjedését, fogalmának értelmezési lehetőségeit, csoportosítási módjait vizsgálom, valamint az atipikus foglalkoztatás egyéb munkavégzésre irányuló jogviszonyoktól történő elhatárolásának problémáját elemzem. Az általam előtérbe helyezett három irreguláris munkavégzéssel, azaz a részmunkaidővel, a határozott idejű munkavégzéssel és a távmunkával külön-külön foglalkozom. Megvizsgálom a vonatkozó szakirodalom által használt fogalmakat, valamint az egyes atipikus módokra vonatkozó Európai Unió – de ma már hazánkra is vonatkozó – és magyar szabályozást. Az összehasonlítás módszerét alkalmazom a foglalkoztatási módok közötti különbségek bemutatására, amelyhez főként a munkaviszonyokat szabályzó jogszabályokat használom fel, elsősorban az Mt-re támaszkodtam, de a Polgári Törvénykönyv és a Munkavédelmi Törvény vonatkozó szabályait is feldolgozom. A tanulmány megírásakor jelentős mértékben támaszkodtam az internetes anyagokra és a különböző szakmai folyóiratokban megjelent cikkek. Bár a dolgozat elsősorban jogi megközelítésből vizsgálja az atipikus munkavégzést, de ahhoz, hogy a kérdésről átfogó képet tudjak nyújtani, fontos, hogy más tudományterületekről származó kutatási eredményeket is alkalmazzak úgy, mint a közgazdaságtani, foglalkoztatáspolitikai, statisztika, részben pedig szociológiai és informatikai publikációkat.

A részdíjs munkavégzés, a távmunka, a határozott időre szóló foglalkoztatás és a hagyományos munkavégzés összehasonlítása után azt lehet megállapítani, hogy a távmunka az, amelyik legtöbb aspektusban eltér a hagyományos munkaviszonytól. A távmunka szabályozása elsősorban a munkaszerződés kötelező tartalmi elemei, a munkaidő beosztása, a munkáltató utasítási joga, az ellenőrzés kérdése és a kártérítési felelősség tekintetében tartalmaz eltérő szabályokat. Az összevetés során kiderült, hogy a távmunka szabályozása több kérdést, kritikus pontot is felvet, nem egészen tisztázottak munkaviszony szempontjából kiemelten fontos egyes kérdések. Elsősorban a munkáltató utasítását és a munkaidővel való szabad rendelkezés szabályozása nem ad egyértelmű megoldást a távmunkavégzés kapcsán felmerülő kétértelmű helyzetekre.

Mindenképpen szükségesnek tartom, hogy ezeknek a tartalmi elemeknek a felülvizsgálata megtörténjen. Várhatóan ezeknek a nem egyértelmű részeknek a pontosítása a magyar munkajogban a távmunka alkalmazásának magyarországi terjedésével párhuzamosan meg fog valósulni.

A munkáltatói jogutódlás szabályai a magyar munkajogban

Hős Nikolett

jogász, V. évfolyam

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar

Témavezető: Dr. Radnay József tanszékvezető egyetemi tanár

A munkajogban jártas szakemberek számára alapvető elv, hogy a munkavállalók legtöbbször kiszolgáltatottabb helyzetben vannak, mint a munkajogviszonyok másik pólusán álló munkáltatók. A munkajogi szabályok alkotása és alkalmazása során azonban figyelemmel kell lenni az üzleti és kereskedelmi élet szereplőinek biztonságához és előreláthatóságához fűződő érdekeire is. Ez az a kettősség amely tükröződik a vállalkozások átruházásának munkajogi szabályaiban is. A jogalkotó sem kíván tehát mindent alárendelni a munkavállalói érdekeknek, hanem tekintettel van a vállalkozások alkalmazkodási igényeire a versenyképes vállalati struktúrák kialakításával kapcsolatban.

A fenti gondolatok szellemében dolgozatomban egy rövid történeti áttekintést követően foglalkozom a munkáltatói jogutódlás egyéni munkajogot érintő kérdéseivel, majd a kollektív munkajogi rendelkezésekkel. Céloom továbbá a kapcsolódó legfelsőbb bírósági joggyakorlat elemzése és e jogintézménnyel kapcsolatos esetlegesen eltérő álláspontok ütköztetése. Ilyen kérdés például a német munkajogból ismert ellentmondási jog intézménye, amellyel kapcsolatban az a végső következtetés adódik, hogy az nem feltétlenül jelent nagyobb védelmet a munkavállalók számára, mint a magyar munkajogban ismert, kezési felelősség. Annak ellenére, hogy a munkáltatói jogutódlás hazai szabályainak megalkotására és módosítására is közösségi jogi irányelvek és az azokhoz kapcsolódó európai bírósági joggyakorlat alapján került sor, e tanulmány már címből adódóan sem foglalkozik a munkáltatói jogutódlás európai uniós szabályainak elemzésével. A gyakorlatban azonban például az ún. tevékenység kihelyezések (outsourcing) megítélésével kapcsolatban merülnek fel olyan jogértelmezési kérdések, amellyel kapcsolatban elengedhetetlen a közösségi jogi elemek vizsgálata, hiszen az Európai Bíróság joggyakorlata irányadó a magyar jogalkalmazók számára is. Külön fejezet foglalkozik a munkáltatói jogutódlás szabályainak 2003. július elsejei módosításaival, amellyel kapcsolatban általánosságban elmondható, hogy a munkáltatói jogutódlás rendelkezéseinek egységesebb szabályozásával lényegesen megkönnyítette a jogalkalmazást.

Néhány részletszabály, azonban még megalkotásra vár. Ilyen például a munkajogi jogutódlás szabályainak a munkáltató fizetésképtelenségére történő alkalmazása, amely kérdéskör vizsgálata, a szorosabb értelemben vett témakörre tekintettel nem tárgya e dolgozatnak. Ezekkel a módosításokkal kapcsolatban azonban előrevetíthető, hogy a gazdaság szerkezetében történő változások új kihívások elé állítják a jogalkotókat is, és egy a folyamatokat a különböző jogterületek közötti összefüggéseiben is elhelyezni képes szemléletmódot követelnek.

Munka- és szociális jog II. (Szociális jog és foglalkoztatáspolitikai)

1. **Az önkormányzati modell: a finn egészségügyi rendszer**
Csapó Ruben, igazgatásszervező, III. évfolyam
Budapesti Corvinus Egyetem, Államigazgatási Kar
2. **A nyugdíjbiztosítás rendszere Magyarországon – I. Helyezett**
Ungi Noémi, jogász, V. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
3. **Szociális párbeszéd – Az érdekegyeztetés fórumai az Európai Unióban**
Sófalvi Ágota, jogász, IV. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
4. **Foglalkoztatás a munkajog és a polgári jog határán, illetve azon túl – II. Helyezett**
Sári Dóra, jogász, IV. évfolyam
Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
5. **A csoportos létszámcsökkentés nemzetközi és hazai szabályozása**
Varga Diána, jogász, IV. évfolyam
Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar
6. **A szociális szerepvállalás kérdése az egyházak és a magyar állam viszonyában**
Hahn Melinda, jogász, IV. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
7. **A munkaerő, illetve személyek szabad áramlása az európai unióban – III. Helyezett**
Hriczó Krisztina, jogász, V. évfolyam
Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
8. **A szociális jog és igazgatás fejlődése az európai unióban és magyarországon**
Andó Erzsébet, jogász, V. évfolyam
Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
9. **A munkaerő-piaci folyamatok hatásai a foglalkoztatáspolitikai eszközökre**
Guba Áron, jogász, IV. évfolyam
Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
10. **Munkaerő-kölcsönzés és munkaközvetítés, mint munkaerő-igény kielégítésére szolgáló jogi megoldások**
Mocsári Tibor László, jogász, V. évfolyam
Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Az önkormányzati modell: a finn egészségügyi rendszer**Csapó Ruben**

igazgatóasszervező, III. évfolyam

Budapesti Corvinus Egyetem, Államigazgatási Kar

Témavezető: Boros Anita tanársegéd

Dolgozatom témájaként a finn egészségügyi rendszert választottam, mivel a magyar egészségügy mindig közel állt hozzám. A párhuzam a két egészségügyi rendszer között az, hogy néhány évtizede hasonló problémákkal kellett szembenéznük. Jelentős különbségek mutatkoztak egyes térségek egészségügyi szolgáltatásokkal való ellátottságában, jelentős volt az orvoshiány, a kórházi struktúra jelentős fejlesztésre szorult annak színvonalának elmaradottsága miatt. Ma az Európai Unióban a finn állampolgárok a legelégedettebbek az egészségügy nyújtotta szolgáltatásokkal, azok minőségével. Példának okáért megemlítem a kórházi betegápolás egyénközpontúságát, amely azt jelenti, hogy a beteg hétköznapi életvitelét megpróbálják biztosítani a kezelés ideje alatt is. Ezenkívül az egészségápolásra is nagy hangsúlyt fektetnek.

A magyar egészségügy helyzetével mindenki elégedetlen, pár éven belül jelentős orvos hiány alakulhat ki, a kórházi intézmények állapota jelentős többletköltséget ró az egészségügy költségvetésére.

A dolgozatommal megpróbálok átfogó képet alkotni a finn egészségügyi rendszer sajátosságairól, kiemelve azokat az elemeket, módszereket, melyek átültetésével lehetne segíteni a magyar egészségügy helyzetén. Elsősorban az önkormányzatok jelentős szerepére gondolok itt. A finn önkormányzatok sokkal nagyobb központi költségvetési támogatást kapnak, mint a magyar önkormányzatok (20% -a a GDP-nek). Ezenkívül szövetségekbe tömörülnek, amely azt jelenti, hogy több település tart fenn egy egészségügyi intézményt. Így sokkal könnyebben lehet működtetni azt, mintha csak egy település tulajdonában lennének az intézmények, és neki kell finanszírozni az egész éves költségvetést.

Nem mélyedtem el az egyes elemzési szempontokban, inkább egy mindenre kiterjedő bemutatásra vállalkoztam. Remélem dolgozatom elérte célját a tekintetben, hogy rávilágít néhány olyan pozitív dologra a finn egészségügyben, melyet alkalmazva jobbá lehetne tenni a magyar egészségügyet.

A nyugdíjbiztosítás rendszere Magyarországon

Ungi Noémi

jogász, V. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Molnárné Dr. Balogh Márta egyetemi adjunktus

Napjainkban az egész világon a nagy társadalmi biztonsági rendszerek – köztük a nyugdíjrendszer – átalakításának lehetünk tanúi. Az elmúlt évtizedben Magyarországon is nagyon sok változás történt ezen a téren. Mivel a nyugdíjrendszer hosszú időre, alapvetően befolyásolja a népesség túlnyomó részének életfeltételeit, jelentős hatást gyakorolva a gazdaságpolitikára és az állami költségvetésre, ezért nagyon fontos, hogy azt gondosan tervezzék meg. Ez a tervezés csak akkor lehet eredményes, ha a lehetséges alternatívákat - a történelmi hagyományokat, gazdasági-társadalmi adottságokat, nemzetközi trendeket, prognózisokat is figyelembe véve – többoldalú szakmai vitákban alaposan körüljárják, megvitatják. Ennek hazánkban azért is van különös jelentősége, mert Magyarországon a nyugdíjrendszer reformja még messze nem zárult le. Ugyanakkor abban nincs egyetértés, hogy a jövőben milyen változtatásokat kellene még eszközölni.

Ennek a tanulmánynak nem célja, hogy a jövőbeni kérdéseket teljes mértékben tisztázza, csupán a jelenlegi nyugdíjrendszer neurálgikus pontjaira kíván rámutatni. A dolgozatban bemutatásra kerül a magyarországi nyugdíjrendszer kialakulásának története, hányattatott időszakai, elmúlt évtizedben végrehajtott reformja – különös tekintettel az 1997-es magánnyugdíj- pénzintézmények bevezetésére, illetve annak következményeire. A dolgozat felvázolja a jelenlegi nyugellátási formákat, az igénybevételük alapjául szolgáló követelményeket – rámutatva a szolgálati idő számításának és a jogosultsági korhatár rendszeres változtatásának problémájára. Ugyancsak a dolgozat tárgyát képezi az európai „trend” bemutatása, a magyar rendszer összevetése egyes európai országok nyugdíjszisztémájával, az Unió csatlakozásunk következtében beálló koordinációs követelmények tisztázása. A kutatás célja volt továbbá a - valamennyi környező országot érintő - „nyugdíjválságra” adott/adandó válaszok vizsgálata, és ezen keresztül egy – hazánkra nézve nem túl kedvező – jövőkép feltárása.

Szociális párbeszéd – Az érdekegyeztetés fórumai az Európai Unióban

Sófalvi Ágota

jogász szak, IV. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Czuglerné dr. Ivány Judit egyetemi adjunktus

Dolgozatom tárgya a szociális párbeszéd, mint a közösségi érdekegyeztetés fontos fóruma. Munkám célja, hogy betekintést adjon az Európai Unió keretei között megvalósuló szociális párbeszéd lényegi elemeibe, megvalósulásába, és ezáltal könnyebb tájékozódást adjon a témában.

Tanulmányom elkészítéséhez nagyszámú magyar és angol nyelvű szakirodalmat használtam fel. A fellelhető könyvek mellett sok újságcikket, szemelvényt és jegyzetet tanulmányoztam. Segítségemre volt több weboldal is, amelyek naprakész információval szolgáltak a témát illetően.

Dolgozatom a szociális párbeszéd fogalmi meghatározásánál indítom, majd foglalkozok a történeti kialakulásával és fejlődésével. Ennek keretei között vizsgáltam meg a szociális párbeszéd kapcsán megvalósuló jogalkotási eljárást, melynek alapját a Szociálpolitikai Megállapodás képezi, illetve az ennek folyamán létrejövő megállapodásokat. Említést teszek a reprezentativitás kérdéséről is, amely kulcsfogalom a témakörben, hiszen ez határozza meg, hogy mely szervezetek vehetnek részt a szociális párbeszédben. Ennek folytatásaként bemutatom az intézményi felépítését, a konzultáció megvalósulásának fórumait, illetve az európai szociális partnerek csúcsszervezeteit, valamint a civil párbeszéd intézményét is (Gazdasági- és Szociális Bizottságot), amely, bár nem része a szociális párbeszéd intézményeinek, mégis fontos szerepet tölt be az érdekegyeztetés során. Röviden bemutatom az Ágazati Párbeszéd Bizottságok munkája során létrejövő keret-megállapodásokat, az ILO egyezményeket és ajánlásokat. Zárásképpen foglalkozok a szociális párbeszéd magyarországi megvalósulásával, valamint azzal, hogy miképp kapcsolódik az érdekegyeztetés ezen fórumához.

Foglalkoztatás a munkajog és a polgári jog határán, illetve azon túl**Sári Dóra**

jogász, IV. évfolyam

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezetők: Dr. Hajdú József tanszékvezető egyetemi docens,

Dr. Kun Attila egyetemi tanársegéd

A munkajog tudománya és gyakorlata ma minden országban bizonyos mértékig válságban van. Olyan új jelenségek jelentek ugyanis meg, amelyekre e jogterület eddigi megoldásai immár nem adnak kielégítő választ. Mindezek ellenére az látható, hogy a mai magyar munkajog még mindig alapvetően egy régen meghaladott, koncepcionálisan elavult gazdasági modellre, munkaerőpiaci struktúrára épül. Ezzel összefüggésben merül fel a kérdés: *mi okozhatja azt az éles ellentétet, ami egy adott szabályozás, nevezetesen a munkajog és annak gyakorlati realizálása között fennáll?*

A világban bekövetkező változások eredményeként azon követelmények - állami garanciák megerősítése, állandóság biztosítása -, amelyek az Mt. szabályozása tekintetében eddig fennálltak, mára ellentétes igényekkel – mint a dereguláció, rugalmasság - kerültek szembe. Ezen új követelmények azonban kezdik szétfeszíteni a munkajog által meghatározott kereteket, és egy olyan tendenciát indítanak el, amit a „munkajog hatálya alóli menekülésnek” neveznek. E folyamat káros következménye, hogy a munkavállalók kikerülnek a munkajog által biztosított jogi és szociális jellegű védelem alól, ami az egész munkajogi szabályozásnak a tulajdonképpeni célja, jellege.

A probléma társadalmi méreteit mutatja, hogy az Mt.-nek a 2003. évi, egyáltalán nem elhanyagolható mértékű módosítása közel sem keltett akkora hullámokat, mint az ennek során beiktatott új, 75/A. §-a, aminek következtében a meglevő, hallgatólagon elnéző-megengedő köztudatba egy törvénybe foglalt jogelv robbant be, miszerint a szerződés minősítésekor nem annak elnevezése, hanem tartalma az irányadó. Mindezen problémákat is érzékelve folyik az Mt. általános felülvizsgálatát előkészítő kodifikációs munka, ami mellett folyamatban van a Ptk. újrakodifikálásának előkészítése is, ahol az egyik súlyponti kérdést éppen az Mt.-Ptk. viszonyának jogszabályi szintű rendezése adja, külön kiemelve azon – általam is vizsgált - elképzelést, hogy az egyedi munkaszerződés szabályozását a polgári jogi szabályozáshoz kellene közelíteni.

Célom azonban nem annyira ezen összetett probléma megoldása, inkább egy általam helyesnek vélt, valamint a témával kapcsolatos jövőbeni viták számára is hasznosítható átfogó, dogmatikailag megalapozott elméleti irányvonalnak széles szakirodalmi bázison nyugvó bemutatása. Elemzésem tág koncepcionális keretbe illeszkedik, mindvégig következetesen hangsúlyozva, hogy van a munkajog vonatkozásában egy követelmény, amiről - bármilyen szabályozási alternatíva is kerüljön elfogadásra - nem lehet lemondani, ez pedig a munkajog védelmi funkciójának érvényesítése.

A dolgozat szerkezetileg két nagy részre osztható: első felében kerül bemutatásra egyrészt a munkajog fejlődéstörténete, különösen a nyugat-európai és a volt szocialista országokban kialakult rendszer közötti eltérésekre koncentrálna, másrészt a hatályos magyar Munka Törvénykönyvének fellelhető hiányosságai, ellentmondásai, illetőleg az újraszabályozás lehetséges alternatívái. A dolgozat második felében foglalkozom a munkajog „határproblémáival”, a munkajog hatálya alóli menekülés egyes eseteinek kérdéskörével, bemutatva a menekülés szerintem meglevő két irányát - az atipikus munkavégzési formák, illetve a „kényszervállalkozások” esetét -, valamint azok kialakulásának okait és következményeit.

A csoportos létszámcsoökkentés nemzetközi és hazai szabályozása

Varga Diána

jogász, IV. évfolyam

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezetők: Dr. Hajdú József egyetemi tanár, Dr. Kun Attila tanársegéd

A kutatás célja, tárgya:

A *csoportos létszámléépítés* gyakorlata egyre hangsúlyosabban jelenik meg a gazdasági életben. A multinacionális és transznacionális vállalatok térhódítása és a politikai rendszerek átalakulása magával hozta a tömeges munkaerő mozgást. Mindez arra ösztönzi a jogalkotókat, hogy a *folyamatok szabályozása* érdekében megalkossák és a változó viszonyokhoz igazítsák a csoportos létszámléépítés jogintézményét. Személyesen megragadott a tömeges létszámléépítésekkel járó, a sajtó által szinte misztifikált *egyéni tragédiák* sora. Érdekelt, hogyan tud a jogrendszer beavatkozni a leépítési folyamatokba, mennyiben nyújt segítséget a kiszolgáltatottá vált munkavállalónak.

Dolgozatomban megvizsgáltam a csoportos létszámléépítés *történeti kialakulását és fogalomrendszerét*. Összehasonlítottam az európai *uniós irányelveket*, és elemeztem ezek alkalmazását a tagországokban. A magyarországi jogi szabályozás ismertetése mellett kitértem a leépítések esetén alkalmazható *foglalkoztatáspolitikai eszközökre*, és támogató rendszerekre. Áttekintettem a rendszerváltástól a létszámléépítési szabályozás és gyakorlat változását. Bemutattam *megoldási modelleket*, néhány példát az alkalmazásra és a *bírói gyakorlatra*.

Az alkalmazott módszer:

Kutatási módszerként alkalmaztam az *irodalomkutatást*, amelyben segítségemre volt az Országos Foglalkoztatási Közalapítvány kutatásért felelős munkatársa. Konzultáltam munkajogi szakértőkkel és iránymutatást kaptam a Munkaügyi Kutatóintézettől is.

Eredmények, következtetések:

Egyértelművé vált számomra, hogy a csoportos létszámléépítés során befolyásolni kell a gazdasági és társadalmi folyamatokat, amit pontos, a *valós viszonyokat fedő szabályozással* lehet megvalósítani. Fontos az *egyensúly* fenntartása a részletes szabályozás, a gazdasági folyamatok természetes rendje és a munkavállalók védelme között. Szükségesnek tartom a *szemléletváltást* a munkáltatók és a munkavállalók részéről is. A munkáltatóknak a cég érdekeit a leépítés során is hosszabb távon kell képviselni és a dolgozókkal végig fenn kell tartania a partneri viszonyt. A munkavállalóknak tudatosulnia kell, hogy a létszámcsoökkentés folyamatában érdekképviseletén keresztül lehetősége és kötelessége partnerként, aktív résztvevőként együttműködni. Nem kerülhető el a készenlét a munkahely váltásra, az átképzésre és az élethosszig tartó tanulásra.

A csoportos létszámcsoökkentések szembesítenek bennünket a környező világ állandó változásával, amihez mindenkinek alkalmazkodnia kell.

A szociális szerepvállalás kérdése az egyházak és a magyar állam viszonyában**Hahn Melinda**

jogász szak, IV. évfolyam

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Ádám Antal professzor emeritus

Dolgozatomban a szociális szerepvállalás kérdését az egyházak és az állam viszonyában mutatom be, különös tekintettel a hazai szabályozásra. Elsőként áttekintem az állami gondoskodás alapvető kérdéseit, így az alkotmányba foglalást és az állami beavatkozás mértékét. Ezt követően bemutatom az állami szociálpolitikát meghatározó társadalmi szolidaritást és a szubszidiaritást, mint a szociálpolitika keresztény gyökerű alapelveit. Röviden vázolom az egyházak és az állam szociális szerepét a liberális, a konzervatív és a szociáldemokrata típusú jóléti államokban és a szociális piacgazdaságban. Ezt követi a szociális jogok elnevezésének, alanyi körének, állampolgári jogi jellegének, mértékének kikényszeríthetőségének, alkotmányba foglalásának vizsgálata, majd a szociális biztonsághoz való jogból folyó állami köteleességeket tekintem át, s bemutatom a társadalombiztosítás és a szociális intézmények rendszerét. Egyház és állam viszonyának rövid elemzése során kitérek a nemzetközi modellekre, így röviden jellemzem az államegyházi és a kapcsolódó modellt, valamint azokat az államokat, amelyek a radikális és az együttműködő elválasztás útját választották. A magyar Alkotmánybíróság álláspontjának bemutatása után arra keresem a választ, vajon sérti-e állam és egyház elválasztását a szociális közfeladatok egy részének egyházi átvállalása. Ezt követi az egyházak által ellátott szociális tevékenység jogi és anyagi alapvető feltételeinek vizsgálata. A vallásszabadság, mint mindenkit megillető emberi jog szociális aspektusának áttekintése után az egyházi jogi személy létrejöttének feltételeit, a jelenlegi kritériumok lehetséges változtatását, szigorítását és a felekezeti egyenjogúság kérdéseit, ezen belül a történelmi és a kisegyházak szociális szerepén alapuló megkülönböztetésének alkotmányosságát mutatom be. Az egyházak szociális tevékenységének anyagi feltételei kapcsán vizsgálni kell a hívek adományait, a közvetlen állami támogatást, a közvetett állami támogatást, azaz a gazdasági kedvezményeket és mentességeket, és az egyházak gazdasági-vállalkozói tevékenységét. Az egyházak által ellátott közfeladatokhoz nyújtott normatív költségvetési támogatás és az állami semlegesség elemzését követően azt vizsgálom, pontosan mit jelent és milyen lehetőségei vannak ma az egyházak gazdasági-vállalkozói tevékenységének. Dolgozatom befejező része a 2004-ben, Baranya megyében végzett felmérés eredménye. A Baranya megyei egyházak szociális szerepvállalását az önkormányzati feladatok viszonylatában mutatom be. Ennek során kitérek a szociális biztonsághoz való jogból eredő, tág értelemben vett szociális intézmény-fenntartási kötelezettségre, ami szociális ellátások rendszerének kialakítását jelenti. Ezt a rendszert az 1993. évi III. törvény szabályozza, meghatározva a kötelező pénzbeli-, természetbeni és személyes gondoskodást nyújtó (alap- és szakosított) ellátásokat, és az ezekkel kapcsolatos önkormányzati köteleességeket. A Baranya megyében működő történelmi egyházak szociális szerepvállalását tehát a fenti törvény rendelkezései alapján, az állami ellátórendszert kiegészítő tevékenységükre figyelemmel mutatom be, különös tekintettel a természetbeni és a személyes gondoskodást nyújtó ellátásokra, az egyházi segítségnyújtó szervezetekre és az egyházak által fenntartott szociális intézményekre.

A munkaerő, illetve személyek szabad áramlása az európai unióban**Hriczó Krisztina**

jogász, V. évfolyam

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Angyal Zoltán egyetemi tanársegéd

Dolgozatom témája az Európai Unió egyik kardinális kérdésének számító munkaerő, illetve személyek szabad áramlása. Ez egy olyan téma, amely az integráció kezdete óta állandóan foglalkoztatja az Unióban élőket. Magyarország 2004. 05. 01-i csatlakozásától a magyar munkavállalók is szabadon vállalhatnak munkát az Európai Unióban (bizonyos korlátozásoktól eltekintve), mely lehetőséggel egyre többen élnek. Ezen oknál fogva szeretném bemutatni a migráns dolgozók munkavállalási lehetőségeinek jogi kereteit az Unióban, a migráns munkavállalók jogait, valamint a régi és új tagállamok Magyarországgal szemben, ezen témában alkalmazott szabályait.

Az Európai Unió alapszerződéseinek és jelentős egyezmények tartalmára támaszkodva igyekszem felvázolni azt a történelmi folyamatot, melynek eredményeként ma már nem csak a munkaerő, hanem egy szélesebb rétegnek biztosított jogosultságról, a személyek szabad áramlásáról beszélünk.

A ma hatályban lévő közösségi szabályok, különböző jogokat biztosítanak és korlátokat emelnek a munkavállalókkal szemben. A dolgozók jogai, a belépés, tartózkodás, a munkaviszony létesítésének joga, az egyenlő elbánáshoz való jog, képesítések elfogadása és oktatáshoz fűződő jogok, és szociális védelem, más személyeket is megillet, így családtagokat, munkanélkülieket, viszont nem vonatkoznak a közszolgálatban dolgozókra illetve azokra, akiket közbiztonsági, közegészségügyi okokból és a közrend védelmének érdekében ezen jogok „élvezetéből” kizárnak. Nemcsak az alapszerződések, és másodlagos jogforrások, hanem a bírói gyakorlat is rendkívül fontos intézkedéseket tartalmaz, különös tekintettel a munkavállaló definíciójára, melyet az Európai Bíróság joggyakorlata alakított ki.

Végül a Magyarországra vonatkozó szabályokat ismertetem; különös tekintettel az Európai Megállapodás és a Csatlakozási Szerződés rendelkezéseire. Mind a régi, mind az új tagállamok Magyarországgal szemben alkalmazott szabályozást bemutatom, illetve kitérek a társult országokkal szembeni magyar elképzelésekre.

Mindezeket összevetve, úgy gondolom, hogy a munkaerő szabad áramlásának nemcsak jogi akadályai vannak. A külföldön munkát vállaló személynek társadalmi problémákkal is meg kell küzdenie. Ennélfogva dolgozatomban olyan problémákkal is foglalkozom, melyek a külföldi államban és munkahelyen való beilleszkedésnek az akadályai, mint például a diszkrimináció, rasszizmus, esélyegyenlőtlenség. Ezek olyan kérdések, mellyel a szerintem többet kellene foglalkoznia az Európai Uniónak.

**A szociális jog és igazgatás fejlődése az európai unióban és
magyarországon****Andó Erzsébet**

jogász, V. évfolyam

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Szabó Anita egyetemi tanársegéd

Az Európai Unióhoz való csatlakozás a szociális igazgatási rendszert sem hagyta érintetlenül. A felkészülés befejeződött, ez azonban nem jelenti azt, hogy a jövőben minden akadálytalanul fog működni.

Magyarországon a szociális ellátórendszer a csatlakozást megelőzően sem volt problémamentes, amit a teljes jogú tagság elnyerése tovább fokozott. A jövőben, nagy valószínűséggel, az eddig felszínre került gondok mellett újabbak megjelenésére is számítani kell. A szakemberek is a Magyarország előtt csatlakozott, az ahhoz hasonló berendezkedésű tagállamok esetében felmerült nehézségeket tudják alapul venni. Az azonban, hogy a magyar szociális igazgatásnak, illetve a jogalkotóknak milyen felmerülő problémákat kell majd megoldaniuk, jelenleg még titok. A nyugati államoknak a '80-as, '90-es években elkezdődött és még jelenleg is tartó, az állam és a közigazgatás kapcsolatának megreformálására irányuló szándéka azonban előre vetítheti a magyar igazgatási rendszer megváltoztatásának majdani szükségességét is.

A dolgozatomban először a szociális biztonság fogalmát tisztáztam. Ezt azért gondoltam lényegesnek, mert a közösségi és a nemzeti jogban ez eltérő területeket takar. Ezt követően a szociális jog fejlődését tárgyaltam, előbb az Európai Uniót, majd Magyarországot illetően. Ezt azért tartottam fontosnak, mert az Európai Unióban nincs egy egységes európai rendszer, a tagállamok szociális biztonsági rendszerei eltérőek. Egyelőre ugyanis olyan áthidalhatatlan akadályok tornyosulnak e rendszer megalkotása előtt, mint a tagállamok közötti életszínvonalbeli különbségek, vagy a szociális biztonsági rendszerek közötti óriási eltérések. Gyulavári Tamás gondolatmenetét átvéve az Európai Unió szociális jogának fejlődését négy szakaszra bontottam, s mindenhol a szociális biztonságot legfőképpen érintő és befolyásoló történéseket fejtettem ki, bemutatva, hogy miért volt fontos és szükséges az adott esemény, illetve hogy az milyen téren eredményezett továbblépést. Ezen kívül szem előtt tartottam azt is, hogy azokat a szociális biztonságra vonatkozó szabályokat emeljem ki, melyek a magyar szociális jog tartalmát is érintik. Ez után áttekintettem a magyar szociális jog fejlődésének legfontosabb állomásait és bemutattam a tagállamként közvetlenül alkalmazandó 1408/71 és az 524/72 EGK Tanácsi rendeleteket. Majd a magyar szociális igazgatási szervezetet mutattam be. Végezetül megkíséreltem rávilágítani a jelenlegi szociális ellátórendszer hiányosságaira és átfedéseire.

A szociális biztonságot érintő közösségi, valamint a magyar szociális jogszabályoknak az egységes szerkezetbe foglalásával igyekeztem bemutatni a koordináció által érintett legfontosabb területeket, továbbá azt, hogy a csatlakozás miatt milyen nehézségekkel kell az igazgatási szervezetnek megküzdenie.

A munkaerő-piaci folyamatok hatásai a foglalkoztatáspolitikai eszközökre

Guba Áron

jogász, IV. évfolyam

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

A témavezető neve: Dr. Nadas György egyetemi adjunktus

Dolgozatomban bemutatom a munkaerő-piaci folyamatokat a Rendszerváltás után, továbbá az átalakulás munkaerő-piaci hatásait. Kellő részletességgel elemzem és bemutatom, hogy a munkaerő-piaci problémákra (elsősorban a munkanélküliségre) a foglalkoztatási feszültségek feloldására hivatott foglalkoztatáspolitikai célját megvalósító eszközei révén hogyan reagált. A jelenlegi munkaerő-piaci helyzetet, a jelenlegi munkaerő-piaci feszültségeit is érintem dolgozatomban, szemléltetve mindezt az oktatás szemszögéből (ennél a témánál az általam elképzelt megoldási javaslatokat is ismertetem). Mivel ma Magyarországon még mindig tartja magát az a nézet, hogy a megváltozott munkaképességűek és a rokkantak foglalkoztatására csak a célszervezetek, a semmit sem gyártó cégek képesek, ezért bemutatom, hogy ezeknek a személyeknek a foglalkoztatása hogyan is néz ki ma, a foglalkoztatáspolitikai eszközök segítségével. Az atipikus foglalkoztatás jelenségét, jelentőségét is elemzem abból a szempontból, hogy amikor az atipikus foglalkoztatásról beszélünk, gyakran elsiklunk a munkanélküliség problematikája felett (például a részmunkaidőt rendszerint a "munka és a családi élet összeegyeztethetősége" kapcsán tárgyaljuk, viszont véleményem szerint ez inkább a foglalkoztatottság alacsony szintjének megnyilvánulása).

Dolgozatomban a foglalkoztatáspolitikai eszközöknél elsősorban az aktív eszközöket vizsgálom; az aktív eszközöknek a gyakorlatban való megvalósítására hivatott szervezetrendszerét is bemutatom. Dolgozatomat az Európai Unió foglalkoztatáspolitikájának leírásával zárom.

**Munkaerő-kölcsönzés és munkaközvetítés, mint munkaerő-igény kielégítésére
szolgáló jogi megoldások****Mocsári Tibor László**

jogász, V. évfolyam

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Nádas György egyetemi adjunktus

A munkaerő-piaci problémák kezelésére számos ún. aktív és passzív foglalkoztatáspolitikai eszköz alakult ki. A foglalkoztatáspolitikai eszközök akkor igazán hatékonyak, amikor az aktív eszközök alkalmazására helyezi a hangsúlyt. A munkanélküliség egy olyan jelenség, amelyet - hasonlóan a betegségekhez - nehezebb orvosolni, mint megelőzni. Ehhez viszont ki kell építeni a megelőzéshez szükséges intézményrendszert és eszközöket.

Napjainkra egyértelművé vált, hogy a munkajog hagyományos rendszere önmagában nem tud hatékony választ adni a munkanélküliség csökkentésére. Az atipikus foglalkoztatási formák a hagyományos foglalkoztatási módok mellett fokozatosan teret nyernek. Ilyen atipikus foglalkoztatási forma a munkaerő-kölcsönzés is, amely Magyarországon 2001-ben nyert törvényi szabályozást, bár a gyakorlatban már hamarabb is működött. A munkaerő-kölcsönzés célja - mint a munkaerő-igény kielégítésének rugalmas módja -, hogy a munkapiac munkaerő-kereslete és munkaerő-kínálata között egyensúlyt teremtsen. Ugyanez a célja a munkaközvetítés jogintézményének is, amelynek különböző módzatai alakultak ki. Láthatjuk, hogy a cél azonos, de az eszközrendszer különböző. A dolgozat célja tehát, hogy a munkanélküliség csökkentése érdekében kialakult két jogintézményt, a munkaerő-kölcsönzést és a munkaközvetítést bemutassa.

Dolgozatomban megkíséreltem rávilágítani a munkaerő-kölcsönzés atipikus jellegére kielemezve ezt a sajátos háromoldalú viszonyrendszert, majd összehasonlítottam más foglalkoztatási formák jellegzetességeivel, végül a munkaerő-kölcsönző cégek által leggyakrabban elkövetett jogsértések is bemutatásra kerültek. A munkaközvetítéssel kapcsolatban mind az állami, mind a magán-munkaközvetítés egyaránt helyet kapott a dolgozatban, szót ejtve az Európai Unióban használatos EURES-rendszerről is, amely a munkaerő szabad áramlásának a gyakorlatban már ma is alapvető pillére.

Munka- és szociális jog III. (Egyenlő bánásmód és esélyegyenlőség)

1. **Antidiszkrimináció felsőfokon? Avagy az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló jogalkotás előzményei, jelene és jövője**
Arányi Attila, jogász, V. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
2. **A jogvédelmi biztosítás hazai szabályozása**
Schvartz Eszter, jogász, IV. évfolyam
Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
3. **A nemspecifikus diszkrimináció kérdése az Európai Unió munkajogában – I. Helyezett**
Boróczki Mihály, jogász, IV. évfolyam
Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
4. **A fogyatékos személyek szociális jogi védelme**
Gál Diána, jogász, V. évfolyam
Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
5. **Az egyenlő bánásmód elvének szabályai az Európai Unióban – II. Helyezett**
Balázs Judit, jogász, V. évfolyam
Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
6. **A fogyatékos emberek helyzete összehasonlító elemzés keretében az Egyesült Királyságban, Németországban és Magyarországon különös tekintettel a foglalkoztatási lehetőségekre – III. Helyezett**
Jakab Nóra, jogász, V. évfolyam
Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
7. **A fogyatékkal élőkre vonatkozó jogi szabályozás és a szabályok konkrét érvényesülése, különös tekintettel Hajdú-Bihar megyére**
Szököcs Enikő, jogász, V. évfolyam
Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Antidiszkrimináció felsőfokon? Avagy az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló jogalkotás előzményei, jelene és jövője

Arányi Attila

jogász, V. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: dr. Papp Imre egyetemi adjunktus

Jelen dolgozat célja, hogy bemutassa és elemezze az antidiszkriminációs jogalkotás előkérdéseit, megvalósulásának szakaszait és körvonalazza azokat a törekvéseket, melyek a jogterület jövőbeni arculatát meghatározzák.

Pályamunkámat három fejezetre osztottam, melyek közül az első néhány „általános kérdéssel” foglalkozik, mint például a hátrányos megkülönböztetés tilalmának jogrendszerbeli helye vagy az egyenlő bánásmód és az esélyegyenlőségi politika kifejezések tartalmának megvilágítása és elhatárolása egymástól.

A második fejezet tartalmazza egyrészt az antidiszkriminációs törvény szükségességéről, létjogosultságáról szóló vitában felhozott érveket, ellenérveket, az Alkotmánybíróság ezzel kapcsolatban kifejtett nézeteit és a különböző jogirodalmi álláspontokat, másrészt azokat a koncepcionális kérdéseket, előzetesen megfogalmazott elveket, melyek az antidiszkriminációs törvény előkészületei során szerepet játszottak. Végül sorra vettem a törvény által bevezetett új jogintézményeket, fogalom meghatározásokat, melyek közül sok azelőtt ismeretlen volt a magyar jogban, de az Európai Unió joganyagának már régóta része. Fontosnak találtam ezek közül az Európai Bíróság előnyben részesítéssel kapcsolatos ítéleteit elemezni, mivel ezek támaszként szolgálhatnak a magyar joggyakorlat kialakításához.

Ami a jogérvényesítést illeti, a dolgozat központi témájának mondható az Egyenlő Bánásmód Hatóság szervezetére és eljárására vonatkozó szabályok elemzése, különös tekintettel a szabályozás jogtechnikai kérdéseire, a szankciórendszerre és a bizonyítási teher megfordulására, párhuzamba állítva ezeket az antidiszkriminációs törvény eredeti koncepciójával és az európai uniós jogforrásokkal.

Az antidiszkriminációs törvény elemzése során mindig arra törekedtem, hogy a törvény erényei mellett, megtaláljam azokat a pontokat is, melyek véleményem szerint nem megfelelően szabályozottak. Ezzel kapcsolatban a dolgozat egészét végigkísérő álláspontom, hogy az antidiszkriminációs jogalkotás jogforrasi szempontból nem következetes, és jelentős szabályok csak kormányrendeletben, illetve annak tervezetében jelennek meg, holott azoknak törvényi szinten, kódex jelleggel kellene szerepelniük egy minden anyagi jogi, szervezeti, eljárási jogi kérdésre kiterjedő antidiszkriminációs törvényben.

A harmadik fejezet teljes egészében az antidiszkriminációs törvény végrehatási kormányrendeletének legfontosabb részeire koncentrálok, kiemelve néhány sarkalatos szervezeti, illetve eljárási szabályt, melyek szerintem korrekcióra szorulnak annak érdekében, hogy egy joghézagoktól mentes jogalkalmazási rendszer alakulhasson ki az egyenlő bánásmód követelményének érvényesítésére.

Összességében arra törekedtem, hogy a dolgozat olvasója átfogó képet kapjon a 2005. január 1-jétől hatályos antidiszkriminációs anyagi és az eljárási szabályok teljes vetületéről, mintegy bevezetesként a jogterület legfontosabb sajátosságaiba, megválaszolt, megválaszolni vélt vagy megválaszolandó kérdéseibe...

A jogvédelmi biztosítás hazai szabályozása

Schvartz Eszter

jogász szak. IV. évfolyam

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Kosza Yvette tanársegéd

A kutatás célja, tárgya: Az egyre szélesedő biztosítási piacon még mindig elenyésző szerephez jut a jogvédelmi biztosítás. Dolgozatommal célom volt, hogy felhívjam a figyelmet e biztosítási módozatra, mely számos problémára megoldást nyújtana.

Az alkalmazott módszer:

Munkám során bemutatom Európai Unió jogvédelmi ágazatra vonatkozó 87/334-es irányelvét és ezen keresztül a biztosított és a biztosító között a kárrendezés során felmerülő érdekösszeütközési problémát. A hazai szabályozást a régi (1995. évi XCVI.) és a hatályos (2003. évi LX. törvény) összehasonlításával prezentálom. Itt az érdekösszeütközésre kínált megoldási módokat emelem ki. Dolgozatom második részében a jogvédelmi biztosítás feladatát határolom el a vagyon-, élet-, baleset-, valamint a felelősségbiztosítástól. Bemutatok néhány olyan biztosítási terméket, melyek kiegészítő jelleggel tartalmazhatnak jogvédelmi szolgáltatást. Ezek közül az utazási-, segítségnyújtási- és lakásbiztosításhoz köthető jogvédelemre helyeztem a hangsúlyt. Két hazai biztosító, az Arag és DAS jogvédelemre vonatkozó különös részi biztosítási feltételeinek összehasonlításával zárom a dolgozatot.

Eredmények, következtetések: A jogvédelmi biztosítás egyelőre meglehetősen csekély mértékben ismert hazánkban, csupán két társaság specializálódott kifejezetten jogvédelemre. A szabályozásban még számos pontatlanságot, hiányosságot találhatunk. Véleményem szerint a biztosítók feladata lenne, hogy az állampolgárokkal megismertessék ezt a biztosítási módozatot, hogy ez által segítsék a jogvitákba került állampolgárok helyzetét, hiszen ez a termék amellelt, hogy a költségeket fedezi, jogi képviselőt is nyújt a biztosítottak számára.

A nemspecifikus diszkrimináció kérdése az Európai Unió munkajogában**Boróczki Mihály**

jogász, IV. évfolyam

Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezetők: Dr. Hajdú József egyetemi docens,

Dr. Rúzs Molnár Krisztina egyetemi tanársegéd

„A nemspecifikus diszkrimináció kérdése az Európai Unió munkajogában” címet viselő munkám kísérletet tesz a témát felölelő jogi szabályozás és bírói esetjog fejlődési folyamatának bemutatására és a jelenlegi állapot ábrázolására. Ezek mellett a témához kapcsolódó mértékben felvázolom a különböző közösségi programokat, esélyegyenlőségi terveket, figyelem előtt tartva a szociális dimenziókat.

A dolgozatom elkészítéséhez leginkább segítséget nyújtott a Római Szerződés és „A Tanács 1975. február 10-i 75/117/EGK irányelve a tagállamoknak a férfiak és nők egyenlő bérezése elvének alkalmazására vonatkozó jogszabályainak közelítéséről” valamint „A Tanács 1976. február 9-i, 76/207/EGK irányelve a férfiak és nők közötti egyenlő bánásmód elvének a munkához, a szakképzéshez, a szakmai előmenetelhez jutás, valamint a munkafeltételek terén érvényesített végrehajtásáról”, de a témához kapcsolódó mértékben szerepelnek még más direktívák is. Amennyire a témaválasztás megengedte, kitérek a Bizottság 2000/335. számú szociális cselekvési tervére is. Miután a közösségi jogi aktusokat ismertetem, sor kerül egy rövid összehasonlításra a kapcsolódó hazai joganyaggal. Itt leginkább az Alkotmányra és Munka Törvénykönyvére támaszkodtam, de részben ismertetésre kerül a 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról is. Ezek mellett nagymértékben segítségemre volt az Európai Unió hivatalos internetes portálja is.

A kérdés megismeréséhez megvizsgáltam a fent említett jogi aktusokat, beleértve azoknak a korábbi és a módosítások után a jelenlegi hatályos formáját és az őket értelmező, tartalommal kitöltött Európai Bíróság esetjogi döntéseit. A döntések döntő részben magyar nyelven álltak rendelkezésemre, de egy viszonylag új jogesetet – Steincke kontra Bundesanstalt für Arbeit – lefordítottam, hogy ezzel is közelebb kerüljek a téma hatékony elsajátításához.

A kiválasztott jogszabályok és bírósági döntések illetve a különböző programok felhasználásával – remélhetőleg – megfelelő áttekintést tudtam elkészíteni a számomra rendkívül érdekesnek tartott témáról.

Ami a következtetéseket illeti, meggyőződésem, hogy ennek a témának rendkívüli jelentősége van, mondhatni a demokratikus berendezkedés egyik alappilléreit képezi, hogy a férfiak és nők közötti diszkriminációt a lehető legteljesebb mértékben visszaszorítsák, és hatékony jogi szabályozást készítsenek a törvényhozók. Az Európai Unió részletes és fejlődőképes jogi szabályozást alkotott, és remélhetőleg a felmerülő kérdésekre megfelelő választ tud majd adni. Ebben az előzetes döntési eljárás jogintézménye rendkívüli fontossággal bír. De véleményem szerint az újonnan csatlakozott tagállamok – köztük Magyarország is – nagyobb lemaradással küszködnek a nemspecifikus munkajogi diszkrimináció elleni megfelelő védelmi eszközök kiépítésében, ezért hatékony segítséget kell Nekik nyújtani ezen alapelv hatékony és megfelelő érvényesítéséhez.

A fogyatékos személyek szociális jogi védelme

Gál Diána

jogász szak, V. évfolyam

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Hajdú József egyetemi docens

Dolgozatom megírásának célja az volt, hogy felkeltsem az emberek figyelmét a fogyatékosok mindennapi problémáira, nehézségeire. Sokszor nekünk ép embereknek fel sem tűnnek ezek a gondok, hiszen mi különösebb nehézség nélkül felmegyünk egy lépcsőn, felszállunk a buszra, vásárolunk, nyaralunk. Ám ezek a hétköznapi dolgok a sérült embereknek sokszor csak nagy kínok árán valósulnak meg.

Másrészt szeretnék e dolgozattal tisztelni e beteg emberek előtt, kifejezve minden megbecsülésem irányukba. Az élet úgy hozta, hogy sok mozgássérült ember van a baráti, ismeretségi körömben, így nekik ajánlom e munkát elsősorban.

Célom bemutatni a mai magyar jogszabályok által adta lehetőségeket, mely segíti a fogyatékosokat a mindennapi életben való boldogulásban, kitekintve egy kicsit az Európai Unió által előírt kötelező és ajánlott szabályozásra, valamint annak hazai megvalósulására.

A dolgozat nem differenciál a fogyatékosági „formák” között, hisz nagyon nehéz lenne csak a hallás vagy mozgássérültekről írni mikor a társadalmi problémák komplexen jelentkeznek. Az utolsó részben mégis két megtörtént eseten keresztül szeretném bemutatni a mozgássérültek azon belül is a kerekesszékekbe kényszerült emberek életét, lehetőségeit.

Nagyon kevés kutatási anyag, tanulmány áll a témában érdeklődők részére. Azok is nagy részben a hatvanas, hetvenes, nyolcvanas években készült, így annak felhasználását mellőztem, mivel jelentős részüknek már nincs valóságtartalma a XXI. században. Mivel a jogi szabályozást szerettem volna vizsgálni, így elsősorban a hatályos joganyag felhasználásával vettem sorba az esélyegyenlőség célterületeit. Nagy részben használtam fel a médiában megjelent kutatásokat, újságcikkeket, civil szervezetek által készített kiadásokat és az Internet adta lehetőségeket illetve belefogalmaztam szubjektív élményeimet, amelyeket a fogyatékkal élőkkel való beszélgetéseim során szereztem.

A végeredmény nagyon szélsőséges lett a számomra. Az élni akarás, a mindennapi küzdelem nem ismer határokat ezen embereknél, s bár nem egyszerű a helyzetük, gondoljunk csak arra, hogy manapság még mindig él a munkáltatókban az a tévhit, hogy a fogyatékos munkavállaló alkalmazása, foglalkoztatása, több gondot okoz, mint hasznot hoz. Pedig személyükben – számos kutatás bebizonyította - odaadó, szolgálatkész lelkes, teljesítményorientált munkaerő lakozik. Sokszor megfigyelhető az is, hogy bár számtalan ellátási forma és segítség létezik jogrendszerünkben, azokhoz vagy túl bonyolultan lehet hozzájutni- megfelelő segítség nélkül szinte lehetetlen- vagy annyira csekély mennyiségű - gondolok itt a pénzbeli ellátásokra-, hogy belőle megélni már-már képtelenség. Meg kell jegyeznünk azt is, hogy a szociális rendszer feladata nem a jólét biztosítása, ám mégis úgy érzem az elegendő és megfelelő támogatás az egyetlen esély a fogyatékosok felzárkóztatására és esélyegyenlőségük megteremtésére. Meglepő, de találok olyan ellátással, amely számomra érthetetlenül zárta ki a másik támogatás igénylését (pl. közlekedési és fogyatékosági támogatás).

Úgy vélem, sokszor csak kicsivel több odafigyelés hiányzik belőlünk, ép emberekből, ahhoz, hogy a sérült emberek is a társadalom teljes jogú tagjai lehessenek.

Az egyenlő bánásmód elvének szabályai az Európai Unióban

Balázs Judit

jogász, V. évfolyam

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Tóth Hilda egyetemi tanársegéd

A dolgozat az egyenlő bánásmód elvének közösségi megítélését és jogi szabályozását mutatja be. Az egyenlő bánásmód elve az Európai Unió egyik legfontosabb alapelve az európai integráció kezdete óta. Mára az Európai Unió – jogi és nem jogi eszközökkel egyaránt – arra törekszik, hogy egyetlen tagállamában se lehessen hátrányos megkülönböztetést alkalmazni az uniós állampolgárokkal szemben nemük, fajuk, fogyatékoságuk vagy egyéb tulajdonságuk alapján. Az Európai Unió az esélyegyenlőséggel kapcsolatos céljainak megvalósítását az elsődleges és másodlagos jogforrásokon keresztül kívánja biztosítani. A dolgozat ezeket az elsődleges – a Római Szerződésben foglalt rendelkezések – és másodlagos jogforrásnak minősülő jogi eszközöket – amelyek főként irányelv formájában jelennek meg – ismerteti.

A dolgozat tárgyát képezi az alapvető fogalmak tisztázása, így az egyenlő bánásmód elvének meghatározása - illetve ennek a fogalomnak az elhatárolása az esélyegyenlőségi politikától -, valamint a tárgyhöz kapcsolódóan a diszkrimináció fogalma és fajtái (közvetlen, közvetett, fordított valamint pozitív diszkrimináció).

Külön cím alatt található a nemek közötti megkülönböztetés, ennek a területnek a jelentőségét is hangsúlyozva. Ezen a részen belül találhatóak meg olyan érdekes kérdések, mint például az, hogy mit takar a munkahelyi zaklatás kategóriája.

A dolgozat jelentős hányadát teszik ki a másodlagos jogforrások – különösen az irányelvek –, amelyek minden esetben konkretizálják a diszkrimináció fogalmát az általuk szabályozott területre nézve. A dolgozatban tárgyalta irányelvek:

Az azonos bérezésről szóló 75/117/EGK számú irányelv, amely tiltja a nemek közötti megkülönböztetéshez vezető kritériumok alkalmazását a bérezés megállapításánál.

Az egyenlő bánásmódról szóló 76/207/EGK számú irányelv, amely az egyenlőséget a nemem alapuló diszkrimináció minden – közvetlen és közvetett – megnyilvánulásának tilalmával kívánja biztosítani. Ezen irányelv elemzése során tárgyalja a dolgozat a pozitív diszkrimináció kérdését.

További egyenlőségről szóló irányelvek a 86/613/EGK számú irányelv az egyenlő bánásmódról az önfoglalkoztatás területén, a 96/34/EGK számú irányelv a szülői szabadságról, a 97/80/EGK számú irányelv a bizonyítási teher megfordulásáról a nem alapján történő diszkrimináció esetén, a 2000/78/EGK számú „Foglalkoztatási keretirányelv” és a 2000/43/EGK számú „Faji irányelv”.

Befejezésül a dolgozat a hazai szabályozást elemzi.

A fogyatékos emberek helyzete összehasonlító elemzés keretében az Egyesült Királyságban, Németországban és Magyarországon különös tekintettel a foglalkoztatási lehetőségekre

Jakab Nóra

jogász, V. évfolyam

Miskolci Egyetem Állam és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Tóth Hilda egyetemi tanársegéd

A fogyatékos emberek munkajogi helyzetének javítása az Európai Unió szociális és foglalkoztatáspolitikájának fontos részét képezi. Jelen dolgozat célja a Közösség (2004. május 1-je előtti) fogyatékgügyi foglalkoztatáspolitikájának a bemutatásával a magyar fogyatékgügy haladási irányának a kijelölése, a brit és a német szabályozással pedig példamutatás a jól működő foglalkoztatási stratégia megvalósításában.

A dolgozat első része az Európai Unió fogyatékgügyi foglalkoztatáspolitikájának a jellemzőit mutatja be, átfogóan, a tanulmányozott szakirodalom alapján. Külön bemutatásra kerülnek az Európai Unióban alkalmazandó aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök és az Európai Szociális Charta fogyatékos embereket érintő cikkelyei.

A dolgozat terjedelmesebb részét összehasonlító elemzés képezi Nagy-Britanniában, Németországban és Magyarországon. Nagy-Britanniában és Németországban az összevetés alapjai az első részben bemutatott aktív eszközök alkalmazása, a Charta vonatkozó cikkelyeinek a megvalósítása, valamint a fogyatékgügyi törvények részletes vizsgálata.

A magyar fogyatékos emberek munkajogi helyzetének elemzése más megközelítést igényel, mivel hazánkban valami pusztán elindult. A magyar helyzetkép felállítása elméleti oldalról az Esélyegyenlőségi törvény és az Országos Fogyatékgügyi program bemutatásával történik, a gyakorlati oldal ismertetésére statisztikai adatok felhasználásával kerül sor. Az elméleti és a gyakorlati oldal tanulságai alapján sor kerül egy általam javasolt foglalkoztatási stratégia felállítására, amely elemeinek megvalósulását a munkaerő piacon részletesen megvizsgálom a magyar fogyatékos emberek mai helyzete alapján.

**A fogyatékkal élőkre vonatkozó jogi szabályozás és a szabályok konkrét
érvényesülése, különös tekintettel Hajdú-Bihar megyére****Szökőcs Enikő**

jogász, V. évfolyam

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezetők: Dr. Nádasné dr. Rab Henriett egyetemi tanársegéd;

Dr. Sc. Prugberger Tamás egyetemi tanár

A 2003/2004. tanév második félévében - a munka- és szociális jog tantárgyból letett sikeres szigorlat után - határoztam el, hogy megpróbálom részletesebben is megismerni a szociális jog keretében tanult egyes szabályokat, azon belül is a fogyatékkal élők helyzetét.

Ekkor jelentkeztem a házi Munka- és szociális jogi TDK tavaszi fordulójára, melyen I. helyezést szereztem.

Dolgozatom tárgya a fogyatékos személyekre vonatkozó szabályozás. Rövid előszó és bevezetés után – témakörökre bontva – a törvényeket, majd a rendeleteket és egyéb szabályokat tárgyalom részletesen. Ezek után a különböző ellátási formákat részletezem, majd kitérek a Hajdú-Bihar megyei helyzetre, leírva a megyében megvalósuló ellátási formákat. Dolgozatomat az Európai Unió szabályozás bemutatása és utószó zárja, ezután következnek a mellékletek.

Kutatásaim során legelső észrevételem az volt, hogy a témában nincsen, vagy csak rendkívül kevés az olyan szakirodalom, mely a fogyatékkal élő személyek helyzetének problémáját jogi oldalról közelítené meg. Számos forrással találkoztam, de a legtöbb a neveléssel, valamint a pedagógiai oldalal foglalkozott. Véleményem szerint szükség lenne a témában több jogi munkára, publikációra, ezzel is világosabbá téve a sokszor oly bonyolult szabályozást.

A továbbiakban az egyes jogforrásokat vizsgáltam meg, és arra az észrevételre jutottam, hogy rendkívül szétaprózott, és közel sem egységes és elégséges az a törvényalkotási produktum, mely a témában született. Több jogszabályt, köztük törvényeket és rendeleteket elemeztem, s ezalatt azt észleltem, hogy nincsen egy olyan jogszabály, mely a fogyatékkal élők helyzetét rendezné. Igaz, ez nem is egyetlen jogszabály feladata. Javaslatom, hogy a fogyatékkal élőkre vonatkozó szabályozást az egyes törvényekbe integráltan, külön cím alatt kellene tárgyalni.

Dolgozatomban megpróbáltam bemutatni, hogy mennyire átláthatatlan a jogi szabályozás, és, hogy mennyire nem megoldott a fogyatékos személyek helyzete, valamint azt is, hogy egyes esetekben nem megfelelő megoldások születnek. Ennek egy nagyon jó példája a fogyatékos ügyi koordinátor intézménye, mely inkább szeparációt, mint integrációt eredményez, továbbá amellet, hogy célja az esélyegyenlőség megteremtése, inkább egyenlőtlenséget okoz. Ez a kérdés számomra az egyik legfontosabb, hiszen ezzel egyáltalán nem értek egyet. Inkább az oktatók és hallgatók részére szervezett továbbképzést tartanék szükségesnek, melyen elsajátíthatnák azt a többlettudást, mellyel segíthetnék fogyatékkal élő társaikat, ha arra szükség van.

Munkám aktualitást nem szükséges részletezni, hiszen a fogyatékkal élők helyzete mindig aktuális téma kell, hogy legyen, másképpen nem érhetjük el a valódi – és nem csak névleges – esélyegyenlőséget. Az Európai Unió a 2003. évet a „Fogyatékkal Élők Európai Évének” nyilvánította, ezzel is meghatározva azt az irányvonalat, melyet a magyar jogalkotásnak, és nem utolsó sorban a társadalomnak követnie kell.

Összegzőképpen elmondható, hogy a jogalkotási folyamat a szükségeshez képest halad, s a szankciók miatt a jogszabályok végrehajtása is, azonban ez nem elégséges és nem megfelelő. Átláthatóbb szabályozásra és alkalmazhatóbb szabályokra van szükség, mely közelebb juttatna mindenkit az oly sokat emlegetett esélyegyenlőséghez.

Nemzetközi jog

1. **A külügyi igazgatás és az állami protokoll Oroszországban**
Palásthy György Pál, igazgatásszervező szak, III. évfolyam
Budapesti Corvinus Egyetem Államigazgatási Kar
2. **A Nemzetközi Büntetőbíróság joghatóságának szokásjogi megalapozottsága a Római Statútumhoz nem csatlakozó államok polgárai felett – II. Helyezett**
Szabó Dániel, jogász, IV. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
3. **Jus ad bellum normák a jelenkori fegyveres konfliktusokban – I. Helyezett**
Szigeti Péter jogász, V. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
4. **Katalónia közjogi helyzete a spanyol jogrendszerben**
Szentkúti Dániel, jogász, V. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
5. **A nemzetközi jog és a belső jog viszonyának egyes kérdései – III. Helyezett**
Csuhány Péter, jogász, V. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
6. **Kanada alkotmányjogi berendezkedése és a Québec-kérdés**
Ferenczy Zsanett, jogász, III. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
7. **A kisebbségi lét elismerése, avagy a kisebbségi jogok garantálása a nemzetközi jogban, Európában és hazánkban**
Hajdú Mária, III. évfolyam, jogász
Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
8. **Indiánok és cigányok a többségi jog sodrásában**
Körtvélyesi Zsolt, jogász, V. évfolyam
Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
9. **Autonómiák Európában, tervek Erdélyben (összefoglaló)**
Manzinger Krisztián, jogász, V. évfolyam
Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
10. **A szokásjog szerepe a nemzetközi jogban – II. Helyezett**
Szalai Anikó, jogász, V. évfolyam
Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
11. **Buza László elmélete a programjellegű normáról és a soft law (figyelemmel azoknak a modern nemzetközi jogban betöltött szerepére)**
Boros Balázs Sándor, jogász, V. évfolyam
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
12. **Az útlevel szerepe a nemzetközi közjogban és a magyar útlevel perspektívái**
Gúr Roland Tamás, jogász, III. évfolyam
Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
13. **A terrorizmus elleni védekezés klasszikus és jogi lehetőségei**
Kovács Krisztina Anita, jogász, IV. évfolyam
Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

A külügyi igazgatás és az állami protokoll Oroszországban

Palásthy György Pál

igazgatásszervező szak, III. évfolyam
Budapesti Corvinus Egyetem Államigazgatási Kar
Témavezető: Dr. Back András főiskolai docens

Témámat két okból választottam. Az egyik, hogy már régóta érdekelnek a viselkedési szokások, az etikett, a protokoll. A másik fontos ok, hogy a volt Szovjetunió területén születtem, orosz az anyanyelvem, így szívesen foglalkoztam egy már ismerős országgal egy olyan kérdésben, amiben alig néhány oldalas magyar szakirodalom található.

Dolgozatom két nagy fejezetből épül fel. Az első Oroszország Külügyminisztériumának felépítésével foglalkozik. Bemutatom többek között a minisztérium elhelyezkedését az állami struktúrában, a tisztségi rendszert, valamint a diplomáciai képviselőket és a külföldi konzuli intézményeket. Vázolom az Oroszországi Föderáció Külügyminisztériumának jogait, funkcióit, feladatait a rá vonatkozó rendelkezéseknek, szabályzatoknak megfelelően. A fejezet végén pedig helyet kapnak az egyes alegységek, főosztályok sajátosságai.

A második fejezetet Oroszország állami protokollgyakorlatának szenteltem. A protokoll és a „nemzetközi udvariasság” jelentésének és jelentőségének ismertetése után rátérek az Állami Protokoll Főosztálya által ellátandó feladatok bemutatására, majd ejtek néhány szót a diplomáciai és protokollszakemberek képzéséről.

Mindezek után a diplomáciai fogadások fajtáiról, előkészítéséről és lebonyolításáról adok képet, amit a felső és legfelső szintű látogatások ismertetése követ. Ebben az alfejezetben ugyancsak részletesen bemutatom a látogatások értelmét, fajtáit, szintjeit és előkészítő munkáját. Az olvasó betekintést kaphat a témába a reptéri fogadási ceremóniák menetétől a külföldi vendégeknek nyújtandó rezidenciákon keresztül a hivatalos színházlátogatásokig.

Végül az utolsó alfejezetekben bepillantok az oroszországi állami protokoll közelmúltjába, valamint végigkövetem szabályozását.

Szeretném hangsúlyozni, hogy bár a protokolláris alapszabályok szinte minden országban megegyeznek, szükséges megszívlelni ezek sajátosságait, hiszen figyelembe vételüknek a ceremoniális jelentőség mellett leginkább politikai hordereje van. Amely ország pedig nincs tekintettel a protokollra és a nemzetközi udvariasságra, semmiképpen nem számíthat sikerre a nemzetközi érintkezésben, főleg egy olyan hatalmas állammal, mint Oroszország.

A Nemzetközi Büntetőbíróság joghatóságának szokásjogi megalapozottsága a Római Statútumhoz nem csatlakozó államok polgárai felett**Szabó Dániel**

jogász, IV. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Valki László tanszékvezető egyetemi tanár

A dolgozat elsődleges célja a Nemzetközi Büntetőbíróságot létrehozó Római Statútumnak (a továbbiakban: RS) a dokumentumhoz nem csatlakozó államok polgáraival kapcsolatos joghatósági rendelkezéseiből eredő elméleti problémák bemutatása. A vitás jogi kérdések azonosításához és ismertetéséhez a „Scharf-Morris” vita szolgáltatta az alapot. Számomra Morris meggyőzőbb, az RS vitatott joghatósági rendelkezéseit kifogásoló tanulmányából indultam ki, de a probléma megoldását illetően eltérő következtetésre jutottam. Tézisem szerint a Nemzetközi Büntetőbíróság joghatóságának megítélése nem a büntetőbíráskodás delegálhatóságában, hanem a nemzetközi büntetőbíróságok elkülönülő és ezért autonóm másodlagos jogalanyiségében, valamint a nemzetközi kapcsolatok természetében rejlik. Mivel a címben szereplő kérdést kifejezetten a szokásjog tükrében kívántam elemezni, a problémafelvetést követően a nemzetközi jog elméleti alapját képező szuverén egyenlőség elvét és a vele szoros összefüggésben álló nemzetközi jogok és kötelezettségek eredetét és kialakulását vázoltam - különös tekintettel a nemzetközi szervezetek jogi természetére, valamint az RS és a „pacta tertiis” elv kapcsolatára. Ezek ismeretében amellet érvelek, hogy a büntető joghatóság gyakorlásának a szokásjog által elismert elvei (principles) valójában a szokásjog szabályai (rules) és ezekre is érvényesek a nemzetközi normafejlődést meghatározó szabályok. Miután különbséget tettem a szokásjogi és szerződéses eredetű joghatósági elvek között, az egyezmények által megalkotott joghatósági modelleknél elemzem a 20. század második felében felállított nemzetközi büntetőbíróságok statútumainak joghatósági rendelkezéseit, és az általam javasolt ismérvek alapján elhatárolom a nemzetközi és nemzeti szintű büntetőbíráskodást. Az elemzésből levont következtetésem, mely szerint a nemzetközi büntetőforumok megalkotásának szokásjogi szabályai szerint az érintett államok konszenzusa nem nélkülözhető, összevetem az RS 12. cikkének vonatkozó rendelkezéseivel. A dolgozatot érvelésem szintézisével zárom.

Jus ad bellum normák a jelenkori fegyveres konfliktusokban

Szigeti Péter

jogász, V. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Valki László tanszékvezető egyetemi tanár

A dolgozat célja a hadviselést szabályozó eszmék mai helyzetének vizsgálata történeti, jogi, politikai és erkölcsi szempontból. Az erőszak, bár a „nemzetközi kapcsolatok” legősibb formája, jelentkezése óta mindig is valamilyen szabályozás tárgya volt, mivel a szabályozatlan erőszak ugyanolyan veszélyes az indító állam számára, mint a megtámadott számára. Az erkölcsi szabályokat csak a XX. század során váltotta fel a tartalmi jogi szabályozás; de már a század utolsó éveire a nemzetközi jog totális kudarcot vallott a háborúindítás korlátozásában. Történetileg megfigyelhető a jogi szabályozás, a szabad *jus ad bellum*, de szabályozott *jus in bello*, és a korlátozott háborúk, illetve az erkölcsi-ideológiai szabályozás, a csak a *jus ad bellum* fölötti részleges kontroll, és a totális háborúk közötti összefüggés. Ez felveti a kérdést, vajon a nemzetközi jogot (legalább is hallgatólagosan) nem vetették-e el, mint a háborúindítást szabályozó normacsoportot, és nem vette-e át a helyét az igazságos háború valamely modernizált elmélete.

A dolgozat első része megvizsgálja a történelem során előforduló nemzetközi rendszereket, az igazságos háború elméleteit és a nemzetközi jog fejlődését, és ezek egymásra hatását, majd szemügyre veszi a nemzetközi jogi rendszer mai működésképtelenségét, ennek okait és következményeit. Ez a mai rendszer, a kollektív biztonság rendszere, végrehajthatatlan, mert olyan bizalmat feltételez az államok között, amelynek megléte esetén már a világ gyakorlatilag egy egységes államot alkotna.

A dolgozat második része sorra veszi a hadviselés okául szolgáló mai politikai eszméket és értékeket, valamint nemzetközi jogi elfogadottságukat. Ezek az eszmék a nemzet, a demokrácia, az emberiség (emberiség, emberi jogok) eszméi; ezek mögött pedig egy, a nemzetközi jog világméretűvé fejlődése óta zajló folyamat rejlik, mely nyugati politikai minták mentén próbálja a világot (re)organizálni. Ugyancsak szemügyre veszi a fegyveres konfliktusok végrehajtásának nyugati módját, a precíziós hadviselés által lehetővé tett „humánus hadviselést”, és megpróbálja az „új” terrorizmust, mint erre adott válaszlépést értelmezni.

A terrorizmus újabb válaszlépést kíván a nyugati hatalmaktól, elsősorban az Egyesült Államoktól, nem csak biztonsága, hanem eszméi és külpolitikai küldetésstudata védelmében is. Mivel ma már nyíltan (hatalmi) politikai érvekhez egyébként sem folyamodhat senki, ahhoz, hogy az erőszakhasználat legalább részben elfogadott legyen (mind a nemzetközi, mind a belpolitikai színtéren), jogi, vagy erkölcsi indoklásra (transzformációra) van szüksége az indító államnak. Mivel a háborúindítás legitímálása a ma legerősebb, de számbelileg kisebbségben lévő államok érdeke, a jogi helyeslést sem az ENSZ-en belül, sem a legális fegyveres erőszakot szabályozó jogi normák megváltoztatásával nem valószínű, hogy eléri. Így nincs más választásuk, mint lemondani politikai céljaik egy részéről, vagy pedig az ezen politikai célok mögöttes erkölcsi értékét, és a hozzá kapcsolódó morális eszméket használják fel legitimitás szerzésére. Első esetben a nemzetközi jogi mai struktúrája fennmaradhat, és a demokrácia és a liberalizmus mint „békés hódító”, a kereszténységhez hasonlóan képezhet az egész világot befonó ideológiát. Második esetben a „terrorellenes háború”, ugyanezeket az ideológiai-erkölcsi eszméket felhasználva, az egész világra kiterjedő, időben bizonytalan, „alacsony hőfokú”, de folyamatos hadiállapotot teremthet.

Katalónia közjogi helyzete a spanyol jogrendszerben

Szentkúti Dániel

jogász, V. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Fazekas Marianna egyetemi docens

Az Európai Unió tagállamai közül Spanyolország mind kulturális, nyelvi és gazdasági, mind pedig jogi- államszervezeti tekintetben igen érdekes heterogenitást mutat. A spanyol államot alkotó különféle nációk önállósági törekvései gyakran kerülnek az újságok hasábjaira, külföldiek számára gyakran érthetetlen terrorcselekmények árnyalják a mediterrán turistaparadicsom jó hírnevét.

A szerző bemutatja azokat a történelmi körülményeket, amelyek a mai közjogi berendezkedés kialakulásához vezettek, a Karoling kortól egészen a 20. század végéig, a diktatúra bukásáig. Választ ad arra a kérdésre, hogy miért alakulhatott ki az a feszült légkör, az a heterogenitás, amely a mai történelmi eseményekre is választ ad. Bemutatja, hogy miként született meg János Károly király új, demokratikus berendezkedésű Spanyolországáé, milyen kihívásokkal kellett szembenéznie a fiatal demokráciának. Megismerteti az olvasóval a gazdaságilag és ideológiailag is autonóm Katalónia közjogi helyzetét, függetlenségének biztosítékait és korlátjait. Ennek keretében a szerző nagy hangsúlyt helyez a spanyol Alkotmánybíróság joggyakorlatára, valamint a katalán közigazgatási berendezkedés ismertetésére. A mű kitér a katalán önállóság létjogosultságának a kérdésére. A föderális vagy centralista kategóriákkal nem jellemezhető államszerkezet specifikumai nagy hangsúlyt kapnak Katalónia közjogi elemzése során és kitekintést kapunk az Európai Unió területfejlesztési építőköveinek tekinthető régiók szemszögéből is a sajátos államberendezkedésre.

A szerző külföldi tanulmányútja során szerzett tapasztalatait használta fel a munka megírása során. A Katalóniában eltöltött időszak alatt lehetősége volt arra, hogy eredeti katalán és spanyol forrásmunkákból dolgozhasson, megismerje a nem katalán spanyol történészek és jogtudósok véleményét és ezeket egymással összevetve saját álláspontját kialakíthassa. A mű megírása során igyekezett a magyar közjogi intézményekhez, mint viszonyítási pontokhoz kötni azokat a jelenségeket, amelyeket kutatásai során megismert, hiszen így tudta érthetővé tenni azt az álláspontját, mely szerint a spanyol közjogi szabályozás hagyományos modellekkel nem írható le, egyedülálló és különleges Európában. A katalán identitás megerősödése és a Franco nevéhez köthető diktatúra időszaka után kialakult államszervezet alig pár évtizedes múlttal rendelkezik, így a magyar közjogi irodalom korábban nem foglalkozhatott a mű témájával, amelynek különleges aktualitást adott a regionalizmus térnyerése az Európai Unióban.

A nemzetközi jog és a belső jog viszonyának egyes kérdései

Csuhány Péter

jogász, V. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Papp Imre egyetemi adjunktus

Miként jelennek meg a nemzetközi jogi szabályok a belső jogban? Milyen helyet foglalnak el a belső jogforrási hierarchiában? Hogyan hatnak a jogalkalmazásra? Milyen jogalkotási lépéseket tesz szükségessé a nemzetközi jog és a belső jog konfliktusmentes viszonyának az igénye? Milyen belső jogi háttér alapján vesz részt az állam a nemzetközi jogi normák, elsősorban a nemzetközi szerződések létrehozásában?

Ezen és ehhez hasonló kérdésekre keres választ a dolgozat, amelyben a monizmus-dualizmus vitára utaló rövid elméleti alapvetés után, néhány európai ország alkotmányos szabályozásán keresztül, bemutatom a nemzetközi jog és a belső jog kapcsolatának rendezésére irányuló külföldi megoldásokat. Ezután részletesen taglalom a nemzetközi jog általánosan elismert szabályainak és a nemzetközi szerződéseknek a hazai belső jogi megjelenésével kapcsolatos kérdéseket, elemzem a vonatkozó magyar szabályokat és a kérdéskört érintő alkotmánybírói határozatokat.

A dolgozatban igyekszem összefüggéseiben láttatni az Alkotmánynak, a nemzetközi szerződésekkel kapcsolatos eljárásról szóló 1982. évi 27. törvényerejű rendeletnek, az alkotmánybírói törvénynek és a jogalkotási törvénynek a nemzetközi jog és a belső jog viszonyát érintő rendelkezéseit.

A dolgozat központi részét a nemzetközi szerződésekkel összefüggésben felvetődő belső jogi kérdések alapos vizsgálata teszi ki. Alapvető fogalmak tisztázására törekedve áttekintem a nemzetközi szerződéskötési eljárás menetét, és annak mentén haladva rámutatok az eljárás hatályos jogi szabályozásának az elavultságára. Az említett törvényerejű rendeletnek, a ma már számos esetben alkalmazhatatlan előírásaitól óhatatlanul elszakadó tényleges gyakorlatot is figyelembe véve teszek de lege ferenda javaslatokat. A felvázolt alternatívák között szerepel az ún. „közjogi csomag” keretében 2003. júliusában benyújtott, de a parlament plénumán elbukni látszó törvényjavaslatokban foglalt elképzelések bemutatása is.

Kanada alkotmányjogi berendezkedése és a Québec-kérdés

Ferenczy Zsanett

jogász, III. évfolyam

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Drinóczi Tímea egyetemi tanársegéd

A dolgozat címének megfelelően annak tartalmában igyekszem *Kanada jelenlegi alkotmányos berendezkedését* bemutatni, annak történelmi előzményeit, különös tekintettel *Québec helyzetére* illetve szeparatista törekvéseire. E dolgozat megírásakor céljaim között szerepelt egy eddig még viszonylag *érintetlen* téma kidolgozása, amely talán *különlegesnek* de mindenképpen *érdekesnek* mondható.

Dolgozatom négy nagyobb részre osztható, amelyek kronologikus sorrendben követik egymást.

Az első fejezetben Kanada rövid történelmét illetve alkotmányfejlődését dolgozom fel különös tekintettel a legfontosabb jogi dokumentumokra. Igyekeztem bemutatni minden olyan fontos történelmi dokumentumot, amely hatással volt az ország jelenlegi berendezkedésének kialakulására. Már ebben a fejezetben törekedtem Québec másságának érzékeltetésére, hiszen ez már a kezdetektől fogva észlelhető jelenség.

A második fejezet témája az ország jelenlegi alkotmányos berendezkedése. Ennek megfelelően próbáltam bemutatni az ország legfontosabb intézményeit, azok hatás- illetve feladatkörét. Így többek között feldolgozom a Szenátus, Kormány, Képviselőház intézményét.

A harmadik fejezetben a dolgozat már konkrétan Kanada egyik államáról, Québecről szól, annak másságáról és egyéb érdekes jellemzőiről. Ebben a részben tárgyalom az 1995-ben Québecben tartott, az esetleges elszakadás kérdéséről szóló népszavazást, valamint annak eredményét és hatásait.

A negyedik fejezet talán a leggyakorlatiasabb jellegű, hiszen ebben egy Kanadában általam készített közvélemény-kutatás eredményeit, tanulságait igyekszem elemezni. A közvélemény-kutatás tárgya érelemszerűen az előző fejezetben vázolt témát - azaz a québeci szuverenitást - vizsgálja.

A kisebbségi lét elismerése, avagy a kisebbségi jogok garantálása a nemzetközi jogban, Európában és hazánkban

Hajdú Mária

jogász szak, III. évfolyam,

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Drinóczi Tímea egyetemi tanársegéd

E dolgozat a kisebbségi jogok garantálásának jelenlegi állapotáról kíván egy *átfogó képet* adni. E helyzet előnyeit és hiányait próbálja megvilágítani, amellett, hogy röviden bemutatja ezek kialakulásának folyamatát.

A dolgozat négy nagyobb tematikai egységből tevődik össze.

Az *első részben* a nemzetközi jog kisebbségi joghoz való viszonya kerül bemutatásra, a kisebbségek jogainak az *emberi jogokon belül* történő elismerésétől egészen a múlt század végének *speciálisan a kisebbségekre vonatkozó* deklarációiig. Kiemelendő ezek közül az a tendencia, hogy eleinte a kisebbségi jogokat nem szabályozták külön törvényekben, hanem az emberi jogokon belül, majd a XX. század közepétől, a ma is jelentős nemzetközi szervezetek megjelenését követően már külön kisebbségi jogokra vonatkozó egyezmények születtek.

A *második rész* a kisebbségi jogok jelenlegi európai szabályozásával foglalkozik. Külön említésre méltó ezek közül Az európai alkotmány létrehozásáról szóló szerződés, vagyis az *Európai Unió jövőbeli alkotmánya*, és ennek átvizsgálása kisebbségi jogi szempontból. A fejezet a továbbiakban *huszonnyolc európai állam alkotmányának* elemzését tartalmazza, szintén kisebbségi jogi szempontból. Itt az a kiinduló kérdés, hogy mely alkotmányok garantálják az emberek egyenlőségét különböző egyenlőségi tételek és diszkriminációs tilalmak segítségével, és melyek azok az alkotmányok, amelyek az általános egyenlőségen túl külön szakaszban, esetleg külön fejezetben foglalkoznak a területükön élő kisebbségek jogaival.

A *harmadik részben* – rövid történeti bevezető után – a *magyar kisebbségi törvény* kerül elemzésre. A vizsgálat kitér többek között e törvény előnyeire, hátrányaira, hiányaira és garanciális aspektusaira. Ahol hiány vagy jelentős eltérés található a törvény rendelkezései és a gyakorlat között, ott *személyes megoldási alternatívák* segíthetnek ezek feloldásában. A fejezet végén bemutatásra kerülnek az *új kisebbségi törvény koncepciójának* főbb változásai, illetve új rendelkezései.

A *negyedik, és egyben utolsó fejezet* a kisebbségi jogok *gyakorlati megvalósulását* mutatja be egy dél-dunántúli kisváros német kisebbségi lakosai esetében. Itt a kisebbségi törvény egyes rendelkezéseinek gyakorlatba történő átvitele a vizsgálódás célja, és eredményként elmondható, hogy a vizsgált kisebbségi jogok többségét sikeresen meg tudták valósítani. Ennek még szemléletesebb bemutatását *képek* is szolgálják.

A dolgozat célkitűzése a kisebbségi jogok helyzetéről egy általános kép alkotása. E kutatás alapján elmondható, hogy a kisebbségi jogok területén a mai rohamosan fejlődő világban *egyre nagyobb az igény* e jogok továbbfejlesztésére, elmélyítésére, az ezeket védő kontrollmechanizmusok fejlesztésére, valamint a kisebbségi lét elismerésének és elismertségének javítására.

Indiánok és cigányok a többségi jog sodrásában

Körtvélyesi Zsolt

jogász szak, V. évfolyam

Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Badó Attila Intézetvezető egyetemi docens

Dolgozatom arra a kérdésre keresi a választ, hogy a nyugati jogrendszerek miként kezelték a tőlük eltérő népcsoportokat, próbáltak-e és hogyan közös hangot találni velük. Két kisebbség, az USA területén élő indiánok és a magyar cigányság helyzetét vizsgálva sok eltérés mellett számos párhuzamot találunk. Kiindulási pont a mai jogrendszerben elfoglalt helyük, intézményeik, autonómiájuk, melyek megértéséhez elengedhetetlen azok történelmi változásait bemutatni. Így az indiánok esetében azt a több száz éves amerikai alkotmányjogi fejlődést, melynek mindig is része volt az indiánkérdés. Az Indian policy-ben mindvégig a többség-diktálta út volt a meghatározó – már a fogalomhasználatban egyértelműen megnyilvánult ez a túlsúly, az indiánokat kettős választás elé állítva: vagy elfogadják a „civilizált” jog játékszabályait, és ezzel legalább az ott adott keretek között élhetnek jogaikkal, vagy a kivülállást választják, és ekkor még az amerikai bíróságok fórumrendszere sem áll rendelkezésükre igényeik érvényesítéséhez. Miután az első válasz volt az egyetlen, bizonyos mértékig járható út (az egyes törzseknek önmaguk elismertetése az Államokkal), az újabb kérdést már az amerikai bíróságok döntötték el: pontosan milyen státusszal rendelkeznek az indián törzsek? Külföldiek-e (mint ahogy a szerződéskötési gyakorlat ezt sugallta): ekkor elvileg szuveréneknek tekinthetők, vagy pedig valamiképp betagozódnak az Egyesült Államok föderális rendszerébe: ekkor viszont nem zárhatóak ki az alkotmány biztosította jogokból. A dolgozat bemutatja, milyen kétféle megoldást választott a bíróság, illetve hogy mindemellett milyen (akár jóindulatú) intézkedésekkel zúzta szét az indiánok belső hagyományait maga a jogalkotó.

A hazai cigányság mai jogi helyzetének történelmi vizsgálata, bár a romák és a magyar állam kapcsolata jóval hosszabb múltra tekint vissza, mint az indiánoké és az amerikai államé, nem vezet ilyen messzire: gyökereit a rendszerváltást közvetlen megelőző, valamint az azóta eltelt időszak politikai-jogi vitáiban kereshetjük. Fontosnak tartom vázlatosan bemutatni a korábbi évszázadok-évtizedek fejleményeit, melyek a cigányság ma már adottnak vett helyzetét előidézték. A magyar kisebbségek helyzetének jogi szabályozására nagy hatással voltak a kérdéskört érintő nemzetközi, elsősorban európai dokumentumok. Ezek közül a legfontosabbakat emelem ki, különös tekintettel az Európa Tanácsra, mely komoly kutatómunkát vezetett, hogy jobban megismerjük az európai cigányság, egy „páneurópai kisebbség” kultúráját és helyzetét.

Összességében megállapítható, hogy a szuverenitás és a nemzetállam fogalma komoly kihívás elé állította a modern nyugati jogrendszereket, mikor kisebbségekkel találták szemben magukat – mint a határokat eleinte nem „tisztelő”, vándorló cigányok, vagy az indiánok, akik az új területekre éhes államok útjában álltak. Mindkét esetben megjelent a „földhöz, munkához szoktatás”, a „civilizálás” gondolata – hogy mára, mikor a sajátos hagyományokat már a többségi társadalom is érték-ként kezeli, a már-már elfeledett tradíciókat töredékeikből kelljen újra felépíteni

Autonómiák Európában, tervek Erdélyben (összefoglaló)**Manzinger Krisztián:**

jogász, V. évfolyam

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Bodnár László tanszékvezető egyetemi tanár

Dolgozatom a nemzeti kisebbségek autonómiájának (önigazgatásának) kérdéskörét vizsgálja. Alapvetően három részre tagolódik, amelyek közül az elsőben a vizsgálat kapcsán felmerülő alapfogalmakat (nemzet, kisebbség, autonómia) kívánom kifejteni. Ezek a fogalmak szervesen kapcsolódnak a dolgozatom többi részéhez. Ebben az első részben tekintem át röviden a kisebbségvédelem európai fejlődésének történetét és jelenét is.

A második nagyobb fejezet három Európában megvalósult területi autonómiát elemez. A három autonómia létrejöttének körülményei, okai különbözőek, miként a megvalósult jogi megoldások is. A németek dél-tiroli autonómiája a szó szoros értelmében vett külső jogi autonómia, abban az értelemben, hogy az autonómia kialakításának döntő motívuma két állam (Ausztria és Olaszország 1946-os) szerződése, és amely ennek ellenére mégis csak több évtizedes vita után jött ténylegesen létre. Némileg eltér ettől a finnországi Åland-szigetek autonómiájának kialakulása, amelyben a nemzetközi egyezmény (Finn- és Svédország között 1921-ben) csak a kereteket tartalmazta, de az adott politikai helyzetben Finnország saját elhatározásából kívánt autonómiát adni a szigetek svéd lakosságának. Mégint más körülmények között kaptak autonómiát a gagauzok Moldovában.

A vizsgált esetekben komoly konfliktusok vezettek az autonómia megadásához. Ilyen volt például a terrorista-mérenyletek sorozata Dél-Tirolban a '60-70-es években, vagy Finnország fenyegetettsége 1919-21 táján az Åland-szigetek elcsatolására nézve, vagy Moldova viszonylatában az 1991-92-es polgárháborúval és széthullással fenyegető belső káosz. Tévedés azonban azt hinni, hogy az autonómia létrejöttének feltétele az azt megelőző, az állam létét, vagy területi integritását fenyegető krízis! Be kell látni viszont, hogy minden átalakulásnak – így az autonómia létrejöttének is – oka annak felismerése, hogy a korábbi rendszer nem működik, és ahelyett egy jobbat, prosperálóbbat kell alkotni.

Erre a felismerésre jutott el az erdélyi magyarság is napjainkra. Trianon óta nem ez az első alkalom, amikor az erdélyi magyarság igényeket fogalmaz meg öngazgatásával kapcsolatban, de talán ez az első eset, hogy mind európai, mind romániai szinten komolyan veszik a törekvéseiket, és azokat többé-kevésbé jogosnak is ismerik el. A közelgő uniós csatlakozás nagy reményeket kelt, de mellette komoly elvárásokat is támaszt. Az erdélyi magyarság meg kívánja teremteni saját igazgatási struktúráját Románián belül, keretet adva az önazonosság megőrzésére és fejlesztésére.

Dolgozatom harmadik egységében – a szűkös területi korlátok miatt – a státútum-tervezetek elemzésére nem volt módom, mindössze az autonómiával kapcsolatos álláspontomat, valamint a realitásokat igyekszem bemutatni.

Zárszóként megállapítható, hogy a körülmények kedvezőek az erdélyi átalakulásra, amelynek feltétele a magyar-román párbeszéd. Az autonómia megadása feltételezi a tényleges politikai akaratot és a reális finansziális-jogi alapokat, melyek nélkül semmit nem ér.

A szokásjog szerepe a nemzetközi jogban

Szalai Anikó

jogász, V. évfolyam

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Bodnár László tanszékvezető egyetemi tanár

Dolgozatomban a szokásjog nemzetközi jogban betöltött szerepét vizsgálom, célom bemutatni, hogy a mai írott jogi világban is fontos helyet foglal el a szokásjog, és még mindig jelentős részét képezi a nemzetközi jognak. Megkíséreltem feltárni a szokásjog általános jellemzőit, a szerződésekkkel való viszonyát, a kodifikációját, és a nemzetközi és nemzeti bíróságok gyakorlatában a helyét.

Kutatásaim nagyrészt idegen nyelvű szakirodalmon, jogesetgyűjteményeken és bírósági határozatokon alapulnak, mivel a hazai jogtudomány teljes részletességgel még nem foglalkozott a nemzetközi szokásjoggal.

Széles körben tanulmányoztam a szokásjog elemeivel, a gyakorlattal és az opinio juris-szal kapcsolatban felmerülő kérdéseket, ezek megválaszolásához segítségül hívtam a Nemzetközi Bíróság Statútumát, a határozatait és az ENSZ Nemzetközi Jogi Bizottságának munkáit. Vizsgáltam a szokásjog kialakulását, az ebben szerepet játszó tényezőket, így például a szokványt, a nagyhatalmak és a nemzeti jog jelentőségét. Kitértem a szokásjog változásával, megszűnésével kapcsolatos lényeges tényezőkre is. Elhatároltam a szokásjog különböző fajtáit, így a generálist és a speciálist, illetve összeütközésük esetére hierarchiát állítottam fel. Megállapítottam, hogy a nemzetközi jog alapelveit nem lehetséges tökéletesen elhatárolni a nemzetközi szokásjogtól, hiszen, az alapelvek forrása sokszor a szokásjog, illetve az alapelvek helye vitatott a nemzetközi jogban. A szokásjog bizonyítékai közül elemeztem a diplomáciai levelezést, bírói döntéseket, szerződéseket, nemzeti jogalkotást, nemzetközi szervezetek, konferenciák szerepét.

A szokásjog szerződésekhöz való viszonyának vizsgálata során megállapítottam, hogy a szokásjog és a szerződések között hierarchia felállítása nem lehetséges. A szokásjogi szabályok segítséget nyújthatnak a szerződés teljesítéséhez. A szokásjog a szerződésekre bizonyos hatásokat gyakorolhat, így a szerződés megkötésének időpontjához képest a szokásjog megváltozása oka lehet a szerződés módosításának. Vizsgáltam, hogy a megváltozott szokásjog automatikusan módosíthatja-e, megszüntetheti-e a szerződést. Az automatikus megszüntetést nem tartom lehetségesnek, míg a módosítást szigorú feltételek esetén igen. Dolgozatomban kifejtem, hogy milyen ok miatt nem tartozik a szokásjog megváltozása a *clausula rebus sic stantibus* körébe, illetve miért nem lehetséges a szokásjog változásából eredő problémákat pusztán a szerződés értelmezésével megoldani.

A terjedelmi korlátok miatt csak a kodifikáció legalapvetőbb kérdéseivel foglalkozom; a kodifikáció folyamatával, az ENSZ szerepével, eredményekkel, a kodifikáció és a jogfejlesztés közti különbség meghatározásával.

A nemzeti bíróságok előtt eltérő módon jelenik meg a szokásjog, nagyrészt attól függően, hogy dualista vagy monista berendezkedésű-e az állam. Megfigyelhető, hogy a bíróságok könnyebben fogadják el a nemzetközi szokásjog szabályait, mint a szerződéseket, a dualista rendszer esetében is. Néhány jogeset tanúsága szerint, a magyar Legfelsőbb Bíróság az 1920-as években teljes természetességgel utalt a nemzetközi szokásjogra, mint az ítélet alapját képező jogra, míg ez a mai gyakorlatban egyáltalán nem figyelhető meg.

Buza László elmélete a programjellegű normáról és a soft law (figyelemmel azoknak a modern nemzetközi jogban betöltött szerepére)

Boros Balázs Sándor

jogász, V. évfolyam

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Kovács Péter tanszékvezető egyetemi tanár

Dolgozatomnak azért ezt a témát választottam, mert Buza Lászlónak a programjellegű normára vonatkozó elméletével egyrésztől kevesen foglalkoztak, másrésztől pedig - mondhatni- feledésbe is merült e tétel. Írásomban a soft law külön szerepet azért kaphatott, mert mint peresíthetetlen nemzetközi norma, jogi természetét tekintve Buza elméletével hasonlatos.

A tárgy tehát a Buza elméletnek (programjellegű norma) és a soft law-nak az összehasonlítása, valamint az ilyen természetű (peresíthetetlen) normáknak a -modern-nemzetközi jogban betöltött szerepének boncolgatása.

Igyekeztem a két jogintézményt összehasonlító módszerrel megközelíteni. Mindkettőnek megvizsgáltam mind az elméleti hátterét (a vonatkozó jogirodalmak alapján), mind pedig gyakorlati oldalát. Tettem ezt különös tekintettel Buza László -a peresíthetetlen normákra vonatkozó- azon megállapításaira, melyeket a gyakorlat vagy csak később igazolt, vagy elismerést csak a soft law- ra vonatkozó megállapítások, elméletek „elfogadása” folytán kapott.

Mindezek tükrében arra az alapvető következtetésre illetőleg eredményre jutottam, hogy a két jogintézmény egymás megfelelői, azaz a két elmélet ugyanaz illetőleg, hogy az ilyen peresíthetetlen normák jogi normaként való elismerése nem vitatható. E megállapításomat arra alapoztam, hogy egy norma jogszabályként való elismerése annak elfogadásán (értsd alkalmazásán), s nem a jogalkotási eljárás alapján alapul. Főként mivel a nemzetközi jog normáiról beszélünk, hisz ezek érvényesülésének egyetlen támasza az államok jogkövetési hajlandósága (ami a „könnyű” jognál is ugyanúgy a norma létalapját adja).

Továbbá fontosnak tartottam írásom végén kiemelni, hogy a soft law-nak (és a programjellegű normának) a „normavilágban” tulajdonított másodlagos szerepe igazságtalan. Igazságtalan, mert egyrésztől e normák fontos területeket képesek szabályozni -vagy inkább rendezni- (harmadik generációs jogok stb.), másrésztől pedig a kötelezés hiánya a „hard” normák esetén is „előfordulhat” (példaként álljon itt jelenkorunk gyakorlata, és a peresíthetőséget eleve megkérdőjelező nemzetközi jogérvényesítési mód).

Bár jogforrásnak -egyelőre- nem tekinthetjük e normákat, mégis úgy gondolom, hogy a gyakorlatban betöltött szerepük, az egyre jelentősebb területeken való megjelenésük folytán mindenképpen nagyobb figyelmet, és elismerést érdemelnek. Akár jogforrásként való megbecsülést is.

Az útlevél szerepe a nemzetközi közjogban és a magyar útlevél perspektívái

Gúr Roland Tamás

jogász, III. évfolyam

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: dr. Pákozdy Csaba tanszékvezető-helyettes egyetemi tanársegéd

Tudományos diákköri dolgozatom célja, hogy megvizsgáljam az útlevelek nemzetközi közjogi tartalmát, tekintettel ezek fejlődésére is, valamint hogy az úti okmányok kapcsán felmerült problémákat és az azokra adható vagy adandó válaszokat feltárjam és megadjam, amellett hogy áttekintem napjaink (és néhol a közelmúlt) magyar útleveleinek helyzetét és azt, hogy szerepük hogyan fog vagy hogyan kellene, hogy alakuljon az elkövetkezendő időkben, tekintettel az Európai Unió csatlakozásunkra is.

Munkámban elsősorban a magyar útleveleken és kizárólag nemzetközi közjogi szemüvegen keresztül vizsgálom meg a témát. Törekedtem arra, hogy ne a közigazgatási jogi vagy történelmi oldalról szemléljem dolgozatom tárgyát. Munkám irányvonalát nem a tudományos ismeretterjesztés, hanem a nemzetközi közjogi kérdések és az útlevelek jövőjének felvázolása képezte.

Dolgozatom első fejezetében az útlevél nemzetközi közjogi tartalmát – úgy mint a külföldre utazáshoz- és a hazatéréshez való jogot, a ki- és beutazás kapcsolatát, a védelemhez való jogot, az állampolgárság igazolását, a szuverenitást és az extraterritoriális hatályt, illetve a nemzetközi udvariasság körébe tartozó hivatalos útlevelekben szereplő „felkérést” – tekintetem át. A második részben, a Magyarországon használatos útleveleken keresztül vizsgálom, a nemzetközi jogban ismert útlevelek csoportosítását. A harmadik fejezetben pedig a felmerült legfőbb problémákat – mint például az egyes útlevelek jogosult körének meghatározása, a személyi igazolvány úti okmánnyá tétele, az útlevél kiadására való jogosultság, elsősorban az ENSZ útlevelén keresztül vizsgálva, vagy az új funkciójú, nem klasszikus értelemben vett, útlevél elnevezésű okmányok bemutatása és elhatárolása – tekintem át és az új irányokat vázolom, elsősorban az Európai Unió egységesítési törekvése tükrében, kapcsolódva a belső joghatóság és az európai uniós állampolgárság viszonyához, és a nemzetközi terrorizmus elleni harc nemzetközi közjogi vonatkozásaihoz.

Munkám során igyekeztem széleskörű kitekintést nyújtani az útlevelek nemzetközi közjogi szerepével kapcsolatos különböző álláspontokra, véleményekre és vitákra. Célom volt, hogy minden kérdés kapcsán az általam legjobbnak vélt álláspontot megfelelő indokokkal védelmembe vegyem, illetve, hogy bizonyos esetekben önálló álláspontra helyezkedjek.

A dolgozat megírása során felhasználtam a hatályos és korábbi magyar jogszabályokat, a témában megjelent tanulmányokat, publikációkat és könyveket, az elmúlt években megjelent sajtócikkeket, a külföldre utazásról szóló törvény országgyűlési vitáját, az Európai Unió magyar és angol nyelven fellelhető joganyagának, jövőbeli terveinek, valamint jogforrási jelleggel nem bíró, a hivatalos lapban (Official Journal) megjelent információinak vonatkozó részét, és több statisztikát is. Információimat számos helyen az Internet nyújtotta lehetőségek kiaknázásával bővítettem.

A terrorizmus elleni védekezés klasszikus és jogi lehetőségei

Kovács Krisztina Anita

jogász, IV. évf.

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Szemesi Sándor egyetemi tanársegéd

Napjaink egyik legjelentősebb jelensége a világ globalizálódása. A világméretben lezajló folyamat egyre erőteljesebben határozza meg a gazdasági, kulturális, társadalmi és politikai élet területeit. Ugyanakkor a globalizációnak szerves részét képezi a biztonság problémája is, mert a nemzetközi szervezett bűnözés és a terrorizmus folytonos erősödésének és világméretűvé válásának negatív hatásaival is szembe kell néznünk.

A terrorizmussal leginkább fenyegetett országokban már kezdetektől fogva voltak a leküzdésére fogantatott intézkedések, azonban ezek jelentősen különböztek, mivel nem volt nemzetközi egyetértés több kérdésben sem: így a terrorizmus fogalmában, a kiadatás kérdésében, a megkötendő egyezmények tartalmában, vagy a nemzetközi jog idevonatkozó intézkedéseinek meghatározásában.

Dolgozatomban a terrortámadások ellen való védekezés összetettségét kísérelem meg körbejárni, és megpróbálok választ adni arra a kérdésre, hogy milyen okok vezetnek a védekezés nehézségéhez. Bemutatom a terrorizmus fogalmi meghatározásának problémakörét, ismertetem a terrorizmus típusait, illetve azok csoportosítási lehetőségeit. Meghatározom a terrorizmus elleni fellépés legfontosabb alapelveit, és az arra adható válaszadási lehetőségeket, majd áttekintem a védekezés klasszikus és jogi módszereit, majd röviden kitekintek az emberi jogi vonatkozásokra is.

Óriási problémát jelent, hogy a terrorizmus évezredes jelenség, de manapság a rá adott válaszok még véresebbek, mint maguk az akciók, így ez a fellépés is terrorizmusnak minősíthető. Ezzel kapcsolatban azonban rögtön adódik a kérdés, hogy az elrettentés mennyire lehet hatásos, nem vált-e ki újabb és újabb kegyetlenkedést. Sokan nem veszik figyelembe, hogy a terrorizmus maga is csak egy válasz, és hogy fontos lenne megvizsgálni a kiváltó okait, ugyanis a terroristák szemében az ok legitimálja a terrorakciót.

A terrorizmus elleni hatékony fellépés leginkább a megfelelő stratégia kérdése, ezért a terroristafenyegetésekkel szemben nehezkesebbnek, bár mindenekelőtt hatékonyabbnak bizonyulhat a terrorizmust kiváltó okok felszámolása, ugyanis a kialakuló új világrend szembenállásait a jövőben sokkal inkább a civilizációs különbségek fogják meghatározni, mintsem a politikai vagy gazdasági érdekellentétek. Az államoknak erőfeszítéseiket tehát a terrorcselekmények következményeinek elhárítása helyett, a hosszabb távú, preventív stratégiára kellene koncentrálniuk.

A demokratikus államok számára az igazi kihívás: megtalálni az egyensúlyt az erőszak visszaszorítása, és a szabadság és egyenlőség eszméjének tiszteltben tartása között.

Pénzügyi jog

1. **A vámjogi szabályozás hatása az állampolgárokra, a gazdálkodó szervekre, és külkereskedelmi forgalomra Különös tekintettel a Kötelező Tarifális Felvilágosításra**
Dobos Krisztina Tünde, igazgatásszervező szak
Budapesti Corvinus Egyetem Államigazgatási Kar
2. **Helyi adózás Magyarországon – I. Helyezett**
Nagy Andrea, jogász, V. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
3. **Offshore cégek a hazai és nemzetközi környezetben (Az offshore cégek hazai szabályozása, jellemzőik és a nemzetközi szervezetek törekvései) – II. Helyezett**
Mizsei Szabina, jogász, V. évfolyam
Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
4. **Bankműveletek**
Csoma Zsuzsa, jogász, V. évfolyam
Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Jog- és Államtudományi Kar
5. **A bankkártya, A pénzforgalomról (továbbiakban Kormr.), a pénzforgalmi szolgáltatásokról és az elektronikus fizetési eszközökről szóló 232/2001. (XII. 10.) kormányrendelet bemutatása**
Nyéki Renáta, jogász, végzett
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
6. **Az Európai Unió adójoga, harmonizáció az adójogban**
Kiss Edit, jogász, V. évfolyam
Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
7. **Az önkormányzatok pénzügyei – III. Helyezett**
Kósa Teodóra, jogász, V. évfolyam
Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
8. **Önkormányzati finanszírozás. A települési önkormányzatok forrásszabályozása**
Apáthy Anita, jogász, IV. évfolyam
Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
9. **Pénzmosás jogi szabályozása**
Palla Cecília, közszolgálati közgazdász, II. évfolyam
Károly Róbert Főiskola

**A vámjogi szabályozás hatása az állampolgárokra, a gazdálkodó szervekre, és
külkereskedelmi forgalomra Különös tekintettel a Kötelező Tarifális
Felvilágosításra**

Dobos Krisztina Tünde

igazgatásszervező szak

Budapesti Corvinus Egyetem Államigazgatási Kar

Témavezető: Dr. Nagy Árpád tanszékvezető főiskolai tanár

A kutatás tárgya az Európai Unió vámjoga. 1991. december 16-án hazánk szempontjából fontos eseményére került sor, amikor aláírták a csatlakozási megállapodást az Európai Közösséggel és azok tagállamaival. A csatlakozási megállapodás aláírásával megkezdődött az a folyamat, amely 2004. május 1-jén az Európai Unió tagság elnyerésével teljesedett ki. Magyarország vállalta, hogy a csatlakozás pillanatától az Európai Unió vámjogát alkalmazza. E vámjogi szabályozás fontos eleme az Európai Kötelező Tarifális Felvilágosítás, mely a 2913/92. számú tanácsi rendelet 6-12. cikkén, és a 2454/93. számú bizottsági rendelet 5-14. cikkén alapul. A 2913/92-es tanácsi rendelet 11-es cikke kötelezi a vámszerveket, hogy tájékoztatást adjanak a vámjogszabályok alkalmazásával kapcsolatban. E tájékoztatás magában foglalja az áruk besorolását is szóban vagy írásban. Az ilyen jellegű tanács jogilag kötelező a vámhatóságok számára, ha azt írásban adták ki az Európai Kötelező Tarifális Felvilágosítási rendszer keretein belül.

A dolgozat ezt az Európai Kötelező Felvilágosítást mutatja be, mely felelősségteljes feladatot ró a magyar vámigazgatásra. A Közösségi Vámkódex hatályba lépésével a Vám- és Pénzügyőrség testülete képviseli és védelmezi az EU gazdasági és pénzügyi érdekeit, biztosítja bevételeit, ellenőrzi az Unió támogatások felhasználását, és védi Magyarország nemzetbiztonsági érdekeit.

A dolgozatom elején a vám kialakulását és történelmi fejlődését mutatom be röviden. Ezt követően a vámtarifák ismertetésére vállalkozom, mivel a vámtarifák, és a tarifális osztályozás képezi alapját a Kötelező Tarifális Felvilágosítás rendszerének. E rendszer tárgyalását a csatlakozás előtt Magyarországon érvényben lévő szabályok ismertetésével kezdem, majd ezt követően részletesen ismertetem az Európai Unió általi szabályozást. A két rész között természetesen átfedés van, mert hazánkban ezt a tájékoztatási rendszert a jogharmonizációk érdekében hozták létre 2001-ben. Ekkor még a kiadott határozatok jogi alapja az 1995. évi C. törvény volt. 2004. május 1-jétől ez a jogalap megváltozott, így a csatlakozás előtt kiadott határozatokat meg kellett szüntetni, s az ügyfél kérelmére új felvilágosítást kellett kiadni.

Az első mellékletben példákat mutatok be az áruosztályozási döntésekre. Ezeket a döntéseket az áruosztályozás során figyelembe kell venni. Az ezt követő mellékletekben a kérelemre és a határozatra mutatok be nyomtatványokat. Az utolsó mellékletben pedig a dolgozatban részletesen taglalt, csatolandó képekből mutatok ízelítőt.

Helyi adózás Magyarországon

Nagy Andrea

jogász, V. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Papp Imre egyetemi adjunktus

A helyi önkormányzás lényege, hogy a helyi közösség önálló felelősséggel szabályozhatja valamennyi ügyét jogszabályi keretek között. A pénzügyi önállóság ennél fogva nem üres fogalom, hanem az öngazgatási jog szerves része, tartalmát az önálló költségvetési gazdálkodás, a bevételek és kiadások feletti önálló rendelkezés alkotja. Egy önkormányzat feladatait csak akkor tudja ellátni, ha a végrehajtás módjának és eszközeinek, valamint mindezek megvalósításához szükséges forrásoknak a tekintetében széles körű autonómiával rendelkezik.

A Helyi Önkormányzatok Európai Chartája úgy rendelkezik, hogy a helyi önkormányzatok pénzügyi forrásainak legalább egy részét olyan helyi adóknak és díjbevételeknek kell alkotni, amelyek mértékének meghatározására - jogszabályi keretek között - e szerveknek van hatáskörük.

Dolgozatomban a helyi adóztatás alapelveinek bemutatásán keresztül a működő magyar helyi adórendszert jellemzem. Megállapítható, hogy az önkormányzati források között kiegészítő szerepet töltenek be a helyi adók: az önkormányzatok bevételeinek 2-3 százalékát teszik ki. 2003-ban a 3187 önkormányzat közül 3082 önkormányzat működtetett területén egy vagy több helyi adónemet. Az önkormányzatok által a leggyakrabban működtetett adónem a helyi iparüzési adó, amelyet 2499 helyen vezetnek be. A helyi adóbevételekben az egyes adónemek eloszlása aránytalan: az iparüzési adóbevételek adja 80 százalékát.

Véleményem szerint szükséges a helyi adórendszer átalakítása egyrészt az egyes adók elavultsága, másrészt a vállalkozások iparüzési adóval szembeni ellenállása miatt. A reform megvalósításának útja semmiképpen sem csak önmagában a helyi adórendszerben keresendő: a közigazgatás és az egész adórendszer reformja nélkül elképzelhetetlen. Különböző javaslatok születtek a változtatások mikéntjére. A régiók és a kistérségek tényleges hatáskörökkel való felruházása után lehetővé válhatna az adóbevételek térségen belüli újraelosztása. Lehetséges megoldás az iparüzési adó egészének levonása a társasági adóból, vagy az adónem megszüntetése és a társasági adó egy részének elosztása. Az szja-arány növelése vagy az szja-pótadó bevezetése is szerepel a tervek között.

A tanulmányban szeretném felvázolni, miért van létjogosultsága a helyi adórendszernek - miért is az önkormányzatiság lényeges eleme, és hogyan képzelem el a jelenlegi rendszer továbbfejlesztését azon cél érdekében, hogy az önkormányzatok felelősségteljesebben és hatékonyabban tudjanak működni.

Offshore cégek a hazai és nemzetközi környezetben (Az offshore cégek hazai szabályozása, jellemzőik és a nemzetközi szervezetek törekvései)

Mizsei Szabina

jogász, V. évfolyam

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Szilovics Csaba egyetemi docens

Dolgozatomban az offshore cégek hazai és nemzetközi jelenlétének jellegzetességeit vizsgálom. Elsődleges célom az külföldön tevékenységet végző szervezeteknek helyt adó jogszabályok hazai sajátosságainak felderítése volt, másodlagos célként pedig a nemzetközi jogi – gazdasági környezet tendenciáinak felderítését tűztem ki.

Vizsgálataim során primer és szekunder forrásokat egyaránt felhasználtam. A primer adatokat néhány hazai offshore-közvetítő cég képviselőjével folytatott személyes beszélgetések alkalmával gyűjtöttem, míg szekunder forrásként a szakirodalomban és a napi sajtóban fellelhető anyagokat használtam fel. A nemzetközi szervezetek működéséről szóló információkhoz és nyilatkozataihoz internetes portálok segítségével jutottam hozzá.

Kutatásaim eddigi eredményeit kívánom jelen dolgozat keretein belül bemutatni Önöknek. Ennek megfelelően a fogalmi háttér tisztázását követően kitérek a hazai szabályozásra és feltételrendszerre, a hazai székhelyű offshore cégek gazdasági paramétereire, majd a magyar cégek külföldi offshore kezdeményezéseire. Végül a transznacionális szervezetek káros adózási eszközökkel kapcsolatos állásfoglalásait ismertetem, felvázolva a közeljövő várható fejleményeit a szabályozási környezet változásai terén, ennek eredményeképpen az offshore szerveződések csökkenő életterét.

Következtetéseimet a következőkben foglalhatnám össze: 1. a fejlett gazdaságú országok társadalmi jogi szabályozásukban – érthető módon – igyekeznek visszaszorítani ezt az adóoptimalizálási lehetőséget. 2. elsősorban a jelentősebb termelési kapacitással nem rendelkező országokban továbbra is jelentős szerepet játszik a tőke adókedvezményekkel történő csalogatása. 3. a színvonalas és diszkrét pénzügyi szolgáltatások iránti igény egyre nő. 4. a vállalatok offshore alapításait átfogó szabályozás hiányában nem lehet visszaszorítani. 5. a nemzetközi szervezetek nem szabhatják meg a társasági adó mértékét globális szinten, mivel ezzel az országok szuverenitását korlátoznák. 6. a nemzetközi szervek elsősorban az átláthatatlan pénzmozgások és pénzmosási lehetőségek miatt támadják az offshore központokat. 7. a külföldön tevékenységet végző szervezetek számára Magyarország a kettős adóztatás elkerüléséről szóló egyezmények miatt is népszerű befektetési célpont, ezért a kedvező adózási státusz megszűnése után is vonzó lesz a vállalkozások számára, bár bizonyos tevékenységű cégek működését ellehetetleníti az előnyös adókulcs jövőbeni megszűnése.

Bankműveletek

Csoma Zsuzsa

jogász, V. évf.

Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Jog és Államtudományi Kar

Témavezetők: Halustyik Anna tanszékvezető,

Halász Zsolt egyetemi tanársegéd

A bankműveletek témaköre egy meglehetősen szerteágazó terület, melynek határait nem lehet pontosan megvonni, hiszen a szolgáltató bank fogalmának megjelenésével egyre elmosódottabbak a határvonalak az egyes üzletágak között. Ráadásul a gazdaság fejlődésével párhuzamosan a bankügyletek jogi szabályozása is folyamatosan változik, ezért ez a terület mindig nyújt újjdonságokat.

Kutatásom *céljából* ezért azt tűztem ki, hogy az eddig kialakult bankműveletekről egyfajta áttekintést, összegzést adjak - lehetőleg minél szélesebb kört áttekintve. A dolgozat *tárgya* így a legjellemzőbb bankügyletek bemutatása a hatályos joganyaggal, valamint a banki- és bírósági gyakorlattal együtt szerves egészként. Kutatási *módszerem* elsősorban a jogszabályok, a bírósági határozatok, a kapcsolódó szakkönyvek és folyóiratok és az interneten található banki anyagokon alapult.

Dolgozatom *bevezetőjében* egy rövid történeti rész található, melynek keretében a kétszintű bankrendszer kialakulását tárgyalom Magyarországon. Ehelyütt szólok a Magyar Nemzeti Bankról és a monetáris politikáról is, valamint bemutatom a hitelintézeti és a tőkepiaci törvény alapján a pénzügyi- és befektetési szolgáltatásokat, illetve szolgáltatókat, továbbá az ezekhez kapcsolódó Európai Unió direktívákat.

Ezt a részt követi maguknak a bankügyleteknek a tárgyalása, amely négy fő fejezetre oszlik: a *passzív- és az aktív bankműveletre*, a *pénzforgalmi szolgáltatásokra* és az *egyéb bankműveletekre*. A bankügyletek e sorrendben történő tárgyalása számomra egy logikus gondolatmenet szerint történik. A passzív bankműveletek ugyanis a bank kihelyezhető pénzállományát növelik, amelyekből az aktív bankműveletek során hiteleket adhatnak a bankok. A pénzforgalmi műveletek különválasztása a semleges bankműveletektől inkább speciális tartalmuk miatt történt. S végül utolsóként szólok az egyéb, vagyis a semleges bankműveletekről, mely a legdinamikusabban fejlődő területe jelenleg ennek az üzletágnak.

Az egyes bankügyletek elméleti megalapozása és jellemzése során ismertetem azok gyakorlati jelentőségét és *banki alkalmazását*, beleértve ebbe az adott bankművelethez kapcsolódó *bírói gyakorlatot* is. A fejezetek végén, meghatározott bankügyleteknél, - amelyeknek nevesített tényállása megtalálható a Btk.-ban - utalok azok *büntetőjogi vonatkozásaira* is.

Befejezésül a *zárszóban* összefoglalom a legfontosabb következtetéseket és problémákat, amelyekre megpróbálok megoldást is találni. Ismertetem továbbá a tendenciákat, amelyek felé a bankok leginkább haladnak, vagyis a bankműveletben várható változásokról is igyekszem egy átfogó képet nyújtani, anélkül, hogy megalapozatlan jóslásokba bocsátkoznék. S végül összegzem az addig leírtak legfontosabb tanulságait.

A bankkártya, A pénzforgalomról (továbbiakban Kormr.), a pénzforgalmi szolgáltatásokról és az elektronikus fizetési eszközökről szóló 232/2001. (XII. 10.) kormányrendelet bemutatása

Nyéki Renáta
jogász, végzett

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
Témavezető: Dr. Tersztyánszky Dr. Vasadi Éva alkotmánybíró, címzetes egyetemi docens

A bankkártya című dolgozat megírására, a 232/2001. (XII. 10.) számú kormányrendelet elemző bemutatására az elektronikus fizetési eszközök aktuális szabályozásának hazai irodalomban fellelhető hiányos részletezése miatt került sor.

A dolgozat folyamán elsősorban a bankkártya és a hozzá kapcsolódó szerződés elemzésére törekedtünk, tekintve, hogy a hazai szinten és talán mondható, hogy világméreteket figyelembe véve is, ez a legnépszerűbb, legelterjedtebb, legtöbbet használt elektronikus fizetési eszköz.

A jogszabályi részletekbe merülés előtt egy hosszabbnak mondható egységes történelmi bemutatásra kerül sor, mely a kezdetektől napjainkig vezet végig a kis plastik kártya útját és egyfajta indokot létére és sikerére.

A továbbiakban a kormányrendelet és a szükséges háttérszabályok, kiegészítő rendelkezések részletes elemzésére kerül sor, mindvégig szem előtt tartva, hogy a dolgozat célja elsősorban az új szabályozás elemeinek, céljainak görcső alá vétele, és a mindennapi alkalmazhatóság tükrében való értékelés.

A tetemes szakirodalom megismerésének célja a bankkártya használata és kibocsátása körüli szabályozás valamint a mindennapi tudnivalók lehető legalaposabb megismerése volt, hogy a nyert információk tükrében minél hatékonyabban tudjuk elemezni a magyar jogrendszer vonatkozó részeit.

A dolgozat végén kiemeljük a bankkártya-szerződésekhez tartozó felelősség kérdését. Tesszük ezt azért, mert ezt a részt tartjuk a szabályozás legfontosabb részének.

A záró gondolatok keretei között rövid betekintést nyerhetünk az egyéb lehetséges elektronikus fizetési eszközök és a bankkártya jövőéről.

Befejezésképpen, pedig véleményünket próbáltuk megfogalmazni, miszerint a szabályozás egyes elemeit, leginkább az ügyfelek érdekeit védő felelősségi elemeket üdvös lenne törvényi keretek között rögzíteni, tekintve az érintett kérdések kényes mivoltát és a világszerte egyre szigorodó fogyasztóvédelmi szabályozásokat.

Az Európai Unió adójoga, harmonizáció az adójogban

Kiss Edit

jogász, V. évfolyam

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Államtudományi Intézet Pénzügyi Jogi Tanszék

Témavezető: Dr. Pásztorné Dr. Erdős Éva tanszékvezető egyetemi docens

Az európai adójog vizsgálata során a kutatásom célja az Európai Unió adójogi szemléletének bemutatása, a magyar szabályozással, illetve a harmonizációs eredményekkel párhuzamosan.

A dolgozat vizsgálja az európai adójog forrásait, majd tételesen foglalkozik az egyes adónemekre vonatkozó szabályokkal. A szabályok gyakorlati megtestesülését kívánja demontstrálni az Európai Bíróság adójogi döntéseinek felvázolásával, néhány számadat ismertetésével.

A témát aktuálisnak találtam, hiszen Magyarország is a Közösség tagja 2004. május 1-jétől, így a közelítési kötelezettségek teljesítése is egyre égetőbbé vált.

A kutatás során azt a következtetést vontam le, hogy a magyar adójogi szabályok többségükben harmonizáltak, azonban vannak még hiányosságok, illetve eltérések. Ez érthető, hiszen az adóztatás állami felségjog, a politikai élet egyik legérzékenyebb területe és nehéz minden tagállam számára akceptálható szabályokat alkotni. Az ismételt próbálkozások a tagállamok éles ellenállásába ütköztek, mivel az adóztatás a pénzügyi szuverenitás olyan olyan alapvető eleme, melyet egyetlen állam sem enged át szívesen. Ráadásul meg kell küzdeni olyan jelenségekkel is, melyek nem jellemzőek minden tagállamra, csupán egy-egy ország adórendszerében jelennek meg (lásd bérfőzés, egyszerűsített vállalkozói adó).

Véleményem szerint az adószabályozásnak tagállami koordinációja fog csupán lezajlani (zajlik le), de egy szövetségi adórendszer megszületésére nem kerül sor.

Az önkormányzatok pénzügyei

Kósa Teodóra

jogász, V. évfolyam

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Molnár Valéria egyetemi adjunktus

Az önkormányzatok pénzügyei című TDK-dolgozatban a helyi önkormányzatok pénzügyeivel, gazdálkodásával foglalkozok.

A kutatás célja az volt, hogy bemutassam az önkormányzatok gazdálkodását, hogy érzékeltessem: miből és hogyan tevődik össze a helyi önkormányzat gazdálkodásának pénzügyi oldala. Szerettem volna bizonyos hiányosságokra felhívni a figyelmet, illetve szerettem volna bemutatni, hogyan szerezhetnek, illetve tarthatnak meg minél több pénzt az önkormányzatok.

Magát a TDK-dolgozatot nyolc részre osztottam. Az első fejezetben az önkormányzatokkal foglalkozó jogforrásokat ismertetem. Az Alkotmány idevágó paragrafusait, az ÖTV-t, az Áht-t, a 217/1998. (XII.30) Korm. rendeletet és a Helyi Önkormányzatok Európai Chartáját ismertetem részletesen. A 2. fejezetben az államháztartás és az önkormányzatok kapcsolata a téma. Először a lehetséges modelleket (mediterrán, skandináv, germán) veszem sorra, majd a költségvetési alapelveket, illetve a központi költségvetés és a helyi önkormányzatok kapcsolatát elemzem. A 3. fejezet a bevételeket és a kiadásokat vizsgálja. A bevételeket csoportosítottam, majd az egyes típusokat - saját bevételek, átengedett központi adók, más szervektől átvett bevételek és központi költségvetésből jutott támogatások - külön is elemeztem. A kiadásokat is csoportosítottam, majd ezeket - a működési kiadások, a beruházás és felújítás kiadásai - is elemeztem egyenként. A 4. fejezetben a helyi önkormányzat költségvetési szerveivel foglalkoztam. Elsősorban a jellemzőket ismertettem, majd az alapítást és a megszűnést, végül a szervek felügyeletét és a gazdálkodását vettem sorra. Az 5. fejezet az önkormányzati vagyonnal és az önkormányzati vállalkozásokkal foglalkozott. Külön is ismertettem az önkormányzatok tulajdonhoz jutását és csoportosítottam az önkormányzati vagyont. A 6. fejezet az önkormányzati költségvetéssel foglalkozott, amelyben részletesen ismertettem a gazdasági programot, a költségvetés előkészítését, tervezését és elfogadását, a költségvetés módosítását, az önkormányzatok gazdálkodását, a pénzellátásukat, a költségvetés ellenőrzését és a zárszámadás hatályos szabályait. A 7. fejezet az önkormányzatok fizetésektelen helyzetével foglalkozott, ezen belül is azzal, hogy milyen okokra vezethető vissza a fizetésektelen helyzet kialakulása. Az utolsó (8.) fejezet pedig a területfejlesztést ismertette, mint egy lehetséges fejlesztési módot.

A kutatás során a Tiszaújvárosi Önkormányzat 2003. évi költségvetésének adatait használtam fel, mert úgy gondolom, hogy egy lezárt pénzügyi év feldolgozása során jobban be lehet mutatni az elméleti oldalt. A kutatás során a törvényeket és az egyes rendeleteket használtam fel. A rendeletek között számos helyi rendelettel is foglalkoztam, ezeken keresztül mutattam be a Tiszaújvárosi Önkormányzat pénzügyeit.

A kutatás eredményeképpen sikerült megállapítani, hogy az államháztartástól nem lehet függetleníteni a helyi önkormányzatokat a túlságosan erős kapcsolati rendszer miatt. Sikerült arra is rámutatni, hogy a költségvetési szerveket érdekelté téve a költségvetésben, el lehet érni, hogy spóroljanak önmaguknak és ezáltal el lehet kerülni a túlzott költségekkel. Az önkormányzatoknál sikerült arra a kiadási tételre is rámutatni, amelyik miatt a legtöbb kiadása van egy-egy önkormányzatnak.

Önkormányzati finanszírozás. A települési önkormányzatok forrásszabályozása**Apáthy Anita**

jogász, IV. évfolyam

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Horváth M. Tamás egyetemi tanár

Dolgozatom célja, hogy bemutassa a települési önkormányzatok rendelkezésére álló forrásokat, és a forrásszabályozással kapcsolatosan felmerülő problémákat. Témaválasztásomat az indokolta, hogy az elmúlt 14 évben gyakran felmerülő, visszatérő vitatéma, hogy rendelkeznek-e megfelelő anyagi eszközökkel a helyhatóságok. Az önkormányzati szakemberek szerint nem, pedig pénzügyi önállóság nélkül nem beszélhetünk önkormányzati függetlenségről.

Két kiindulópontot vettem alapul a kérdéskör vizsgálata során. Az egyik, hogy a magyar települési önkormányzatok kis méretűek, ugyanakkor nagyszámú feladatot kötelesek ellátni. Másrészt a bevételi források között a saját bevételek jelentősége kicsi, bár 1990. óta jelentős növekedésük figyelhető meg. Ennek a két problémának a helyhatóságokra gyakorolt hatását vizsgáltam meg.

A dolgozatban elsőként az európai önkormányzati értékekkel és hagyományokkal foglalkoztam. Európai uniós rendelkezéseket a települési önkormányzatokkal kapcsolatban nem találunk, ezért az egyes országok szabályozását vizsgáltam meg több szempontból is, beleértve 3 újonnan csatlakozott közép-kelet-európai államot is.

A magyar szabályozás ismertetését az Alkotmány és az Önkormányzati törvény rendelkezéseivel kezdtem, kitérve az önkormányzatok kötelező feladataira és vagyonuk szabályozására is. A források mellett ezek ugyanis azok a tényezők, amelyek behatárolják az önkormányzatok pénzügyi mozgásterét.

Részletesen vizsgáltam az egyes bevételi forrásokra vonatkozó szabályozást, ennek változását, illetve az egyes források jelentőségét. Ehhez a törvényeken kívül felhasználtam a szakirodalmat is.

A dolgozat második részében egy Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei kisváros, Fehérgyarmat költségvetési gazdálkodását elemeztem az önkormányzat zárszámadási rendeletein keresztül. Igyekeztem párhuzamot vonni a vizsgált településen tapasztalható jelenségek és az országos tendenciák között.

A kérdéskör vizsgálata során megállapítottam, hogy a jelenlegi finanszírozási rendszerrel szemben felhozott kritikák általában jogosak. Kis méretű önkormányzatok kénytelenek ellátni nagyszámú közfeladatot, miközben kevés a saját forrásuk. A helyi adókból csak a nagyobb helyhatóságok tudnak számottevő bevételt realizálni, és a vállalkozásra is csak szűk körben van lehetősége a kisebb önkormányzatoknak.

Véleményem szerint – a jelenlegi finanszírozási rendszert alapul véve – megoldást jelenthetne a települési önkormányzatok összevonása, nagyobb méretű egységek létrehozása. Így hatékonyabban, kisebb költséggel lehetne megoldani az egyes feladatok ellátását.

Pénzmosás jogi szabályozása

Palla Cecília

közszolgálati közgazdász, II. évfolyam

Károly Róbert Főiskola

Témavezető: Dr. Nagy Nikoletta egyetemi tanársegéd

„A pénzmosás napjainkra az egyik legjövödelmezőbb és legnagyobb szabású tüzetletté vált a világon. Az IMF szerint a pénzmosás volumene a Föld összes országa egyesített GDP-jének 2-5%-át teszi ki.” (Gál István László: A pénzmosás)

A pénzmosás magyarországi megjelenése a rendszerváltást követően figyelhető meg. A rendszerváltással összefüggő társadalmi, gazdasági átalakulás, valamint az állami tulajdon privatizációja maga után vonta bizonyos gazdasági bűncselekmények megjelenését. 1987. január 1-jén az egyszintű bankrendszert kétszintűvé váltotta fel, de a kezdeti években még széles lehetőségeket jelentett a pénzmosóknak a banktitok körének túlzottan tág értelmezése. A szabályok megalkotására azonban még évekig várni kellett. A készpénz névtelenségét biztosít a szervezett bűnözés számos formájához, így különösen a kábítószer-kereskedelemben, a fegyver-kereskedelemben és a terrorizmushoz.

A pénzmosásból származó jövedelem a szervezett bűnözés közvetítő eszköze, ezért nyomós érdek indokolta a pénzmosás bűncselekménnyé nyilvánítását, illetve annak kezdeményezését.

A nemzetközi jogi szabályozásokat követően Magyarországon is beiktatták a „pénzmosás” bűncselekmény címét és szövegét '94-ben a Btk.-ba (1994. évi IX. törvény 303.§), majd megszületett a szervezett bűnözés elleni hatékony fellépés érdekében „A pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról” szóló 1994. évi XXIV. tv.” (Pmt.), amelynek célja, hogy útját állja a bűncselekményekből származó pénzek pénz-és tőkepiaci rendszeren keresztül tisztára mosásának.

Mind a Btk.-t, mind a Pmt.-t módosították, erre szükség volt annak érdekében, hogy lépést tudjunk tartani a bűnelkövetőkkel, illetve megfelelően szankcionálhassunk a pénzmosás és a szervezett bűnözés elleni harcban.

Az FATF (Financial Action Task Force) egy párizsi székhelyű független kormányközi testület a bűnözés módszerét naprakészen követő ajánlásaival és éves áttekintő jelentéseivel már közel 15 éve segíti a pénzmosás elleni fellépésre hivatott szervezetek világszerte.

Hazánk 2001. júniusában felkerült az FATF ún. „feketelistájára”, amellyel igencsak negatívvá vált Magyarország nemzetközi megítélése a pénzmosás és a szervezetbűnözés elleni harcban. Azonban a bevezetett intézkedések hatására (elsősorban a betétek névlegesítésével) az FATF döntéshozói 2003. nyarán megszüntették velünk szemben a „korábbi különleges figyelemmel kíséresi mechanizmust”.

A pénzmosás és a többi gazdasági bűncselekmény elleni harcban csak úgy lehet hatékonyan fellépni, ha – tekintet nélkül az országhatárookra – közös ügynek tekintjük. Egymás után jelennek meg e témában nemzetközi egyezmények, illetve jogi szabályozások. Ezek azonban eddig nem sok eredménnyel kecsegtetnek, hiszen a pénzmosás (vélelmezhető) méretéhez képest kevés az ismertté vált ügyek száma, mondhatni eddig mindig egy lépéssel előbb jártak a bűnelkövetők.

Polgári eljárásjog

1. **Bizonyítás kérdései a származás megállapítása iránti perekben**
Lukácsi Linda, jogász, IV. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
2. **A bírósági iratok kézbesítésére vonatkozó szabályok változásai – a kézbesítési vélelem és megdöntése**
Tóth Alexandra Marianna, jogász, III. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
3. **A választottbíróság elé vihető ügyek a magyar jogban – I. Helyezett**
Tóth László, jogász, V. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
4. **A magyar választottbírósági eljárás elemzése tekintettel az UNCITRAL mintatörvényére – II. Helyezett**
Czédli Gergő, jogász, végzett
Szegedi Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Kar
5. **A polgári perek ésszerű időn belül való befejezésének kérdése a közelmúlt magyar polgári eljárásjogi reformjai és az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlata alapján – III. Helyezett**
Bohátka Zsófia, jogász, V. évfolyam
Miskolci Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar
6. **Eléri-e célját a cégbíróság törvényességi felügyelete?**
Besenyei Judit, jogász, V. évfolyam
Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
7. **A házassági perek joghatósági szabályai az uniós normák tükrében**
Bukovics Emese, jogász, V. évfolyam
Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
8. **A polgári per megindításának alternatívái, különös tekintettel a választottbírósági eljárásra**
Kozlik Andrea, jogász, V. évfolyam
Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
9. **A közigazgatási perek magyar szabályai**
Szűcs Bence, jogász, V. évfolyam
Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Bizonyítás kérdései a származás megállapítása iránti perekben**Lukácsi Linda**

jogász, IV. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezetők: Dr. Kiss Daisy egyetemi adjunktus, az Eötvös Loránd Tudományegyetem
tiszteletbeli tanára, Dr. Sántha Ágnes megbízott előadó

Dolgozatomban a származás megállapítása iránti perek fő bizonyítási kérdéseinek és problémáinak felvázolására teszek kísérletet. A származás megállapítása iránti perek a polgári eljárásjog azon területe, ahol a jogtudomány és az orvostudomány szorosan összefonódik, ami egyszerre teszi bonyolulttá és egyszerűvé az esetet, ezért tartottam igazán érdekesnek és izgalmasnak ezt a témát. Ebben az eljárásban a bíró és a szakértő szerepe kiemelkedő, hiszen sok esetben a szakértői vélemény dönti el a jogvitát, de ugyanakkor a bíróról sem szabad megfeledkezni, hiszen ő az, aki elrendeli a bizonyítást, kihallgatja a tanúkat, mérlegeli a bizonyítékokat, és végül meghozza az ítéletet.

Ahhoz azonban, hogy eljussak a bizonyítás kérdéseire, ezen keresztül pedig az orvostudományhoz, elengedhetetlennek tartottam, hogy ismertessem a gyermek családi jogállásának, az apasági vélelem és annak megdöntésének, az apaság illetve az anyaság megállapításának, mind anyagi jogi, mind eljárásjogi szabályait. Ezen fejezetek megírásakor a családjogi, a polgári eljárásjogi szabályokra és eseti döntésekre támaszkodtam.

A bizonyítás szabályai az általános szabályokat követően a szakértői vizsgálatokra fordítottam igazán nagy hangsúlyt, mivel az orvostudományi bizonyítékok értelmezése és értékelése az igazán nehéz ezekben a perekben. A bírók számára pedig elengedhetetlen, ha egy ilyen ügy kerül eléjük, hogy ismerjék az adott szakkifejezéseket annak érdekében, hogy helyes ítéletet hozzanak.

Az orvostudományi vizsgálatokkal foglalkozó fejezetben igyekeztem a legfontosabb vizsgálati szabályokat kiemelni, és oly módon megfogalmazni, hogy egy laikus számára is érthető legyen.

A szakvéleménynek nemcsak tartalmi követelményei vannak, nemcsak az a fontos, hogy mely vizsgálatokat végezték el, hanem az is, hogy ezt milyen formában tárja a bíróság és a felek elé. Ezeket a követelményeket a szakértőkről és magáról a szakértői véleményről szóló részben ismerttettem.

Az utolsó nagyobb fejezetben foglalkoztam a fő kérdéssel: a bíró és a szakértő kapcsolatával. Problémaként értékeltem, hogy manapság a legtöbb esetben a szakértői vélemény dönti el a jogvita kimenetelét, és a bírói mérlegelésnek igen kicsi szerepe van. Ezen álláspont kialakításához számos cikkre (melyet neves, a témában jártas szakemberek írtak) és jogesetre hivatkozom.

Végkövetkeztetésként pedig elmondható, hogy a „szakértői rémuralom” sajnos a mai napig jelen van a származás megállapítása iránti perekben, mivel egyes esetekben a bírák nem fordítanak kellő figyelmet a szakvélemény értékelésére, és az is előfordulhat, hogy kellő ismeretek hiányában nem a megfelelő ítéletet hozzák. Véleményem szerint ennek kiküszöbölésére szolgálna, ha a bírák több időt tudnának egy-egy esetre fordítani, esetleges ilyen irányú szakképzésen részt tudnának venni.

**A bírósági iratok kézbesítésére vonatkozó szabályok változásai –
a kézbesítési vélelem és megdöntése**

Tóth Alexandra Marianna

jogász, III. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezetők: Dr. Kiss Daisy egyetemi adjunktus, az Eötvös Loránd Tudományegyetem
tiszteltbeli tanára, Dr. Sántha Ágnes megbízott előadó

Dolgozatomban elsősorban kérdések felvetésére, problémák kiemelésére teszek kísérletet a kézbesítés jogintézményének, az arra vonatkozó szabályozásnak a rövid bemutatása kapcsán.

Tanulmányom elején röviden szólok a Pp. kézbesítési szabályainak változtatását indokló körülményekről.

Ezután a második részben röviden áttekintem a kézbesítésre vonatkozó általános szabályokat, érzékeltetve annak jelentőségét és joghatásait. A bemutatás technikai megoldásaként egy, a szakirodalomból idézett kézbesítési definícióval, annak szavaiból, szókapcsolataiból kiinduló „elemzéssel” próbálom érzékeltetni annak minden szava, szókapcsolata mögött rejlő igen tetemes és széles jogforrási skálájú mögöttes joganyagát.

A harmadik szerkezeti egység a „bűvös” szavak, szókapcsolatok részletezésével foglalkozik.

Bővebb kifejtésre a „bíróság iratai”, a „címezett részére” és a „meghatározott formában történő, dokumentált átadás” kifejezések kerülnek.

Ezután főbb vonalaiban ismertetem a kézbesítés jelenlegi általános és speciális formáit, különös tekintettel a hirdetményi kézbesítésre és a külföldön történő kézbesítésre.

Az ötödik rész a legáltalánosabb kézbesítési formáról – a postai kézbesítésről –, az erre vonatkozó szabályozásban alkalmazott kézbesítési vélelemről és az azzal kapcsolatos – általam felfedezni vélt – problémákról szól.

Megpróbálom feltárni a Pp. jelenlegi szabályozásában „megbúvó” szabályozási hibákat, következtelenségeket, amelyek véleményem szerint nem csupán jogalkotói pontatlanságok, hanem azok a vélelem jogdogmatikai terminológiájának helytelen használatára vezethetők vissza. Kísérletet teszek a törvény szövege mögött rejtő jogpolitikai szándék feltárására, annak jelentőségét elismerve.

A hatodik egységben a Pp.-be új szabályként beiktatott, a kézbesítési vélelem megdöntéséről szóló szakaszokról kívánok átfogó képet alkotni. Részletes bemutatásra kerülnek azok az okok, amelyekre hivatkozással a vélelem megdönthetővé válik, a megtámadás egységesen szabályozott eljárása, majd a megdöntés sikeressége esetén annak jogkövetkezményei. Külön címben szólok a vélelem megdöntéséről a végrehajtási eljárás során, tekintettel annak speciális jellegére.

Az eljárási kérdések taglalása szintén külön alcímben történik meg, azok jelentőségét hangsúlyozandó.

A záró gondolatokban a felvetett problémákat gyűjtöm „egy csokorba”. A felmerült kérdések jó részére azonban a dolgozat nem adhat válaszokat, mivel az a jogalkotó feladata. A szabályozási következtelenségek pedig jelenleg a jogalkalmazói gyakorlatban kerülhetnek feloldásra. Az is elképzelhető, hogy a szabályozás teljes egészében átgondolást igényelne annak érdekében, hogy az mind az alkotmányos követelményeknek, mind a polgári perjog alapelveinek megfelelőbb jogvédelmet nyújtson mindkét peres fél és a perben érdekelt más személyek számára egyaránt.

A választottbíróóság elé vihető ügyek a magyar jogban

Tóth László

jogász, V. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Kiss Daisy egyetemi adjunktus, az Eötvös Loránd Tudományegyetem tiszteletbeli tanára

A választottbíráskodás az ún. alternatív vitarendezési módszerek (Alternative Dispute Resolutions) egyike, és mind nemzetközi szinten, mind Magyarországon ezek legelterjedtebb változata. A dolgozat az intézmény szűkebb értelemben vett kiköthetőségének alaposabb vizsgálatát tűzte ki célul: azt, hogy milyen ügyekben lehet e jogvita-rendezési módot a magyar jogban jogszerűen igénybe venni.

A témaválasztás oka egyfelől az aktualitás: az intézmény lassan, de biztosan növekvő hazai népszerűsége. Másfelől az, hogy ezt a témát, amely a választottbíráskodás mindenkor előkérdésének is tekinthető, a kortárs magyar jogirodalomban részletesen – a szerző tudomása szerint – még nem dolgozták fel, sem múltjában, sem jelenében. A dolgozat tárgya így e kérdéskör tárgyalása mindhárom idősíkbán: az ügykör terjedelmének és összetételének múltbeli változása (különösen a XIX-XX. sz.-ban); a hatályos szabályozás részletes tárgyalása; illetve a várható jövőbeli változások.

A magyar jogtörténeti áttekintésből levonható – örömteli – következtetés, hogy a hatályos magyar szabályozás kompatibilis nemcsak a nemzetközi modellszabályokkal, hanem a magyar jogi tradíciókkal is, értve ez alatt a második világháború előtti jogi szabályozást, illetve igen gazdag bírósági és választottbíróági gyakorlatot. Az áttekintés kiterjed a választottbíráskodás kommunista-szocialista rendszer okozta visszaszorulására, majd fokozatos újjáéledésére is.

A szerző a hatályos szabályozásról szóló részben részletesen elemzi a választottbíráskodásról szóló 1994. évi LXXI. törvény szerinti, idevágó pozitív kritériumokat (pl. féli szabad rendelkezési jog, hivatásszerűség, gazdasági tevékenység), a más törvényekben található szabályokat (ide nem értve a speciális hatáskörű választottbíróági fórumokra vonatkozó rendelkezéseket), és az erről az útról kizárt ügyeket is. Mindezt a joggyakorlat elérhető eredményeit is felhasználva, esetekkel is illusztrálva teszi. Több helyen is hangsúlyt fektet a határkérdésekre, megkísérelve a még arbitrálható és a már nem arbitrálható ügyek közötti határvonal legalábbis körvonalazását. A szerző többször is vitatkozik a dominánsnak tűnő jogirodalmi állásponttal, és attól eltérő következtetéseket von le: például a gazdasági tevékenység fogalmának lehetséges tartalma, ebből levezethetően a választottbíráskodás nonprofit szférára való kiterjeszhetősége, vagy a releváns elemeit tekintve belföldi ügyben külföldi választottbíróóság kiköthetősége esetében, mindkét esetben igenlő választ adva a kérdésre. Áttekintí a társasági jogviták arbitrálhatóságának szabályozását, annak problémáit és azok megoldási lehetőségeit, valamint foglalkozik olyan kérdésekkel is, mint pl. a végrehajtási, iparjogvédelmi, vagy versenyjogi jogviták választottbíróóság elé vihetősége.

A dolgozat befejező része az arbitrálható ügyek körének várható alakulásával foglalkozik: gyors és/vagy látványos bővülésre jelenleg nem számíthatunk, legfeljebb néhány kisebb változásra, például a társasági jogviták terén.

**A magyar választottbíróági eljárás elemzése tekintettel az UNCITRAL
mintatörvényére****Czédli Gergő**

jogász, végzett

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Köblös Adél egyetemi tanársegéd

A magyar választottbíróági eljárás szabályozásával foglalkozni hálás dolognak bizonyult. A szabályok többnyire egyszerűek, világosak, s ahol mégis problémák merülnek föl, azt igyekeztem jelezni. Különösen hálás dolog volt a Vbt. nemzetközi összehasonlítása, hiszen a törvény megfelel a Mintatörvény szabta követelményeknek, s ezáltal, remélhetően az élet elvárásainak is. Napjaink jogalkotási tempóját figyelembe véve azt is le kell szögezni, hogy a Vbt. ugyancsak időtálló alkotás: tízéves története alatt a legkomolyabb változtatás, ami megesett vele, az érvénytelenítési per felülvizsgálatának kizárása volt. A „tartósság” oka minden bizonnyal a már oly sokat emlegetett külhoni eredet, s ha ez így van, akkor csak remélni merem, hogy a gazdaság igényeinek hatására néhány évtizeden belül hasonló egységesítési folyamatok indulnak átfogóbb jogterületek, elsősorban a polgári jog és a gazdasági jog területén. Az Európai Unióban már érezni e változások előszelét, elsősorban a társasági jog területén; nem is csoda, hiszen a globalizáció igényeihez idővel a magánjogi jogalkotás is kénytelen lesz fölzárkózni. E folyamat talán legelső szegmense volt a választottbíráskodás, azon belül is az ítéletek végrehajtása (New Yorki Konvenció).

S ami a magyar választottbíráskodás jövőjét illeti, a kezdetek biztatók. Látni kell azonban, hogy a hazánkban az alternatív vitamegoldás még gyermekcipőben jár. A választottbíráskodás kapuit talán ideje lenne szélesebbre tárni, s tíz év próbaidő után elgondolkozni azon, elég érett-e már a magyar társadalom ahhoz, hogy magánszemélyek is választottbíróság elé vigyék legalább gazdasági természetű ügyeiket. Az ma is előfordulhat egyébként, hogy két természetes személy találja magát a választottbíróság előtt, mint a gazdasági társaság tagjai a társasági szerződéssel vagy a társaság működésével kapcsolatban keletkezett jogvitában. Nem is okozott ez zavarokat.

Úgy vélem, idővel a fenti javaslat valósággá kell, hogy váljon. Valóra válik abban az esetben, ha komolyan vesszük a célt, hogy csökkenteni akarjuk a bíróságok túlterheltségét és gyorsabbá, gördülékenyebbé, békésebbé és olcsóbbá akarjuk tenni a konfliktusok feloldását. Hiszem, hogy mindnyájan, jogászok és laikusok, korra, nemre... stb.-re való tekintet nélkül olyan társadalomban szeretnénk élni, ahol egymással való vitáink könnyedebben és mosolygósabban lelnék feloldozásra, hiszen (hála Istennek) olyan világban élünk, ahol akkor is egymásra vagyunk utalva, amikor nem értünk egyet. S ha ez a dolgozat mindehhez akár szemernyit is – elenyészőt, vissza nem igazolható – hozzájárul, akkor nem íródott hiába.

A polgári perek ésszerű időn belül való befejezésének kérdése a közelmúlt magyar polgári eljárásjogi reformjai és az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlata alapján

Bohátka Zsófia

jogász, V. évfolyam

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Wopera Zsuzsa tanszékvezető egyetemi docens

A dolgozat azt hivatott bemutatni, hogy a magyar jogalkotás hogyan reagált arra a nemzetközileg is érezhető társadalmi problémára, hogy a bírósági eljárások túlzottan hosszú ideig elhúzódnak.

Elsőként arra tér ki a dolgozat, miként született meg a perek ésszerű időn belül való befejezésének követelménye, és hogyan kellett ezzel a jelenséggel Magyarországnak, mint közép-kelet-európai országnak szembesülnie.

Azzal is foglalkozik a dolgozat, hogy ezzel kapcsolatban milyen követelményeket támasztott az Európai Unió hazánk, mint csatlakozni kívánó ország irányában.

Majd arról van szó, hogy hazánk az emberi jogok és alapvető szabadságjogok védelméről szóló Egyezmény ratifikálásával hogyan lett részese azon nemzetközi szintű folyamatnak, melynek eredményeképpen alapjogi szinten deklarálták a perek ésszerű időben való befejezését.

Az Egyezményhez való csatlakozás eredményeként a magyar polgári eljárásjogban véghez vitt változtatásokat is részletesen vizsgálja a dolgozat. Ezen körben a Polgári Perrendtartási Kódexünk VI., VII., és VIII. Novelláinak az ésszerű időt biztosító rendelkezéseiről van szó.

Végül a szintén az említett Egyezmény Magyarország által történő elfogadása következtében a magyar állampolgárok számára is megnyílt jogérvényesítési lehetőséget, Emberi Jogok Európai Bíróságának a perek elhúzódása miatti eljárását igyekszik bemutatni. Itt az Egyezmény által a benne foglalt jogok érvényesíthetősége érdekében létrehozott Emberi Jogok Európai Bírósága előtti, azon magyar vonatkozású, polgári jogi tárgyú esetekből válogat a dolgozat, amelyek a perek ésszerű időn belül való befejezésével kapcsolatosak.

Eléri-e célját a cégbíróság törvényességi felügyelete?**Besenyei Judit**

jogász, V. évfolyam

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Nagy Andrea egyetemi adjunktus

Dolgozatom témája a cégbírósági eljárás, azon belül a törvényességi felügyeleti eljárás.

A dolgozat választ keres arra a kérdésre, hogy betölti-e funkcióját, eléri-e célját a cégbíróság törvényességi felügyeleti eljárása.

A rövid történeti áttekintés után – amelyből megtudhatjuk, hogyan fejlődött a törvényességi felügyelet a XVIII. századtól napjainkig – egy európai kitekintés következik.

A törvényességi felügyeletet az 1997. évi CXLV. törvény szabályozza.

Az eljárás megindulásától a törvényes működés helyreállításával történő befejeződéséig végigtekintjük az eljárás folyamatát. A törvényességi felügyeleti eljárás a megyei bíróságnak mint cégbíróságnak a nemperes eljárása, amely hivatalból vagy kérelemre indul. A törvényességi felügyeleti eljárás történhet a cégbejegyzés során, illetve a cég tényleges működése során. A célja az, hogy a gazdasági élet alanyai – a forgalom biztonsága és jóhiszemű harmadik személyek védelme érdekében – jogaikat és kötelezettségeiket a jogszabályoknak megfelelően gyakorolják és teljesítsék. Az eljárás indítására jogosult kör tág, de ennek ellenére csupán két alanyi kör él vele gyakran, az ügyészség és az, aki jogi érdekelttségét valószínűsíti. Ez utóbbi kör a gyakorlatban alig szorul gáta közé, így előfordul, hogy az ilyen személyek által indított eljárás csak egy esetleges elszenvedett sérelem „megbosszulása”. A törvényességi felügyeleti eljárás okai a cég bejegyzett adataival, vagy a cég törvénysértő működésével függnek össze. A törvénysértő működéssel kapcsolatos okok sokkal kézzelfoghatóbbak a gyakorlatban. A kiszabható szankciók széles skáláját áttekintve azt gondolhatjuk, megfelelnek arra a célra, hogy a gazdasági élet alanyait visszatartsa a jogsértéstől. Azonban egy jogeseten keresztül a dolgozat bemutatja, hogy egy cég hogyan jut el a legenyhébb szankciótól a megszüntnek nyilvánításig. Van jogorvoslati lehetőség, de a gyakorlat szerint ritkán élnek vele.

Eltérő álláspontok vannak arra vonatkozóan, hogy eléri-e célját, betölti-e funkcióját a törvényességi felügyelet. Abban egyetértés van, hogy fontos feladat, de talán nem véletlen, hogy a cégtörvénynek az újra kodifikálása készül, amely átfogóbb, részletesebb szabályozással hatékonyabb és célratörőbb működést akar biztosítani a törvényességi felügyelet terén. Hiszen ahogy Kuncz Ödön is mondta: „a cégbíróság tehát nem lajstromozó hivatal, hanem a törvényszerűség őre is”.

A házassági perek joghatósági szabályai az uniós normák tükrében

Bukovics Emese

jogász, V. évfolyam

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Wopera Zsuzsa tanszékvezető egyetemi docens

A dolgozat tárgya a házassági perek joghatósági szabályainak vizsgálata az uniós normák tükrében.

A dolgozat két nagy egységre bontható: egyrészt foglalkozik a polgári eljárásjogi jogegységesítés tendenciáival és területeivel. A jogharmonizáció az Európai unióban a kezdetektől jelen van. Magyarország uniós tagállammá válásával a közösségi jogi normák ismerete elengedhetetlenné vált.

Másrészt a dolgozat a 2201/2003/EK Rendelet házassági perekre vonatkozó joghatósági szabályok elemzésével foglalkozik. Az európai integráció jelentős mértékben előrehaladt és egyre nagyobb hatást gyakorol a polgárok életére és családi viszonyaira, amikor az emberek élnek a személyek szabad mozgásának, a letelepedés szabadságának elvével, gyakran határokon túl házasodnak vagy bontják fel a házassági köteleket. A rendelet tartalmaz egy listát az egyenlően rangsorolt joghatósági okokról, lehetővé teszi a felek számára, hogy több eljáró fórum közül válasszanak.

A téma feldolgozása során főleg a 2201/2003/EK rendeletre, amely a joghatóságról és a határozatok elismeréséről szól házassági ügyekben és a szülői felügyelettel kapcsolatos ügyekben, Algéria Borrás professzornak a 1998-as – ugyanezen témával foglalkozó – Egyezmény magyarázó jelentésére támaszkodtam. Az 1998-as Egyezményhez képest a 2201/2003/EK rendelet a házassági perek tekintetében lényeges változásokat nem hozott. A módosításra a szülői felügyeleti jogi ügyek tárgyi hatályának kiterjesztése miatt volt szükséges.

Következtetések:

Az államok kezdetben saját maguk számára tartották fenn azt a jogot, hogy állampolgáraik személyi állapotával kapcsolatos perekben az eljárásokat maguk folytassák le. Ez a szemlélet azonban meghaladottá vált. Oka a személyek szabad mozgása. Az állampolgársági kapcsolóelv alapján ma már nem tudjuk egyértelműen meghatározni valamely polgár életvitelének központját. Ezért egyre inkább előtérbe került, hogy a tényleges életvitel helye határozza meg az eljáró fórumot és ne az állampolgárság. A kizárólagos joghatóság szabályainak módosítására már az 1998-as Egyezmény és az 1347/2000/EK Rendelet javaslata is hatással volt. Ez magyarázza a korábban szigorú kizárólagos joghatósági szabályok oldását.

A polgári per megindításának alternatívái, különös tekintettel a választottbírói eljárásra**Kozlik Andrea**

jogász, V. évfolyam

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Wopera Zsuzsa tanszékvezető egyetemi docens

A dolgozat célja elsődlegesen azon alternatív lehetőségek bemutatása, amelyeket a vitában álló felek a polgári peres út helyett választhatnak. Köztudomású, hogy a peres eljárás általában tovább mélyíti a felek közötti konfliktust a megoldás keresése helyett. Ez a probléma még súlyosabban jelentkezik, ha a felek között tartós kapcsolat van, hiszen ezáltal az esetleges további viszony megszakadása következhet be. Másrészt az emberek általában félve tekintenek a peres eljárásra, úgy érzik a fejük felett születik a döntés. De miért kellene ennek így lennie? Miért ne választhatnának a felek más alternatívát problémáik megoldására? A dolgozat ezekre a kérdésekre keresi a választ és próbál meg megoldási lehetőséget felvázolni.

A dolgozat két részt ölel fel. Az első három fejezet általánosan foglalkozik az alternatív vitarendezéssel (Alternative Dispute Resolution – ADR), illetve néhány vitarendezési mód bemutatásával, míg a dolgozat terjedelmesebb részét alkotó negyedik fejezet a választottbíráskodást, mint vitarendezési lehetőséget mutatja be. A választottbíráskodás elemzése Kengyel Miklós gondolatára épül, mely szerint fontos: „... a bíróságcentrikus gondolkodás megszüntetése, az állami igazságszolgáltatás alternatívájának tudatosítása”.

A dolgozatban külön fejezetet szentelek a konfliktusok bemutatásának, illetve a per, mint a konfliktus-feloldás végső eszköze elemzésének is. Azért tartom ezt fontosnak, mert ezáltal érthető meg, hogy a felek miért, milyen körülmények között fordulnak el a rendes bírósági eljárás lehetőségétől valamely más megoldási forma felé.

Az egyes vitarendezési módok fogalmának, mibenlétének rövid ismertetése után az egyes típusok bemutatása következik, így a közvetítés (mediáció), a jogi segítségnyújtás ide vonatkozó részei, illetve szó esik a civil szervezetek szerepéről is a vitarendezés folyamatában.

Az elemzés vonalában tovább haladva végül a választottbíráskodás bemutatására kerül sor. A tanulmány ezen fejezete, mely a dolgozat gerincét képezi áttekinti a választottbíráskodás hazai és nemzetközi történetét, a választottbírói eljárásról szóló 1994. évi LXXI. törvény megalkotásának folyamatát, illetőleg a téma szempontjából jelentős nemzetközi egyezményeket. A törvény egyes rendelkezéseinek elméleti és gyakorlati elemzése mellett igyekszem azon vitás pontokkal is foglalkozni, melyekben az egységes álláspont kialakítása még várat magára. Végül szó esik az állandó választottbíróóságok magyarországi helyzetéről, eljárásáról is. Természetesen nem maradhat ki a választottbíráskodás jövőjének felvázolása sem, ami már az online eljárások térhódítását vetíti elénk.

A közigazgatási perek magyar szabályai

Szűcs Bence

jogász, V. évfolyam

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Nagy Andrea egyetemi adjunktus

TDK dolgozatomban megkísérlem a közigazgatási per hatályos szabályai mellett röviden összefoglalni az elméleti alapokat és a jogintézmény kialakulását, történeti fejlődését. Témaválasztásom oka, hogy elsősorban a jog közjogi vetülete érdekel, ugyanakkor szerettem volna elméleti helyett inkább a polgári eljárásjog egy gyakorlatias témájában elmélyülni. A közigazgatási per véleményem szerint megfelel ezen kritériumoknak.

Dolgozatomat négy nagy részre osztottam. A bevezető gondolatok és a záró gondolatok mellett két érdemi témával foglalkozok. Ezek közül az első A közigazgatási bírászkodás múltja címet kapta. Ebben próbálom megalapozni a második, a Közigazgatási perek szabályai a hatályos magyar jogban című részt.

Megkísérlem röviden összefoglalni a jogintézmény jelentőségét, majd a közigazgatási bírászkodás kialakulásának okait. Kicsit bővebben fejtem ki a közigazgatási határozatok bírósági felülvizsgálatának nemzetközi modelljeit, majd összegezem a három modell kialakulásához vezető történelmi tényezőket. A nemzetközi kitekintést követően bemutatom a közigazgatási bírászkodás magyar fejlődését az 1848/49-es tervektől kezdődően egészen a rendszerváltásig.

Témám megalapozása után térek rá a közigazgatási per magyar szabályaira hatályos jogunkban. Először a jogorvoslati jog mibenlétét és a közigazgatási bírászkodás fórumrendszerét mutatom be, majd a felülvizsgálat terjedelmét vizsgálom meg. A második rész elméleti jellegű fejezeteinek sorát a bíróság által felülvizsgálható határozatok bemutatásával zárom.

A dolgozat gyakorlatias részét két nagyobb terjedelmű fejezetbe rendeztem. Az elsőben a közigazgatási per alanyait kísérel meg bemutatni. A közigazgatási per részletszabályai külön fejezetben kaptak helyet. Ebben az eljárási cselekmények sorrendiségét szem előtt tartva előbb a keresetindítás problémáját tárgyalom, majd a bíró feladatait veszem sorra. Mindezt a bizonyítás szabályai követik. Az utolsó két fejezetben a pert lezáró érdemi határozatokkal és a jogorvoslat lehetőségével foglalkozom.

Kutatásaim során arra a következtetésre jutottam, hogy folytatni kell a szabályozás 1997-ben megkezdett újragondolását. Maga a koncepció nem igényel változtatást, de a részletszabályok már igen, hiszen sok kérdés nincs még kimunkálva.

Polgári jog I. (Személyi jog, családjog, szellemi alkotások joga)

1. **Orvosi műhiba perek és betegjogok**
Bassola Eszter, jogász, végzett
Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
2. **A gyermekvédelmi gyámság**
Móricz Tamásné Király Kinga, jogász, V. évfolyam
Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
3. **Lex successionis. Az öröklés kollíziós szabályozása egyes európai országokban”**
Kiss Csaba, jogász Ph.D. hallgató
Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
4. **Házasságkötés itthon és néhány neolatin országban**
Takács Gabriella, jogász, IV. évfolyam
Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
5. **A pszichiátriai betegek jogállása nemzetközi kitekintéssel**
Mód Kristóf, V. évfolyam, nappali tagozat
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
6. **Az asszisztált reprodukciós eljárások a jogi szabályozás tükrében – különös tekintettel az in vitro embrió helyzetére. – I. Helyezett**
Navratyil Zoltán, jogász, III. évfolyam.
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
7. **Szerzői jogi kérdések a televíziózásban - az információs társadalom kihívásai – II. Helyezett**
Pogácsás Anett, jogász, V. évfolyam
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
8. **A fájlmegosztás jogi kérdései – III. Helyezett**
Schlemmer Tamás, jogász, IV. évfolyam
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
9. **Az állami kártalanítás szerepe és előfordulása a magyar egészségügyben**
Szücs Rita, jogász, V. évfolyam
Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Orvosi műhiba perek és betegjogok

Bassola Eszter

jogász, végzett

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Szabó Imre Ph.D, tanszékvezető, egyetemi docens,

Tanulmányomban az orvosi műhiba perek témakörét, problémakörét dolgoztam fel. A dolgozatban az egészségügyi dolgozók hibás tevékenysége, munkája ill. mulasztása folytán felmerülő orvosi műhibák problémakörét, mint azt a tanulmány elején található idézet is mutatja, a beteg kiszolgáltatottságának figyelembe vételével közelítettem meg, s ezen túlmenően céлом volt az egészségügyi rendszerben résztvevők- a betegek és az egészségügyi dolgozók- helyzetének, jogainak, kötelezettségeinek bemutatása.

A tanulmány két nagy részre osztható. Az első rész az orvosi műhiba fogalmi körét, az egészségügyi dolgozók felelőssége megállapításának feltételeit a polgári jog felelősségi rendszerébe ágyazva mutatja be jogesetekkel, példákkal alátámasztva. A második rész a betegek ill. az egészségügyi dolgozók jogait és kötelezettségeit, a betegek jogainak védelmét ill. az egészségügyi szolgáltatók felelősségbiztosítását tárgyalja.

Először az 1876:XIV.tc., A közegészségügy rendezéséről szóló törvény mondta ki az orvos felelősségét az általa elkövetett műhibákért. Ez a törvény a gyógymódválasztási szabadságot a műhiba határáig terjeszti ki, s tulajdonképpen ezen a tág határon belül megadta a lehetőséget az orvosnak, hogy bármilyen gyógymódot választhasson. A háború előtti bírói gyakorlat szerint orvosi műhibáról ott lehet szó, ahol az orvos valamely gyógymódot vagy eljárást úgy alkalmaz, hogy az orvostudomány mindenkori állásához képest annak káros hatása már az átlagos ismeretek alapján is előre látható, vagy káros hatások elhárítására szolgáló és általában ismert óvó rendszabályokat gondatlanságból vagy tudatlanságból mellőz. Az orvosi rendtartásról szóló 1936: I. tc. az általános szabályok alkalmazását írta elő az orvos magánjogi felelőssége tekintetében. Az 1972. évi Eütv. a legnagyobb gondossági mértéket állította fel az orvosi intézkedések megtétele során. A jelenleg is hatályos, 1997. évi CLIV. egészségügyi törvény megfogalmazása szerint az egészségügyi dolgozó az adott körülmények között a tőle elvárható módon és a rendelkezésére álló eszközöktől függően elsősegélyt nyújt, illetőleg a szükséges intézkedést haladéktalanul megteszi. Ezen elvárhatósági követelmény pedig lényegében egyet jelent a korábbi törvény legnagyobb gondossági követelményével.

Kutatásom eredményeként arra a megállapításra jutottam, hogy az orvosi műhibák sok szempontból kényes kérdést jelentenek mind az egészségügyben dolgozók, az orvostudomány, mind pedig a jogalkalmazó számára. Az egészségügyi szolgáltatók ugyanis nem szívesen ismerik be, hogy az intézetükben dolgozó hibát követett el, ha pedig ez meg is történik, anyagi helyzetük miatt nem képesek megfelelő kártérítésre még felelősségbiztosítás esetén sem. A betegek hozzátartozói pedig sokszor a beteg elvesztése miatti megrázkódtatás után nem vállalják a per indítása miatti kellemetlenségeket.

Az egyes műhiba esetek nem kerülnek kellőképpen elemzésre sem orvosi, sem jogi körökben, holott az orvostudomány így új, még feltáratlan mellékhatásokat ismerhetne meg, s az orvosok új problémákkal szembesülhetnének. A jogalkalmazó pedig a jogi problémák megismerése révén új jogi megoldásokhoz juthatna el és ez a minél egységesebb joggyakorlat kialakításához vezetne.

A gyermekvédelmi gyámság

Móricz Tamásné Király Kinga

jogász, V. évfolyam

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Tóthné Dr. Fábián Eszter egyetemi docens

Kutatásom célja az volt, hogy megvizsgáljam a gyermekvédelmi gyámság régi-új jogintézményének szabályozását és gyakorlati működését, mivel többek között ez az intézmény hivatott a leginkább veszélyeztetett, legnagyobb mértékben kiszolgáltatott gyermekek védelmére.

Dolgozatom elkészítése során először a témával kapcsolatos hatályos jogszabályokat tanulmányoztam át, majd megismerkedtem az azt magyarázó, értelmező szakirodalommal, végül pedig a Szeged Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatal Gyámhivatalánál töltött szakmai gyakorlatom tapasztalatait igyekeztem összefoglalni egy-egy fejezet kidolgozásakor.

Munkámban először a gyámság és a gondnokság illetve a szülői felügyeleti jog kapcsolatát vizsgálom, majd összefoglalom a jogintézmény külföldi szabályozásának sajátosságait. Ezt követően a gyámság illetve a gyermekvédelmi gyámság egyetemes és hazai történetét tekintem át, majd pedig röviden bemutatom a gyámság fajtáit. Munkámat a gyermekvédelmi gondoskodás alatt álló gyermekek gyámságának hatályos szabályozásával folytatom. Ennek során e gyámsági forma előfordulásának eseteit, a gyámul kirendelhető személyek körét, a gyám feladatait, felügyeletét, irányítását, kártérítési felelősségét taglalom. Végül pedig kitérek a gyámság illetve a gyámi tisztség megszűnésére és a gyámsággal kapcsolatos nemzetközi vonatkozású rendelkezésekre. Dolgozatomat választott témám rövid összegzésével zárom.

Kutatásom azt bizonyította, hogy igenis szükség van e kérdéskör áttekintésére, mivel az általában véve nagyon alapos, precíz és logikus szabályozás bizonyos kérdésekben részben hiányzik. Itt konkrétan például a gyámi-gondozói tanácsadó szerepére gondolok, aki a gyám gondozással-neveléssel kapcsolatos tevékenységét segíti és ellenőrzi. Igaz, hogy a hatályos szabályok már igen részletesen taglalják a tanácsadó feladatait, azonban a gyámhivatallal való kapcsolatának rendezése véleményem szerint még nem tökéletes. A gyámhivatal ugyanis egyszerűen nincs rászorítva arra, hogy a gyámi tanácsadóval rendszeresen és hatékonyan együttműködjön. Ez azért nagy probléma nézetem szerint, mert a gyámhivatalnak igen korlátozott a rálátása a gyámolt nevelésére-gondozására, vagyis a kiskorú mindennapi életére. Csak a komoly problémákat észleli. A gyámi tanácsadó feladatának lényegi része a gyámi tevékenység éppen e területének ellenőrzéséből, segítségéből állna, tehát tökéletesen kiegészítené és ezáltal segítené a gyámhivatal munkáját, megakadályozná a gyermek számára oly sok szenvedéssel járó helyzetek kialakulását.

A másik kritikus pont e jogintézménnyel kapcsolatban, hogy a legújabb szabályozás, úgy tűnik, ki akarja szélesíteni a tanácsadó feladatkörét azzal, hogy az egyes gyámi jognyilatkozatok megtételéhez segítségnyújtási kötelezettséget ír elő számára. Ez, úgy gondolom, mindenképpen egy negatív fejlemény, hiszen elvonja a figyelmet és az erőt a gondozás-nevelés ellenőrzéséről, segítségéről, holott e jogintézmény lényege, haszna éppen ebben állna.

Összességében véve azonban mindenképpen egy pozitív, megnyugtató kép alakult ki bennem a témát illetően: örömmel tapasztaltam a jogalkotó gondosságát, és csak helyeselni tudom körültekintő, a gyermek érdekét mindenek elé helyező szemléletmódját.

„Lex successionis. Az öröklés kollíziós szabályozása egyes európai országokban”

Kiss Csaba

jogász Ph.D. hallgató

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Császár Mátyás egyetemi tanársegéd

A dolgozatba foglalt kutatás célja átfogó képet adni a különböző jogrendszerekhez (kontinentális, angolszász) tartozó egyes országok öröklési jogának kollíziós szabályozásáról. Különös hangsúlyt kaptak a csak egy-egy nemzetnél előforduló sajátosságok, egyedi jogintézmények. Mindezeket a hatályos jogszabályok értelmezésével és különösen az esetjogra épülő angol jogrendszeren belül számos jogeset elemzésének módszerével mutatja be a dolgozat. Összességében elmondható, hogy ezekre a nemzeti sajátosságokra és az államoknak az öröklésre vonatkozó szabályozás kialakításának saját hatáskörükben történő meghatározásához fűződő érdekére tekintettel a közeljövőben semmiképpen – és a távolabbi jövőben is csak számottevő nehézségek árán – képzelhető el akár csak az öröklésre vonatkozó kollíziós szabályok egységesítés az Európai Unióban, nem is beszélve az öröklési anyagi szabályok egységesítéséről.

Házasságkötés itthon és néhány neolatin országban

Takács Gabriella

jogász, IV. évfolyam

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Témavezető: Dr. Mezei Péter tudományos segédmunkatárs

A magyar jogrendszer szerint a házasság egy férfi és egy nő szabad, önkéntes szövetsége, amely házastársi jogokat és kötelezettségeket keletkeztet, az egyenjogúság jegyében, melynek célja önálló család alapítása, és a törvényben meghatározott formai, alaki követelmények megtartásával jön létre.

Ez a magyar szabályozás, de kutatásom kiterjed a román, olasz valamint francia szabályozásra, a jogösszehasonlítás módszerével.

Vizsgálatom tárgyát képezik a történeti alapok, a házasságot megelőző eljárás, a jegyesség, a házasság alaki kellékei, a házassági akadályok (abszolút, relatív), a házasság joghatásai valamint a névviselés szabályai. Továbbá vizsgálom, hogy a magyar jogrendszer milyen formában szabályozza a külföldiekkel történő házasságkötést és ezzel kapcsolatos állampolgársági kérdést.

A házasság intézményénél továbbá fontosnak tartom az egyházak megemléítését, az egyházak szabályozásának vizsgálatát, hiszen Magyarországon is csak 1895. október 1-jétől van kötelező polgári házasság, előtte ez az egyházak szabályozása alatt állt. Így tehát mindezen témák, melyeket én is vizsgálok, a különböző felekezeti házassági jog által volt meghatározva.

A feldolgozott joganyag hatalmas és nagyon érdekes azért is, mert ezt még senki sem vizsgálta igazán behatóan. A vizsgálatok ezen a területen inkább a vagyoni jogi, válási valamint a gyermek(ek) jogállásával kapcsolatban folytak, illetve folynak. Való igaz, hogy a problémák ezen a területen leginkább a válás terén jelentkeznek, mert ha a felek a házasságkötést megelőzően minden feltételnek megfelelnek, akkor csak egy egyszerű közigazgatási aktsal létrejön a házasság, de válás esetén már nem ilyen egyszerű a helyzet.

Az én érdeklődésem ezen a téren arra irányul, hogy a különböző államokban milyen anyagi jogi feltételek vannak egy érvényes házasság létrejöttéhez.

A pszichiátriai betegek jogállása nemzetközi kitekintéssel

Mód Kristóf

jogász, V. évfolyam

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar

Témavezető: Dr. Jobbágyi Gábor tanszékvezető egyetemi tanár,

Dr. Landi Balázs egyetemi tanársegéd

A pszichiátriai betegekkel kapcsolatos joganyag feldolgozása legalább két területen lehetséges. E két területet a polgári jog - alkotmányjog illetve a büntetőjog jelentik. A büntető tudományok (jogi és nem jogi) széles körben foglalkoznak a pszichiátriai betegségek és a bűncselekmények közötti kapcsolatok feltárásával, elemzésével, jogászai értékelésével. Mindezt jelentős szakirodalom dolgozza fel. A másik megközelítési mód a polgári jogi, alkotmányjogi (és mint speciális polgári jogi terület) orvosi jogi. A pszichiátriai betegekkel kapcsolatos joganyag az orvosi jog kiemelt helyén szereplő terület. Ennek a magyarázata lényegében a pszichiátriai betegségek speciális tüneteire vezethető vissza. Ugyanis számos esetben az ilyen betegségben szenvedő, vagy pszichiátriai osztályon kezelendő állapotban lévő személyek, jogi értelemben cselekvőképtelenek vagy abban korlátozottak, illetve (amennyiben az állapotuk ezt szükségessé teszi és egyéb törvényi feltételek fennállnak) akár személyes szabadságukat korlátozó intézkedések is alkalmazhatók rajtuk. Mindez indokolja a speciális jogvédelmet, a szigorú törvényi szabályozást, a bírósági felülvizsgálatot, tehát azt, hogy a jogalkotó ezt a jogvédelmet a sokszor betegségüknél fogva igen kiszolgáltatott helyzetben lévő pszichiátriai betegeknek biztosítsa. Míg a többi orvoslási ágat a szabályozás tekintetében általában (bár nem szükségszerűen) egységes jogi szabályok fogják át, a pszichiátria területét világvizonylatban is jellemzően speciális szabályok övezik. Ez nyilvánvalóan nem gyökeres eltérést jelent, hanem azt, hogy a pszichiátriai osztályokon kezelt személyek (számos esetben a belátási képességüket is befolyásoló) betegségüknél fogva erőteljesebb jogvédelmet igényelnek. Ebben a dolgozatban elsősorban azt tűztem ki célomul, hogy a betegjogok számbavétele során a pszichiátriai betegek estében jelentkező eltéréseket, az esetleges többlet jogvédelmi eszközöket, pozitív tendenciákat, elmaradásokat és általában a pszichiátriai betegek polgári jogi jogállását bemutassam. A dolgozat vázát a „magyar helyzet” elemzése jelenti, azonban igyekeztem azt nem kiszakítani nemzetközi környezetéből. Ennek során bemutatom a pszichiátriára vonatkozó nemzetközi kötelező és nem kötelező egyezményeket, deklarációkat, ajánlásokat, és etikai szabályokat tartalmazó dokumentumokat. Emellett egy-egy ország (különösen Németország, Ausztria, USA) kapcsolódó joganyagának elemzésére és a magyar szabályozással való összevetésére is kitértem. Annak ellenére, hogy a betegjog területe, valamilyen formában szinte minden személyt érint, és hazai viszonylatban is a sajtó kedvelt témái közé tartozik (gondoljunk akár a műhiba perekre, vagy a betegjogok megsértését feltáró riportokra) ez idáig a magyar jogirodalom elhanyagolt területének számít. Pedig a nemzetközi példa is mutatja, hogy ez egy alapos jogtudományi feldolgozásra váró terület. Több országban az orvosi jog már önálló jogterületté nőtte ki magát. Sőt a fejlődés odáig vezetett, hogy annak egyes részterületei is önállósodtak, így pl. a pszichiátriai betegekre vonatkozó jogterület is. Magyarországon számos más országgal ellentétben az orvosi jog nem bír ilyen önállósággal, a kapcsolódó szakirodalom nem túl kiterjedt. Ennek hiányát igyekeztem pótolni a kapcsolódó jogszabályok, bírósági, alkotmánybírósági határozatok, a kapcsolódó országgyűlési biztosi tevékenység, továbbá a nemzetközi egyezmények, külföldi bírósági gyakorlat szélesebb körű feldolgozásával.

Az asszisztált reprodukciós eljárások a jogi szabályozás tükrében – különös tekintettel az in vitro embrió helyzetére.**Navratyil Zoltán**

jogász, III. évfolyam.

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar

Témavezető: Dr. Jobbágyi Gábor tanszékvezető egyetemi tanár.

1978-at írtunk, amikor megszületett az első „lombikbébi” Angliában. A művi megtermékenyítés eredményessége mérföldkönek számított az orvostudomány fejlődésében, s több mint huszonöt év alatt immár rutineljárássá nőtte ki magát, hogy aztán mintegy ugródeszkaként szolgáljon a tudomány számára olyan új technikák kifejlesztéséhez amelyek a művi megtermékenyítés mellett szintén napjaink jogi-etikai vitáinak csomópontját alkotják.

Dolgozatom megírása során igyekeztem felvázolni a művi megtermékenyítés és ezzel összefüggésben az embrionális őssejtkutatás, a klónozás hazai és külföldi jogi szabályozását, ez utóbbiban elsősorban a germán jogi irodalom volt segítségemre, ugyanakkor egyes kérdések tárgyalásakor nem hagyhattam figyelmen kívül az „engedékenyebb” angolszász országok megoldásait sem, mert pont e liberálisabb gyakorlatból fakadóan ott már több olyan jogesettel került szembe a bírói gyakorlat, amelyek újabb ecsetvonásokkal gazdagítják a téma összetettségéből adódóan már amúgy is színes tablónkat. Törekszem rámutatni a jogi szabályozás ellentmondásaira, hiányosságaira, s a felszín alatt megbúvó problémákra.

Tekintettel arra, hogy művi megtermékenyítés során az anyatesten kívül hoznak létre embriót, óhatatlanul felvetődik az élet kezdetének kérdése. Mi az in vitro embrió? Ember, dolog, sejtkepcap? Mivel a hatályos egészségügyi törvény semmiféle védelmet nem biztosít számára, ezzel kapcsolatban egy alkotmányellenes helyzetet mutatok ki.

Művi megtermékenyítés során több embriót hoznak létre, mint amennyit visszaültetnek az anyaméhbe. Mi lesz a „maradék” sorsa? Egy élő embrió hány halott embriót „ér meg”? Helyes-e létrehozni emberi embriókat, ha biztosan tudjuk előre, hogy egy részük elpusztul? Vázolom az embrióadományozás, a letét, az embriók megsemmisítésének és kutatás céljára való felajánlásának vonatkozásait, s az ebből eredő aggályokat; a család, a szülőség átértékelődését, a bérnyaság egyes aspektusait, a gyermek eldologiasításának, „szociális termék”-ké válásának folyamatát. E körben szintén egy alkotmányellenes helyzetre bukkantam, ti. az ivarsejt- és embrióadományozás anonimitása, következképpen a gyermek vérségi származásának fel nem fedhető volta sérti a születendő gyermek emberi méltóságát, önazonosságához való jogát.

Szembe kell néznünk az emberi élet „tervezhetőségével” és „kivitelezhetőségével”, s azzal, hogy az „előállított” emberi élet szabad „nyersanyagként” funkcionálhat. Ezt bizonyítják az in vitro embriókon végzett kísérletek, kutatások. Vajon kívánatos-e, hogy előre „megrendelhesük” gyermekünk nemét, tulajdonságait? Milyen nehézségekkel kell szembenéznünk a preimplantációs (anyaméhbe való visszaültetés előtti) diagnosztika során? A dolgozat kidomborítja, hogy pozitív és negatív fajnemesítés—ez utóbbi megengedett—között nem húzhatunk merev határvonalat, s a fogamzással kialakult tulajdonságok megváltoztatása élesen felveti a jövő generáció genetikai önazonosságának kérdését. Lehet-e a genetika egy „intergenerációs zsarnokság” eszköze? Szándékom felhívni a figyelmet, hogy a széles körben alkalmazott preimplantációs diagnosztika során valójában klónozás történik. Az embrionális őssejtek vonatkozásában rávilágítok arra, hogy a hatályos egészségügyi törvény nem ad szabályozást a tekintetben, hogy jogilag minek minősülnek ezek. Ismertetésre kerül továbbá a terápiás és reprodukív klónozás, mint új és radikális formája az emberi élet instrumentalizálásának, amely alapjaiban érintik eddig kialakított emberképünket.

**Szerzői jogi kérdések a televíziózásban - az információs társadalom kihívásai – II.
Helyezett**

Pogácsás Anett

jogász, V. évfolyam

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar

Témavezető: Dr. Tattay Levente egyetemi docens

A fájlmegosztás jogi kérdései

Schlemmer Tamás

jogász, IV. évfolyam

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar

Témavezető: Dr. Boytha György egyetemi tanár

A digitális technológia és a számítógépes hálózatok, első sorban az Internet, megjelenése komoly kihívások elé állította a szellemi alkotások jogának kialakult rendszerét és új lendületet adott a nemzetközi és nemzeti jogrendszerek fejlődésének. A szerzői és szomszédos jogok bizonyultak az egyik legérzékenyebb területnek a szellemi alkotások elektronikus felhasználásával kapcsolatban; a szerzői jog rendszere, az egyes jogok tartalma és azok korlátjai a digitális technológia korában újraértelmezésre szorultak. Szerzői művek olyan új felhasználási módozatai jelentek meg és váltak egészen hétköznapivá, melyek egy ideig megrengetni látszottak a kialakult szerzői jogi rendszer alapjait.

Az egyik ilyen újszerű felhasználási mód az ún. fájlcsere hálózatok útján folytatott szerzői művek magánszemély felhasználók által történő megosztása és letöltése. A probléma komolyságához hozzájárult, hogy megkérdőjeleződött a szerzői jog létjogosultsága az elektronikus felhasználásokkal kapcsolatban, nem volt világos, hogy az egyes elektronikus felhasználások pontosan mely szerzői illetve szomszédos jogosultságokkal álltak kapcsolatban, mely tényezők ragadhatók meg a jog számára mint az egyes felhasználások jogilag releváns mozzanatait, illetve – az Internet világméretű kiterjedésének következtében – világossá vált, hogy a felmerülő problémák megoldására csakis nemzetközi összefogás révén van lehetőség.

Dolgozatomban kísérletet teszek a felmerült kérdések összefoglalására és a jog világának a problémára adott válaszána bemutatására. A fájlmegosztás technikai természetének elemzését követően elméleti választ próbálok találni a jog és a szerzői művek elektronikus felhasználásával kapcsolatban felmerült kételyekre. Áttekintem a technológia kihívására adott nemzetközi szerződésekben kifejezett válaszokat, majd a jogfejlődés kiemelkedő jelentőségű állomásaként az Amerikai Egyesült Államokban lezajlott folyamatokat mutatom be. Összehasonlításként az Európai Unióban végbement jogalkotási folyamatot tárgyalom, és, Magyarországot tekintve példaként, az Unió jogalkotásának a tagállamok nemzeti jogára kifejtett hatását szemléltetem az elektronikus felhasználásokkal kapcsolatban.

Kimutatom, hogy a kezdeti bizonytalanságokat követően hogyan találta meg szerepét a jog az Internet és a szerzői jog találkozásából származó problémák megoldásával kapcsolatban, és milyen, meglehetősen szigorú válaszokat adott a felmerült kérdésekre a korábban létező szerzői és szomszédos jogosultságok újraértelmezése illetve új jogok kialakítás útján. Kritikusan szemlélve a kialakult jogi álláspontot, ellenpontozásként érveket sorakoztatok amellet, hogy a jog a digitális technológia kihívásaira adott válaszában talán túlságosan is széles körű jogosultságokat biztosított a szerzői és szomszédos jogosultaknak, ezáltal felborítva a hosszú idő során kialakult, fontos és rendkívül kényes egyensúlyt a szerzői és szomszédos jogosultak, valamint a szerzői műveket felhasználó társadalom érdekei között.

Az állami kártalanítás szerepe és előfordulása a magyar egészségügyben

Szűcs Rita

jogász, V. évfolyam

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Heinémé Dr. Barzó Tímea egyetemi adjunktus

Ha valaki az orvosi jog kifejezést hallja, az első dolog, amely az eszébe villan, az orvos és az egészségügyi intézmény polgári jogi felelősségének kérdése. Napjainkban mind az elektronikus, mind az írott sajtó slágertémaként foglalkozik az úgynevezett „műhibapeiekker”, azonban a joganyag ezen része csak egy kis szeletét alkotja az egészségügyről szóló szabályozásnak.

Egy állami kártalanításról szóló dolgozat elkészítésére a Fővárosi Bíróság 2002. június 5-én született jogerős ítélete sarkallt. Ezen a napon ugyanis igen jelentős jogerős döntés született egy Hepatitis C vírussal való fertőzés ügyében, melynek keretében a Magyar Államot 3 millió Forint nem vagyoni kártérítés, valamint havi 15 ezer forintos járadék megfizetésére kötelezték. Az 1993-ban balesetet szenvedett beteget a fővárosi Szent János Kórházban operálták meg, melynek keretében nagy mennyiségű vért és vérkészítményt kapott. Amikor két évvel ezután véradásra jelentkezett, kiderült: vére Hepatitis C vírussal fertőzött.

Dolgozatomban kísérletet teszek annak felvázolására, hogy az egészségügyi joganyagban melyek azok a területek, ahol az állam méltányosságból felelősséggel tartozik azon állampolgárok felé, akik önhibájukon kívül bármifajta kárt szenvednek egy egészségügyi beavatkozás vagy kísérlet során és ez a károsodás nem sorolható a kockázati körbe, valamint nem állapítható meg a kezelő egészségügyi dolgozó és/vagy intézet felróható magatartása. Az állam felelősséggel tartozik állampolgáraiért, védelemben kell, hogy részesítse őket akkor is, ha ez a védelem utólagos. Így vállalnia kell a helytállást azokban az esetekben, mikor az emberek állapota az egészségügyi ellátás során nem javul, hanem abban negatív irányú változás áll be, valamint akkor is, ha egy, a társadalomnak hasznos cél érdekében való tevékenységük során szenvednek kárt, melyet felróhatóság hiányában elvileg nekik kellene viselniük.

TDK dolgozatomban igyekszem bemutatni az orvosi jog azon területeit, ahol az állami helytállás lehetősége egyáltalán felmerülhet. Mindenekelőtt foglalkozom az orvosbiológiai és gyógyszerkutatásokkal, a szerv és szövetátültetés kérdéskörével, valamint a védőoltásokkal kapcsolatosan felmerülő kárigényekkel. Ezt követően kerül sor a véradással és vérátömlesztéssel nem felróhatóan okozott károk esetén az állami kártalanítási kötelezettség feltételeinek részletes ismertetésére, valamint nemzetközi kitekintésként a HCV-kártalanítás kanadai rendszerének bemutatására.

Polgári jog II. (Kötelmi jog, általános rész)

1. **A nem vagyoni kártérítés jelene és jövője**
Prosszer Bernadett, jogász, V. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
2. **A „lebegő zálogjog” és problematikája**
Bede Fazekas Lóránt, jogász, IV. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
3. **Általános szerződési feltételek a polgári jogban és a versenyjogban**
Timár Kinga, jogász, III. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
4. **Szavatossági jogok és érvényesítésük határideje**
Győri Ádám, jogász, IV. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
5. **A szerződészegés kérdései az hatályos Ptk.-ban és az új Konceptióban**
Kiss Gábor, jogász, V. évfolyam
Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
6. **A termékfelelősség kialakulása és jelenlegi helyzete**
Knoll Judit, jogász, végzett
Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
7. **Az elállási jog dogmatikai kérdései egyes nemzeti jogokban és a közösségi irányelvekben – I. Helyezett**
Csöndes Mónika, jogász, V. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar,
8. **A méltányosság mint „Diogenész lámpása” a polgári jogban**
Simon Károly László, jogász, nappali tagozat, IV. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
9. **Jogügyleti érvényesség és hatályosság különös tekintettel a végrendeletre – II. Helyezett**
Kéri Zoltán, jogász, V. évfolyam
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
10. **A deliktuális felelősség történeti fejlődésének összevetése a kontinentális (római-germán) és az angolszász jogrendszerekben – III. Helyezett**
Lakatos Mária Csilla, jogász, V. évfolyam
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
11. **A tisztességtelen szerződési kikötések szerződéselméleti háttere és szabályozása**
Tibád Tekla, jogász, III. évfolyam
Babes-Bolyai Tudományegyetem Jogi Kar

A nem vagyoni kártérítés jelene és jövője

Prosszer Bernadett

jogász, V. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Vékás Lajos egyetemi tanár

Dolgozatom címét elolvasva lehet, hogy sokan legyintenek, és egy lemondó sóhaj kíséretében arra gondolnak: mi olyat olvashatok a nem vagyoni kártérítésről, amit nem tudtam, illetve láttam és hallottam már eddig is ezerszer. És valóban, magam is elismerem, hogy a jogintézményről, történetéről - az ókori, római jogi gyökerektől kezdve a különböző jogrendszerekben és országokban „befutott karrierjéig”, - az általa felvetett elméleti, jogdogmatikai és a jogintézmény létjogosultságához kapcsolódó - a személyhez fűződő jogok sérelmének pénzre válthatóságát boncolgató - erkölcsi kérdésekről nem igazán lehet újat mondani, minderről már sokan és sok mindent leírtak. De vajon hányan mondhatják el magukról, vagy gondolják úgy, hogy a nem vagyoni kártérítés létező gyakorlatát is ismerik, nem mint történeti vagy tudományos kategóriát, hanem mint élő, eleven jogintézményt?

Munkámban a nem vagyoni kártérítés „életútját” kívánom végigkísérni, középpontba állítva - mint élő jogot - a jelen bírói gyakorlatának feltárását. A *múlt* felvázolását azért tartom szükségesnek, mert csak általa érthető meg a jelen és tervezhető meg helytállóan a jövő.

Az általam összegyűjtött és kiválasztott jogesetek, bírósági határozatok bemutatásával szeretnék rávilágítani a *jelen* bírói gyakorlatának *ellentmondásosságára*, a nem vagyoni kártérítés jogalapjával, megítélhetőségével kapcsolatban meglévő különbségekre. Az ítéletek tanúsága alapján uralkodónak tekinthető áramlat a személyhez fűződő jog sérelmén kívül megköveteli, hogy a károsult olyan hátrányt bizonyítson, amely indokolja a nem vagyoni kártérítést. Emellett azonban számos olyan döntés születik, ami a személyiségi jog megsértése esetén automatikusan megítéli a nem vagyoni kártérítést, hátrány keletkezésétől, illetve annak bizonyításától függetlenül.

Többen úgy ítélik meg, hogy az új Ptk. koncepciója - a jogintézmény megszüntetésének és a sérelemdíj bevezetésének javaslatával - lezárja a nem vagyoni kártérítés történetét. E felfogás szerint a koncepcióra történt hivatkozás után az én dolgozatomnak is véget kellene érnie. Számomra azonban a nem vagyoni kártérítés megszüntetése nem az intézmény elhalását jelenti, hanem egy a korábbi tökéletlenségeket kiküszöbölni törekvő új formában - sérelemdíj - való újjászületését. Éppen ezért dolgozatom záró részében a javasolt *jövő(ke)t* is szeretném ismertetni.

A jogirodalomban való kutakodásaim során sokszor éreztem úgy, hogy az elmélet kiváló képviselői egy kicsit egyoldalúan, valamilyen irányba túlozva, a nem vagyoni kártérítéssel kapcsolatos beállítódásuknak, elkötelezettségüknek megfelelően értékelik a jogalkalmazói gyakorlatot. Dolgozatommal nem az a célom, hogy valami korszakalkotót és világmegváltót alkossak, hanem inkább az, hogy a nem vagyoni kártérítés a maga valójában álljon előttünk, minden előítélet és elfogultság nélkül, hogy azok is (a lehetőségekhez és képességeimhez mérten) „teljes” és átfogó képet kapjanak a jogintézmény jelenéről és funkcionálásáról, akik eddig „csak” a részzigazságokat ismerték.

És ha valaki mindezek után elolvassa munkámat, már elértem a célom.

A „lebegő zálogjog” és problematikája

Bede Fazekas Lóránt

jogász, IV. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Németh Ágnes egyetemi adjunktus

Dolgozatom témája:

Tanulmányom témáját a vagyont terhelő zálogjog és az azzal összefüggésben felmerült gyakorlati és elvi kérdések képezik. Választásom két okból esett erre a témára: egyrészt mert a zálogjogokat általában véve olyan nagy terjedelemben szabályozott és a polgári jog olyan megkerülhetetlen részének érzem, mellyel mindenképpen érdemes behatóbban foglalkozni. Másrészt azért, mert azzal együtt hogy az egyetemi oktatásban részben méltatlanul – bár terjedelménél fogva érthető okokból – mellőzik ezeket a nagyon fontos jogintézményeket, a gyakorló jogász számára megkerülhetetlenek és rendkívüli jelentőséggel bírnak. A zálogjogokon belül azért esett a választásom a vagyont terhelő zálogjogra, mert viszonylag új jogintézménye a magyar jogrendszernek és a jogirodalomban meglehetősen sok vitát kavart, ezért úgy éreztem olyan terep, mely fokozottan lehetővé teszi saját gondolatok megfogalmazását és következtetések levonását.

Dolgozatom célja:

Tanulmány megírásakor egyik oldalról természetesen az vezérelt, hogy egy érdekes és figyelemfelkeltő munkával minél jobban szerepeljek az esedékes OTDK versenyen; másik oldalról pedig az, hogy saját polgári jogi tudásomat elmélyítsem és a gyakorlatban felmerülő kérdésekre is választ kapjak, melyek a zálogjogokon keresztül nagyszámú polgári jogviszonyra kihatnak.

Munkamódszereim:

A dolgozat elkészítésekor elsődlegesen az Országgyűlés Könyvtára adatállományára építkeztem; főleg cikkeket és jogi szaklapokban megjelent tanulmányokat forgattam, emellett kisebb súllyal könyveket, valamint interneten található forrásokat vettem igénybe. A Complex CD-jogtár és a Ptk. mellett a Csődtörvény és a Bírósági végrehajtásról szóló törvény volt legfontosabb segítségem. Konzulens tanárom tanácsai és szakmai tapasztalata szintén nagyban segítette munkámat, emellett egy polgári jogi kodifikátortól is volt alkalmam tudakozódni a témával kapcsolatban.

Tanulmányom felépítése, eredménye:

Dolgozatomban egyfajta általános ismertetéstől szerettem volna eljutni a konkrét problémákhoz, úgy, hogy végül saját következtetéseim levonásával zárjam a munkát. Ennek megfelelően a tanulmány négy főbb egységre bontható: a bevezetésben felvázolom a két zálogjogi novella rendelkezéseit és a jogintézmény eddigi sorsát. Ezt követően helyeztem el egy kisebb méretű történeti részt, melyben a magyar polgári jog vagyont terhelő zálogjoggal rokonítható intézményeit taglalom, valamint az ingó dologösszességén fennálló jelzálogjog mint rokon jogintézmény hasonlóságait, különbségeit mutatom be röviden. A harmadik egységben a vagyont terhelő zálogjog mibenlétét és sajátosságait foglaltam össze. Ezt követik a dolgozat fő témájának szánt problémák és ezek értékelése, valamint ahol erre lehetőségem nyílt, önálló véleményem megfogalmazása. A tanulmány egy összefoglaló zárófejezettel végződik, melyben a vagyont terhelő zálogjog szükségességét vizsgálom, pro és kontra érvekkel alátámasztva az erre vonatkozó elképzeléseket, valamint a jövőbeli szabályozás lehetséges irányait vázoló fel.

Általános szerződési feltételek a polgári jogban és a versenyjogban

Timár Kinga

jogász, III. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: dr. Németh Ágnes egyetemi adjunktus

Az általános szerződési feltételek a polgári jog egyik legvitatottabb és talán leginkább „félremagyarozott” intézménye napjainkban. Általában negatív jelenséggént kezelik, mint amely félredobja a hagyományos magánjogi elveket, gátat vet a szerződési szabadság érvényesülésének, és ezzel a visszaélések egész tárházát nyitja meg. Csakhogy – megvizsgálva a jogintézmény keletkezési körülményeit – arra a következtetésre jutunk, hogy kialakulásához elsősorban racionális, gazdaságossági megfontolások vezettek, nem pedig az a törekvés, hogy a gazdasági élet szereplői a szerződési feltételek egyoldalú kidolgozásából származó előnyöket a másik fél hátrányára használják fel.

Az, ami az általános szerződési feltételeket valóban „veszélyessé” teheti, az a gazdasági erőfölény, pontosabban a szerződő felek eltérő piaci alkupozíciója. De ez is csak abban az esetben, ha az erőfölénnyel visszaélő fél kifejezetten arra használja fel a standard kikötéseket, hogy a másik féllel szemben tisztességtelen előnyökre tegyen szert.

Itt kapcsolódnak be a polgári joghoz képest speciális, közjogi elemekkel átszótt jogterületek: a fogyasztóvédelem és a versenyjog. A jogalkotó mindkét területen találkozott a nem rendeltetésszerűen használt általános szerződési feltételekben rejlő veszélyekkel, ennek ellenére igen eltérő terjedelemben szabályozta a jogintézménnyel kapcsolatos problémákat.

A fogyasztóvédelemmel csak annyiban foglalkozom, amennyiben annak elvei, prioritásai Polgári Törvénykönyvünk általános szerződési feltételekre vonatkozó szabályaiban az 1997-es módosítás óta jelen vannak. Vizsgálódásaim középpontjába a jogintézmény polgári jogi és versenyjogi vonatkozásait állítom.

Noha tisztában vagyok azzal, hogy az általános szerződési feltételek képe sokkal árnyaltabb, mint a gyengébb fél hátrányára történő alkalmazásuk, én mégis főként a fogyasztókkal szemben megvalósuló visszaélésekre koncentrálok. Dolgozatomban arra keresek választ, mennyiben tér el a standardizált kikötések polgári jogi és versenyjogi megközelítése, s ez a jogsérelmet feltételező jogvédelmen – a bírói és versenytanácsi gyakorlaton – keresztül ábrázolható a legszemléletesebben. Ennek során arra a kérdésre is megkísérlek válaszolni, hogy a hatályos szabályozás nem korlátozza-e túlzottan az általános szerződési feltételek alkalmazására is kiterjedő szerződési szabadságot.

Szavatossági jogok és érvényesítésük határideje

Győri Ádám

jogász, IV. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Németh Ágnes egyetemi adjunktus

Kutatási munkám célja a polgári jog egy olyan területének feltárása, amely az elmúlt évtizedekben igen dinamikusan változott s gyakorlati alkalmazása is sokszor vezet ellentétes értelmű határozatokhoz az ítékezés során. A pályamunka tárgya: a hibás teljesítés, melynek jogszabály-módosításai kitűnő irányjelzői nemzetünk legújabb kori történelme fordulópontjainak - így a nyolcvanas évek gazdasági mechanizmusából a rendszerváltást követő kapitalizmus térhódításán keresztül fokozatosan jutunk el a legújabb kori Uniós joganyag adaptációjáig. A szavatossági jogok rendszerén keresztül átfogó képet kapunk a jogosult szerződéskötést követő igényérvényesítési lehetőségeiről, de betekintést nyerünk az elévülési és jogvesztő határidők labirintusába is.

Öt fő szempont mentén kívánom csoportosítani a jelen kutatás során használt módszereket. Egyrészt, igen nagy hangsúlyt fektettem a 2003. július 1. előtt, illetőleg az azt követően hatályos Polgári Törvénykönyv rendelkezéseinek vizsgálatára és összehasonlítására. Ennek megértéséhez segítségül szolgáltak a Törvénykönyvhöz kapcsolódó különböző Kommentárok. Mindemellett munkám során – egy-egy eseti döntés jogi környezetének vizsgálatához – sokszor volt szükségem a hetvenes, nyolcvanas és kilencvenes évek elején hatályos Ptk. tanulmányozására. Másrészt igen hasznosnak bizonyultak olyan kiegészítő jellegű források, mint a Polgári Törvénykönyv Koncepciója, az Európai Unió fogyasztókat védő 1999/44/EK Irányelve, az I. sz. PEDGED és alkotmánybírói határozatok. Harmadrészt, dolgozatomat széles körű jogtörténeti kitérés jellemzi, melynél kitűnő szaktekintélyek munkáiból merítettem, mint Szladits vagy Maxintsák. Negyedrészt fontos információkra bukkantam napjaink jogi szakirodalmában – úgy a szavatosság tárgykörében írott könyvekben, mint a Magyar Jog hasábjain. Végül, meghatározó részt képviselnek e tanulmányban a Legfelsőbb Bíróság eseti döntései, melyek studiózása életet lehel az előbbieken bemutatott forráshelyek ismeretanyagába.

Mindent egybevetve úgy gondolom, hogy a dolgozat érinti a szavatossági jogok rendszerének minden fontos csomópontját. A hibás teljesítés elméletének és gyakorlatának részletes taglalása mellett kitérek továbbá sok vitatott kérdésre is – így például a szavatossági jogok érvényesítésének sorrendjére és határidejére (különös tekintettel az elévülési és jogvesztő jelleg vizsgálatára). Elsősorban tehát eredménynek tekintem azt, hogy a téma jobb megértése érdekében elmélyült és minden részletre kiterjedő pályamunkát készítettem. Másodsorban, pedig az imént említett problematikus kérdések több oldalról történő megvilágítását s azok gyakorlati megvalósulását bemutató tanulmányt szerkesztettem.

Ezzel a dolgozattal talán nemcsak a jogi szakma művelőihez, hanem a laikusokhoz is sikerült közelebb hozni a kereskedelmi jog igen bonyolult, de mindenképpen aktuális és igen nagy érdeklődésre számot adó területének főbb kérdéseit. A hibás teljesítés jogkövetkezményei ugyanis egyfelől a gazdasági életben zajló folyamatok gördülékenységét biztosítják, másfelől az egyenlőtlen helyzetben lévő fogyasztók érdekeit is szolgálják.

A szerződésszegés kérdései az hatályos Ptk.-ban és az új Konceptióban

Kiss Gábor

jogász, V. évfolyam

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Kosza Yvette egyetemi tanársegéd

A kutatás célja, tárgya: A szerződésszegés társadalmi problémájának jelentősége, vizsgálata a hatályos és a tervezett szabályozás tükrében.

Az alkalmazott módszer:

Az elméleti alapvetésekből kiindulva, a hatályos szabályozás és gyakorlat vizsgálata. Különösen sokat foglalkoztam a témát érintő bírósági határozatok bemutatásával, egybevetve az alkalmazott jogszabályi helyekkel.

Eredmények, következtetések:

Végeredményben elmondható, hogy a hatályos Ptk. jól és hatékonyan szabályozza le a szerződésszegések kérdéskörét, ugyanakkor számos fontos kérdéssel nem foglalkozik. Emellett, a számtalan módosítás és vonatkozó bírósági határozat nehézkessé teszi az áttekintést.

A megindult kodifikáció mindezen problémákat rendezni kívánja. Az elkövetkezendő változásokat próbáltam egybevetni, ill. összehasonlítani a hatályos szabályozással. Az új koncepció gyökeres változtatásra készül a kötelmi jog ezen területén..

A termékfelelősség kialakulása és jelenlegi helyzete

Knoll Judit

jogász, végzett

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Kosza Yvette egyetemi tanársegéd

A kutatás célja, tárgya:

A termékfelelősség mint speciális kárfelelősség az egyetemi tananyag részét képezi, a hangsúly azonban a termékfelelősségről szóló hazai jogszabályra helyeződik.

Célom, hogy átfogó képet adjak a termékfelelősség jogintézményéről.

Dolgozatomban a jogintézménnyel kapcsolatos alapvető kérdésekre igyekszem kitérni.

Így arra, hogy miért alakulhatott ki, mik voltak a kifejlődéséhez vezető körülmények.

Vizsgálom dogmatikai hátterét, szólok a termékfelelősség Európa Tanács-i, uniós és hazai szabályozásáról, valamint szót ejtek azokról a technikákról is, amelyekkel ha kizárni nem is, de csökkenteni lehet a termékfelelősségi kockázatokat.

Az alkalmazott módszer:

A Complex CD Jogtár jogi bibliográfiájában megjelölt, a témához kapcsolódó forrásokat: könyveket, ill. folyóiratokban publikált cikkeket használtam fel elsősorban a dolgozat elkészítéséhez. Az azokban megjelölt hivatkozások felkutatása alapján is sok alkalmazható forrásra leltem.

Az internetes keresés révén is több, ide vágó információt találtam.

Eredmények, következtetések:

A termékfelelősség a köztudatban kevésbé ismert, de nem kevésbé jelentős eszköze a fogyasztóvédelemnek, mint például a garancia. A termékfelelősség jelentőségét az adja, hogy oda telepíti a felelőséget, ahol a kárt okozó hiba oka keletkezett.

A termékfelelősség kialakulásában elengedhetetlenül fontos szerepet játszott a bírói gyakorlat. Számos kérdés azonban még nem, vagy nem egyértelműen került rendezésre, éppen ezért a bírói gyakorlat szerepe a továbbiakban sem lesz elhanyagolható.

Az Új Ptk. koncepció szerint a jogalkotók szándéka, hogy a termékfelelősséget beépítsék a Ptk.-ba, az inkorporáció során azonban egyszerűsítések, rövidítések nem nagyon jöhetnek szóba.

A termékfelelősségi Irányelv sikere és a termék – szolgáltatás közötti elhatárolási nehézségek hívták életre azokat a törekvéseket, melyek egy, a szolgáltatásokra vonatkozó közösségi irányelv kidolgozását célozzák.

A kérdés napirenden tartását az időről időre kipattanó élelmiszer-botrányok (kergemarha-kór, aflatoxinnal szennyezett fűszerpaprika, stb.) indokolják.

Az elállási jog dogmatikai kérdései egyes nemzeti jogokban és a közösségi irányelvekben

Csöndes Mónika

jogász, V. évfolyam

Pécsi Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Nemessányi Zoltán egyetemi tanársegéd

Dolgozatomban arra keresem a választ, hogy hogyan illeszkedik a nemzeti elállási jogok dogmatikai rendszerébe a közösségi irányelvekben szabályozott, fogyasztó számára biztosított elállási jog, s hogy milyen kapcsolatban áll egymással a harmonizált és az egységes európai magánjog létrehozásán munkálkodó európai jogtudósok által megalkotott Európai Szerződési Jogi Alapelvekben kimunkált elállási jog.

Azt a problémakört jártam körül az elállás tekintetében, hogy bár szerződési jog még ma is alapvetően a polgári törvénykönyvek „uralma alatt” áll, az 1980-as évek közepére, s még inkább az 1990-es évek elejére a jogharmonizáció elérte a magánjog klasszikus középpontját, a szerződési jogot is. Ez a szektorális harmonizáció az Európai Közösség hatályos szerződési jogának inkoherenciájához vezetett, illetve megbontotta a tagállamok eddigi, többnyire koherens nemzeti szerződési jogi rendszerét, mert problémát okoz az irányelveknek az egyes nemzeti jogszabályokhoz történő igazítása.

Munkámban kísérletet tettem arra, hogy meghatározzam a szerződésszegéshez kapcsolódó elállás összehasonlító jogi fogalmát. Ennek alapján az elállási jog működését, az elállás feltételét és hatályát vizsgáltam a német, a francia, az angol, a holland és a magyar jogban, s azokkal párhuzamosan ismertetem az Alapelvek rendelkezéseit is. Végül arra a következtetésre jutottam, hogy nincs a szerződésszegéshez kapcsolódó elállásnak az elállástól különböző sui generis összehasonlító jogi fogalma. Az Alapelveknek az elállásra vonatkozó rendelkezéseiben bár felismerhetők a nemzeti szerződési jogok markáns jegyei, az alapvető nem-teljesítés jogintézményével és a csak az egyik felet terhelő visszatérítési kötelezettség szabályával az Alapelvek új, a nemzeti jogokban nem ismert szabályozási megoldásokat alakított ki.

A közösségi irányelvekben szabályozott irányelvek rendszerét áttekintve igazoltam azt, hogy az elállási jog szabályozása azokban az irányelvekben inkoherens, ahol a fogyasztó elállási joga a vállalkozó tájékoztatási kötelezettségéhez kapcsolódik. Majd ezen inkoherens szabályozást vezettem le. A közösségi irányelvekben szabályozott elállási jogok nem alkotnak egységes dogmatikai rendszert, egységes dogmatikai jellemzőkkel rendelkeznek azonban a vállalkozó tájékoztatási kötelezettségét szankcionáló elállási jogok. Így a hagyományos szerződési jogi dogmatikába való illeszkedés kérdése is itt merül fel hangsúlyosan.

A német jogalkotó egyedülállóan, a kötelmi jogi reform során a közösségi irányelvekben szabályozott elállási jogot a szerződésszegéshez kapcsolódóan, sajátos törvényen alapuló elállási jogként definiálta, s azt mind jogtechnikai, mind jogdogmatikai értelemben elválasztotta a klasszikus értelemben vett elállási jogról.

A közösségi irányelvekben megjelenő, a fogyasztót megillető elállási jogot tehát eltérő szabályozási céllal hozták létre, más szabályozási tartalommal és funkcióval rendelkezik, ezért álláspontom szerint indokolt számára sui generis szabályozást biztosítani. Ezt támasztja alá az is, hogy a nemzeti szerződési jogokból építkező Alapelvek nem tartalmaz különös rendelkezéseket a fogyasztói szerződésekre, mert azokra megfelelőbb szabályozást nyújt a közösségi jog és az egyes nemzeti jogok. Ez pedig bizonyíték a fogyasztót megillető elállási jog önálló jogintézményi létre, legalább is a hatályos közösségi jog jelenlegi állapotában.

A méltányosság mint „Diogenész lámpása” a polgári jogban

Simon Károly László

jogász, IV. évfolyam

Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Nagy Éva egyetemi adjunktus

Mádl Ferenc fél évszázaddal ezelőtt azt írta, hogy „a polgári jogirodalom a méltányosság tulajdonképpeni lényegét nem értette meg, mert érthető óvatossággal tartózkodott a kérdés társadalmi hátterének feltárásától”. Hangzott el ez az állítás úgy, hogy a méltányosság európai történeti processzusa több, mint két évezredes időszakot ível át. Hazánkban a XX. század második felében a méltányosság intézményének vizsgálatára előbb Szabó Imre vállalkozott, a téma monográfiáját pedig Ujlaki László készítette el. Az említett szerzők rámutattak a méltányosság fontosságára, s felvonultatták az intézmény polgári jogban történő alkalmazásának a jogelméletben született *pro* és *contra* argumentumait, e mögött azonban elsikkadt a méltányosság rendeltetése, a jogban betöltött funkciója. Ez a jelenség mindazonáltal nemcsak sajátosan magyar probléma, hanem jelentkezik például a német jogirodalomban is, ahol pedig – talán a *Begriffjurisprudenz* kártékony örökségeként – erősen a definíciózus megközelítés dívott. Az olasz jogirodalomban már viszonylag korán (kb. a XIX. század végétől, a XX. század elejétől) kipattant a téma funkcionális oldalról történő megközelítésének bimbója, ez azonban a várakozások ellenére nem bontott virágot, a méltányosság funkcióinak vizsgálata megtorpant, ezek felvonultatása, panorámába állítása nem történt meg.

Summa summarum úgy tűnik, hogy a méltányosságnak van története (múltja) és jelene, előnye és hátránya, fogalmi meghatározásának armádiája, funkciója, s mégis kérdés marad, hogy *mi a méltányosság?* A jogintézmény hosszú jogtörténeti folyamára építve sokan megpróbálták a fogalom meghatározását, ez azonban nem járt sikerrel.

A dolgozatban megkísérlek rámutatni, hogy az olasz jogirodalom szemléletbeli nyitása *a funkcionális megközelítés* felé alapvetően jó volt, csak kidolgozatlan maradt. Egyben ennek a hiánynak a pótlására is kísérletet teszek.

A kérdés csupán az, hogy mindez miért fontos, miért van a méltányosság funkcióira szükség? – Az utóbbi évtizedek polgári bírósági döntései, kollégiumi állásfoglalásai között lapozgatva feltűnően gyakran találkozunk a méltányosságra való hivatkozással anélkül, hogy a méltányosság szerepe és gyakran megengedettsége pontosan tisztázott lenne a polgári jogban. A funkciók megkülönböztetése rávilágít arra, hogy általában, illetőleg a konkrét esetekben mi lehet az indoka, rendeltetése, s egyben célja a méltányosság jelentkezésének, illetőleg miért van szükség annak gyakorlására.

Ezzel összefüggésben vetem fel azt a javaslatot, hogy a Polgári Törvénykönyvnek a Bevezető rendelkezések között is szabályoznia kellene a méltányosságot – tekintettel a jogalkalmazás gyakorlatára.

Emellett külön fejezetben tárgyalom a méltányosság alkalmazásának feltételeit, a jogalkalmazásban és jogalkotásban történő megjelenését.

Jogügyleti érvényesség és hatályosság különös tekintettel a végrendeletre

Kéri Zoltán

jogász, V. évfolyam

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar

Témavezető: Dr. Koltay András egyetemi tanársegéd

Az utóbbi években több olyan tudományos cikk és más, összefoglaló jellegű írásmű látott napvilágot, amelyek a jogügyletek (és azon belül – kiindulópontként – a végrendeletek) vagy éppen a jogalkotási aktusok érvényessége és hatályossága tekintetében széles körben elterjedt dogmatikai fölfogást tették vizsgálatuk és egyben kritikájuk tárgyává. Jelen dolgozat megírásakor az a cél vezette a szerzőt, hogy az egymástól megközelítésmód, tárgyalási terjedelem és főként végkövetkeztetések tekintetében olyannyira eltérő művek tanulmányozása, a bennük rejlő ötletek fölhasználása révén önálló elméletépítésre is kísérletet téve meghatározza a jogügyletek érvényességének és hatályosságának olyan fogalmait, amelyek a leginkább segítik a koherens jogdogmatikai rendszer kiépítését és a legjobban alkalmasak magyarázó erejüknél fogva a tárgyi jog szabályai tartalmának kifejtésére.

A szerző ennek megfelelően igyekezett legalább nagy vonalakban áttekinteni a jelzett témához kapcsolódó publikációkat, a jogi tankönyvek egy részét, a többé-kevésbé átfogó, általános vagy éppen jogterület-specifikus összefoglaló jellegű műveket, ezeken túl a XIX-XX. századi magyar civilisztika legjelesebb művelőinek (pl. Zlinszky Imre, Grosschmid Béni, Szladits Károly) írásait és végül, de nem utolsósorban a klasszikus római jogtudomány vonatkozó fejtegetéseinek egy apró szeletét Gaius Institúcióiból és a iustinianusi Digestából vett (latin nyelvű) részletek segítségével. Ezeknek a műveknek a vizsgálata és tartalmi elemzése elsősorban arra irányult, hogy föltérképezhetővé váljék: melyik szerző milyen elemekből összeállított terminológiát használ a kutatás tárgyává tett jogdogmatikai kérdéskör vonatkozásában; az egyes szóhasználati modelleknek milyen előnyei, hátrányai vannak; hogyan lehet a különböző szerzőket a vizsgált kérdéskörben elfoglalt álláspontjuk alapján csoportosítani; történeti síkon milyen terminológia-változási tendenciák figyelhetők meg a jogi szakírók megnyilatkozásaiban; a ma használatos fogalmainknak milyen előképek feleltethetők meg.

A vizsgálat elvégzése révén nyilvánvalóvá vált: a „hatályosság” *terminus technicus* két, egymástól markánsan különböző fogalmat is jelöl a magyar Ptk. szövegében és a magyar civilisztikai gondolkodásban, s erre *expressis verbis* utalás a közelmúltig nem túl magas számban található a vonatkozó szakirodalomban. Ugyanakkor születtek az elmúlt néhány év során is olyan (az egyes kérdések tárgyalásában akár újszerű megközelítést alkalmazó) cikkek, melyekben szerzőik kísérletet tesznek a jogügyletek érvényességével és hatályosságával jelölt problémakomplexum föltérképezésére és (törekvéseik szerint) megoldására, melynek során esetenként új terminológiai elemek bevezetésének igényével állnak elő.

Ehhez hasonló úton jár a jelen dolgozat szerzője is. Végkövetkeztetésként megfogalmazott véleménye szerint a jogügyleteket három különböző és egymástól független tulajdonsággal lehet a legpontosabban jellemezni. Ennek érdekében az „érvényesség” fogalmát újraalkotva, abból leválasztva javasolja bevezetni a „potenciális” hatályosság fogalmát – ezen fogalom elnevezése és tartalma kialakításában szakirodalmi előzményekre támaszkodva.

A deliktuális felelősség történeti fejlődésének összevetése a kontinentális (római-germán) és az angolszász jogrendszerekben

Lakatos Mária Csilla

jogász, V.évfolyam

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar

Témavezető: Dr. Lábady Tamás egyetemidocens

E dolgozat célja, hogy a deliktuális felelősség történeti fejlődésének a római-germán és a common law jogcsaládban tapasztalható főbb irányait bemutassa. A téma szerteágazó voltára tekintettel a dolgozat a teljesség igénye nélkül vállalkozik a tárgy bemutatására. A történeti fejlődést a kezdetektől a XIX. században bekövetkezett jelentős változásokig kíséri végig, majd e változásoknak a jogrendszerre gyakorolt hatásait jellemzi, majd a az új magyar Polgári Törvénykönyv egy lehetséges deliktuális felelősségi koncepciójának bemutatása után megvizsgálja a deliktuális felelősség európai szabályozásának tendenciáit, különös tekintettel az Unió szabályozás területeire, valamint egy lehetséges európai szintű deliktuális felelősségi szabályozásnak már napjainkban jelenlevő alapelveire.

A dolgozat elsősorban a deliktuális felelősség általános szabályainak bemutatására szorítkozik, a speciális felelősségi alakzatok, valamint a másért való felelősség csak érintőlegesen kerül ismertetésre.

A dolgozat szerkezeti felépítése az imént felvázolt tartalom megfelelő tagolását igyekszik szolgálni.

Egy önmagában álló, általános bevezetést a római jog teljes történetét végigkísérő áttekintés követ. Ezután a deliktuális felelősség középkori, majd újkori fejlődéstörténetének bemutatása következik, különös tekintettel a német és a francia jogi szabályozásra. Ezt követi az angol felelősségi rendszer történetének figyelemmel kísérése a kezdetektől az önálló Tort of Negligence kialakulásáig és a joggyakorlatban történő megszilárdulásáig. Minthogy a Tort of Trespass az angol jogfejlődés egyik legjelentősebb kártérítési alakzata, amely a történeti fejlődés szempontjából is jelentős szerepet tölt be, indokoltnak tűnt a dolgozat következő részében e tort-fajta közelebbi bemutatása is.

E dolgozat fennmaradó része a magyar és az európai felelősségi rendszer bemutatását öleli fel.

A dolgozat elsődleges mondanivalója a római-germán és a Common Law jogcsalád jogi megoldásai között felfedezhető párhuzamok bemutatása volt.

A tisztességtelen szerződési kikötések szerződéselméleti háttere és szabályozása

Tibád Tekla
jogász, III. évfolyam
Babes-Bolyai Tudományegyetem Jogi Kar
Témavezető: Dr. Tanka Attila

Polgári jog III. (Kötelmi jog, különös rész)

1. **Az ingatlanok időben megosztott hasznosítása: a time-share**
Szentkúti Dániel, jogász, V. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
2. **A korlátozott felelősségű társaság üzletrész adásvétel útján történő átruházása**
Cseh Tamás, jogász, V. évfolyam.
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
3. **A licencszerződések jelentősége a gyakorlatban, formai elemzésük, valamint a versenyjoggal való összeütközésük. – III. Helyezett**
Kalló Péter, jogász, V. évfolyam
Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
4. **A jogvédelmi biztosítás hazai szabályozása**
Schvartz Eszter, jogász, IV. évfolyam
Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
5. **A jóhiszeműség szerepe az ingatlanoknak nem tulajdonostól való tulajdonszerzésében**
Tibád Tekla Jogi Kar, III. évfolyam
Babes-Bolyai Tudományegyetem Jogi Kar
6. **Gondolatok az orvosi felelősség és a felelősségbiztosítás köréből**
Dalnoki Zsolt, nappali tagozat, III. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Kar
7. **HURRÁ, NYARALUNK! – A magyar turisztikai jog EU-tagságunk tükrében**
Magyar Ákos, jogász, V. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
8. **Az elektronikus világsztráda a kontraktusok tanában – Az Interneten kötött szerződések – I. Helyezett**
Santavec Beatrix, jogász, IV. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
9. **A lízing speciális vonásai – II. Helyezett**
Hőgye Emese, jogász, V. évfolyam
Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
10. **A szállítási szerződés címzettjének jogi helyzete**
Kokoly Zsolt, jogász, IV. évfolyam
Babes-Bolyai Tudományegyetem Jogi Kar

Az ingatlanok időben megosztott hasznosítása: a time-share

Szentkúti Dániel

jogász, V. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Király Miklós egyetemi docens

A negyedik dimenzióként emlegetett idő minél hatékonyabb gazdasági kihasználása régóta foglalkoztatja a gazdasági szakembereket. Nincs ez másként az ingatlanok kihasználásának a tekintetében sem, különösen akkor, amikor az ingatlanéhség miatt olyan jogi megoldásokat kell kitalálni, amelyek lehetővé teszik nagy mennyiségű, komoly gazdasági értékkel bíró jog létrehozatalát. Ilyen modell volt a 20. század második felében kialakult time-share konstrukció, amely egyszerre kínált társadalmi és gazdasági kérdésekre választ. Társadalmi és gazdaságpolitikai kérdés volt ugyanis a kevés tőkével rendelkező állampolgárokat biztos, értékálló befektetéshez juttatni és ezzel egyidejűleg nyaralási igényeiket is kielégíteni.

A time-share modell gyors elterjedése a világban bizonyítja, hogy valódi választ tudott adni a gazdasági és társadalmi kihívásokra, ugyanakkor a jogi konstrukció Magyarországon új és érdekes. A mű először a time-share konstrukciók elméleti csoportosításával foglalkozik, majd a kártérítési felelősség kérdéseivel. Ezt követően az Európai Közösség irányadó szabályozását, illetve a magyar és a spanyol normákat tekinti át. A munka célja többek között, hogy ne csak egy statikus képet fessen a jogintézményről, hanem a magyar szabályozás hiányosságaira és elégtelenségére hívja fel a figyelmet. Az európai szabályozás ugyanis túlságosan fogyasztóvédelmi szemléletű és nem méri fel a valódi gazdasági lehetőségeit az új konstrukciónak. Sokkal pontosabb és cizelláltabb szabályozásra volna szükség és ez különösen igaz a magyar szabályozás kapcsán.

A minőségi szabályozás iránti igény különösen a spanyol jogi szabályozás ismertetéséből érthető meg. A spanyol time-share konstrukciók volumenében óriási eltérés tapasztalható a magyarhoz képest, de komoly lehetőségekhez juttatná egy jobb szabályozás a magyar ingatlanpiacot, elősegíthetné a ma még szinte ismeretlen jogi konstrukció meghonosodását és elterjedését.

A szerző összehasonlító jogi módszerrel mutatja be az egyesült államokbeli és az európai time-share modellek történeti kialakulását, munkája során angolszász irodalomra támaszkodik. A műben kiemelt szerepe van a spanyol illetőleg európai bírósági joggyakorlatnak, hiszen így tárhatóak fel azok a kritikus szabályozási pontok, amelyekre a jogalkotónak elengedhetlenül választ kell adnia.

A korlátolt felelősségű társaság üzletrész adásvétel útján történő átruházása**Cseh Tamás**

jogász szak, V. évfolyam.

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Kisfaludi András tanszékvezető egyetemi docens

Dolgozatomban a korlátolt felelősségű társaság címben meghatározott módon történő átruházását elemeztem részletesen. A bevezetőt követően bemutattam, hogy a társasági tagsági jogok átruházásának kérdése, tulajdonképpen az üzletrész adásvételének is alapproblémája.

Ezek után ténylegesen az üzletrész átruházásra koncentrálok dolgozatomban, oly módon, hogy előbb az üzletrész definíciójának kérdésével foglalkozom (az „eszmei dolog”, mint kategória), amely kérdés szorosan összefügg az üzletrész átruházásának formájával, érvényességével.

Majd előfeltételeit elemzem részletesen, úgy mint az üzletrész létrejöttének feltételét, a közös tulajdonú üzletrész kérdését, az üzletrész átruházás kizárásának, korlátozásának lehetőségét, illetve egyes speciális előfeltételeket (dolgozói üzletrész, pótbefizetés).

Az előfeltételeket követően rátérek az üzletrész adásvételének menetére. Itt két fontos problémával foglalkozom. Az egyik az üzletrész elővásárlásával kapcsolatos vita, amellyel kapcsolatban komoly értelmezési gondok merülnek fel, illetve a bírói gyakorlat sem egyértelmű. A másik pedig a tagváltás megtörténte, és az azzal kapcsolatos következmények. Itt ugyanis komoly vita alakult ki, hogy a tagváltás mikor történik meg, mellyel kapcsolatban olyan jogi kérdések merülhetnek fel, mint például az, hogy a taggyűlésre kiket kell meghívni, hogy az érvényesen megtartható legyen, vagy, hogy a tag kizárására irányuló eljárást kivel szemben indítsák meg. Összefoglalva az a kérdés, mikor történik meg a tagváltás: a tagjegyzékbe történő átvezetéskor, a változásbejegyzéskor, vagy az adásvételi szerződés megkötésekor.

Ezek után egy speciális problémával foglalkozom, úgy, mint az egyszemélyes korlátolt felelősségű társaság üzletrészrész átruházásának megengedhetőségéről, vagy abszolút kizárásáról.

Természetesen a dolgozat minden témájában idézem a vonatkozó bírói gyakorlatot, egyes jogesetek részletes bemutatásával is.

A befejezésben kitérek, az egyes kérdésekkel kapcsolatos esetleges szabályozási lehetőségekre, gondolva arra, hogy az új gazdasági társaságokról szóló törvény kodifikációja még nem fejeződött be.

A licencszerződések jelentősége a gyakorlatban, formai elemzésük, valamint a versenyjoggal való összeütközésük.

Kalló Péter

jogász, V. évfolyam

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Kosza Yvette egyetemi tanársegéd

A kutatás célja, tárgya:

Kutatásom célja, hogy felhívjam a figyelmet a szellemi tulajdonban rejlő értékekre, valamint a gazdaságban való hasznosíthatóságára, részletesen elemezve a licencszerződéseket. Valamint dolgozatomban bemutatom a licencszerződések versenyjogi megítélését az Európai Unió versenyjogi gyakorlatának fényében.

Az alkalmazott módszer:

Kutatásaim során, az Országgyűlési Könyvtár jogi- és Európai Unió gyűjteményét használtam fel, valamint az internetes irodalom is dolgozatomban részét képezi.

Valamint kutatásaimban segítséget nyújtott az SBG&K Ügyvédi és Szabadalmi Iroda is.

Eredmények, következtetések:

Dolgozatomban első részében arra próbáltam meg rávilágítani, hogy a szellemi tulajdon különböző formáit, igenis ma már a részvénytulajdonosi érték, és a versenyelőny elsődleges forrásának kell tekinteni. Azonban ehhez olyan szakember gárda kell – mind vállalatok, mind befektetési bankok esetében - akik fel tudják becsléni egy-egy vállalat portfóliójában szereplő szabadalmi eszközöket. Számos példán keresztül próbálok bemutatni, hogy a szellemi tulajdonnal való helyes gazdálkodás esetén, még olyan hatalmas versenytársakkal szemben is sikeresen vehetjük fel a harcot, mint például a Microsoft.

A licencszerződések esetében, mivel ezek sui generis szerződések, fontosnak tartottam, hogy összefoglalóan egyfajta mintát adjak arra nézve, hogy egy szabadalmi, védjegy vagy akár know-how licencszerződés esetében melyek azok a kikötések melyekre érdemes odafigyelnünk.

A harmadik részben, a licencszerződések egyes versenykorlátozó kikötéseinél be kell látni, hogy bár természetesen nem adható minden technológia átadásra mentesülés, hiszen azzal a kartellizálódást segíthetnénk elő. A cél pedig ezzel ellenkező vagyis a korszerű technológiák elterjesztése és a gyártási eljárások továbbfejlesztése mely alapvető érdeke minden gazdaságnak. Egyes vélemények szerint a szellemi tulajdonjog az innovátort olyan joggal ruházza fel, mellyel ideiglenesen kizárhat másokat az alkotás hasznosításából, ez piaci erőfölényre és így monopóliumra vezet. Azonban én úgy vélem, hogy mind a versenyjog mind a szellemi tulajdonjog célja a fogyasztói jólét növelése, és a csoportmentesítési rendelkezés ezt próbálja ösztönözni. Bár a csoportmentesítési rendelet előnyeként és hátrányaként is meglehet említeni a példálózó „lista” szerű felsorolás jelleget, azért többekkel együtt én is úgy vélem ez az EK rendelet már egy átfogó felülvizsgálatra szorul.

A jogvédelmi biztosítás hazai szabályozása

Schvartz Eszter

jogász, IV. évfolyam

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Kosza Yvette egyetemi tanársegéd

A kutatás célja, tárgya: Az egyre szélesedő biztosítási piacon még mindig elenyésző szerephez jut a jogvédelmi biztosítás. Dolgozatommal célom volt, hogy felhívjam a figyelmet e biztosítási módozatra, mely számos problémára megoldást nyújtana.

Az alkalmazott módszer:

Munkám során bemutatom Európai Unió jogvédelmi ágazatra vonatkozó 87/334-es irányelvét és ezen keresztül a biztosított és a biztosító között a kárrendezés során felmerülő érdekösszeütközési problémát. A hazai szabályozást a régi (1995. évi XCVI.) és a hatályos (2003. évi LX. törvény) összehasonlításával prezentálom. Itt az érdekösszeütközésre kínált megoldási módokat emelem ki. Dolgozatom második részében a jogvédelmi biztosítás feladatát határolom el a vagyon-, élet-, baleset-, valamint a felelősségbiztosítástól. Bemutatok néhány olyan biztosítási terméket, melyek kiegészítő jelleggel tartalmazhatnak jogvédelmi szolgáltatást. Ezek közül az utazási-, segítségnyújtási- és lakásbiztosításhoz köthető jogvédelemre helyeztem a hangsúlyt. Két hazai biztosító, az Arag és DAS jogvédelemre vonatkozó különös részi biztosítási feltételeinek összehasonlításával zárom a dolgozatot.

Eredmények, következtetések: A jogvédelmi biztosítás egyelőre meglehetősen csekély mértékben ismert hazánkban, csupán két társaság specializálódott kifejezetten jogvédelemre. A szabályozásban még számos pontatlanságot, hiányosságot találhatunk. Véleményem szerint a biztosítók feladata lenne, hogy az állampolgárokkal megismertessék ezt a biztosítási módozatot, hogy ez által segítsék a jogvitákba került állampolgárok helyzetét, hiszen ez a termék amellet, hogy a költségeket fedezi, jogi képviselőt is nyújt a biztosítottak számára.

**A jóhiszeműség szerepe az ingatlanoknak nem tulajdonostól való
tulajdonszerzésében**

Tibád Tekla

jogász, III. évfolyam

Babes-Bolyai Tudományegyetem Jogi Kar

Témavezető: Tanka Attila

Tanulmányunk kiindulópontja a következő tényállás: a román állam elidegenít- a rendszerváltás után, de a 10/2001-es törvény megjelenése előtt- egy, a kommunizmus idején, érvényes jogcím nélkül elvett ingatlant egy harmadiknak, aki jóhiszeműségére hivatkozik a jogfosztott tulajdonos ellene beindított tulajdonkeresetével szemben. Ez a jogi gyakorlatban roppant aktuális eset késztet bennünket gondolkodásra a jóhiszeműségnek nem tulajdonostól való tulajdonszerzésben betöltött szerepéről: áttekintjük és értékeljük a helyzetre javasolt megoldásokat (megvizsgáljuk a jóhiszeműség értelmezését, a jóhiszeműség és az *error communis facit jus* jogelv kapcsolatát), hogy végül egy igazságos és jogilag helytálló választ találhassunk kérdésünkre- elégséges-e a szerző jóhiszeműsége a jogügylet megkötésének pillanatában a tulajdonátruházás megvalósulásához vagy egyéb feltételek megléte is szükséges, és ha igen jelen vannak-e e feltételek az általunk tárgyalt hipotetikus (de nem fiktív) jogesetben.

Gondolatok az orvosi felelősség és a felelősségbiztosítás köréből

Dalnoki Zsolt

jogász, III. évfolyamos hallgató

Pécsi Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Kar

Témavezetők: Dr. Nagy Éva egyetemi adjunktus,

Dr. Nochta Tibor egyetemi adjunktus

A dolgozatomban arra keresem a választ, hogy az orvosok illetve az egészségügyi intézmények által okozott károk miatt a bíróságok által megítélt kártérítés összegét ki és milyen módon fizeti meg a károsultnak? Hazánkban 1992-óta lehet az egészségügyi intézményeknek felelősségbiztosítást kötni. Ha a bíróság megítéli a kártérítést, akkor a biztosító csak 5 millió forintig fizet, a különbözetet az egészségügyi intézménynek kell fizetnie, és ha ezt megteszi, akkor támad regressz igénye a kárt valóban okozó orvossal vagy alkalmazottal szemben. Gondot jelent az, hogy míg a bíróságok által jogerősen megítélt kártérítési összegek az elmúlt években látványosan emelkedtek, a biztosítási limit mértéke – nemhogy arányosan – de egyáltalán nem változott. A különbözetek kifizetése az amúgy is gyakran mindennapos anyagi gondokkal küszködő kórházaknak erőn felüli megterhelést jelenthet.

Biztosítás nélkül viszont nem érvényes a kórháznak az Egészségbiztosítóval kötött szerződése, legalábbis nem lenne érvényes, ha az egészségügyi tárca nem lenne kénytelen a már 40 kórházat érintő jelenség felett szemet hunyni. A tanulmány a probléma lehetséges megoldási lehetőségeit igyekszik felvázolni, több alternatíva felvonultatásával. Ahhoz, hogy a felelősségbiztosítás problematikájával érdemben foglalkozni tudjunk, előbb a biztosítás fejlődését kell górcső alá vennünk. A biztosítás tanulmányozása, mint a szolidaritás megjelenési formája elengedhetetlen a felelősségbiztosítás vizsgálatánál. Mivel a felelősségbiztosítás csak a klasszikus kapitalizmusban alakult ki, de előzményei a megelőző századok biztosítási alakzataiban már fellelhetők, ezért magát a felelősségbiztosítást kiragadni természetes környezetéből felelőtlenység. A történeti bemutatás után a biztosítók fajtáit mutatom be. Ezt követi a felelősségbiztosítás kialakulásának folyamata.

A tanulmány készítésekor megvizsgáltam a hazai biztosítók által kínált biztosítási lehetőségeket, és elemeztem az egyik biztosítónál köthető felelősségbiztosítási szerződést. Ráműtöttem az ezzel kapcsolatos hibákra és hiányosságokra.

A felelősség és a kártérítés mértékének ítéletben való megállapításával még nem zárul le az a folyamat, aminek első láncszeme a műhiba elkövetése volt; a károsultnak hozzá is kell jutnia a megítélt összeghez. Ennek megvalósulásában játszik fontos szerepet az orvosi felelősségbiztosítás intézménye, ami a mai Magyarországi helyzetet megvizsgálva, mindenképpen továbbgondolást, modernizálást és a megváltozott viszonyokhoz való igazítást igényel.

HURRÁ, NYARALUNK! – A magyar turisztikai jog EU-tagságunk tükrében**Magyari Ákos**

jogász, V. évfolyam

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Nagy Éva egyetemi adjunktus

Dolgozatom aktualitását hazánknak az Európai Unióhoz való csatlakozása és turisztikai jogunk áttekintésének szükségessége adja. Céлом annak vizsgálata volt, hogy a magyar utazási jog elmúlt évtizedeken keresztül történt folyamatos fejlesztése és változtatása által napjainkra kialakított jogi környezet mennyire van összhangban az uniós joggal és -gyakorlattal. A viszonyítási pontot mindvégig az jelentette számomra, hogy az EU-s és az azzal hol jobban, hol kevésbé összhangban álló magyar jog milyen szinten valósítja meg a fogyasztók, az utazók védelmét az utazási vállalkozók jogtalanságaival, vagy akár csódjével szemben.

Kutatási módszereim jó része kétirányú jogösszehasonlításból állt össze: egyrészt – ahol szükséges – a magyar szabályozást vettem össze saját korábbi állapotával, másrészt a hazai és az uniós jog közötti azonosságok és különbözőségek szolgálták a vizsgálat alapjául. Dolgozatom tárgyát a fentiek tükrében európai közösségi irányelvek – elsősorban az utazási csomagról szóló 90/314/EGK irányelv –, a Ptk. egyes általános és az utazási szerződésre vonatkozó rendelkezései, valamint a 213. és 214/1996. (XII.16.) Korm. rendeletek és azok módosításai jelentették. A jogszabályok gyakorlatban történő megvalósulását az Európai Bíróság vonatkozó ítéletei (elsősorban az ún. Garrido- és Leitner-ügy), néhány legfelsőbb bírósági, fővárosi bírósági, versenytanácsai és békéltető testületi eset segítségével követtem nyomon, illetve megvizsgáltam néhány, utazási irodák honlapjairól letöltött utazási szerződés lényeges pontjait.

Dolgozatomat három fejezet köré csoportosítottam. Egy rövid, a turisztikai szabályozás jelentőségéről szóló bevezetőt követően az utazási piac szereplőiről: az utasról és az utazási vállalkozóról írtam, magyar és európai dimenzióban. Utóbbi kapcsán hosszabb időt szenteltem a vagyoni biztosíték rendszerének. A III. Fejezetben egyes utazási szerződéseket, illetve az azokból eredő jogviták főbb típusait ismerttettem.

Kutatásom eredményeképpen megállapítottam, hogy a magyar utazási jog kielégíti mind az uniós, mind az utasvédelem által támasztott igényeket, ill. néhány esetben – pl. a vállalkozó kártérítési felelőssége korlátozhatatlanságában – jó néhány tagállamnál szigorúbb is. Főbb észrevételeimet és *de lege ferenda* javaslataimat a vagyoni biztosítékkal, az utazási csomaggal, az egynapos utakkal, a lemondási díjakkal és a kártérítéssel kapcsolatban fogalmaztam meg.

**Az elektronikus világsztráda a kontraktusok tanában –
Az Interneten kötött szerződések****Santaveczi Beatrix**

jogász, IV. évfolyam

Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Nagy Éva egyetemi adjunktus

A szerződési jog a polgári jog egyik legnagyobb múltra visszatekintő szegmense, a tipikus kötélmek már évszázadokkal ezelőtt megjelentek. Az elmúlt években azonban atipikus szerződések is kialakultak, a kötelmi jog tagadhatatlanul új jelenségekkel bővült.

A dolgozat apropóját az adta, hogy korunknak vitathatatlanul részévé vált az Internet, s vele együtt az elektronikus kereskedelem és szerződés is, ugyanakkor a téma szakirodalmában kevés az olyan írás, amely átfogóan ismertetné az elektronikus úton kötött szerződésekkel kapcsolatos tudnivalókat. A szerzőkre inkább a kereskedelmi jogi, illetve fogyasztóvédelmi szemlélet jellemző, a kötelmi jogi vonatkozásokat általában ennek alárendelten ismertetik. Jelen dolgozat azonban a szerzői ágazó témának a kötelmi jogi vonatkozását veszi górcső alá – persze kereskedelmi jogi és fogyasztóvédelmi vonatkozásait sem mellőzve –, vizsgálva annak Sein és Sollen oldalát.

Másrészt, ha a számok tükrében vizsgáljuk a témát, azt tapasztalhatjuk, hogy az elektronikus kereskedelmi mutatók egyértelműen a jövőt veszik célba. Ugyanis csak a fogyasztó-kereskedő relációban Interneten megkötött szerződésekből származó forgalom több milliárd dollárra rúg (cégek között lebonyolított forgalom pedig ennek többszöröse). A világháló gyorsabban terjed, mint annak idején a TV vagy a rádió, s ennek következtében már sokak számára lesz elérhető ez az óriási piac, s ha lassan is, de mindenképpen egyre többen és többen fogják vállalni az elektronikus kötelmi jogviszonyban valamelyik fél szerepét. A közvélemény-kutatások ugyanis azt mutatják, hogy bár jelenleg a többség még nem szívesen vásárol a hálón, ezt egyáltalán nem tekinti véglegesnek.

Az Interneten megkötött szerződésekre a jelenlegi kötelmi jogi szabályozás nem alkalmazható minden esetben, tekintettel azok speciális jellegére, s ezért a szerző a dolgozat legnagyobb részében a hatályos szabályozás alapján megkísérelte összefoglalni a tipikus szerződésekre vonatkozó szabályok adta váz segítségével, miben különbözik ez a fajta szerződéskötés a hagyományostól, mennyiben azonos vele, valamint igyekszik rámutatni, milyen hibái, hiányosságai vannak a téma jelenlegi szabályozásának.

Az elektronikus kereskedelem és szerződéskötés szabályozása kétségkívül nem egyszerű feladat a jogterület állandó változása miatt, s jellemző, hogy a szabályozás általában az élet után kullog. Éppen ezért a törvényalkotónak az önszabályozó mechanizmusokat nem szabad figyelmen kívül hagynia, de jogi szabályozásra szükség van, a szereplőknek pedig igazodniuk kell a törvény betűjéhez. Jelenleg az elektronikus szerződések kívül esnek a Ptk. szabályozási körén. Ugyanakkor helyesebb lenne azokat a Polgári Törvénykönyvbe integrálni, mert most olybá tűnik, mintha az elektronikus úton megkötött szerződések a polgári jogtól idegen testek lennének, holott az Interneten kötött szerződés szabályozásnak ismertetése során is kiderült, hogy minden különbség ellenére, azok egy egyértelműen polgári jogi jelenségnek – a kötelemnak – pusztán egy speciális közegben – a világhálón – való alkalmazását jelentik.

A dolgozat zárásaként a szerző előnyeinek és hátrányainak koordináta-rendszerében mérlegeli a világhálón megkötött szerződések közegét, az internetes kereskedelmet. S arra a következtetésre jut, hogy az előbb-utóbb életünk szerves részét fogja képezni, mert versenyképesebb a piacon a hagyományos kereskedelmi formáknál. De hogy mikor jutunk el az internetes kereskedelem számos előnyének széleskörű kiaknázásáig, s mikorra számoljuk fel jelenlegi hátrányait, az egyelőre még a jövő zenéje.

A lízing speciális vonásai

Hógye Emese

jogász, V. évfolyam

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Fézer Tamás egyetemi tanársegéd

Dolgozatom kutatási területét a polgári jogi vonatkozásban vizsgált komplex jogügylet, a lízing adja. Céлом a kialakulás korai szakaszától induló és napjainkig tapasztalható fejlődés mélyreható és a lehetséges kapcsolódási pontokra is kiterjedő vizsgálata volt.

Az elméleti és dogmatikai megállapításokra vetített gyakorlati sík, az üzleti élet szereplői által kimunkált megoldások áttekintése a kereteket tágítva adott lehetőséget a témafeldolgozásra.

A kutatás módszerének felépítése az atipikus szerződés általános elemeitől a speciális formák felé mutat, logikusan építve fel a dolgozat vázát. Ennek megfelelően először a szerződés elfogadásának, általánossá válásának történetét tárgyalom, majd a lízingszerződés formai sajátosságai, általános tartalmi elemei és követelményei, a szerződő felek jogi szabályozás nyújtotta keretek által kijelölt szabad mozgástere, valamint a jogok és kötelezettségek rendszere kerül bemutatásra. A bevezetés indoka, hogy csak a fentiek ismeretében lehet eredményes a különleges lízingfajták - az ingatlanlízing, a szoftverlízing, az allízing, a visszlízing, a *cross-border* lízing, a privatizációs lízing, a *sale and lease back* konstrukció - és a külföldi jogi szabályozással is egybevetett hazai specifikáció vizsgálata és elemzése. A lízing altípusai láttatni engedik, minek is köszönheti ez a sokrétű és számos tipizált szerződési forma elemeit magában hordozó jogügylet hazai elterjedését, és a napjainkban megvalósuló beruházásokból való részesedésének egyre nagyobb volumenét.

A téma szakmai szempontú és komplex megközelítése követelte meg a vonatkozó nemzetközi jogalkotás termékeinek magyar sajátosságokkal való párhuzamba állítását, melynek segítségével egzakt módon vonhatunk le helytálló következtetéseket előnyökről és hátrányokról, pozitívumokról és negatívumokról.

A lízingügyletben jól érzékelhetően kirajzolódó finanszírozási jelleg szoros kapcsolatot feltételez a bankvilág és a jogi fórum képviselői között, így a szerződéses elemek között is domináns helyet foglalnak el a pénzügyi jogi fogalmak bevonásával elősegíteni a témafeldolgozást, a dolgozat tehát a lízing adójogi, számviteli vonzataira is kitékintést enged.

Úgy gondolom, a megragadható pozitívumok, a lízing által kínált új lehetőségek, a garanciákkal körülbástyázott jogbiztonság követelménye, és a technikai fejlődéssel való továbblépés igénye fogalmazódik meg a polgári jogi kodifikátorok és a jogalkotók munkájában, amikor új fejezeteket nyitva próbálnak meg törvény adta kereteket biztosítani az üzleti szféra szereplőinek.

A szerződés vegyes jellegénél fogva indokolt lehet például a hasonló típusú kontraktusok körében elhelyezett fogalom-meghatározás, a szerződési biztosítékok tárgyalása, a szerződés megszűnésének esetei, ám a jogok és köteleességek megfogalmazásában utat kell engedni a már kialakult kereskedelmi szokásoknak és az íratlan szabályoknak a diszpozitívitás legtágabb igényével. Ezt a megállapítást a gyakorlat által kialakított számos lízingtípus léte támasztja alá. A szűk törvényi keretek a lízing legnagyobb erényének, az újszerűségének, és az ebben rejlő előnyök kiaknázásának szabna gátat.

A szállítási szerződés címzettjének jogi helyzete

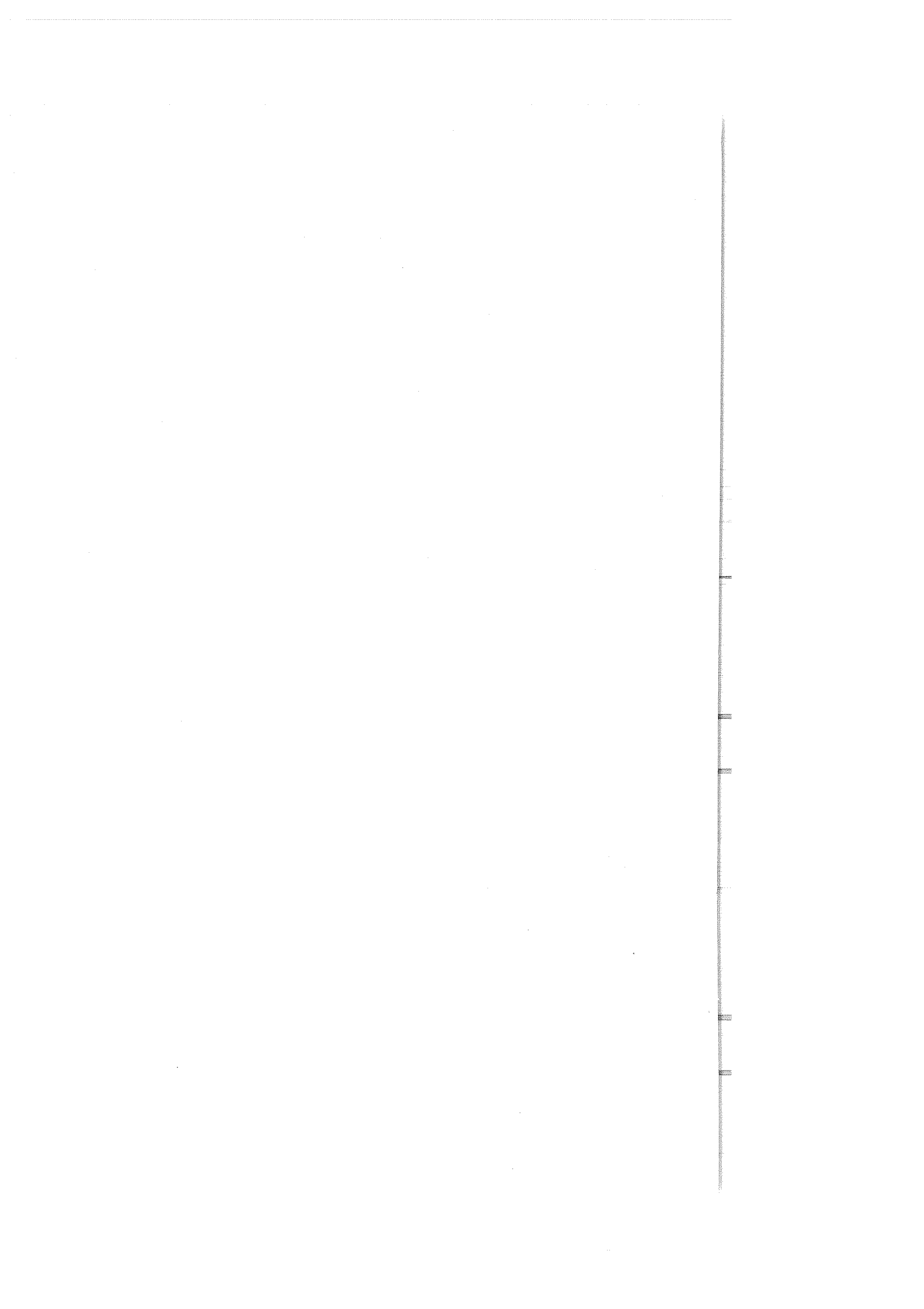
Kokoly Zsolt

jogász, IV. évfolyam

Babes-Bolyai Tudományegyetem Jogi Kar

Témavezető: Dr. Sipos István egyetemi docens

A fuvarozási szerződés egyik sajátossága, hogy legtöbbször egy harmadik személyre, a címzetre nézve is hatályos. Annak ellenére, hogy sem személyesen, sem pedig megbízott által nem vesz részt a fuvarozási szerződés megkötésében, a címzett jogok és kötelezettségek birtokosává válik. Ennek következtében nyilvánvaló, hogy a kialakult jogviszony kivétel a *res inter alios acta, aliis neque prodesse, neque nocere potest* alapelv alól. A címzettnek különleges, eredeti joghelyzete van, amelynek helyes megállapítása a legrégebbi idők óta vita tárgyát képezi. Ezt bizonyítja a tény, hogy a szakirodalom több elmélet szemszögéből magyarázza a címzett joghelyzetének kezdetét és a joghelyzet megalapozottságát. A dolgozat célja a fuvarozási szerződés címzettjének joghelyzetével foglalkozó elméletek bemutatása és egybevetése, valamint a sajátos joghelyzet interpretációja.

A méltányosság mint „Diogenész lámpása” a polgári jogban

Simon Károly László

jogász, IV. évfolyam

Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Nagy Éva egyetemi adjunktus

Mádl Ferenc fél évszázaddal ezelőtt azt írta, hogy „a polgári jogirodalom a méltányosság tulajdonképpeni lényegét nem értette meg, mert érthető óvatossággal tartózkodott a kérdés társadalmi háttérének feltárásától”. Hangzott el ez az állítás úgy, hogy a méltányosság európai történeti processzusa több, mint két évezredes időszakot ível át. Hazánkban a XX. század második felében a méltányosság intézményének vizsgálatára előbb Szabó Imre vállalkozott, a téma monográfiáját pedig Ujlaki László készítette el. Az említett szerzők rámutattak a méltányosság fontosságára, s felvonultatták az intézmény polgári jogban történő alkalmazásának a jogelméletben született *pro* és *contra* argumentumait, e mögött azonban elsikkadt a méltányosság rendeltetése, a jogban betöltött funkciója. Ez a jelenség mindazonáltal nemcsak sajátosan magyar probléma, hanem jelentkezik például a német jogirodalomban is, ahol pedig – talán a *Begriffjurisprudenz* kártékony örökségeként – erősen a definíciózus megközelítés dívott. Az olasz jogirodalomban már viszonylag korán (kb. a XIX. század végétől, a XX. század elejétől) kipattant a téma funkcionális oldalról történő megközelítésének bimbója, ez azonban a várakozások ellenére nem bontott virágot, a méltányosság funkcióinak vizsgálata megtorpant, ezek felvonultatása, panorámába állítása nem történt meg.

Summa summarum úgy tűnik, hogy a méltányosságnak van története (múltja) és jelene, előnye és hátránya, fogalmi meghatározásának ármádiája, funkciója, s mégis kérdés marad, hogy *mi a méltányosság?* A jogintézmény hosszú jogtörténeti folyamára építve sokan megpróbálták a fogalom meghatározását, ez azonban nem járt sikerrel.

A dolgozatban megkísérlek rámutatni, hogy az olasz jogirodalom szemléletbeli nyitása a *funkcionális megközelítés* felé alapvetően jó volt, csak kidolgozatlan maradt. Egyben ennek a hiánynak a pótlására is kísérletet teszek.

A kérdés csupán az, hogy mindez miért fontos, miért van a méltányosság funkcióira szükség? – Az utóbbi évtizedek polgári bírósági döntései, kollégiumi állásfoglalásai között lapozgatva feltűnően gyakran találkozunk a méltányosságra való hivatkozással anélkül, hogy a méltányosság szerepe és gyakran megengedettsége pontosan tisztázott lenne a polgári jogban. A funkciók megkülönböztetése rávilágít arra, hogy általában, illetőleg a konkrét esetekben mi lehet az indoka, rendeltetése, s egyben célja a méltányosság jelentkezésének, illetőleg miért van szükség annak gyakorlására.

Ezzel összefüggésben vetem fel azt a javaslatot, hogy a Polgári Törvénykönyvnek a Bevezető rendelkezések között is szabályoznia kellene a méltányosságot – tekintettel a jogalkalmazás gyakorlatára.

Emellett külön fejezetben tárgyalom a méltányosság alkalmazásának feltételeit, a jogalkalmazásban és jogalkotásban történő megjelenését.

Jogügyleti érvényesség és hatályosság különös tekintettel a végrendeletre

Kéri Zoltán

jogász, V. évfolyam

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar

Témavezető: Dr. Koltay András egyetemi tanársegéd

Az utóbbi években több olyan tudományos cikk és más, összefoglaló jellegű írásmű látott napvilágot, amelyek a jogügyletek (és azon belül – kiindulópontként – a végrendeletek) vagy éppen a jogalkotási aktusok érvényessége és hatályossága tekintetében széles körben elterjedt dogmatikai fölfogást tették vizsgálatuk és egyben kritikájuk tárgyává. Jelen dolgozat megírásakor az a cél vezette a szerzőt, hogy az egymástól megközelítésmód, tárgyalási terjedelem és főként végkövetkeztetések tekintetében olyannyira eltérő művek tanulmányozása, a bennük rejlő ötletek fölhasználása révén önálló elméletépítésre is kísérletet téve meghatározza a jogügyletek érvényességének és hatályosságának olyan fogalmait, amelyek a leginkább segítik a koherens jogdogmatikai rendszer kiépítését és a legjobban alkalmasak magyarázó erejüknél fogva a tárgyi jog szabályai tartalmának kifejtésére.

A szerző ennek megfelelően igyekezett legalább nagy vonalakban áttekinteni a jelzett témához kapcsolódó publikációkat, a jogi tankönyvek egy részét, a többé-kevésbé átfogó, általános vagy éppen jogterület-specifikus összefoglaló jellegű műveket, ezeken túl a XIX-XX. századi magyar civilisztika legjelesebb művelőinek (pl. Zlinszky Imre, Grosschmid Béni, Szladits Károly) írásait és végül, de nem utolsósorban a klasszikus római jogtudomány vonatkozó fejtegetéseinek egy apró szeletét Gaius Institúcióiból és a iustinianusi Digestából vett (latin nyelvű) részletek segítségével. Ezeknek a műveknek a vizsgálata és tartalmi elemzése elsősorban arra irányult, hogy föltérképezhetővé váljék: melyik szerző milyen elemekből összeállított terminológiát használ a kutatás tárgyává tett jogdogmatikai kérdéskör vonatkozásában; az egyes szóhasználati modelleknek milyen előnyei, hátrányai vannak; hogyan lehet a különböző szerzőket a vizsgált kérdéskörben elfoglalt álláspontjuk alapján csoportosítani; történeti síkon milyen terminológia-változási tendenciák figyelhetők meg a jogi szakírók megnyilatkozásaiban; a ma használatos fogalmainknak milyen előképek feleltethetők meg.

A vizsgálat elvégzése révén nyilvánvalóvá vált: a „hatályosság” *terminus technicus* két, egymástól markánsan különböző fogalmat is jelöl a magyar Ptk. szövegében és a magyar civilisztikai gondolkodásban, s erre *expressis verbis* utalás a közelmúltig nem túl magas számban található a vonatkozó szakirodalomban. Ugyanakkor születtek az elmúlt néhány év során is olyan (az egyes kérdések tárgyalásában akár újszerű megközelítést alkalmazó) cikkek, melyekben szerzőik kísérletet tesznek a jogügyletek érvényességével és hatályosságával jelölt problémakomplexum föltérképezésére és (törekvéseik szerint) megoldására, melynek során esetenként új terminológiai elemek bevezetésének igényével állnak elő.

Ehhez hasonló úton jár a jelen dolgozat szerzője is. Végkövetkeztetésként megfogalmazott véleménye szerint a jogügyleteket három különböző és egymástól független tulajdonsággal lehet a legpontosabban jellemezni. Ennek érdekében az „érvényesség” fogalmát újraalkotva, abból leválasztva javasolja bevezetni a „potenciális” hatályosság fogalmát – ezen fogalom elnevezése és tartalma kialakításában szakirodalmi előzményekre támaszkodva.

A deliktuális felelősség történeti fejlődésének összevetése a kontinentális (római-germán) és az angolszász jogrendszerekben

Lakatos Mária Csilla

jogász, V.évfolyam

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar

Témavezető: Dr. Lábady Tamás egyetemidocens

E dolgozat célja, hogy a deliktuális felelősség történeti fejlődésének a római-germán és a common law jogcsaládban tapasztalható főbb irányait bemutassa. A téma szerteágazó voltára tekintettel a dolgozat a teljesség igénye nélkül vállalkozik a tárgy bemutatására. A történeti fejlődést a kezdetektől a XIX. században bekövetkezett jelentős változásokig kíséri végig, majd e változásoknak a jogrendszerre gyakorolt hatásait jellemzi, majd a az új magyar Polgári Törvénykönyv egy lehetséges deliktuális felelősségi koncepciójának bemutatása után megvizsgálja a deliktuális felelősség európai szabályozásának tendenciáit, különös tekintettel az Unió szabályozás területeire, valamint egy lehetséges európai szintű deliktuális felelősségi szabályozásnak már napjainkban jelenlévő alapelveire.

A dolgozat elsősorban a deliktuális felelősség általános szabályainak bemutatására szorítkozik, a speciális felelősségi alakzatok, valamint a másért való felelősség csak érintőlegesen kerül ismertetésre.

A dolgozat szerkezeti felépítése az imént felvázolt tartalom megfelelő tagolását igyekszik szolgálni.

Egy önmagában álló, általános bevezetést a római jog teljes történetét végigkísérő áttekintés követ. Ezután a deliktuális felelősség középkori, majd újkori fejlődéstörténetének bemutatása következik, különös tekintettel a német és a francia jogi szabályozásra. Ezt követi az angol felelősségi rendszer történetének figyelemmel kísérése a kezdetektől az önálló Tort of Negligence kialakulásáig és a joggyakorlatban történő megszilárdulásáig. Minthogy a Tort of Trespass az angol jogfejlődés egyik legjelentősebb kártérítési alakzata, amely a történeti fejlődés szempontjából is jelentős szerepet tölt be, indokoltnak tűnt a dolgozat következő részében e tort-fajta közelebbi bemutatása is.

E dolgozat fennmaradó része a magyar és az európai felelősségi rendszer bemutatását öleli fel.

A dolgozat elsődleges mondanivalója a római-germán és a Common Law jogcsalád jogi megoldásai között felfedezhető párhuzamok bemutatása volt.

A tisztességtelen szerződési kikötések szerződéselméleti háttere és szabályozása

Tibád Tekla
jogász, III. évfolyam
Babes-Bolyai Tudományegyetem Jogi Kar
Témavezető: Dr. Tanka Attila

Polgári jog III. (Kötelmi jog, különös rész)

1. **Az ingatlanok időben megosztott hasznosítása: a time-share**
Szentkúti Dániel, jogász, V. évfolyam
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
2. **A korlátolt felelősségű társaság üzletrész adásvétel útján történő átruházása**
Cseh Tamás, jogász, V. évfolyam.
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
3. **A licencszerződések jelentősége a gyakorlatban, formai elemzésük, valamint a versenyjoggal való összeütközésük. – III. Helyezett**
Kalló Péter, jogász, V. évfolyam
Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
4. **A jogvédelmi biztosítás hazai szabályozása**
Schvartz Eszter, jogász, IV. évfolyam
Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
5. **A jóhiszeműség szerepe az ingatlanoknak nem tulajdonostól való tulajdonszerzésében**
Tibád Tekla Jogi Kar, III. évfolyam
Babes-Bolyai Tudományegyetem Jogi Kar
6. **Gondolatok az orvosi felelősség és a felelősségbiztosítás köréből**
Dalnoki Zsolt, nappali tagozat, III. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
7. **HURRÁ, NYARALUNK! – A magyar turisztikai jog EU-tagságunk tükrében**
Magyari Ákos, jogász, V. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
8. **Az elektronikus világsztráda a kontraktusok tanában – Az Interneten kötött szerződések – I. Helyezett**
Santavec Beatrix, jogász, IV. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
9. **A lízing speciális vonásai – II. Helyezett**
Hógye Emese, jogász, V. évfolyam
Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
10. **A szállítási szerződés címzettjének jogi helyzete**
Kokoly Zsolt, jogász, IV. évfolyam
Babes-Bolyai Tudományegyetem Jogi Kar

Az ingatlanok időben megosztott hasznosítása: a time-share**Szentkúti Dániel**

jogász, V. évfolyam

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Király Miklós egyetemi docens

A negyedik dimenzióként emlegetett idő minél hatékonyabb gazdasági kihasználása régóta foglalkoztatja a gazdasági szakembereket. Nincs ez másként az ingatlanok kihasználásának a tekintetében sem, különösen akkor, amikor az ingatlanéhség miatt olyan jogi megoldásokat kell kitalálni, amelyek lehetővé teszik nagy mennyiségű, komoly gazdasági értékkel bíró jog létrehozatalát. Ilyen modell volt a 20. század második felében kialakult time-share konstrukció, amely egyszerre kínált társadalmi és gazdasági kérdésekre választ. Társadalmi és gazdaságpolitikai kérdés volt ugyanis a kevés tőkével rendelkező állampolgárokat biztos, értékálló befektetéshez juttatni és ezzel egyidejűleg nyaralási igényeiket is kielégíteni.

A time-share modell gyors elterjedése a világban bizonyítja, hogy valódi választ tudott adni a gazdasági és társadalmi kihívásokra, ugyanakkor a jogi konstrukció Magyarországon új és érdekes. A mű először a time-share konstrukciók elméleti csoportosításával foglalkozik, majd a kártérítési felelősség kérdéseivel. Ezt követően az Európai Közösség irányadó szabályozását, illetve a magyar és a spanyol normákat tekinti át. A munka célja többek között, hogy ne csak egy statikus képet fessen a jogintézményről, hanem a magyar szabályozás hiányosságaira és elégtelenségére hívja fel a figyelmet. Az európai szabályozás ugyanis túlságosan fogyasztóvédelmi szemléletű és nem méri fel a valódi gazdasági lehetőségeit az új konstrukciónak. Sokkal pontosabb és cizelláltabb szabályozásra volna szükség és ez különösen igaz a magyar szabályozás kapcsán.

A minőségi szabályozás iránti igény különösen a spanyol jogi szabályozás ismertetéséből érthető meg. A spanyol time-share konstrukciók volumenében óriási eltérés tapasztalható a magyarhoz képest, de komoly lehetőségekhez juttatná egy jobb szabályozás a magyar ingatlanpiacot, elősegíthetné a ma még szinte ismeretlen jogi konstrukció meghonosodását és elterjedését.

A szerző összehasonlító jogi módszerrel mutatja be az egyesült államokbeli és az európai time-share modellek történeti kialakulását, munkája során angolszász irodalomra támaszkodik. A műben kiemelt szerepe van a spanyol illetőleg európai bírósági joggyakorlatnak, hiszen így tárhatóak fel azok a kritikus szabályozási pontok, amelyekre a jogalkotónak elengedhetlenül választ kell adnia.